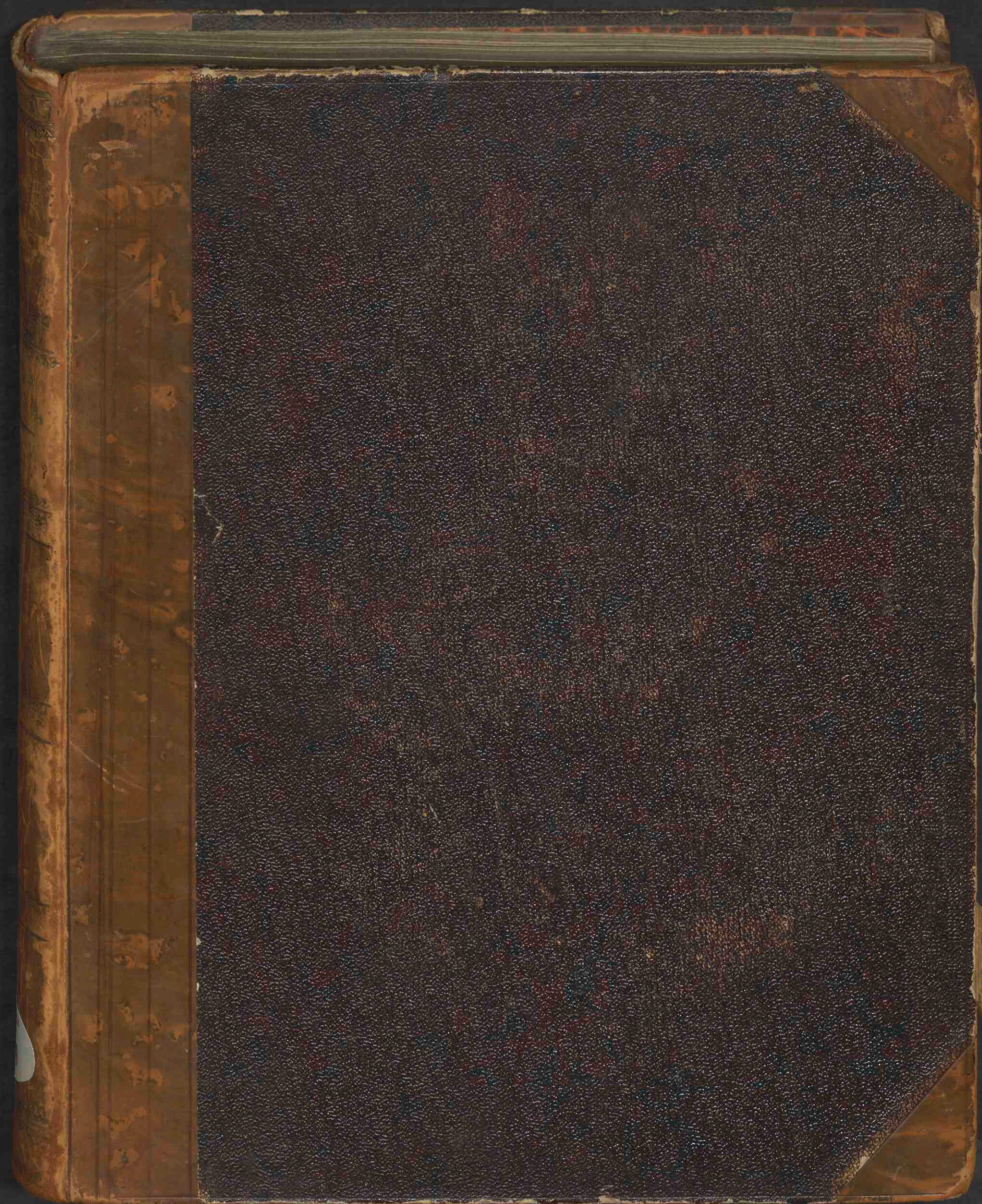
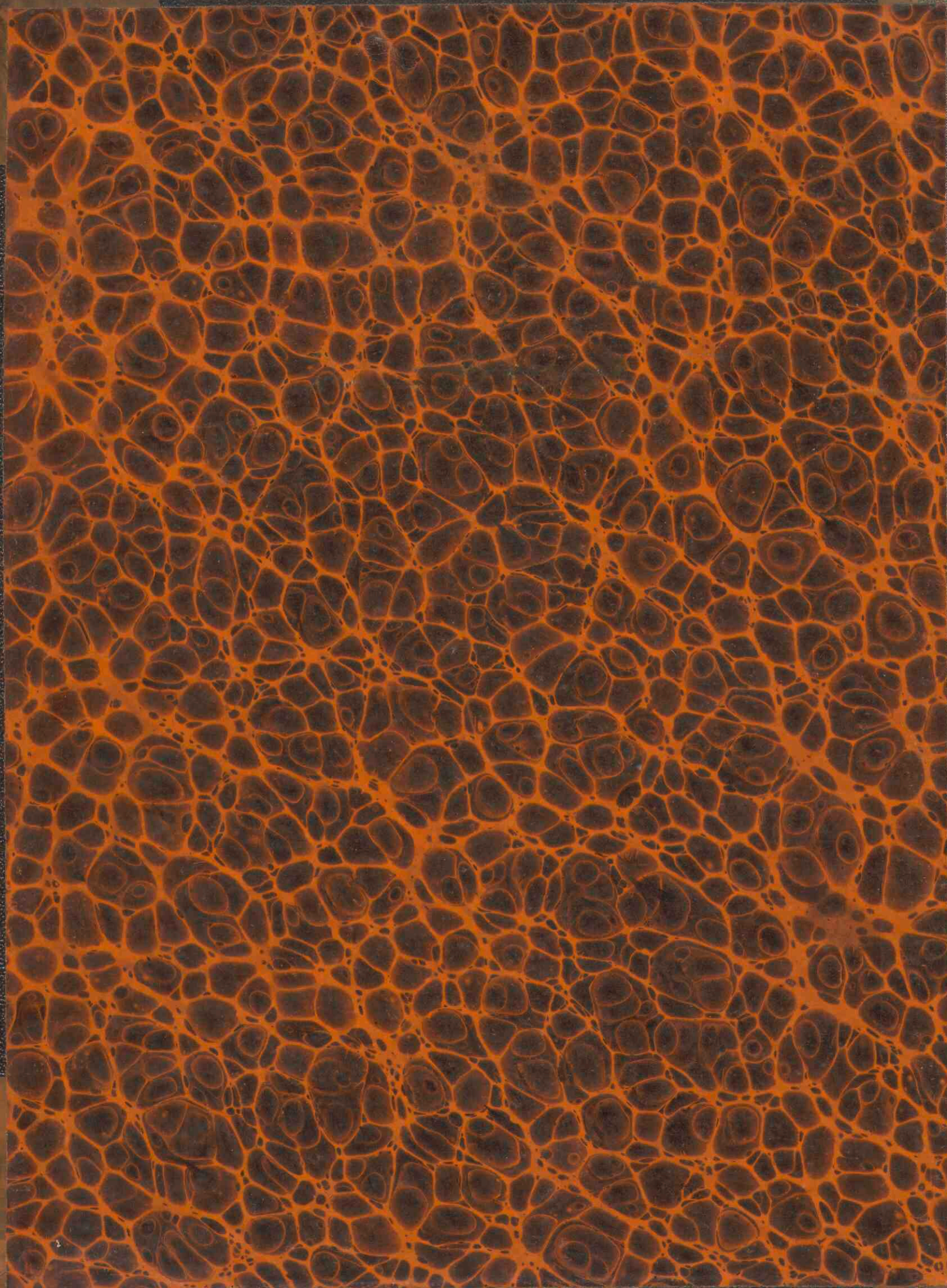

Flora Batava

<https://hdl.handle.net/1874/426547>

FLORA BATAVA
OF
AFBEELDING EN BESCHRIJVING
VAN
NEDERLANDSCHE GEWASSEN,
DOOR WILEN
JAN KOPS,

Hoogleeraar te Utrecht;

VERVOLGD DOOR
P. M. E. GEVERS DEIJNOOT,
op Heidepark by Nymegen.

AFGEBEELD ONDER OPZIGT VAN
J. C. SEPP EN ZOON.

XIDEEEL.

te AMSTERDAM, bij
J. C. SEPP EN ZOON.

1853.

TABLE

CONTENTS

CHAPTER I. THE HISTORY OF THE

ART OF PRINTING

IN GREAT BRITAIN

FROM THE FIRST BEGINNINGS

TO THE PRESENT TIME

BY JOHN BASKIN

ESQ. OF THE MIDDLE TEMPLE

ESQ. OF THE MIDDLE TEMPLE

LONDON: PRINTED BY R. CLAY AND COMPANY

PRINTERS, BUNGAY, SUFFOLK

1851

VOORBERIGT

VOOR HET

XIe DEEL

DER

FLORA BATAVA.

Sedert een aantal jaren niet alleen de inlandsche maar ook de uitlandsche planten bestudeerd hebbende, was het nogtans niet zonder groot bezwaar, dat ik aannam om mijne krachten te beproeven aan de *Flora Batava*. Den Heer Med. Doctor J. E. VAN DER TRAPPEN, door zijne praktijk geen tijd meer hebbende om er zich mede te bemoeijen, besloot ik aan den wensch der Uitgevers te voldoen, en begon dus met door de 166e Aflevering, Plaat 836 en volgende dit werk te vervolgen.

Het verlangen om meer en meer de *Flora* van ons Vaderland te doen kennen, deed mij het besluit ne-

PRÉFACE

AU

VOLUME XIe

DE LA

FLORE BATAVE.

Ayant étudié pendant un grand nombre d'années les plantes non seulement indigènes, mais aussi exotiques, ce ne fut cependant pas sans grande difficulté que j'acceptai d'essayer mes forces à la Flore Batave. Mr. le Docteur J. E. V. D. TRAPPEN n'ayant par sa pratique plus le temps de s'en occuper, je résolus de céder à la demande des Éditeurs; et commençai donc par la 166e Livraison, Planche 836, et suivantes à continuer cet ouvrage.

Le désir de faire connaître de plus en plus la Flore de notre patrie, me fit prendre la résolution de décrire autant que possible les plantes qui y man-

men om zooveel mogelijk de planten, die aan dezelve ontbreken, of kortelings in onze Noordelijke Provinciën gevonden zijn, te beschrijven.

Wat het Natuurlijk Stelsel aanbelangt, zal ik REICHENBACH, *Flora Germanica excursoria*, Lipsiae 1830 volgen. Voor het Kunstmatig Stelsel van LINNAEUS; C. LINNEI *Systema vegetabilium curante*, C. SPRENGEL, Gottingae 1825.

P. M. E. GEVERS DEIJNOOT.

Heidepark, bij Nijmegen,

October 1853.

quent encore ou qu'on a trouvées récemment dans nos Provinces Septentrionales.

A ce qui concerne le Système Naturel, je suivrai:

REICHENBACH, *Flora Germanica excursoria*, Lipsiae 1830.

Pour le Système Sexuel ou artificiel de LINNÉ: *Systema vegetabilium curante* C. SPRENGEL, Gottingae 1825.

P. M. E. GEVERS DEIJNOOT.

Heidepark, proche de Nimègue,

Octobre 1853.

LIJST DER PLANTEN,

afgebeeld en beschreven in Deel XI der FLORA BATAVA; op elkander volgende naar
derzelver uitgaven.

HONDERD NEGEN EN VIJFTIGSTE AFLEVERING.

N ^o .	Klasse.
801. <i>Setaria verticillata</i> .	<i>Kransvormende Naald-aar</i> III.
802. <i>Silene inflata</i> .	<i>Opgeblazen Silene</i> X.
803. <i>Melotus alba</i> .	<i>Witte Honighlaver</i> XVII.
804. <i>Boliletus badius</i> .	<i>Rood-bruine Pijpzwam</i> XXIV.
805. { 1 <i>Panus stipticus</i> .	{ 1 <i>Zamentrekkende Paddestoel</i> XXIV.
{ 2 <i>Lycogala epidendrum</i>	{ 2 <i>Stam-Lycogala</i> XXIV.

HONDERD ZESTIGSTE AFLEVERING.

806. <i>Anemone Pulsatilla</i> .	<i>Paarsche Anemone</i> XIII.
807. <i>Clinopodium vulgare</i> .	<i>Behaarde Borstelkrans</i> XIV.
808. <i>Fucus vesiculosus</i> .	<i>Gemeene Zee-eik</i> XXIV.
809. { 1 <i>Funaria Hygrometrica</i> .	{ 1 <i>Hygrometrische Draaisteel</i> XXIV.
{ 2 <i>Trichia turbinata</i> .	{ 2 <i>Tolvormige Trichia</i> XXIV.
810. { 1 <i>Hygrophorus coccineus</i>	{ 1 <i>Scharlaken Paddestoel</i> XXIV.
{ 2 " <i>conicus</i> .	{ 2 <i>Kegelvormige</i> " XXIV.

HONDERD EEN EN ZESTIGSTE AFLEVERING.

811. <i>Carum Bulbocastanum</i> .	<i>Knollige Karvoei</i> V.
812. <i>Allium ursinum</i> .	<i>Das-look</i> VI.
813. <i>Hypericum pulchrum</i> .	<i>Bevallig Hertshooi</i> XVIII.
{ 1 <i>Clavaria fastigiata</i>	{ 1 <i>Bundelvormige Clavaria</i> XXIV.
814. { 2 " <i>inaequalis</i> .	{ 2 <i>Ongelijke</i> " XXIV.
{ 3 " <i>argillacea</i> .	{ 3 <i>Wit-gele</i> " XXIV.
{ 4 <i>Bulgaria inquinans</i> .	{ 4 <i>Afverwende Bulgaria</i> XXIV.
815. { 1 <i>Agaricus mutabilis</i>	{ 1 <i>Veranderlijke Paddestoel</i> XXIV.
{ 2 " <i>aeruginosus</i> .	{ 2 <i>Kopergroene</i> " XXIV.
{ 3 <i>Poronia punctata</i> .	{ 3 <i>Gestippelde Poronia</i> XXIV.

HONDERD TWEE EN ZESTIGSTE AFLEVERING.

No.	Klasse.
816. <i>Cuscuta Europaea.</i>	<i>Groot Warkruid</i> V.
817. <i>Antirrhinum orontium.</i>	<i>Roode Kalfs-snuit</i> XIV.
818. <i>Vicia Lathyroides.</i>	<i>Latyrusvormige Wikke</i> XVII.
819. <i>Salix caprea.</i>	<i>Ruige Wilg</i> II.
820. { 1 <i>Agaricus separatus.</i>	{ 1 <i>Halfeivormige Paddestoel</i> . . . XXIV.
{ 2 " <i>campanulatus.</i>	{ 2 <i>Klokvormige</i> " . . . XXIV.
{ 3 <i>Coprinus micaceus.</i>	{ 3 <i>Glinsterende</i> " . . . XXIV.

HONDERD DRIE EN ZESTIGSTE AFLEVERING.

821. <i>Ligustrum vulgare.</i>	<i>Gemeene Liguster</i> V.
822. <i>Rosa rubiginosa.</i>	<i>Eglantier Roos</i> XII.
823. <i>Trifolium filiforme.</i>	<i>Draadvormige Klaver</i> XVII.
824. { 1 <i>Agaricus Laccatus.</i>	{ 1 <i>Lak Paddestoel</i> XXIV.
{ 2 " <i>fascicularis.</i>	{ 2 <i>Bundel</i> " XXIV.
825. { 1 <i>Lactarius piperatus.</i>	{ 1 <i>Peperachtige Paddestoel</i> . . . XXIV.
{ 2 " <i>Zonarius.</i>	{ 2 <i>Gecirkelde</i> " . . . XXIV.
{ 3 " <i>torminosus.</i>	{ 3 <i>Purgeer</i> " . . . XXIV.

HONDERD VIER EN ZESTIGSTE AFLEVERING.

826. <i>Galium sylvaticum.</i>	<i>Boschminnend Walstroo</i> IV.
827. <i>Potamogeton lucens.</i>	<i>Glinsterend Fonteinkruid</i> IV.
828. <i>Betonica officinalis.</i>	<i>Gewone Betonie</i> XIV.
829. { 1 <i>Agaricus phalloides.</i>	{ 1 <i>Knollige Vliegen-Paddestoel</i> . XXIV.
{ 2 <i>Hypoxylon polymorphum.</i>	{ 2 <i>Veelgestaltige Hypoxylon</i> . . . XXIV.
{ 3 <i>Geoglossum glabrum.</i>	{ 3 <i>Gladde Aard-tong</i> XXIV.
830. <i>Marasmius oreades.</i>	<i>Herfst Mouceron</i> XXIV.

HONDERD VIJF EN ZESTIGSTE AFLEVERING.

831. <i>Setaria viridis.</i>	<i>Groene Naald-aar</i> III.
832. <i>Cichorium intybus.</i>	<i>Gewone Chichorei</i> XVIII.
833. <i>Artemisia maritima.</i>	<i>Fransche Zee-alsem</i> XVIII.
834. <i>Calla palustris.</i>	<i>Water-Slangenkruid</i> XXI.
835. <i>Lactarius turpis.</i>	<i>Hatelijke Paddestoel</i> XXIV.

R E G I S T E R.

HONDERD ZES EN ZESTIGSTE AFLEVERING.

No.	Klasse.
836. Rosa Gallica.	<i>Fransche Roos</i> XII.
837. Genista Germanica.	<i>Duitsche Brem</i> XVII.
838. Orobanchè Major.	<i>Groote Bremraap</i> XIV.
839. { 1 <i>Jungermannia epiphylla</i> .	{ 1 <i>Bladbloeyende Jungermannia</i> . XXIV.
{ 2 " <i>asplenioides</i> .	{ 2 <i>Varenvormige</i> " . XXIV.
840. { 1 <i>Usnea Barbata</i> .	{ 1 <i>Gewoon Baardmos</i> XXIV.
{ 2 <i>Cladonia rangiferina</i> .	{ 2 <i>Rendier Bekermos</i> XXIV.

HONDERD ZEVEN EN ZESTIGSTE AFLEVERING.

841. <i>Orobùs tuberosus</i> .	<i>Knollige Orobùs</i> XVII.
842. <i>Astragalus glycyphyllos</i> .	<i>Fransche Silene</i> X.
843. <i>Silene Gallica</i> .	<i>Zoetbladige Hokjespeul</i> XVII.
844. <i>Agaricus violaceus</i> .	<i>Violet aschgrauwe Paddestoel</i> . . XXIV.
845. " <i>conicus</i> .	<i>Kegelvormige</i> " " . XXIV.

HONDERD ACHT EN ZESTIGSTE AFLEVERING.

846. <i>Melica uniflora</i> .	<i>Eenbloemig Parelgras</i> III.
847. <i>Euphorbia Lathyris</i> .	<i>Springkruid</i> XXI.
848. <i>Fucus cartilagineus</i> .	<i>Kraakbeenig Kogelvruchtvoier</i> . . XXIV.
849. { 1 <i>Sphagnum cymbifolium</i> .	{ 1 <i>Stompbladig Veenmos</i> XXIV.
{ 2 " <i>Latifolium</i> .	{ 2 <i>Breedbladig</i> " XXIV.
850. { 1 <i>Hipnum Tamariscinum</i> .	{ 1 <i>Dofbleek Dekmos</i> XXIV.
{ 2 " <i>Stellatum</i> .	{ 2 <i>Stervormend</i> " XXIV.

HONDERD NEGEN EN ZESTIGSTE AFLEVERING.

851. <i>Phyteuma nigrum</i> .	<i>Violetkleurige Raponsje</i> V.
852. { 1 <i>Milium Scabrum</i> .	{ 1 <i>Ruwächtig Gierstgras</i> III.
{ 2 <i>Rhynchospora fusca</i> .	{ 2 <i>Bruine Grasbies</i> III.
853. <i>Atropa Belladonna</i> .	<i>Besdragend Doodkruid</i> V.
{ 1 <i>Hypnum Schreberi</i> .	{ 1 <i>Schrebers Dekmos</i> XXIV.
854. { 2 " <i>abietinum</i> .	{ 2 <i>Dennevormig</i> " XXIV.
{ 3 " <i>albicans</i> .	{ 3 <i>Witachtig</i> " XXIV.
{ 1 <i>Lycoperdon Pini var acicola</i> .	{ 1
855. { 2 <i>Fusarium ciliata</i> .	{ 2 <i>Gewenkbraauwe Tubercularia</i> XXIV.
{ 3 <i>Sphaeria chionea</i> .	{ 3

HONDERD ZEVENTIGSTE AFLEVERING.

No.	Klasse.
856. <i>Myosotis sylvatica</i> .	<i>Bosch Muizenoor</i> V.
857. <i>Gnaphalium Montanum</i> .	<i>Berg Roerkruid</i> XVIII.
858. { 1 <i>Parmelia Physodes</i> .	{ 1 <i>Blaasachtig Schildmos</i> XXIV.
{ 2 <i>Bartramia Pomiformis</i> .	{ 2 <i>Appelvoormige Bartramia</i> XXIV.
859. { 1 <i>Jungermannia Byssacea</i> .	{ 1 <i>Haarfijne Jungermannia</i> XXIV.
{ 2 <i>Lichen cornucopioides</i> .	{ 2 <i>Scharlaken Bekermos</i> XXIV.
860. { 1 <i>Stereocaulon coudyloideum</i> .	{ 1 <i>Korstvormend Korrelloof</i> XXIV.
{ 2 " <i>Passchale</i> .	{ 2 <i>Heesterachtig "</i> XXIV.
{ 3 <i>Lecidea Petraea</i> .	{ 3 <i>Steen-Schijfmos</i> XXIV.

HONDERD EEN EN ZEVENTIGSTE AFLEVERING.

861. <i>Veronica maritima</i> .	<i>Langbladige Eerenprijs</i> II.
862. <i>Verbascum cuspidatum</i> .	<i>Puntbladige Toorts</i> V.
863. <i>Erodium Moschatum</i> .	<i>Muskusruikende Reigersbek</i> XVI.
864. <i>Scolopendrium officinarum</i> .	<i>Gewone Hertstong</i> XXIV.
865. <i>Sargassum Columbi</i> .	<i>Sargassum van Columbus</i> XXIV.

HONDERD TWEE EN ZEVENTIGSTE AFLEVERING.

866. <i>Carduus marianus</i> .	<i>Gevlekte Distel</i> XVIII.
867. <i>Inula Helenium</i> .	<i>Bittere Alant</i> XVIII.
868. <i>Digitalis purpurea</i> .	<i>Gewoon Fingerhoedskruid</i> XIV.
869. <i>Solenia Linza</i> .	<i>Platte Darmbuis</i> XXIV.
870. " <i>compressa</i> .	<i>Zamengedrukte Darmbuis</i> XXIV.

HONDERD DRIE EN ZEVENTIGSTE AFLEVERING.

871. <i>Lycium barbarum</i> .	<i>Vreemde Lycium</i> V.
872. <i>Clethra alnifolia</i> .	<i>Elzenbladige Clethra</i> X.
873. <i>Aspidium thelypteris</i> .	<i>Veenmoeras Varen</i> XXIV.
874. <i>Agaricus lactifluus</i> .	<i>Melkachtige Paddestoel</i> XXIV.
875. " <i>ovatus</i> .	<i>Eivormige "</i> XXIV.

HONDERD VIER EN ZEVENTIGSTE AFLEVERING.

876. <i>Lolium temulentum</i> .	<i>Bedwelvend Raygras</i> III.
877. <i>Viola canina</i> .	<i>Honds-Viooltje</i> V.
878. <i>Aconitum napellus</i> .	<i>Gewone Monnikskap</i> XIII.
879. <i>Lactuca scariola</i> .	<i>Wilde Latuw</i> XVIII.
880. { 1 <i>Uredo graminis</i> .	{ 1 <i>Gras-Uredo?</i> XXIV.
{ 2 <i>Uredo senecionis</i> .	{ 2 <i>Kruiskruid-Uredo?</i> XXIV.

LIJST DER PLANTEN,

in dit Deel voorkomende, gerangschikt volgens het Stelsel van LINNAEUS.

	Nommers der Planten, volgens derzelver uitgave.
II. <i>Classis Diandria.</i>	
Salix caprea.	819.
Ligustrum vulgare.	821.
Veronica maritima.	861.
III. <i>Classis Triandria.</i>	
Setaria verticillata.	801.
" viridis.	831.
Melica uniflora.	846.
Milium scrabrum.	852.
Rhynchospora fusca.	853.
Lolium temulentum.	876.
IV. <i>Classis Tetandria.</i>	
Galium sylvaticum.	826.
Potamogeton lucens.	827.
V. <i>Classis Pentandria.</i>	
Carum Bulbocastanum.	811.
Cuscuta Europaea.	816.
Phyteuma nigrum.	851.
Atropa Belladonna.	853.
Myosotis sylvatica.	856.
Verbascum cuspidatum.	862.
Lycium Barbarum.	871.
Viola canina.	877.
VI. <i>Classis Hexandria.</i>	
Allium ursinum.	812.

Nommers der Planten,
volgens derzelver uitgave.

Tweehelmigen.

Ruige Wilg 819.
Gemeene Liguster 821.
Langbladige Eerenprijs 861.

Driehelmigen.

Kransvormende Naald-aar 801.
Groene " 831.
Eenbloemig Parelgras 846.
Ruwcachtig Gierstgras 852.
Bruine Grasbies 853.
Bedwelvend Raygras 876.

Vierhelmigen.

Boschminnend Walstroo 826.
Glinsterend Fonteinkruid 827.

Vijfhelmigen.

Knollige Karwei 811.
Groot Warkruid 816.
Violetkleurige Raponsje 851.
Besdragend Doodkruid 853.
Bosch Muisenoor 856.
Puntdragende Toorts 862.
Vreemde Lycium 871.
Honds-Viooltje 877.

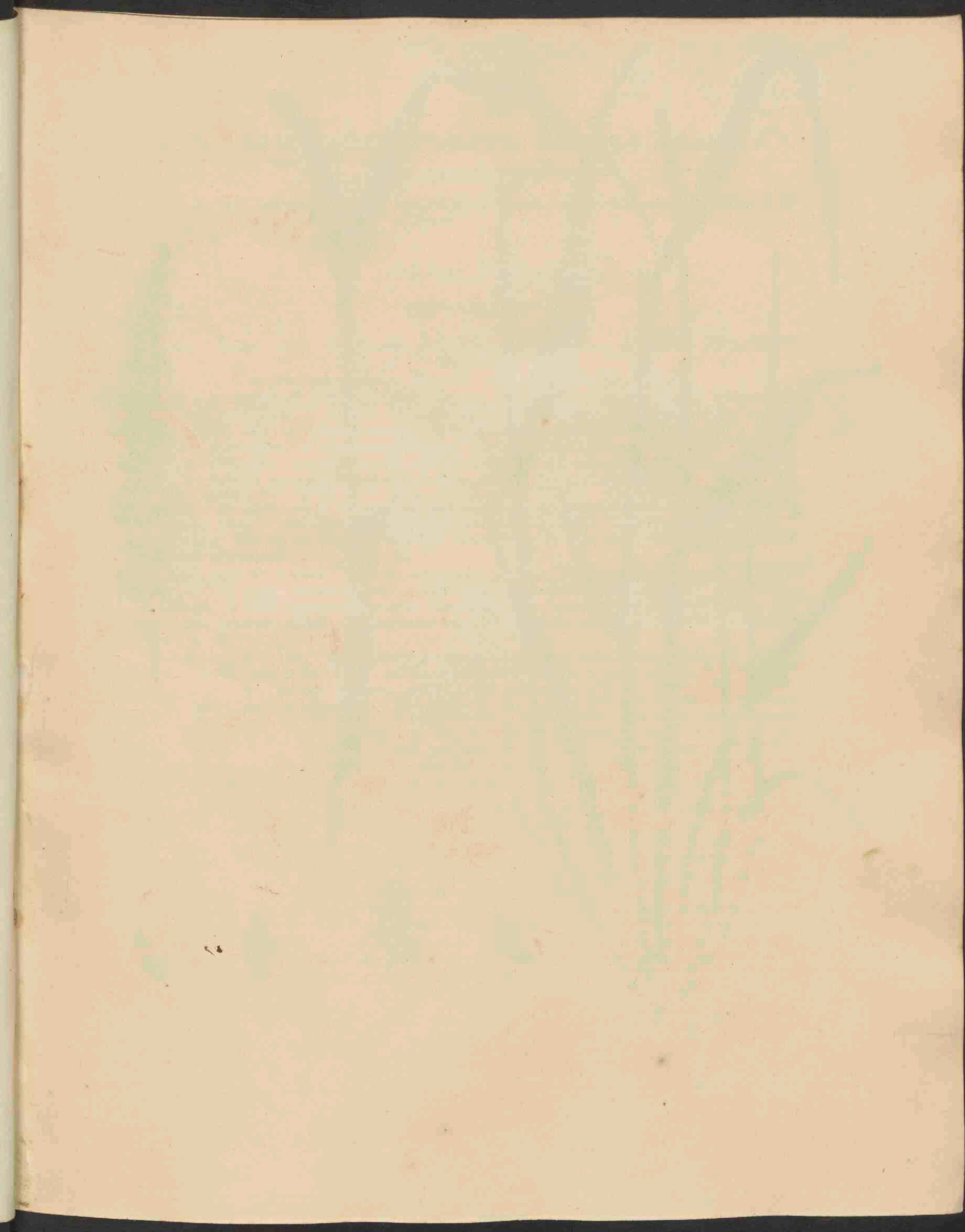
Zeshelmigen.

Daslook 812.

	Nommers der Planten, volgens derzelver uitgave.
X. <i>Classis. Decandria.</i>	
Silene inflata.	Opgeblazen Silene 802.
Silene Gallica.	Fransche » 843.
Clethra Alnifolia.	Elzenbladige Clethra 872.
XII. <i>Classis. Icosandria.</i>	
Rosa rubiginosa.	Eglantier Roos 822.
» Gallica.	Fransche » 836.
XIII. <i>Classis. Polyandria.</i>	
Anemone pulsatilla.	Paarsche Anemone 806.
Aconitum Napellus.	Gewone Monnikskap 878.
XIV. <i>Classis. Didynamia.</i>	
Clinopodium vulgare.	Behaarde Borstelkrans 807.
Antirrhinum orontium.	Roode Kalfssnuit 817.
Betonica officinalis	Gewone Betonie 828.
Orobanche Major.	Groote Bremraap 838.
Digitalis purpurea.	Gewoon Fingerhoedskruid 868.
XVI. <i>Classis. Monadelphia.</i>	
Erodium Moschatum.	Eenbroederigen. Muskusriekende Reigersbek 863.
XVII. <i>Classis Diadelphia.</i>	
Melilotus alba.	Tweebroederigen. Witte Honigklaver 803.
Vicia Lathyroides.	Latyrusvormige Wikke 818.
Trifolium filiforme.	Draadvormige Klaver 823.
Genista Germanica.	Duitsche Brem 837.
Orobis tuberosus.	Knollige Orobus 841.
Astragalus glycyphyllos.	Zoetbladige Hokjespeul 842.
XVIII. <i>Classis. Polyadelphia</i> (sec ^{dum} , SPRENGEL). S. veg.	
Hypericum pulchrum.	Veelbroederigen. Bevallig Hertshooi 813.
Cl. XVIII. <i>Syngenesia</i> (sec ^{dum} . v. HALL). fl. B. Sept.	
Gnaphalium Montanum.	Zaamhelmigen. Berg Roerkruid 857.
Carduus marianus.	Gevlekte Distel 866.
Inula Helenium.	Bittere Alant 867.
Lactuca scariola.	Wilde Latuw 879.
Cichorium intybus.	Gewone Cichorei 832.
Artemisia maritima.	Fransche Zee-alsem 833.

	Nommers der Planten, volgens derzelver uitgave. Eenhuizigen.
XXI. <i>Classis. Monoecia.</i>	
<i>Calla palustris.</i>	<i>Water-Slangenkruid</i> 834.
<i>Euphorbia Lathyris.</i>	<i>Springkruid</i> 847.
XXIV. <i>Classis. Cryptogamia.</i>	
<i>Boletus badius.</i>	<i>Roodbruine Pijpzwam</i> 804.
<i>Sinus stipticus.</i>	<i>Zamentrekkende Paddestoel</i> 805, 1.
<i>Lycogala epidendrum.</i>	<i>Stam-Lycogala</i> 805, 2.
<i>Fucus vesiculosus.</i>	<i>Gemeene Zee-eik</i> 808.
<i>Funaria Hygrometrica.</i>	<i>Hygrometrische Draaisteel</i> 809, 1.
<i>Trichia turbinata.</i>	<i>Tolvormige Trichia</i> 809, 2.
<i>Hygrophorus coccineus.</i>	<i>Scharlaken Paddestoel</i> 810, 1.
" <i>conicus.</i>	<i>Kegelvormige</i> " 810, 2.
<i>Clavaria fastigiata.</i>	<i>Bundelvormige Clavaria</i> 814, 1.
" <i>inaequalis.</i>	<i>Ongelijke</i> " 814, 2.
" <i>argillacea.</i>	<i>Wit-gele</i> " 814, 3.
<i>Bulgaria inquinans.</i>	<i>Afzwende Bulgaria</i> 814, 4.
<i>Agaricus mutabilis.</i>	<i>Veranderlijke Paddestoel</i> 815, 1.
" <i>aeruginosus.</i>	<i>Kopergroene</i> " 815, 2.
<i>Poronia punctata.</i>	<i>Gestippelde Poronia</i> 815, 3.
<i>Agaricus separatus.</i>	<i>Halfeivormige Paddestoel</i> 820, 1.
" <i>campanulatus.</i>	<i>Klokvormige</i> " 820, 2.
<i>Coprinus micaceus.</i>	<i>Glinsterende</i> " 820, 3.
<i>Agaricus Laccatus.</i>	<i>Lak</i> " 824, 1.
" <i>fascicularis.</i>	<i>Bundel</i> " 824, 2.
<i>Lactarius piperatus.</i>	<i>Peperachtige</i> " 825, 1.
" <i>zonarius.</i>	<i>Gecirkelde</i> " 825, 2.
" <i>torminosus.</i>	<i>Purgeer</i> " 825, 3.
<i>Agaricus phalloides.</i>	<i>Knollige Vliegen</i> " 829, 1.
<i>Hypoxylon Polymorphum.</i>	<i>Veelgestaltige Hypokylon</i> 829, 2.
<i>Geoglossum glabrum.</i>	<i>Gladde Aardtong</i> 829, 3.
<i>Marasmius oreades.</i>	<i>Herfst Mouceron</i> 830.
<i>Lactarius turpis.</i>	<i>Hatelijke Paddestoel</i> 835.
<i>Jungermannia epiphylla.</i>	<i>Bladbloeiende Jungermannia</i> 839, 1.
" <i>asplenioides.</i>	<i>Varenvormige</i> " 839, 2.
<i>Usnea barbata.</i>	<i>Gewoon Baardmos</i> 840, 1.
<i>Cladonia rangiferina.</i>	<i>Rendier Bekermos</i> 840, 2.
<i>Agaricus violaceus.</i>	<i>Violet aschgrauwe Paddestoel</i> 844.
" <i>conicus.</i>	<i>Kegelvormige</i> " 845.
<i>Fucus cartilagineus.</i>	<i>Kraakbeenig Kogelvruchtwier</i> 848.
	Bedektbloeienden.

	Nommers der Planten, volgens derzelve uitgave.
<i>Sphagnum cymbifolium.</i>	<i>Stompbladig Veenmos</i> 849, 1.
» <i>latifolium.</i>	<i>Breedbladig</i> » 849, 2.
<i>Hypnum tamariscinum.</i>	<i>Dofbleek Dekmos.</i> 850, 1.
» <i>stellatum.</i>	<i>Stervormend</i> » 850, 2.
» <i>Schreberi.</i>	<i>Schrebers</i> » 854, 1.
» <i>abietinum.</i>	<i>Dennevormig</i> » 854, 2.
» <i>albicans.</i>	<i>Witachtig</i> » 854, 3.
<i>Lycoperdon Pini var acicola.</i>	855, 1.
<i>Fusarium ciliata.</i>	<i>Gewenkbraauwe Tubercularia</i> . . . 855, 2.
<i>Sphaeria chionea.</i>	855, 3.
<i>Parmelia physodes.</i>	<i>Blaasachtig Schildmos.</i> 858, 1.
<i>Bartramia pomiformis.</i>	<i>Appelvormige Bartramia</i> 858, 2.
<i>Jungermannia byssacea.</i>	<i>Haarfijne Jungermannia</i> 859, 1.
<i>Lichen cornucopioides.</i>	<i>Scharlaken Bekermos</i> 859, 2.
<i>Stereocaulon condyloideum.</i>	<i>Korstvormend Korrelloof</i> 860, 1.
» <i>passchale.</i>	<i>Heesterachtig</i> » 860, 2.
<i>Lecidea petraea.</i>	<i>Steen-Schijfmos</i> 860, 3.
<i>Scolopendrium officinarum.</i>	<i>Gewone Hiertstong</i> 864.
<i>Sargassum columbi.</i>	<i>Sargassum van Columbus</i> 865.
<i>Solenia Linza.</i>	<i>Platte Darmbuis</i> 869.
» <i>compressa.</i>	<i>Zamengedrukte Darmbuis</i> 870.
<i>Aspidium thelypteris.</i>	<i>Veenmoeras Varen</i> 873.
<i>Agaricus lactifluus.</i>	<i>Melkachtige Paddestoel</i> 874.
» <i>ovatus.</i>	<i>Eivormige</i> » 875.
<i>Uredo graminis.</i>	<i>Gras Uredo</i> 880, 1.
» <i>Senecionis.</i>	<i>Kruiskruid Uredo</i> 880, 2.

Setaria verticillata Pal. de Beauv. 801.

SETARIA VERTICILLATA PAL. DE BEAUV. (*)

Kransvormende Naalbaar.

Hoogduitsch. Quirliges Borstgras. Quirlblüthiger Fennich. Quirlförmige Hirse. Quirliges Hirsegras. Knotengras. Klebgras.

Engelsch. Rough Panick-grass.

Bloeit Julij, Augustus ☉.

NATUURL. STELSEL. Class. II. *Plantae vasculares, Phanerogamae, Endogenaе.* Ord. *Gramineae*, Juss.

STELSEL VAN LINNAEUS. Class. III. Ord. II. *Triandria Digynia.*

GESLAGTS KENMERKEN. Spiculae dorso convexae, antice planae vel planiusculae, 1-florae, cum flore inferiore unipaleaceo, neutro vel rarius masculo, valvam tertiam referente. Gluma trivalvis; valva nempe tertia est palea inferior floris istius neutrius vel masculini, cujus palea superior deficit. Glumella cartilaginica vel coriacea. Involucrum setis aristaeformibus compositum, infra basin pedicellorum collocatum. De aartjes op den rug bolronnd, van voren vlak of nagenoeg vlak, 1-bloemig, met een onderste geslachtloos onzijdig of zeldzamer mannelijk bloempje, dat slechts één bloemdekblaadje heeft en alzoo als een derde klepje van het kafblad daarstelt. Het kafblad 3-kleppig, zijnde namelijk het derde klepje het onderste bloemdekblaadje van genoemd geslachtloos of mannelijk bloempje, waarvan het bovenste bloemdekblaadje ontbreekt. Het bloemdek kraakbeenachtig of lederachtig. Een uit naaldvormige borsteltjes zamengesteld, en onder het voetstuk der bloemsteeltjes geplaatst omwindseltje.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Panicula spicaeformi, coarctata inferne saepe interrupta; Involucris denticulis retroversis deorsum hispidis, paleis florum hermaphroditorum laeviusculis. Aarvormige, gedrongen, beneden meestal onderbroken bloempluim; de borsteltjes van het omwindseltje, door rugwaarts gekoerde tandjes, benedenwaarts ruw; de bloemdek-klepjes der tweekunnige bloempjes nagenoeg glad.

De wortel vezelig; vele halmen en bladen te zamen in eene zode vereenigd, of ook wel slechts eene enkele halm, en deze ter hoogte van 1 tot 3 voeten groeiende. De bladen zeer ruw, beneden eenigzins gekield, van boven nu en dan met enkele haartjes bezet, maar de bladscheden, c, onbehaard en in plaats van een bindseltje een haarkransje, d. — Bij e een bloempakje; f eene bekervormige verbredening van de bloemsteeltjes; g g de borsteltjes met naar beneden gerigte haakjes, welke als 't ware een omwindseltje daarstellen en het eerst door Dr. J. H. KOCH, te Jever, voor onvruchtbare bloemsteeltjes aangezien zijn. Het buitenste, eenigzins holvormige en overdwars gerimpelde bloemklepje, h, houdt het binnenste, meer vlakke en gestippelde, i, aan deszelfs randen ingesloten.

De klapjes van het kafblad, a, zeer ongelijk; — de stijltjes, b, pluimvormig, en het zaad door de verharde klepjes van het bloemdek naauw ingesloten.

GROEIPLAATSEN. Op vette wel bemeste gronden, doch niet zoo algemeen als door RAINVILLE, bij VAN HALL, *Flora Belg. Sept.*, opgegeven staat. — Zelf vond ik haar op aardappelen-land op het slot Hagestein bij Vianen, en op een sterk bemest tuinbed op Broekoliet tusschen Naaldwijk en Hondsholredijk; op Zuid-Beveland vond Dr. VAN DEN BOSCH haar op een' broeibak te Wilhelminadorp; door denzelfden is zij aan den Spoorweg buiten de Morschoort te Leijden gevonden geworden, en de Hr. KUYPER VAN WÄSCHPENNING vond haar in den omtrek van Breda.

GEBRUIK. Wordt van de schapen gegeten en volgens THUNBERG in Japan geteeld, om de zaden er van in brei te gebruiken en ze tot een bakwerk te bezigen, dat met een roodachtige pap van de zaden der Indische Azalea (*Azalea Indica L.*) bestreken wordt.

(*) *Panicum verticillatum L.*

SETARIA VERTICILLATA PAL. DE BEAUV. (*)

Panic verticillé.

Nom Allemand. Quirliges Borstgras. Quirlblüthiger Fennich. Quirlförmige Hirse. Quirliges Hirsegras. Knotengras. Klebgras.

— *Anglais.* Rough Panick-grass.

Fleur. Juillet, Août. ☉.

SYSTÈME NATUREL. Class. II. *Plantae vasculares, Phanerogamae, Endogenae.* Ordo. *Gramineae*, JUSS.

SYSTÈME DE LINNAEUS. Class. III. Ord. II. *Triandrie Digynie.*

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Épillets convexes sur le dos, plans ou planiuscules sur le devant, à une seule fleur et une fleur inférieure, neutre ou rarement masculine, unipaleacée, et représentant une troisième valve. Glume trivalve; savoir, la troisième valve est la valvule inférieure de la dite fleur neutre ou masculine, dont la valvule supérieure manque. Glumelle cartilagineuse ou coriace. Involucre formé par des soies aristaeformes, placé à la base des pédicelles.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Panicule spicaeforme, coarctée, souvent interrompue à la base; Involucres hispides par de petites dents rétroverses; valvules des fleurs hermaphrodites laeviuscules.

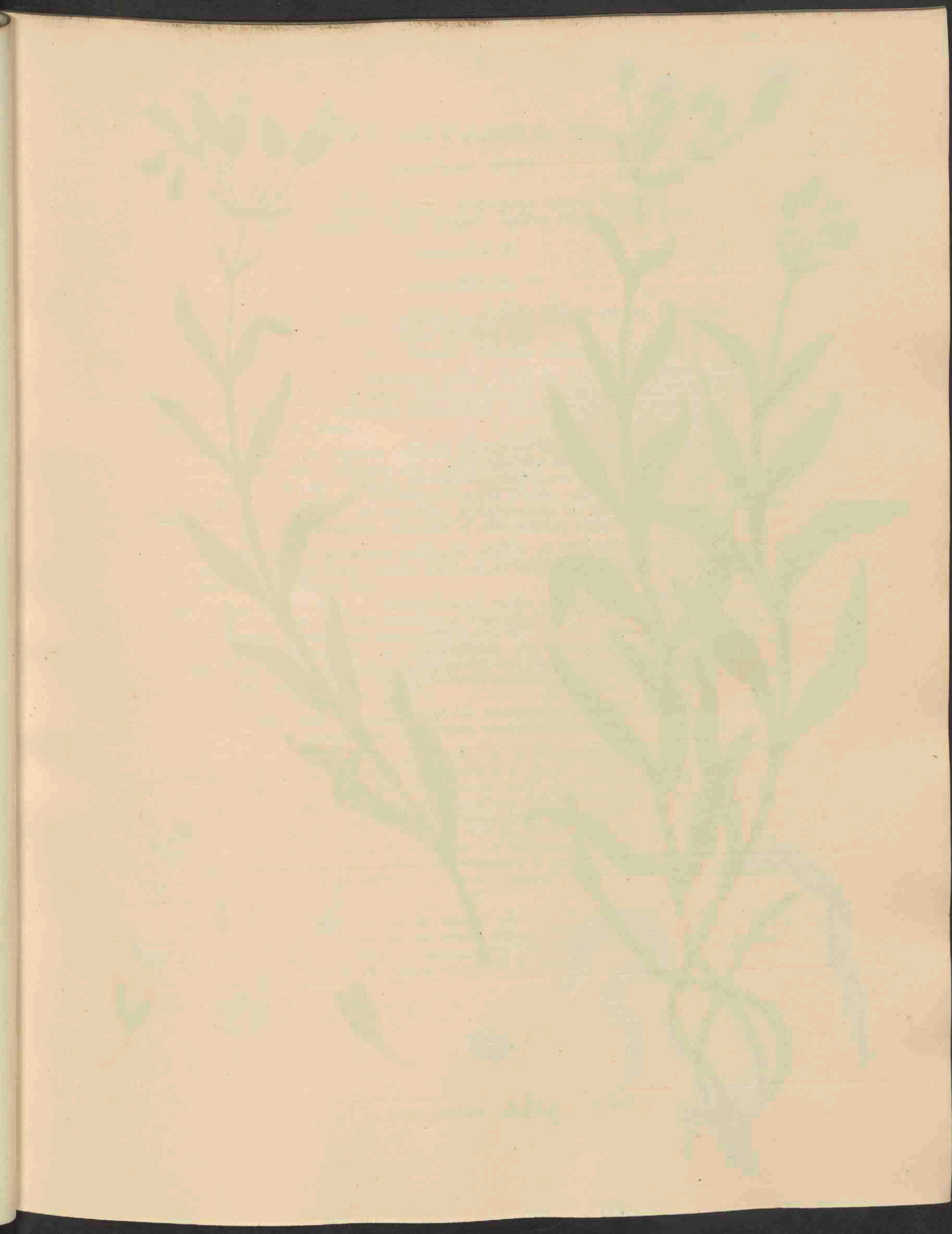
La racine fibreuse porte ou plusieurs chaumes et feuilles, réunies ensemble dans un gazon, ou quelquefois seulement un seul chaume, qui naît à la hauteur d'un, de deux jusqu'à trois pieds. Feuilles très rudes, un peu carénées vers la base et plus ou moins poilues vers le sommet, mais les gaines, c, glabres, et un petit paquet soyeux au lieu d'une ligule, d. — Vers e un paquet de fleurs; f l'élargissement des pédicelles; g g les soies à petites dents rétroverses, qui constituent l'involucre et que premièrement le Dr. J. H. KOCH, à Jever, a fait connaître comme des pédicelles stériles. — La valvule de la Glumelle extérieure est un peu creuse, a quelques stries transversales, h, et embrasse les bords de la valvule supérieure, qui est presque plane et plus ou moins pointillée, i.

Les valves de la Glume, a, fort inégales. Styles, b, aspergilliformes. Les graines tout-à-fait enfermées dans les valvules endurcies de la Glumelle.

LIEU NATAL. Dans des terres fertiles et fort engraisées, mais cependant chez nous il n'est point si vulgaire, que l'on croiroit d'après la citation de RAINVILLE dans le *Flora Belg. Septentr.* de VAN HALL. — Moi-même je l'ai trouvé dans un champ de pommes de terre au château de Hagestein près de *Vianen*, et sur une couche de jardin à *Broekvliet*, près de *Naaldwijk* au *Westland*. Le Doct. VAN DEN BOSCH l'a cueilli dans une couche chaude à *Wilhelmina's-dorp*, au *Sud-Beveland*, aussi le même l'a trouvé à côté du chemin de fer près de *Leide*, et par MONSIEUR KUYPER VAN WÄSCH-PENNING il est trouvé aux environs de *Breda*.

USAGE. Il est mangé par les brebis, et d'après THUNBERG aussi cette plante est cultivée pour en manger les semences, soit comme en bouillie de gruau, ou à la manière d'une pâtisserie, que l'on a coutume de colorer de rouge, en l'enduisant d'une bouillie des semences de l'*Azalea Indica* L.

(*) *Panicum verticillatum* L.

Silene inflata Sm. 802.

SILENE INFLATA SM. (*)

Opgeblazen Silene.

Bijnaam. Wit-Been. Behen.
Hoogduitsch. Blasiges Leimkraut. Gemeiner Taubenkropf. Pettel. Wiederstosz.
Engelsch. Bladder Catchfly. Bladder Campion. Spatling Poppy. White Bottle.

Bloeit Julij 4.

NATUURL. STELSEL. Class. I. *Plantae vasculares, Phanerogamae, Exogonae.*
Ordo. *Sileneae*, DG.

STELSEL VAN LINNAEUS. Class. X. Ord. III. *Decandria Trigynia.*

GESLACHTS KENMERKEN. Calyx 5-dentatus, nudus. Petala 5, unguiculata. Stamina 10, styli 3. Capsula basi trilocularis, apice 6-valvis. Semina reniformia. De kelk 5-tandig, naakt. Vijf, genagelde, bloembladen. Tien meeldraadjes, drie stijltjes. De zaaddoos beneden 3-hokkig, aan den top 6-klappig. De zaden niervormig.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Panicula terminali, dichotoma; Floribus alaribus et terminalibus; calyce ovato, inflato, multistriato, reticulato-venoso, glabro, dentibus ovatis, acutis; petalorum limbo 2-partito, basi bituberculata; foliis ellipticis vel lanceolatis, acuminatis. Eindelingsche, gegaffelde bloemtuim; in de oksels geplaatste en eindstandige bloemen; eironde, opgeblazen, veelstropige, netvormig-geaderde, onbehaarde kelk, a, met eivormige, puntige tandjes; het boordje der bloembladen 2-deelig, aan den voet met 2 knobbeltjes; elliptische of lancetvormige, toegepunte bladen.

De geheele plant is gewoonlijk onbehaard en glad, en eenigzins blaauwachtig of min of meer zeegroen van kleur, maar komt ook wel met behaarde, en somtijds bijna om de helft smallere bladen voor.

De kelkjes blijven over, verdorren, b, en houden alsdan het zaaddoosje ingesloten, c; dat bij de laatst door mij gevonden en hier afgebeelde Plant, niet met zes maar met drie kleppjes openberstende was.— Bij d ziet men, in den opengesneden kelk, de bloemblaadjes, helmdraadjes, het vruchtbeginsel, en dit op een kort vruchtdragertje, e; bij f een der bloemblaadjes met aan den voet daarvan vereenigd meeldraadje en, g, tweehokkig meelknopje, terwijl h het vruchtbeginsel benevens de drie stijltjes voorstelt, en i een sterk vergroot zaadje.

Dan eens vindt men exemplaren met en tweekunnige en vrouwelijke bloemen, en dan weér met eenige tweekunnige en overigens mannelijke bloemen.

GROEIPLAATSEN. Aan den stadswal te Franeker en bij Heerenveen: MEESE; aan den stadswal te Harlingen: DR. MURK VAN PHELSUM, en te Veenhuizen en Donkerbroek: BRUINSMA, *Flora Frisica*. Op het eiland Walcheren is zij door mij zelve aan eenen weg tusschen Serooskerke en Oranje-Zon gevonden geworden; vervolgens op de Begraafplaats van Heemstede bij Haarlem, en 't laatst bij een' hoop puin aan de vaart tusschen Naaldwijk en Hondsholredijk in het Westland. Door RAINVILLE is dezelve bij Weesp, door AEG. DE KOKER bij Bloemendaal, en door DE BELJER bij Nijmegen gevonden geworden, en in de omstreken van laatstgenoemde plaats door de H. H. ABELEVEN JR. en GEVERS DEIJNOOT, namelijk, in den Ooijtschen Waard en op onderscheidene plaatsen in het Oosterhoutsche Bosch. — De Heer P. J. J. VAN HOVEN trof haar op de wallen van 's Hertogenbosch aan.

GEBRUIK. De bladen geven wanneer zij gekookt worden eenen geur van zich bijna als die van erwten, en zijn door de bewoners van het eiland Minorca gegeten geworden, toen aldaar in het jaar 1685 eene menigte van Sprinkhanen den ganschen oogst vernield had. — Door de Gothlanders zijn de bladen tegen roosachtige ontstekingen aangewend geworden.

(*) *Cucubalus Behen* L.

SILENE INFLATA SM. (*)

Behen blanc.

Nom Allemand. Blasiges Leimkraut. Gemeiner Taubenkropf. Pettel. Wiederstosz.
— *Anglais.* Bladder Catchfly. Bladder Campion. Spalling Poppy. White Bottle.

Fleurit Juillet 4.

SYSTÈME NATUREL. Class. I. *Plantae vasculares, Phanerogamae, Exogenae.*
Ordo. *Sileneae*, DC.

SYSTÈME DE LINNAEUS. Class. X. Ord. III. *Decandrie Trigynie.*

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Calice à 5 dents, nu. Cinq pétales, ongiculés. Dix étamines; trois styles. Capsule vers la base à 3 logemens, s'ouvrant au sommet par 6 valvules. Semences réniformes.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Panicule terminale, dichotome; fleurs axillaires et terminales. Calice ovale, vésiculeux, multistrié, réticulé-veineux, glabre, à dents ovales et aigues. Limbe des pétales bifide, muni à sa base de deux appendices tuberculeux. Feuilles elliptiques ou lancéolées, acuminées.

Ordinairement la plante entière est glabre et lisse, un peu bleuâtre ou plus ou moins de couleur glauque; rarement elle est poilue et quelquefois elle a des feuilles pour la moitié plus étroites. — Les calices persistent, se fanent, b, et fanés ils renferment les capsules, c; qui chez la plante par moi-même dernièrement cuillie, et représentée dans cette planche, ne s'ouvrirent point en 6 valves à leur sommet, mais en trois. Vers d un calice ouvert par une incision, de la manière que l'on y voit l'ensemble des pétales, des étamines et du germe, et celui-ci supporté par un petit spermatophore, e. Vers f un des pétales et la manière d'attachement des étamines; g l'anthère à deux loges; h le germe et les trois styles et vers i une des graines, fort agrandie.

Tantôt les plantes portent en même temps des fleurs hermaphrodites et féminines, tantôt seulement quelques fleurs hermaphrodites, et pour la reste des fleurs masculines.

LIU NATAL. Aux remparts de la ville de *Franeker* et auprès de *Heerenveen*: MEUSE; aux remparts de *Harlingen*: le Doct. MURK VAN PHELSUM; à *Veenhuizen* et *Donkerbroek*, dans la FRISE: ERUINSMA, *Flora Frisica*. En compagnie de Monsr. le Doct. VAN DEN BOSCH je le trouvai moi-même dans l'île de *Walcheren*, à côté d'un chemin entre *Serooskerke* et *Oranje-Zon*; puis je l'ai cuilli sur le cimetière de *Heemstede*, près de *Haarlem*, et dernièrement au bord du canal entre *Naaldwyk* et *Hondsholredyk*, au *Westland*. RAINVILLE l'a vu auprès de *Weesp*, AEG. DE KOKER, auprès de *Bloemendaal*, et DE BEIJER, aux environs de *Nimègue*, où après lui Mess. ABELEVEN JR. et GEVERS DEIJNOOT l'ont trouvé dans l'*Ooyschen Waard*, et en plusieurs endroits au bois d'*Oosterhout*. — Monsr. F. J. J. VAN HOVEN l'a rencontré sur les ramparts de la ville *Bois le Duc*.

USAGE. En faisant cuire les feuilles elles répandent une odeur comme celle des pois cuits, et elles ont été mangées par les habitans de *Minorca*, lorsque dans cet île, en l'année 1685, des sauterelles avoient devasté tous les champs et anéanti toute la moisson.

(*) *Cucubalus Behen*. L.

Melilotus alba Desrousseaux. 803.

MELILOTUS ALBA Desrousseaux. (*)

Witte Honingklaver.

Hoogduitsch. Weisser Honigklee. Weisser Steinklee.

Engelsch. Common Melilot. White-flowered Melilot. King's Clover. Hart's Clover.

Bloeit Julij—September. ♂

NATUURL. STELSEL. Class. I. *Plantae vasculares, Phanerogamae, Exogenae.* Ordo.

Papilionaceae, L.

STELSEL VAN LINNAEUS. Class. XVII. Ord. VI. *Diadelphia Decandria.*

GESLACHTS KENMERKEN. Calyx 5-dentatus. Carina obtusa. Stamina diadelpa. Filamenta cum petalis non connata. Alae aequabiliter convexae, margine superiori non impressae. Ovarium ad stylum usque rectum. Stylus glaber. Legumen subglobosum vel oblongum, 1-4-spermum. De kelk 5-tandig. Stomp kieltje, *a*. Tweebroederige meeldraadjes. De draadjes niet met de bloembladen zamengegroeid. De vleugeltjes, *bb*, gelijkmatig-bolrond, boven aan den rand niet ingedrukt. Het vruchtbeginsel tot aan het stijltje regt. Het stijltje onbehaard. Het peultje bijna kogelrond of langwerpig, 1-4-zadig.

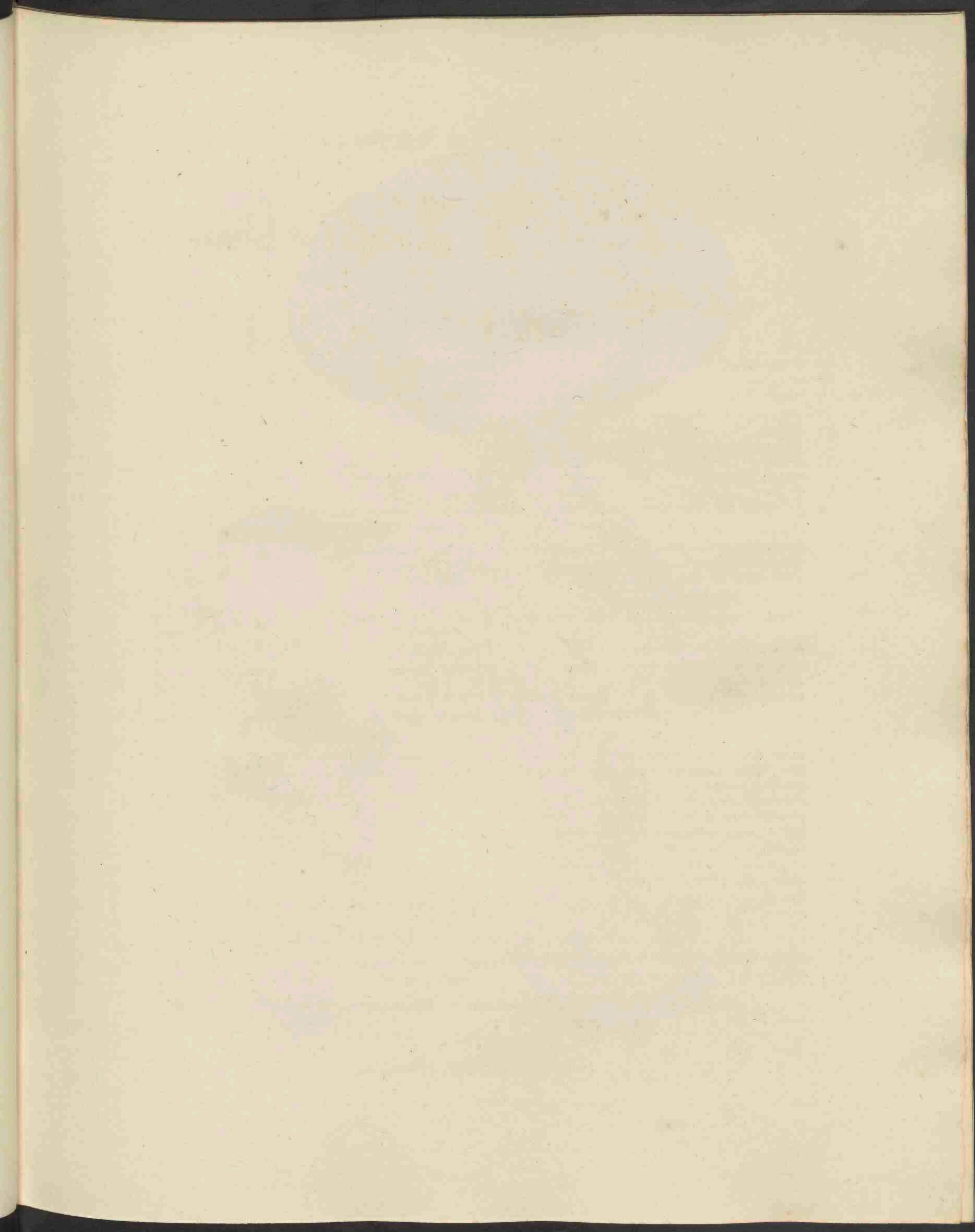
SOORTELIJKE KENMERKEN. Racemis laxis, denique elongatis; pedicellis calycem dimidium aequantibus; alis carinam subaequantibus, vexillo brevioribus; leguminibus ovatis, obtusis, mucronatis, reticulato-rugosis, sutura superiori obtuse carinatis, glabris; stipulis subulato-setaceis, integerrimis; foliis serratis, obtusis: iis foliorum inferiorum obovatis, iisque foliorum superiorum oblongo-lanceolatis. Losse, ten laatste verlengde bloemtrossen. De bloemsteeltjes zoo lang als het halve kelkje; de vleugeltjes, *bb*, bijna even lang als het kieltje, *a*, maar korter dan het vlagje, *e*; de peultjes eirond, stomp, met een puntje, netvormig-rimpelig, aan het bovenste naadje stomp-gekiëld, onbehaard. De steunblaadjes, *d*, elsvormig-borstelvormig, gaafrandig; de bladertjes zaagtandig, die der benedenste bladen omgekeerd-eirond, die der bovenste bladen langwerpig-lancetvormig.

De steng regtstandig, getakt, twee tot drie voeten hoog, benevens alle de overige deelen der plant onbehaard, met drievoudige bladen en de blaadjes zaagtandig en sommige bogtig-uitgerand; de benedenste bladen spoedig afvallende en de blaadjes daarvan omgekeerd-eivormig of bijna ruitvormig, en de overige blaadjes langwerpig-lancetvormig, e. — Het vlagje, dat met het kelkje bij f van boven en bij g afzonderlijk aan de binnenzijde gezien wordt, is uitgerand. Figuur h een kelkje met de meeldraadjes en het stijltje; bij i een rijp peultje en bij j eene zaadkorrel.

GROEIPLAATSEN. Aan den Muiderdijk bij Amsterdam; bij Zutphen, Uilenpas, Tucello en bij Leeuwarden, alsmede tusschen Pinsum en Witmarsum en in overvloed langs den Yssel-dijk bij Kampen: DE GORTER. Bij Zwolle: M. DASSEN. In de provincie Groningen, bij Westernieland, en ook bij Rotterdam; om Arnhem, in menigte tusschen Nijmegen en den Doodenwaard, en langs den Waaldijk, vooral bij Oosterhout: VAN HALL. Overvloedig in den Ooijschen Waard, aan den Ooijschen-dijk, in het Oosterhoutse Bosch en op de Uitterwaarden bij Lent en Beuningen: ABELEVEN JR. en GEVERS DEJNOOT. Op de Stadsvest te Leyden: KERB. en MOLKENB. Bij Breukelen: NYHOFF. Bij Vught: F. J. J. VAN HOVEN. Zelf vond ik haar in overvloed in het Spoek bij Kuilenburg, aan de Waal tegenover Varik en op verscheidene andere plaatsen in den Tielér- en den Bommelerwaard, en een enkel exemplaar aan het jaagpad tusschen Nieuwersluis en Loenersloot, en aan de vaart tusschen Naaldwijk en Hondsholredijk in het Westland.

GEBRUIK. De plant wordt, groen en gedroogd, van paarden, ossen, koeijen, schapen, geiten en varkens gegeten, maar levert, vóór haren bloeitijd afgemaaid, vooral een zeer goed paardenvoeder; waartoe, alsmede om er trekossen mede te voederen, dezelve in Engeland uitgezaaid is geworden, en dit in sommige streken van Duitschland insgelijks plaats heeft gehad (REUM, *Oek. Botan.*) De jonge bladen zijn, met azijn en zout, door den mensch gegeten geworden; om hare bloemen is zij bijzonder aangenaam voor de bijen, en uithoofde van hare verzachtende, oplossende en pijnstillende kracht, terwijl hare bloemen ook sluimloozende zijn, kan er in de geneeskunst zoo in- als uitwendig gebruik van gemaakt worden, op gelijke wijze als DL. IV bij Plaat 319 van dit werk, van die geelbloemige soort gezegd is geworden, welke door LINNAEUS *Trifolium Melilotus officinalis* genaamd werd. De peultjes met de zaden worden van de varkens met graagte gegeten, en de zaden ook door sommige gevogelte gebruikt.

(*) *Trifolium Melilotus officinalis* β L. *Melilotus vulgaris* WILLD.

Boletus badius Fries. 804.

BOLETUS BADIUS FRIES.

Rood-bruine Pijpzwam.

Hoogduitsch. Kastanienbrauner Röhrenpilz. Maronenpilz.

Groeit Augustus, September.

NATUURL. STELSEL. Class IV. *Plantae cellulares*, Subclass II. *Aphyllae*. Ord. *Hymenomycetes*.
Fungorum Fam. I. *Hymenomycetes*, Ord. II. *Polyporei*, Gen. XXI. *Boletus*, FRIES.

STELSEL VAN LINNAEUS. Class. XXIV. *Cryptogamia*, Sect. V. *Mycetes*, Ord. II. *Fungi*.

GESLACHTS KENMERKEN. Hymenophorum laeve, ab hymenio prorsus discretum, nec in tramam descendens; hinc tubuli, in stratum porosum stipati et confluentes, sed a se invicem separabiles, ab hymenophoro facile secedunt. De zwamvlies-bodem glad en effen, geheel en al zonder zamengroeijing met het Zwamvlies, noch neêrdalende en als eenen inslag vormende; zoo dat de, tot eene laag van poriën bij elkander gehoopte en zamenvloeiende, doch onderling van elkander afscheidbare pijpjes gemakkelijk van den Zwamvlies-bodem loslaten.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Pileo pulvinate molli viscoso badio-fulvo, stipite solido subaequali laevi pallidiori brunneo-pruinato, tubulis adnatis sinuato-depressis majusculis angulatis sordidis ex albo-flavo virescentibus. Het hoedje kussenvormig, zacht, kleverig, roodbruin-vaal; het steeltje vast, nagenoeg overal even dik, glad, bleeker van kleur en bruin-bedauwd; de pijpjes aangewassen of bogtig-neêrgedrukt, tamelijk groot, eenigzins hoekig, vuil-wit-geel-groenachtig.

Het hoedje is bij vochtig weêr zeer kleverig en donker-kastanjebruin van kleur, maar bij droogte zonder eenig spoor van kleverigheid en lichter rood-bruin, doch altijd hooger gekleurd dan het steeltje. — Dit is of langer en dunner, en nagenoeg geheel regt of ook wel een weinig gebogen, als bij figuur D, — of hetzelfde is korter en dikker; steeds is het, sterker of zwakker, bruin-bedauwd en ook wel eenigzins bruin-gestreept, en altijd aan het boveneind wat bleeker, B. a. Het vleesch, zoo van het hoedje als van het steeltje, is wit, neemt doorgebroken min of meer eene blaauwe kleur aan, welke echter spoedig weder verdwijnt, en is citroen-geel op de vlakke waar de pijpjes aangehecht zijn. D. b.

Bij de jongere voorwerpen, fig. A en B, zijn de pijpjes kleiner en meer gelijkvormig van opening, en wit-geelachtig, B, c; bij de volgroeiende, fig. C en D, zijn dezelve grooter, onregelmatiger, eenigzins hoekig en vuil-geel-groenachtig, D. d.

De kiemkorreltjes geelachtig-lichtgroen, eenigzins ijzerroestkleurig.

GROEIPLAATSEN. Ik vond dezelve tusschen gras- en mos-planten groeiende, in het bosch bij het Joden-Kerkhof bij *Naaldwijk*, in het *Westland*.

GEBRUIK. Het vleesch is van een zachten en niet onaangenaamen smaak, en onschadelijk.

BOLETUS BADIUS FRIES.

Nom Allemand. Kastanienbrauner Röhrenpilz. Maronenpilz.

Vient en Août et Septembre.

SYSTÈME NATUREL. Class. IV. *Plantae cellulares*, Subclass. II. *Aphyllae*, Ordo *Hymenomycetes*.
Fungorum Fam. I. *Hymenomycetes*, Ord. II. *Polyporei*, Gen. XXI. *Boletus*, FRIES.

SYSTÈME de LINNAEUS. Class. XXIV. *Cryptogamia*, Sect. V. *Mycetes*, Ord. II. *Fungi*.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Hymenophorum glabre, tout-à-fait distinct de l'Hymenium et point descendant et formant une trame; d'ici les tubes, réunis ensemble de manière qu'ils forment une couche de pores, sont libres entr'eux et facilement séparables l'un de l'autre, ainsi que du chapeau.

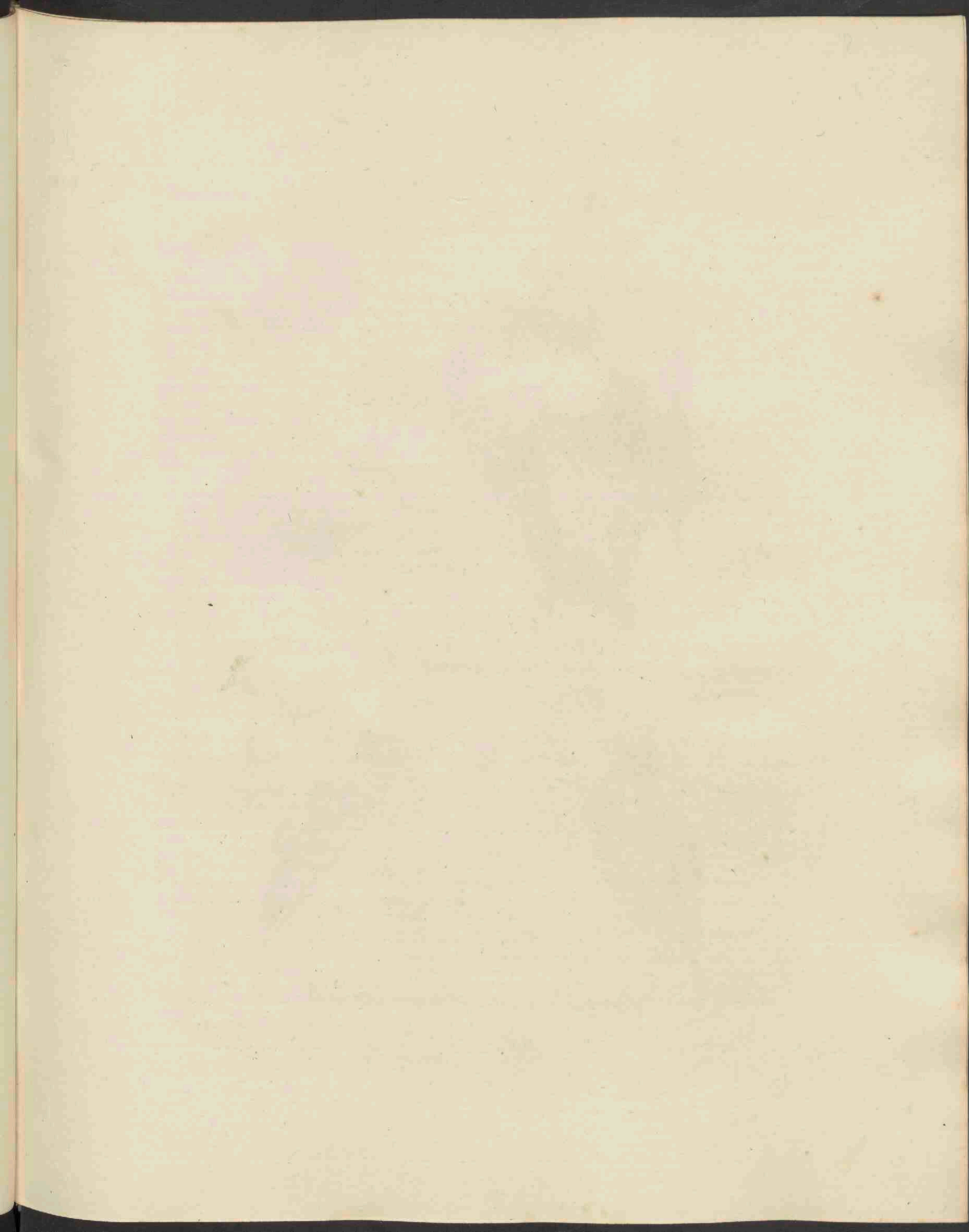
CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Chapeau en coussinet: mou, visqueux, rouge-brun-fauve; pédoncule solide, presque égal glabre, de couleur plus pâle, couvert de rosée brune; les tubes adhérents entr'eux ou sinués déprimés, assez grands plus ou moins anguleux, de couleur sale-blanche-jaune-verdâtre.

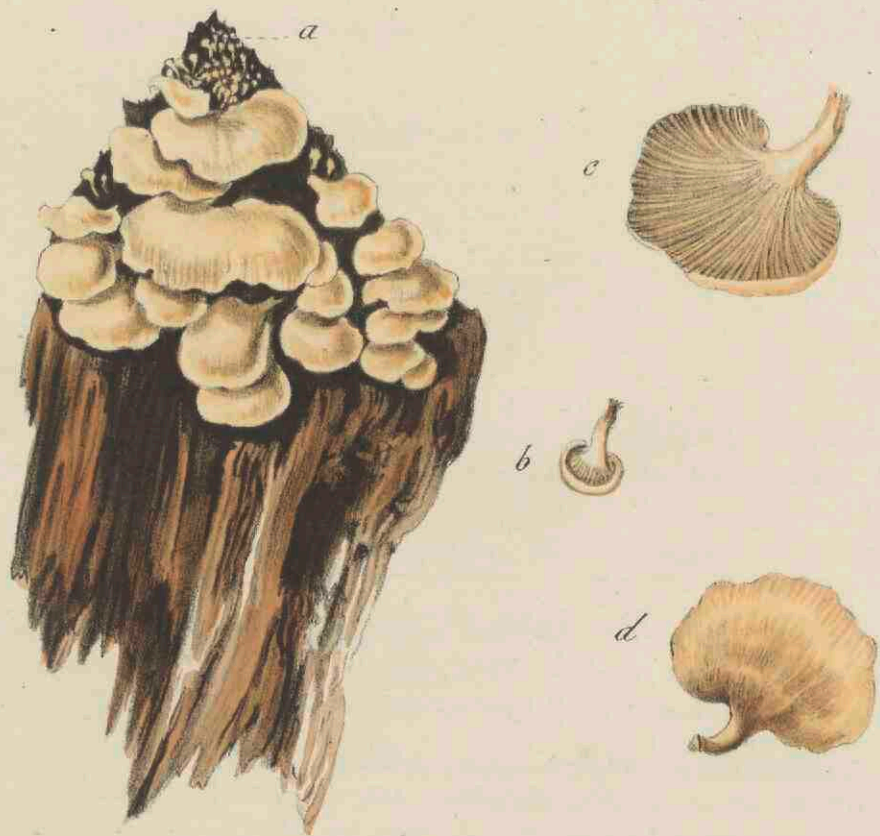
Dans les tems humides le chapeau est très visqueux et de couleur de châtaigne foncée, mais aux tems secs sans aucune viscosité et de couleur rouge-brune plus pâle, quoique toujours plus intense que celle des pédoncules. Celui-ci ou plus long et plus mince, et tout droit ou un peu courbé, comme vers D, — ou plus épais et court; toujours il est, ou plus ou moins, couvert de rosée brune, mais quelquefois aussi on le voit strié de brun, et constamment il est de couleur plus pâle vers le sommet, B. a. La chair, tant du chapeau que du pédoncule, est blanche, devient un peu bleue quand on la casse à l'air, et est de couleur jaune de citron sur la face où les tubes sont attachés, D. b.

Dans les jeunes individus, fig. A et B, les tubes sont plus petits et plus réguliers, et de couleur blanche-jaunâtre, B. c.; dans les individus plus avancés C. D. ils sont plus grands, plus irréguliers, plus ou moins anguleux et de couleur sale-jaune-verdâtre, D. d. Sporidies de couleur jaunâtre-verte-claire et un peu ferrugineuse.

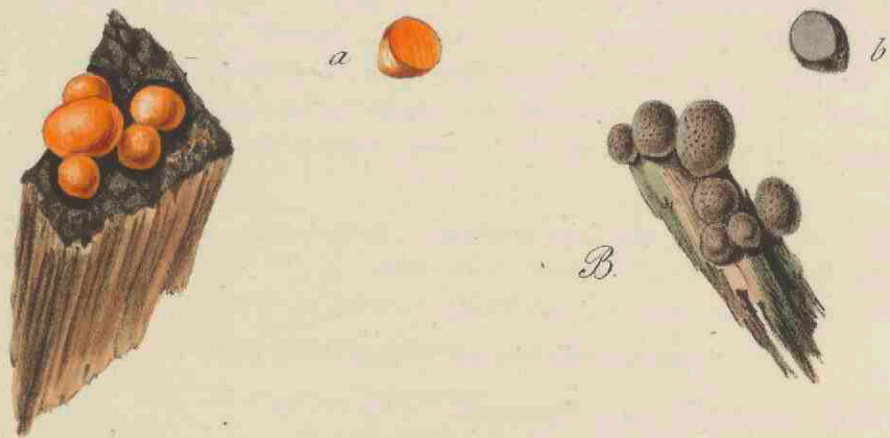
LIED NATAL. Je l'ai cueilli dans un bois près de *Naaldwijk*, au *Westland*, où il vient parmi des graminées et des mousses.

USAGE. La chair est d'une saveur douce et assez agréable, et point nuisible.

1 *Agaricus stypticus* Bull.

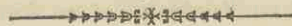
2 *Lycogala epidendrum* Fries, 805

I. PANUS STIPTICUS FRIES. (*).

Zamentrekkende Paddenstoel.

Hoogduitsch. Zusammenziehender Blatterpilz.

Groeit in het Voorjaar en in den Herfst.

NATUURL. STELSEL. Class. IV. *Plantae cellulares*. Subclass. II. *Aphyllae*. Ord. *Hymenomyces*. *Fungorum* Fam. I. *Hymenomyces*. Ord. I. *Agaricini*. Gen. XVI. *Panus*, FRIES.

STELSEL VAN LINNAEUS. Class. XXIV. *Cryptogamia*. Sect. V. *Mycetes*. Ord. II. *Fungi*.

GESLACHTS KENMERKEN. Totus fungus carnosus-coriaceus, tenax, arescens, contextu fibroso. Lamellae perfectae, tenaces, firmae, inaequales, acie acuta integerrima, saepe venoso-connexae; trama distincta fibrosa in hymenium radians. Sporidia (in examinatis) alba. De geheele Paddenstoel vleezig-lederachtig, taai, verdorrende, van een vezelachtig weefsel. De plaatjes volkomen, taai; stevig, ongelijk, scherp en gaafrandig op de snede, dikwijls door adertjes met elkander vereenigd; een duidelijke, vezelachtige, naar het zwamvlies heenstralende inslag. De kiemkorreltjes (voor zooverre dit waargenomen is) wit.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Pileo coriaceo reniformi e cinnamomeo expallente, cute in squamas furfuraceas secedente; stipite laterali brevi sursum dilatato, lamellis determinatis tenuibus confertis reticulato-connexis cinnamomeis. Het hoedje lederachtig, niervormig, kaneelkleurig maar verbleekende, het opperhuidje in kleine zemelachtige schubjes afschilferende; een kort, zijdelingsch en van boven verbreed steeltje; de plaatjes bepaald, dun, gedrongen, netvormig-aderig-zamenverbonden, kaneelkleurig.

In het eerst vertoont dezelve zich als bij a, verder ontwikkeld met naar binnen omgeslagen rand, als bij b, en volgroeid, c, d, is hij doorgaans niervormig en van kleur of als geel of als bruin leer, en met enkele donkerder gekleurde cirkels en eene schilferige oppervlakte. De door adertjes met elkander vereenigde plaatjes eindigen regelmatig aan het verbrede bovenste gedeelte van het steeltje, zijn meer kaneelkleurig en eenigzins kleverig. Verouderd is dezelve bleek-wit, en somtijds wordt zij met een middenstandig steeltje aangetroffen.

GROEPLAATSEN. Vrij algemeen op Wilgen-wortels, b. v. op *Rijngeest*, en elders: MULDER, *Elench. Plant. prope Leidam nascent*. Ik vond haar op afgekapte Wilgen- en Essen-stompen bij *Naaldwijk*, en elders in het Westland.

GEBRUIK. Deszelfs smaak is eerst zoetachtig, dan zamentrekkende en eenigzins scherp, en voorts nog langer in den mond gehouden veroorzaakt hij een brandend gevoel, waarom hij niet te eten is.

2. LYCOGALA EPIDENDRUM FRIES.

Stam-Lycogala.

Hoogduitsch. Stamm-Blutstaubling.

Groeit in het Voor- en Najaar.

NATUURL. STELSEL. Class. IV. *Plantae cellulares*. Subclass. II. *Aphyllae*. Ord. *Gasteromyces*. *Fungorum* Fam. IV. *Gasteromyces*. Ord. II. *Trichospermi*. Subord. II. *Myxogastres*.

Gen. *Lycogala*, FRIES.

STELSEL VAN LINNAEUS. Class. XXIV. *Cryptogamia*. Sect. V. *Mycetes*. Ord. III. *Gastromycetes*.

GESLACHTS KENMERKEN. Peridium determinatum, e duplici membrana compositum, papyraceum, persistens, apice determinate dehiscens extus subverrucosum. Flocci peridio undique adnati, tenerissimi, vagi. Een bepaald-vormig, dubbelvliezig, papierachtig, overblijvend, aan den top bepaaldelijk openbarstend en van buiten eenigzins met wratjes bezet omhulsel. De vlokjes zeer fijn, aan alle kanten aan de binnenwanden vastgehecht, naar alle zijden gerigt.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Subglobosum, e sanguineo-fuscescens, punctato-scabrum, ore irregulari; sporidiis expallentibus. Nagenoeg kogelrond, uit het bloedroode bruinachtig wordende, met eenigzins ruwe puntjes bezet, onregelmatige opening en bleekwordende kiemkorreltjes.

In het eerst breiachtig en min of meer uitgespreid, dan in kogeltjes van verschillende grootte voorkomende, welke dikwijls met elkander tot een meer vormloos hoopje als te zamengesmolten zijn, en van eene bloedroode kleur. Vervolgens verandert de kleur gelijk bij b voorgesteld is, als wanneer de oppervlakte zich ook duidelijk met puntjes of wratjes bezet vertoont, maar de inwendige zelfstandigheid nog, even als bij a, vast is, doch eenigzins paars. Ten laatste zijn de kogeltjes bruinachtig, en zoo ook het inwendige, maar dit tot zulk een fijn stof overgegaan, dat men van de sterkste vergrootglazen noodig heeft om die deelen, de vlokjes en de kiemkorreltjes, te onderscheiden.

(*) *Agaricus stipticus* BULL.

1. PANUS STIPTICUS FRIES. (*).

Agaric Styptique.

Nom Allemand. Zusammenziehender Blatterpilz.

Vient au Printemps et en Automne.

SYSTÈME NATUREL. Class. IV. *Plantae cellulares*. Subclass. II. *Aphyllae*. Ordo. *Hymenomyces*.
Fungorum Fam. I. *Hymenomyces*. Ord. I. *Agaricini*. Genus. XVI. *Panus*, FRIES.

SYSTÈME DE LINNAEUS. Class. XXIV. *Cryptogamia*. Sect. V. *Mycetes*. Ord. II. *Fungi*.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Tout le fonge charnu-coriace, tenace, à la fin aride, de contexture fibreuse. Lames parfaites, tenaces, firmes, inégales, de tranche aigue et très entière, souvent veinées-adhérentes. Une trame distincte, fibreuse, rayonnant vers l'hymenium. Sporules blancs (chez toutes les espèces examinées).

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Chapeau coriace, réniforme, de couleur cannelle-blanchissante, à épiderme s'en allant en petites écailles furfuracées; pédoncule latéral, court, dilaté au sommet; lames déterminées, minces, serrées, réticulées-adhérentes, de couleur cannelle.

Premièrement il se montre comme vous le voyez vers a; puis, plus développé, il est à bords roulés vers le dessous, b, et tout accompli, c, d, ordinairement on le rencontre réniforme, de couleur de cuir ou jaune ou brun, marqué de quelques cercles de couleur plus foncée, et de superficie légèrement écailleuse. Les lames sont adhérentes entr'elles par moyen de veines réticulées, se terminent régulièrement à la partie dilatée du pédoncule. et sont de couleur cannelle et plus ou moins visqueuses.

Les individus décrépis sont tout-à-fait blancs-pâles, et aussi quelquefois ce champignon vient à stipe central.

LIEU NATAL. Assez vulgaire sur des troncs de saules, p. e. à *Ryngeest*, et ailleurs: MULDER, *Elench. Plantar. prope Leidam nascent*. Je le trouve sur de vieux troncs de Saules et de Frênes, en plusieurs endroits du *Westland*.

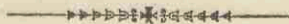
USAGE. D'abord il est douceâtre, puis styptique et un peu acre au goût, et mâché davantage même il produit une sensation brûlante; ainsi il n'est point mangeable.

2. LYCOGALA EPIDENDRUM FRIES.

Nom Allemand. Stamm-Blutstaubling.

Vient au Printemps et en Automne.

SYSTÈME NATUREL. Class. IV. *Plantae cellulares*. Subclass. II. *Aphyllae*. Ordo. *Gasteromyces*.
Fungorum Fam. IV. *Gasteromyces*. Ord. II. *Trichospermi*. Subord. II. *Myxogastres*.
Gen. *Lycogala*, FRIES.

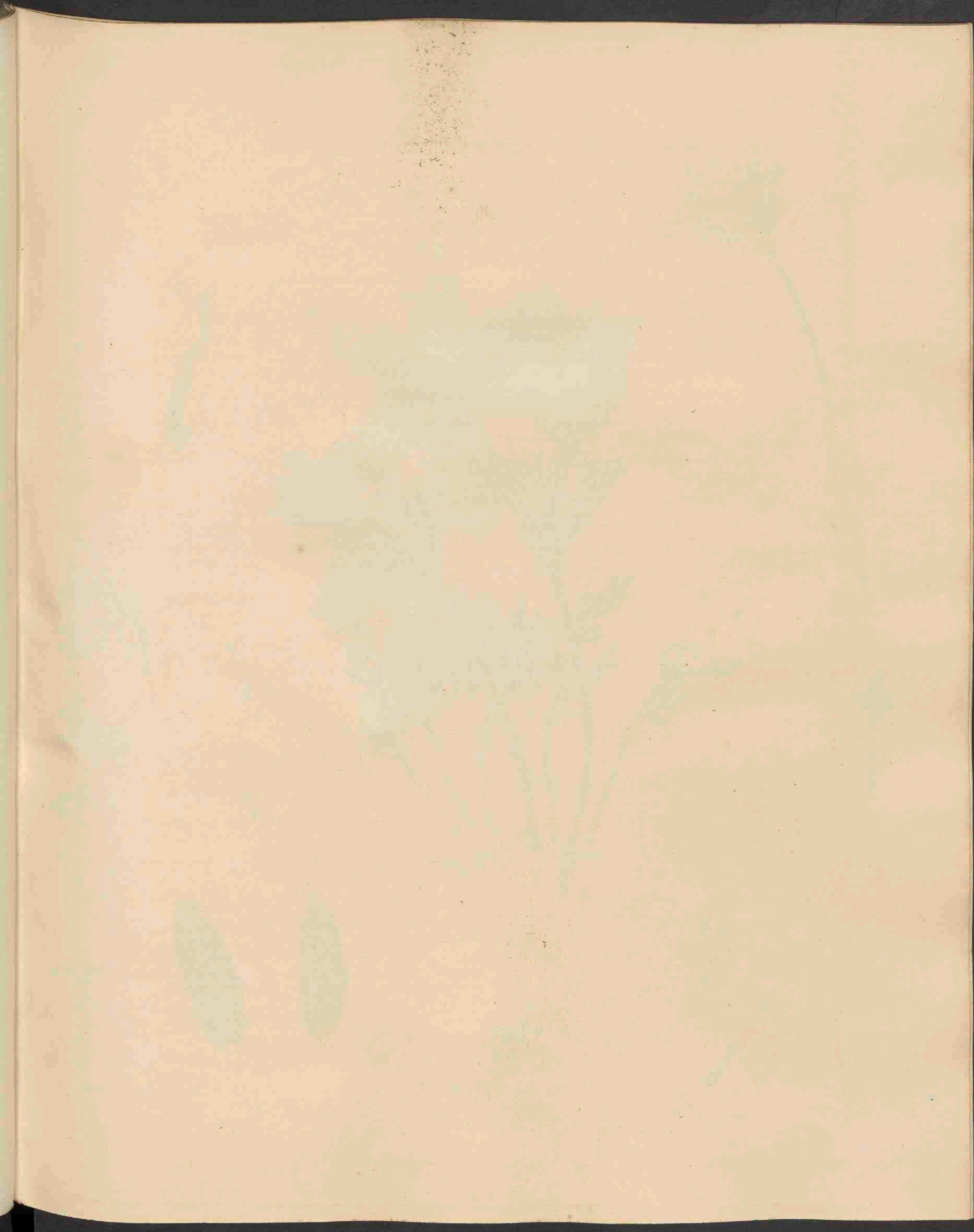
SYSTÈME DE LINNAEUS. Class. XXIV. *Cryptogamia*. Sect. V. *Mycetes*. Ord. III. *Gastromycetes*.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Peridium déterminé, formé d'une double membrane, papyracé, persistant, s'ouvrant au sommet de manière constante, au-dehors un peu verruqueux. Flocons attachés au peridium de tout côté, très minces, de direction vague.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Presque globuleux, sanguin-brunissant, ponctué-scabre, à ouverture irrégulière et sporidies pâlisantes.

D'abord il est pulpeux ou mucilagineux, puis il se présente sous forme de globules de grandeur différente, de couleur rouge-vive ou sanguine, et souvent tellement amassées, que le tout se montre comme une masse difforme. Puis sa couleur change et devient comme vers b; alors sa surface extérieure est ponctuée ou couverte de petites verrues, leur masse intérieure encore ferme, comme vers a, mais de couleur plus ou moins violette. A la fin l'intérieur des globules est réduite en une substance poudreuse, d'une telle finesse que les flocons ou les filaments et les sporidies ne sont distinctement visibles, qu'à l'aide de verres les plus agrandissants.

(*) *Agaricus stipticus* BULL.

Anemone Pulsatilla L. 806.

Pulsatilla

These are the *Puffins*

ANEMONE PULSATILLA L.

Anémone Pulsatille.

Noms vulgaires. Pulsatille. Coquelourde. Herbe au vent.
— *Allemands.* Gemeine Küchenschelle. Violettes Windröschen.
— *Anglais.* Pasque-Flower. Passe-Flower.

Fleurit en Avril, Mai \mathcal{Z} .

SYSTÈME NATUR. *Plantae Vasculares.* Subclass. I. *Phanerogamae, Exogenaë.* Ord. *Ranunculaceae, Juss.*

SYSTÈME DE LINNÆUS. Class. XIII. Ord. VI. *Polyandria Polygynia.*

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Calice pétaloïde, de 5 ou plusieurs sépales, sépales imbriqués pendant l'estivation. Point de corolle. Carpelles nucamenteux, monospermes, insérés dans un réceptacle engrossi, hémisphaérique ou conique

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Pièces de l'involucre, *c*, sessiles, digitées-multifides; feuilles radicales triplicato-pinnatifides, à segmens linéaires, atténués-aigus; fleur érigée; sépales une fois plus longs que les étamines, campanulés à la base, puis réfléchi-ouverts dès leur moitié, *k*, aigus vel obtus et apiculés; carpides avec leur queue hirsutés, la queue beaucoup plus longue que le carpide, *i*.

Les sépales sont fort poilus au dehors, a, mais glabres et lisses au dedans, b, et premièrement les fleurs sont tout-à-fait renfermées dans ce même involucre, c, qui, par l'allongement de la partie supérieure de la tige, après la fleuraison se montre à 2-3 pouces au dessous les organes de la fructification, d.

Vers e les organes masculins et féminins dans leur ensemble; vers f les organes féminins seuls, et un de ceux-ci ou des styles représenté à part vers g, comme de même un des organes masculins ou des étamines vers h. Figure i, un carpelle, et vers j les carpelles unis ensemble et insérés dans le réceptacle hémisphaérique.

LIEU NATAL. A *Bronsbergen* près de *Zutphen* et au *Paasch-heuvel* près de *Ter Borch*: v. HALL. D'après ce que MONS. N. ABELEVEN m'a communiqué sur cette plante, dans les années 1819 et 1820 elle a été trouvée en multitude au *Hanen- ou Harige-Gebergte* au chemin entre *Zutphen* et *Baak*, et vingt ans plus tard elle est retrouvée au même endroit. Celle qui figure dans notre planche m'a été envoyée par Mr. W. G. TOP JR., Apotécaire à *Kampen*, qui en 1845 la cueillit au *Platvoet* près de *Deventer*, et dans ce lieu-ci en 1848 MONS. A. BERGHUIS en a vu plus de cinquante.

USAGE. Toute la plante est très acre et produit des enflures doulorifiques quand, après l'avoir contuse, on la pose sur quelque partie de la peau. En réduisant la racine en poudre elle moleste les yeux, et avalée elle occasionne de violentes douleurs de ventre et des vomissements. Néanmoins, selon quelques-uns, la plante est mangée par les moutons et les chèvres, et probablement dans la médecine on en peut faire usage dans les mêmes cas où le *Herba Pulsatillae nigricantis*, — l'herbe de l'*Anémone pratensis* L., — est à sa place; dont, cependant, jadis l'usage étoit beaucoup plus en vogue que dans nos jours.

Les fleurs et les feuilles pourraient être employées pour teindre de vert, et dans la Suabe les premières servent à colorer les oeufs à la fête de Pâques. — LINDLEY dit dans son *Materies Medica*, qu'un Extrait de cette plante a été administré avec bon succès dans des teignes fort opiniâtres.

ANEMONE PULSATILLA L.

Paarse Anemoon.

Hoogduitsch. Gemeine Küchenschelle. Violettes Windröschen.
Engelsch. Pasque-Flower. Passe-Flower.

Bloeit. April, Mei 2.

NATUURL. STELSEL. *Plantae Vasculares*. Subclass. I. *Exogenae, Phanerogamae*. Ord. *Ranunculaceae*, Juss.

STELSEL VAN LINNAEUS. Class. XIII. Ord. VI. *Polyandria Polygynia*.

GESLACHTS KENMERKEN. Calyx petaloïdeus, 5-pleiosepalus, sepalis aestivatione imbricatis. Carpella nucamentacea, monosperma, receptaculo incrassato hemisphaerico vel conico inserta. De kelk bloembladachtig, 5-veelbladig, de blaadjes in de knoppen overeenliggende. Geene bloemkroon. De vruchtjes nootvormig, 1 zadig, op een verdikt, halfkegelrond of cilindervormig vruchtbodempje ingeplant.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Involucri foliis sessilibus, digitato-multifidis; foliis radicalibus triplicato-pinnatifidis, laciniis linearibus attenuato-acutis; flore erectiusculo; sepalis staminibus simplio-longioribus, basi campanulatis, demum a medio reflexo-patentibus, acutis vel cum apiculo obtusis; carpidiis et cauda carpidium multoties superante hirsutis. De bladen van het omwindsel, e, ongesteeld, vinger-vormig-veelspletig; de bladen wortelstandig, drievoudig-vindeelig en de slipjes lijnvormig, smal toe-loopende-puntig; de bloem opgerigt; de bloemblaadjes nog eens zoo lang als de meeldraadjes, aan den voet klokvormig, ten laatste van het midden af aan teruggebogen, k, spits of stomp met een spitsje; de vruchtjes, benevens derzelver veelmaal langere staart dan zij zelve zijn, i, ruigharig.

De bloembladen zijn aan de buitenzijde sterk behaard, a, doch van binnen, b, onbehaard en glad, en in het eerst zijn de bloemen geheel en al binnen hetzelfde omwindsel, c, besloten, dat zich na den bloeitijd, door verlenging van het bovenste gedeelte van de steng, op 2 à 3 duimen beneden de vruchtdeelen vertoont, d.

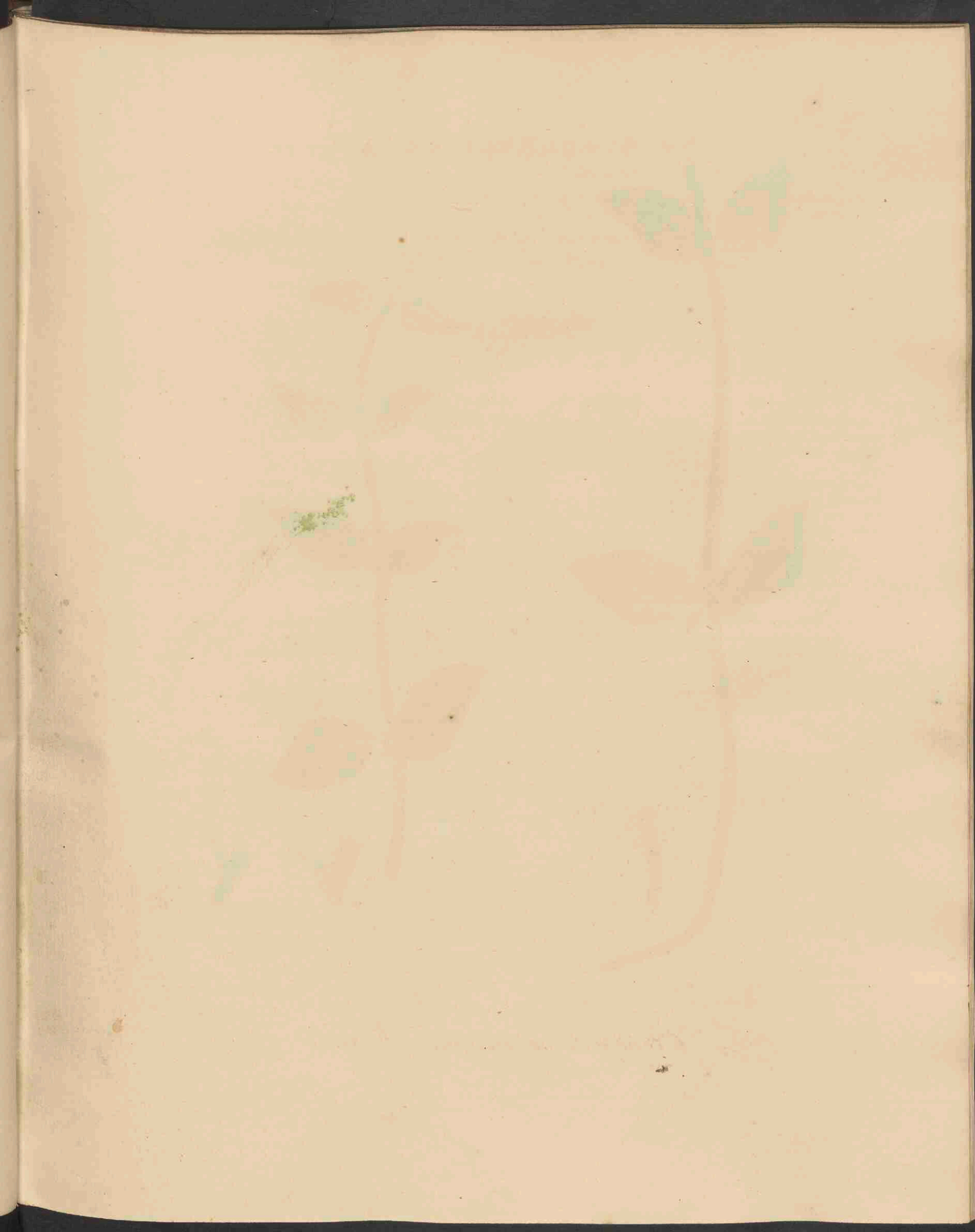
Bij e de mannelijke en de vrouwelijke deelen te zamen; bij f alleen de vrouwelijke en van deze, of van de stijltjes, een afzonderlijk voorgesteld bij g, gelijk bij h een van de eerste of van de meeldraadjes. Figuur i een der vruchtjes, welke in vereeniging op het half kogelronde vruchtbodempje ingeplant bij j gezien worden.

GROEIPLAATSEN. Te Bronsbergen buiten Zutphen en op den Paaschheuvel bij Ter Borch v. HALL. — Volgens mij door den Heer N. ABELEVEN gedane mededeeling is dezelve in de jaren 1819 en 1820, door wijlen den Apotheker VAN BEEK te Zutphen, en de Heeren E. F. VISSER en A. Y. A. LOOLJEN, Apothekers te Nymegen, in menigte gevonden op het Hanen- of Harige Gebergte aan den weg van Zutphen naar Baak; alwaar dezelve een twintigtal jaren later ook door den Heer D'ALMARAS, destijds Provisor in eene Apotheek te Amsterdam, teruggevonden is geworden. — Thans door ons afgebeelde ontving ik door vriendelijke bezorging van den Heer W. G. TOP JZ., Apotheker te Kampen, welke haar in 1845 omstreeks de zoogenaamde Platvoet nabij Deventer aantrof, en door den Heer A. BERGHUIS, te dier stede woonachtig, is er in 1848 ter laatstgenoemde plaatse ruim een 50-tal planten van verzameld geworden.

GEBRUIK. De geheele plant is zeer scherp en veroorzaakt, op de huid gelegd, pijnlijke blaren; de wortel tot poeder gebracht wordende doet de oogen aan, en brengt in de maag gekomen hevige buikpijnen en braking voort. Desniettegenstaande wordt zij, zoo als sommigen beweren, door schapen en geiten gegeten, terwijl er in de geneeskunst, naar vele waarschijnlijkheid, op eenerlei wijze en in dezelfde gevallen gebruik van te maken is, als van het *Herba Pulsatillae nigricantis*, — het kruid der *Anemone pratensis* L. — eertijds veelvuldiger dan nu, gemaakt is geworden.

Bloemen en bladen zouden kunnen dienen om er eenige stoffen groen mede te verwen, en in Zwaben worden de bloemen tot het kleuren der Paasch-Eijeren gebezigd.

Volgens LINDLEY (*Mat. Med.*) is een Extract van deze Plant, met gewenscht gevolg, in hardnekkige gevallen van hoofdzeer toegediend geworden.

Clinopodium vulgare L. 807.

CLINOPODIUM VULGARE L.

Behaarde Borstelkrans.

Hoogduitsch. Gemeine Wirbelborste. Bettfusz. Kleiner Wohlgemuth.
Engelsch. Common Wild-Basil.

Bloeit. Julij, Augustus 2.

NATUURL. STELSEL. *Plantae Vasculares.* Subclass. I. *Phanerogamae, Exogena.* Ord. *Labiatae, Juss.*

STELSEL VAN LINNAEUS. Class. XIV. Ord. I. *Didynamia Gymnospermia.*

GESLAGTS KENMERKEN. Flores involucro cincti, quod ex foliis setae-formibus compositum, quaeque foliola ad totum verticillum pertinent, nec cuique flori singulo propria sunt. Calyx omnino bilabiatus. Corolla bilabiata, labium superius rectum atque emarginatum, inferius 3-lobatum. De bloemen van een omwindsel omgeven, dat uit borstelvormige blaadjes bestaat, welke aan den geheelen bloemkrans, en niet aan de bloempjes afzonderlijk toebehooren. Het kelkje duidelijk twee-lippig. De bloemkroon twee-lippig, het bovenlipje, *a*, regt en uitgerand; het benedenlipje, *b*, drie-lobbig.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Caule erecto, villosa; verticillis aequalibus, multifloris; involucro calycem aequante. De steng regtstandig, vlokkig-behaard; de bloemkransjes gelijk, veelbloemig; de hulseltjes of omwindseltjes zoo lang als de kelkjes.

*De wortel kruipende. De meestal eenvoudige steng, benevens de gesteelde, tegenover el-
kander geplaatste, eironde of hartvormig-eironde en eenigzins zaagtandige bladen,
met zachte, vlokkige haartjes bezet; hoedanige ook op het kelkje, c, voorkomen. Het
kelkje gestreept, tweelippig, het bovenlipje 3-tandig, het benedenlipje 2-spletig; het-
zelfde bij d geopend voorgesteld met het stijltje, terwijl dit bij e in een geopend
bloempje te zamen met de meeldraadjes gezien wordt. — Figuur f eene sterke vergroo-
ting van een stukje van de steng, benevens het onder tegen de bloemkransjes aanliggende
omwindseltje, g; in het midden waarvan h de doorgesneden bloemsteeltjes aanduidt.
Bij i een der 4 zaadjes, welke onder in het buisje van den kelk rondom het stijltje
geplaatst zijn.*

GROEIPLAATSEN. Aan den weg van *Nymegen* naar *Beek*, door *DE GORTER*, en daarna door *DE BEYER* en ook door *Prof. VAN HALL* gevonden. Ongeveer terzelfde plaatse, namelijk, op den *Hunnerberg*, hebben de *Heeren ABELEVEN JR.*, en *GEVERS DEYNoot* haar aangetroffen; zelf vond ik haar in eene duinvallei tusschen *Overveen* en *Vogelzang* bij *Haarlem*, en door den *Heer DE HAAN* is zij bij 's *Heerenberg* gevonden geworden.

GEBRUIK. De plant is eenigzins aromatisch, wordt van schapen en geiten gegeten, en kan volgens *HOCHSTETTER* dienen om er eene gezonde thee van te laten trekken, en ook tot leerlooijen gebruikt worden.

CLINOPODIUM VULGARE L.

Clinopode commun.

Nom Allemand. Gemeine Wirbelborste. Bettfusz. Kleiner Wohlgemuth.
— *Anglais.* Common Wild-Basil.

Fleurit en Juillet, Août &c.

SYSTÈME NATUR. *Plantae Vasculares.* Subclass. I. *Phanerogamae, Exogenae.* Ord. *Labiatae,* JUSS.

SYSTÈME DE LINNAEUS. Class. XIV. Ord. I. *Didynamia Gymnospermia.*

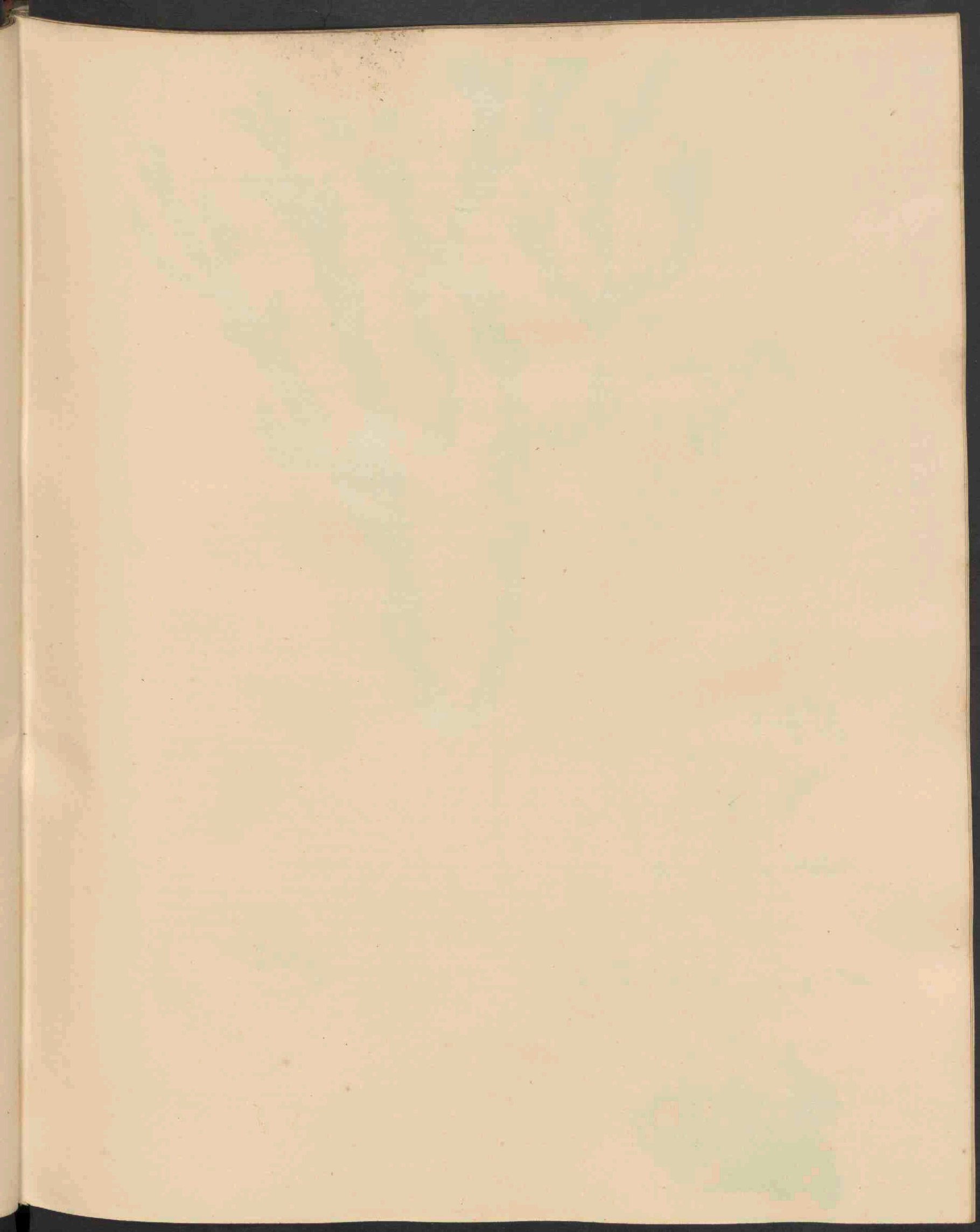
CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Les fleurs entourées d'un involucre composé de folioles setaeiformes, communes au verticille entier, et non pas propres à chaque fleur pour soi. Calice évidemment bilabié. Corolle bilabiée, la lèvre supérieure droite et émarginée, *a*, et l'inférieure à trois lobes, *b*.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Tige érigée, velue, à verticilles égaux et multiflores; l'involucre de la longueur du calice.

Une racine rampante. La tige ordinairement simple et les feuilles, ainsi que les calices c, munis de petits poils doux et cotonneux; les feuilles pétiolées, opposées; ovées ou en coeur-ovées, et un peu dentées. Calice strié, bilabié; la lèvre supérieure à 3 dents, l'inférieure 2-fide. Vers d on voit un calice ouvert et le style, et celui-ci et les étamines dans une corolle vers c. Après de f un morceau de la tige fort agrandi, avec l'involucre, g, qui se trouve à la base des verticilles de fleurs, et au milieu de cette figure la lettre h indique les pédoncules coupés. Vers i une des quatre semences, qui se trouvent au fond du tube du calice, et y sont placées autour du style.

LIEU NATAL. DE GORTER puis DE BYER, et aussi le Professeur VAN HALL l'ont trouvé au chemin entre *Nimègue* et *Beek*, et récemment Mess. ABELEVEN JR. et GEVERS DEYNOOT l'ont cueilli au *Hunnerberg*, situé auprès de la même ville de *Nimègue*. Moi même je trouvai cette plante dans les dunes entre *Overveen* et *Vogelenzang* près de *Haarlem*, et MONSR. DE HAAN l'a trouvée auprès de *'s Heerenberg*.

USAGE. La plante est un peu aromatique, est mangée par les moutons et les chèvres, et d'après HOCHSTETTER on peut s'en servir pour en boire un thé sain, et aussi pour tanner des cuirs.

Fucus vesiculosus L. 808.

FUCUS VESICULOSUS L.

Gemeene Zee-Eik.

Bijnamen. Wier. Zee-Wier. Klappers.
Hoogduitsch. Blasantang. Schweintang. Blasenformiger Tang. See-Eiche. Meer-Eiche.
Engelsch. Common Sec-Wrack. Bladder-Fucus.
Groeit gedurende het gansche Jaar.

NATUURL. STELSEL. *Plantae Cellulares.* Subclass. II. *Aphyllae. Cryptog.* Class. III.

Chlorophyta. Ord. I. *Algae,* RABENH.

STELSEL VAN LINNAEUS. Class. XXIV. *Cryptogamia.* Sect. IV. *Algae.*

GESLACHTS KENMERKEN. Frons plana vel compressa, coriacea, repetito-dichotoma, saepe cum vesiculis innatis, costata vel ecostata. Receptacula terminalia, ovata vel lanceolata, spongiosa, tuberculata, tuberculis apice pertusis. Spermatophorae plurimae, sphaericae. Het loof vlak of zamengedrukt, lederachtig, bij herhaling gegaffeld, meermalen met ingewassen luchtblazen, met of zonder middenribbe. Eindelingsche, ei- of lancetvormige, zwammige en knobbelige vruchtbodems, de knobbeltjes aan den top doorboord. Talrijke kogelvormige zaaddragertjes.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Fronde plana, lineari, integerrima, costata, olivacea, siccitate nigro-fusca, vesiculis innatis sphaericis; receptaculis ellipticis, obtusis. Het loof vlak, lijnvormig, gaaf-randig, met middenribbe, olijfkleurig maar bij verdrooging zwart-bruin, met ingewassen, kogelvormige luchtblazen en elliptische, stompe vruchtbodems.

Dezelve is van zeer afwisselende gedaante, zóó dat men er bij verscheidene schrijvers tot zelfs 10 vormen van vermeld vindt. — In plaats van eenen wortel ziet men, door aangeduid, hoe de plant door middel van een schijfje zich vast hecht, dat aan steenen, schulpen of andere vaste lichamen kleeft, door een vocht dat door het wier zelf gevormd wordt. Het loof is taai, wordt van beneden af aan allengskens breeder, met gaffelswijze vertakkingen, en bevat meestal een grooter of kleiner aantal ingegroeide luchtblazen, b, welke vlak doorgesneden, c, van binnen zich hol vertoonen en met een slijm en eenige fijne draadjes gevuld zijn. Bij d, even als bij fig. c eenigzins vergroot, een der vruchtbodempjes, waarop de aan den top doorboorde knobbeltjes, e, eene menigte van zwarte kiemseltjes bevatten, vermengd met eenige tot hoopjes opgewonden draadjes.

GROEIPLAATSEN. Overal aan onze zee-stranden, voornamelijk op de daar aangelegde steenen Hoofden en andere Zeeweringen, en overigens, volgens Gmelin, het menigvuldigst nabij de uitwatering van rivieren; zoodat de zeevaarders hieruit op hunne reizen de nabijheid van zoet water zouden kunnen vaststellen. — Ook menigvuldig aan de oevers van de Ooster- en Wester-Schelde.

GEBRUIK. De plant wordt van het vee gegeten, inzonderheid van de varkens, en door deze met zulk eene graagte dat dezelve, behalve in andere landen, ook bij ons voor die dieren als een zeer goed voedsel geacht wordt. — Op verscheiden eilanden van Schotland worden gedurende de wintermaanden paarden, rundvee en schapen, er mede gevoederd; in Gothland laat men ze, voor er de varkens van te geven, eerst in zoet water afkooken; in Noordland wordt zij met meel vermengd aan deze dieren gegeven, en in ons Vaderland is het vooral op *Walcheren* dat men haar tot dit einde inzamelt.

Op zijne reis door Oeland zag LINNAEUS haar ook tot het dekken van daken gebezigd worden, en tot bemesting van den grond; welk laatste ook in andere landen plaats vindt: hier en daar bepaaldelijk tot bemesting van vruchtboomen. — Zeer rijk aan zoutdeelen wordt de asch er van op de *Hybride-Eilanden* tot het zouten van kaas gebruikt, en in Engeland plagt er voor de glaszalerijen, aluinfabrieken en zeepziederijen, veel Potasch uit bereid te worden.

Zoo als dit door RICHARD RUSSEL ontdekt, en vervolgens door H. D. GAUBIUS, BASTER, VAN VISVLIET en anderen bevestigd is geworden, is de geheele plant, maar zijn voornamelijk de luchtblazen, ten tijde wanneer die met bovengenoemd slijm gevuld zijn, van eene sterk oplossende en klierachtige verhardingen genezende kracht. — RUSSEL liet hiertoe, b. v., een pond van die blazen gedurende 14 dagen met een pint water te trekken staan, het dan honigdikke vocht door eenen doek persen en de klieren er 3 à 4 malen daags mede inwrijven, en daarna met zeewater afwassen. Ook is door denzelfden de raad gegeven de plant te laten droogen en tot poeder te stampen, en dit, door hem met den naam van *Aethiops vegetabilis* bestempeld, niet alleen tegen zeer hardnekkige en groote klierverhardingen, maar ook bij opstopping van de stonden, tegen schurft en andere ziekten aan te wenden.

Welligt is van deze plant ook in wolverwerijen gebruik te maken.

FUCUS VESICULOSUS L.

Fucus vésiculeux.

Surnom. Varech vésiculeux.
Nom Allemand. Blasentang. Blasenformiger Tang. Schweintang. Sec-Eiche. Meer-Eiche.
— Anglais. Common Sea-Wrack. Bladder-Fucus.

Il vient pendant toute l'année.

SYSTÈME NATUREL. *Plantae Cellulares.* Subclass. II. *Aphyllae. Cryptogam.* Class. III.
Chlorophyta. Ord. I. *Algae,* RABENH.

SYSTÈME DE LINNÆUS. Class. XXIV. *Cryptogamia.* Sect. IV. *Algae.*

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Fronde plane ou comprimée, coriace, à dichotomie répétée, souvent avec des vésicules innées, costée ou non costée. Réceptacles terminaux, ovés ou lancéolés, spongieux, tuberculeux; les tubercules pertusés à leur sommet. Plusieurs spermatophores sphériques.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Fronde plane, linéaire, entière, costée, olivâtre, sèche noire-brunâtre, à vésicules innées sphériques, et réceptacles elliptiques et obtus.

Il est de forme très différente, tant que chez plusieurs auteurs on en trouve mentionné une dizaine de variétés. — On n'y voit point de racine mais au lieu de celle-là on rencontre une petite plaque spongieuse, a, qui s'attache à des pierres, des coquilles ou d'autres corps solides, par moyen d'un liquide visqueux qui est sécrété par le Fucus lui-même. La fronde est fort tenace, fraîche de couleur verte-olivâtre mais séchée presque tout-à-fait noire; du bas en haut graduellement elle s'élargit, montre des ramifications dichotomes, et est munie d'un plus ou moins grand nombre de vésicules innées, b. Les vésicules coupées présentent dans leur dedans une cavité, c, qui est remplie par une liqueur mucilagineuse et de quelques fibrilles.

Vers d, de même que figure c un peu agrandie, un des réceptacles; sur les quels les tubercules à sommet pertusé, e, renferment une grande quantité de sporules noires, entremêlées de quelques fibrilles agglomérées.

LIEU NATAL. Partout aux bords de la mer, principalement sur les gros cailloux encaissés que l'on y trouve, et sur d'autres oeuvres de défense. Gmelin a fait l'observation qu'il croît surtout dans les embouchures des grandes rivières, ainsi qu'en le rencontrant en grande quantité, les navigateurs peuvent être assurés dans leurs voyages du voisinage des eaux douces.

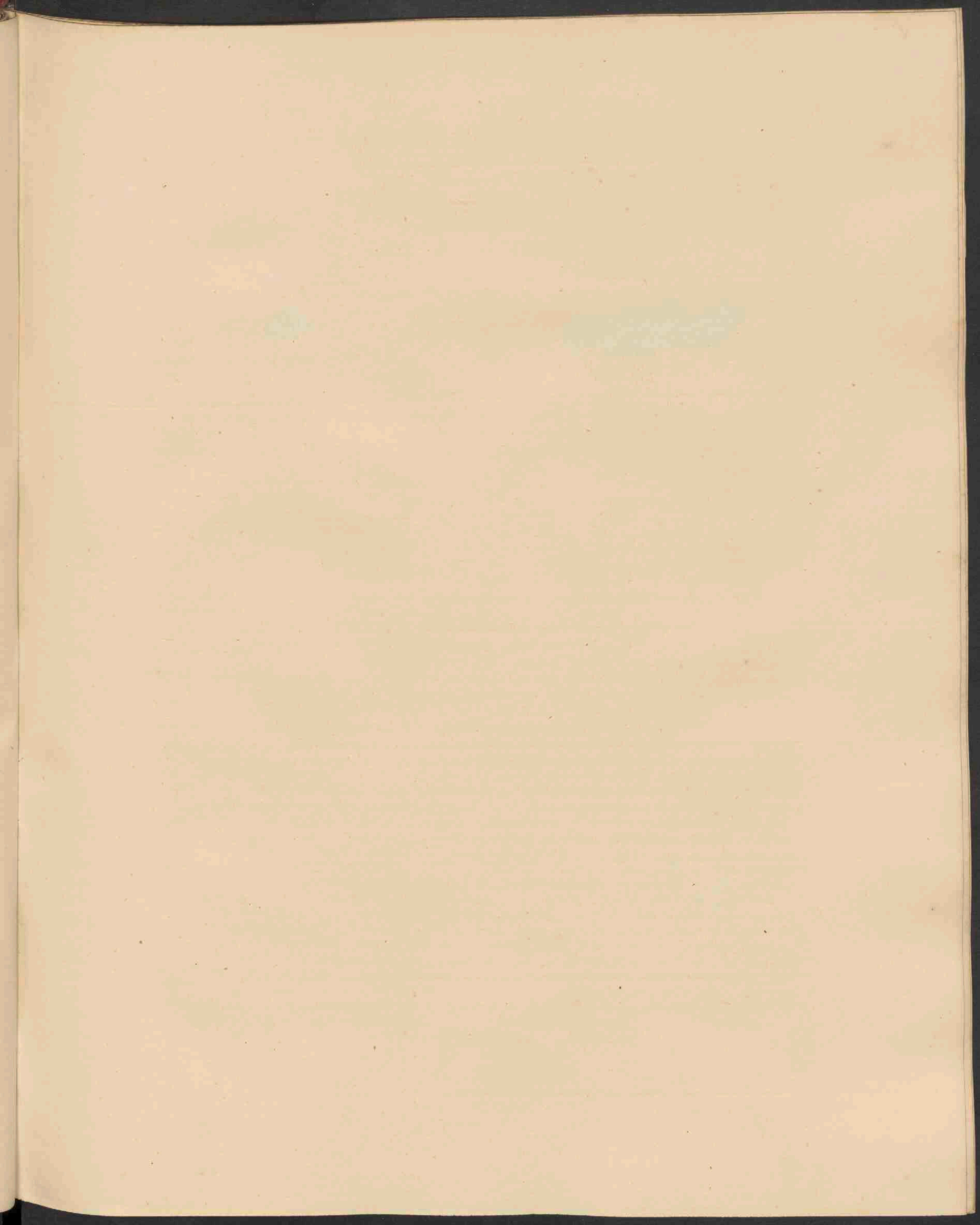
Aussi il abonde aux bords de l'Escaut. (*Ooster- en Wester-Schelde.*)

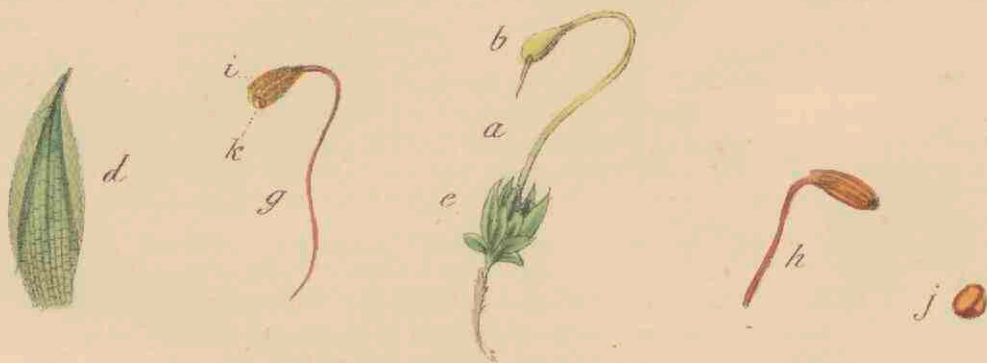
USAGE. Il est mangé par le bétail, mais avant tous désiré par les cochons, qui en sont tellement friands que tant en d'autres pays que chez nous, cette plante est estimée une très bonne nourriture pour ces animaux. Dans plusieurs îles de l'Écosse les habitants en font récolte pour le donner aux chevaux, au bétail et aux brébis pendant l'hiver; en Gothland il sert de fourrage aux cochons, après l'avoir fait bouillir dans de l'eau douce; en Noordland il est mêlé avec de la farine pour eux, et dans notre patrie c'est principalement l'île de *Walcheren*, où il est cueilli pour les cochons.

Pendant le voyage que LINNÆUS a fait dans Oeland il l'a vu employé pour en couvrir des bâtiments et pour engraisser des terres, comme ce dernier a aussi lieu en d'autres pays: en quelques contrées surtout pour donner de l'engrais aux arbres fruitiers. — Etant très riche en sel dans les *Iles Hybrides* on l'emploie pour saler du fromage, et dans l'Angleterre autrefois on en a tiré beaucoup de la Potasse, pour les fabriques d'alun, les verreries et les savonneries.

D'après la découverte par RICHARD RUSSEL, qui a été constatée par H. D. GAUBIUS, BASTER, VAN VISVLIET et d'autres toute la plante, mais surtout ses vésicules au temps lorsqu'elles sont remplies de la liqueur mucilagineuse ci-dessus mentionnée, ont la faculté de résoudre et de guérir des tumeurs scrofuleuses. A cette fin RUSSEL laissait macérer une livre des vésicules dans une pinte d'eau pendant 14 jours; puis exprimer par du linge le liquide alors de consistance comme du miel, et en enduire les tumeurs trois à quatre fois par jour, et après cela chaque fois les laver avec de l'eau de mer. — Aussi RUSSEL a conseillé de réduire la plante en un poudre, auquel il a donné le nom d'*Aethiops vegetabilis*, et de l'employer non seulement chez des tumeurs scrofuleuses invétérées, mais aussi contre des suppressions du flux menstruel, contre la gale et quelques autres maladies.

Peut-être cette plante peut aussi servir pour en teindre des étoffes de laine.

1 *Funaria hygrometrica* Hedw.

2 *Trichia turbinata* Wether. 809.

1. FUNARIA HYGROMETRICA HEDW. *Hygrometrische Draaisteel.*

Hoogduitsch. Seilmoos.

Engelsch. Twisting Cord-moss.

Groeit van Maart—November.

NATUURL. STELSEL. *Plantae Cellulares*. Subclass. I. *Foliosae*. *Cryptogam*. Class. III.
Chlorophyta. Ord. II. *Musci*, B. *Musci Frondosi*, RABENH.
STELSEL VAN LINNAEUS. Class. XXIV. *Cryptogamia*. Sect. II. A. *Musci Frondosi*.

GESLACHTS KENMERKEN. Calyptra primo totum sporangium includens, dein lateraliter fissa, cuculliformis, basi ventricosa, apice subulata. Sporangium inaequale, cernuum, obliquum. Peristomium duplex; exterius dentibus 16 obliquis et apice coalitis, interius ciliis 16 planis, membranaceis.

Het Huikje eerst het geheele zaaddoosje insluitende; vervolgens zijdelings gespleten, kapvormig, aan den voet buikig, met elsvormigen top. Het zaaddoosje ongelijk, knikkende, scheef. De binnenmond, *k*, dubbeld; de buitenste met 16 schuinsstaande en van boven zamengegroeide tandjes, de binnenste uit 16 vlakke, vliezige wimpertjes zamengesteld.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Foliis inferioribus sparsis, superioribus conniventibus bulbillumque mentientibus, ovato-lanceolatis, carinatis, integerrimis, nervo excurrente; sporangio magno, arcuato-pyriformi, maturo profunde sulcato; seta arcuata et tortili; operculo convexiusculo, purpureo marginato.

De onderste bladen verspreid, de bovenste te zamengedrongen, en een knopje voorstellende, *e*; eivormig-lancetvormig, gekield, met in den top uitlopende nerf; het zaaddoosje groot, krom en peervormig, *i*, rijp zijnde diep gesleufd, *h*; het steeltje gekromd en gedraaid; het dekseltje eenigzins gewelfd, met purperrood randje, *j*.

Bij a een sterk vergroot, nog jong plantje, waaraan het zaaddoosje nog geheel binnen het huikje besloten is, b. Het huikje onder zijdelings gespleten en insgelijks zeer veel vergroot bij c, en bij d een der blaadjes. Fig. f eenige rijpwordende plantjes, waarvan een vergroot bij g, terwijl men een volkomen rijp zaaddoosje bij h voorgesteld vindt.

Naarmate van de vochtigheid in den dampkring wordt het vruchtsteeltje meer of minder gedraaid aangetroffen.

GROEIPLAATSEN. Langs de wegen, in tuinen, enz. door het geheele land.

2. TRICHIA TURBINATA WITHER. *Tolvormige Trichia.*

Groeit gedurende het gansche Jaar.

NATUURL. STELSEL. *Plantae Cellulares*. Subclas. II. *Aphyllae*.
Fungor. Class. II. *Gasteromyces*. Ord. III. *Trichospermi*, FRIES.
STELSEL VAN LINNAEUS. Class. XXIV. *Cryptogamia*. Sect. V. *Mycetes*.

GESLACHTS KENMERKEN. Peridium simplex, membranaceum, persistens, apice irregulariter rumpens. Capillitium dense implexum, floccis versus basin adnatis intortis elastice sese expandentibus, sporidiis inspersis. Een enkelvoudig, vliezig, overblijvend, van boven onregelmatig openbarstend peridium. Het haarvlecht dicht ineen geweven, de beneden aangegroeide en gekronkelde vlokjes zich veêrkrachtig nitzettende, met ingestrooide kiemkorreltjes.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Congesta, peridiis obovatis sessilibus laevibus ochraceo-alutaceis; capillitio sporidiisque ochraceis. Hoopswijze, met omgekeerd-eironde, ongesteelde, gladde, oker-geel-lederleurige peridiums; het haarvlecht, *e*, en de kiemkorreltjes, *f*, okerleurig.

In het eerst is dezelve witachtig-geel van kleur, en vertoont zij zich als door a aangevozen is, terwijl b dezelve volwassen, in hare natuurlijke grootte, aanduidt. Zij is of omgekeerd-eirond, of volmaakt van vorm als een priktol, — gelijk in de sterk vergroote figuren c en d gezien wordt. De kleur van het Peridium is afwisselende tusschen geelachtig wit en bruinachtig geel; aan derzelver voetstuk is zij meestal min of meer plooivormig, en van binnen gevuld met eene menigte van door elkander gevlochten, haardunne, kronkelige, veerkrachtig naar buiten uitspringende, op haarzelve naar het mij toescheen kleurlooze, maar wegens de ingestrooide kiemkorreltjes geel-okerleurige draadjes.

GROEIPLAATSEN. Op rottend hout. Ik vond de hier afgebeelde op vermolmd hout aan eenen Knotwilg bij Naaldwijk, in het Westland.

1. FUNARIA HYGROMETRICA HEDW.

Funaria Hygrométrique.

Nom Allemand. Seilmoos.
— Anglais. Twisting Cord-moss.

Vient en Mars—Novembre.

SYSTÈME NATUREL. *Plantae Cellulares*. Subclass. I. *Foliosae*. *Cryptogam*. Class. III. *Chlorophyta*. Ord. II. *Musci*, B. *Musci Frondosi*, RABENH.

SYSTÈME DE LINNAEUS. Class. XXIV. *Cryptogamia*. Sect. II. A. *Musci Frondosi*.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Calypstre d'abord couvrant tout le sporange, puis fendu latéralement, cuculliforme, à base ventrue, à sommet subulé. Sporange inégal, penchant, oblique. Péristome, *k*, double; l'extérieur à 16 dents obliques et jointes à leur sommet, l'intérieur à 16 cils plans, membraneux.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Feuilles inférieures éparses, supérieures conniventes et représentant une petite bulbe, *e*; ovées-lancéolées, carénées, entières, à nervure excurrente. Sporange grand, arqué-pyriforme, *i*, mator profondément sillonné, *h*; pédicule arqué et tortillé; opercule un peu convexe, marginé de pourpre, *j*.

Vers *a* une plante dans sa jeunesse et fort agrandie, chez laquelle le sporange est encore tout renfermé dans le calypstre, *b*. Vers *c* le calypstre d'un âge plus avancé, fendu latéralement et de même fort agrandi, et vers *d* une des feuilles. Figure *f* représente quelques plantes mûrantes, dont une seule agrandie vers *g*, et vers *h* un sporange tout-à-fait mûr. Le pédicule est plus tortillé ou moins, tout en dépendance de l'humidité de l'air.

LIEU NATAL. Le long des chemins, dans les jardins etc., par tout le pays.

2. TRICHIA TURBINATA WITHER.

Vient pendant toute l'année.

SYSTÈME NATUREL. *Plantae Cellulares*. Subclas. II. *Aphyllae*. *Fungor*. Class. II. *Gasteromycetes*. Ord. III. *Trichospermi*, FRIES.

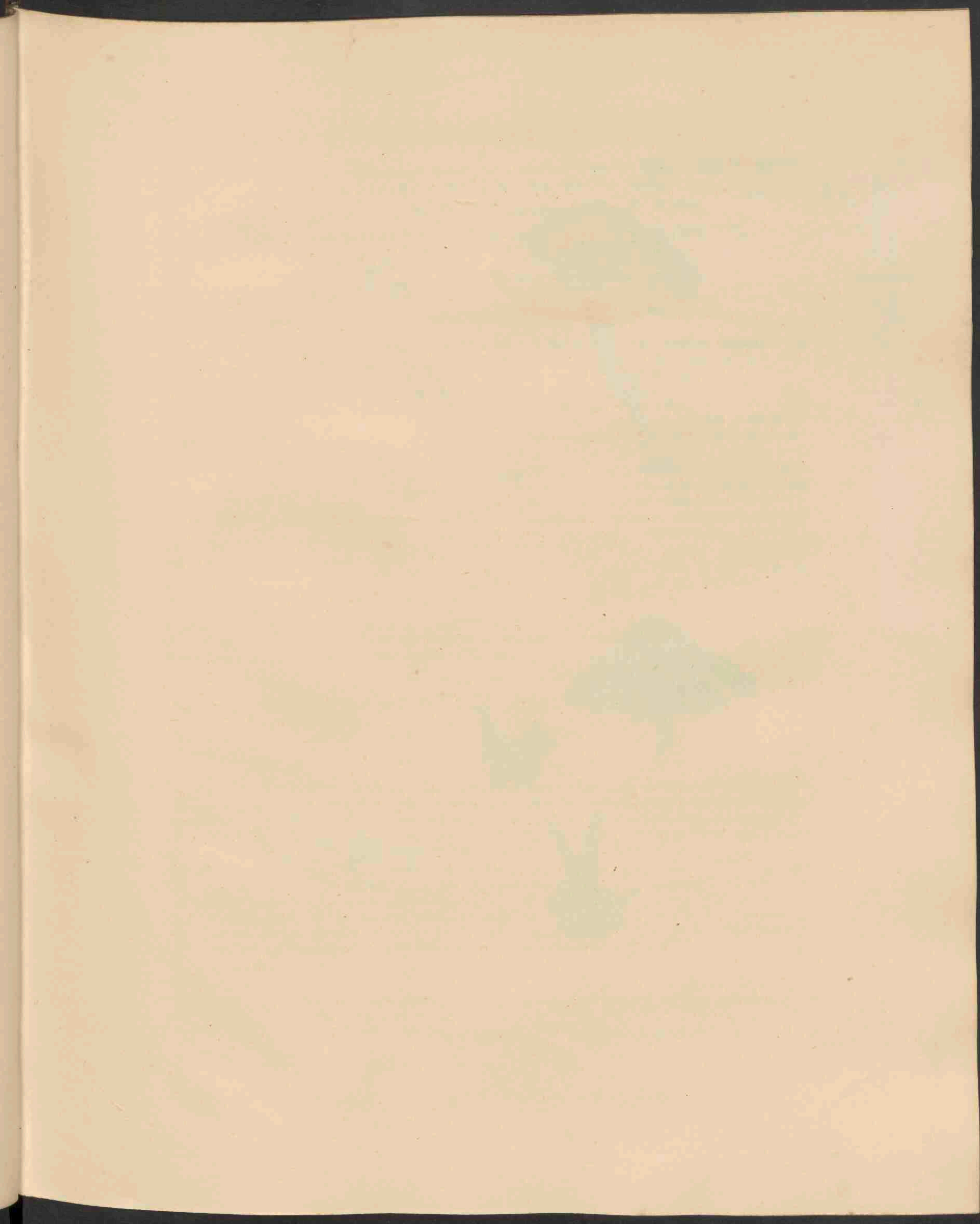
SYSTÈME DE LINNAEUS. Class. XXIV. *Cryptogamia*. Sect. V. *Mycetes*.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Péridium simple, membraneux, persistant, à ouverture irrégulière au sommet. Capillitium dense, implexe, à flocons adnés vers la base, entortillés, d'expansion élastique et à sporidies immergées.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. En troupes. Les péridiums obovés, sessiles, lisses, de couleur d'ocre-jaune-de-cuir; capillitium, *e*, et sporidies, *f*, ocreuses.

Premièrement il est de couleur blanche et se montre comme vers *a*, et vers *b* on le voit tout accompli et à grandeur naturelle. Il est de forme obovée ou représente parfaitement une toupie, comme nous les voyons dans les figures fort agrandies *c* et *d*. Sa couleur varie entre le jaune blanchâtre et jaune brunâtre; vers la base il est plus ou moins plié et intérieurement rempli d'une grande quantité d'une substance fibrilleuse très mince, entrelacée, tortilleuse, s'élançant en dehors avec élasticité, et, comme il me semble, point colorée elle-même, mais de jaune d'ocre à cause des sporules de cette couleur.

LIEU NATAL. Sur du bois vermoulu humide. — Je le trouvai sur de tel bois dans un vieux saule près de Naaldwijk, au Westland.

Hygrophorus Coccineus Fries

Hygrophorus conicus Fries
 (*Agaricus conicus*. b. Fries. *System Mycol.* 810)

HYGROPHORI.

NATUURL. STELSEL. *Plantae Cellulares*, Subcl. II. *Aphyllae*. *Fungor.* Fam. I. *Hymenomyces*;
Ord. I. *Agaricini*, Gen. VIII. *Hygrophorus*, FRIES.

STELSEL VAN LINNAEUS. Cl. XXIV. *Cryptogamia*. Sect. V. *Myetes*.

1. HYGROPHORUS COCCINEUS FRIES (*).

Scharlaken-Paddestoel.

Groeit. even als van de volgende, in den Nazomer.

GESLAGTS KENMERKEN. *Hymenophorum* cum stipite contiguum, et inter lamellas descendens in tramam immutatam, similem (vix floccosam) immixtis granulis. Lamellae acie acutae (succo aqueo, nec lactescentes), distantes, hymenio in massam ceraceam mutando vestitae. Sporidia explodenda, globosa, alba. De zwamvlied-bodem met het steeltje te zamenhangende, en tusschen de plaatjes neêrdalende eene onveranderde, gelijksoortige (naauwelijks vlokkige) tusschenlaag vormende, met ingemengde korreltjes. De plaatjes scherp van snede (met een waterachtig, en niet melkachtig, vocht), wijdstandig, bekleed met het zwamvlied, dat tot eene wasachtige massa overgaat. De kiemkorreltjes, welke zich laten uitschudden, kogelrond, wit.

SOORTELIJKE KENMERKEN. *Fragilis*, pileo tenui convexo obtuso viscoso e coccineo expallente glabro; stipite cavo compresso lutescente sursum coccineo; lamellis adnatis dente decurrentibus venoso-connexis versicoloribus. — Broosch, het hoedje dun, gewelfd, stomp, kleverig, van scharlakenrood verbleekende, glad; het steeltje, *a*, hol, zamengedrukt, geel wordende, van boven scharlakenkleurig; de plaatjes aangegroeid, met een tandje neêrlopende, *b*, aderig-verbonden, verschilkleurig.

De kleur van het hoedje wordt ten laatste, meer of minder, geel; somtijds is het hoedje op het midden neêrgedrukt, en terwijl niet zelden het, meestal min of meer heen en weder gebogen, steeltje even hoog scharlakenrood is, is het aan den voet toch altijd geelachtig gekleurd.

GROEIPLAATSEN. Op met gras en mos begroeide plaatsen. Ik vond dezelve aan den *Maasdijk*, en de volgende soort, N°. 2, welke op eenerlei groeiplaatsen en terzelfder tijd voorkomt, in het *Nieuwland*, achter 's *Gravezande*, in het Westland.

2. HYGROPHORUS CONICUS FRIES (†).

Kegelvormige Paddestoel.

SOORTELIJKE KENMERKEN. *Fragilis*, pileo submembranaceo conico acuto glabro sublobato, demum expanso rimoso; stipite cavo cylindrico fibroso-striato; lamellis attenuato-liberis ventricosis tenuibus subconfertis. Broosch; het hoedje nagenoeg vliezig, kegelvormig, gepunt, glad, min of meer lobbig, ten laatste uitgespreid en spleterig; het steeltje hol, cilindervormig, vezelig-gestreept; de plaatjes naar achteren smaller, niet aangewassen, buikig, dun, eenigzins gedrongen, *a*.

*Dezelve wisselt zeer af in grootte en in kleur, zoo van het hoedje als van het steeltje en ook ten opzichte van de kleur der plaatjes; welke in de hier afgebeelde Verscheidenheid roestkleurig zijn, maar anders geel, of geelachtig met purper. Het van binnen holle steeltje, *b*, is meestal meer of min gedraaid, en het op den rand gestreepte en ten laatste openbarstende hoedje, *c*, veelal eenigzins gelobd, *d*, in het eerst somwijlen zelfs lang gepunt, *e*, en dikwijls van eene vormlooze gedaante.*

(*) *Agaricus coccineus* PERS.

(†) *Agaricus conicus* b. *demum nigrescens* FRIES, *Syst. Mycol.*—*Agaricus conicus* β *Agaricus tristis* PERS.

HYGROPHORI.

SYSTÈME NATUREL. *Plantae Cellulares*, Subcl. II. *Aphyllae. Fungor.* Fam. I. *Hymenomycetes*,
Ord. I. *Agaricini*, Gen. VIII. *Hygrophorus*, FRIES.

SYSTÈME DE LINNAEUS Cl. XXIV. *Cryptogamia*. Sect. V. *Mycetes*.

I. HYGROPHORUS COCCINEUS FRIES (*).

Il vient au dernier de l'Été, comme aussi le suivant N°. 2.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. L'Hymenophorum contigu avec le pédicule, et formant une trame sans mutation, de même nature (presque point floconneuse) et avec des grains entremêlés, en descendant entre les lames. Lames de tranche aigüe (à suc aqueux, et point lactescentes), distantes et munies d'un Hymeneum qui se transforme en une masse semblable à de la cire. Les sporidies secouées globeuses, blanches.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Fragile, à chapeau mince, convexe, obtus, visqueux, d'écarlate paillassant, glabre; pédicule creux, comprimé, jaunâtre, mais d'écarlate vers le sommet; lames adnées, décourantes par une dent, *b*, connexes par des veines, versicolores.

A la fin la couleur du chapeau se change plus ou moins en jaune, et tandis que souvent le pédicule, plus ou moins courbé, est aussi d'écarlate très foncée, cependant vers sa base il est toujours un peu jaunâtre. — Quelquesfois on le trouve à chapeau déprimé.

LIEU NATAL. En des lieux couverts de gramen et de mousses. Je l'ai trouvé au *Maasdijk* et l'espèce suivante, N°. 2, au *Nieuwland*, derrière *'s Gravezande*, au *Westland*.

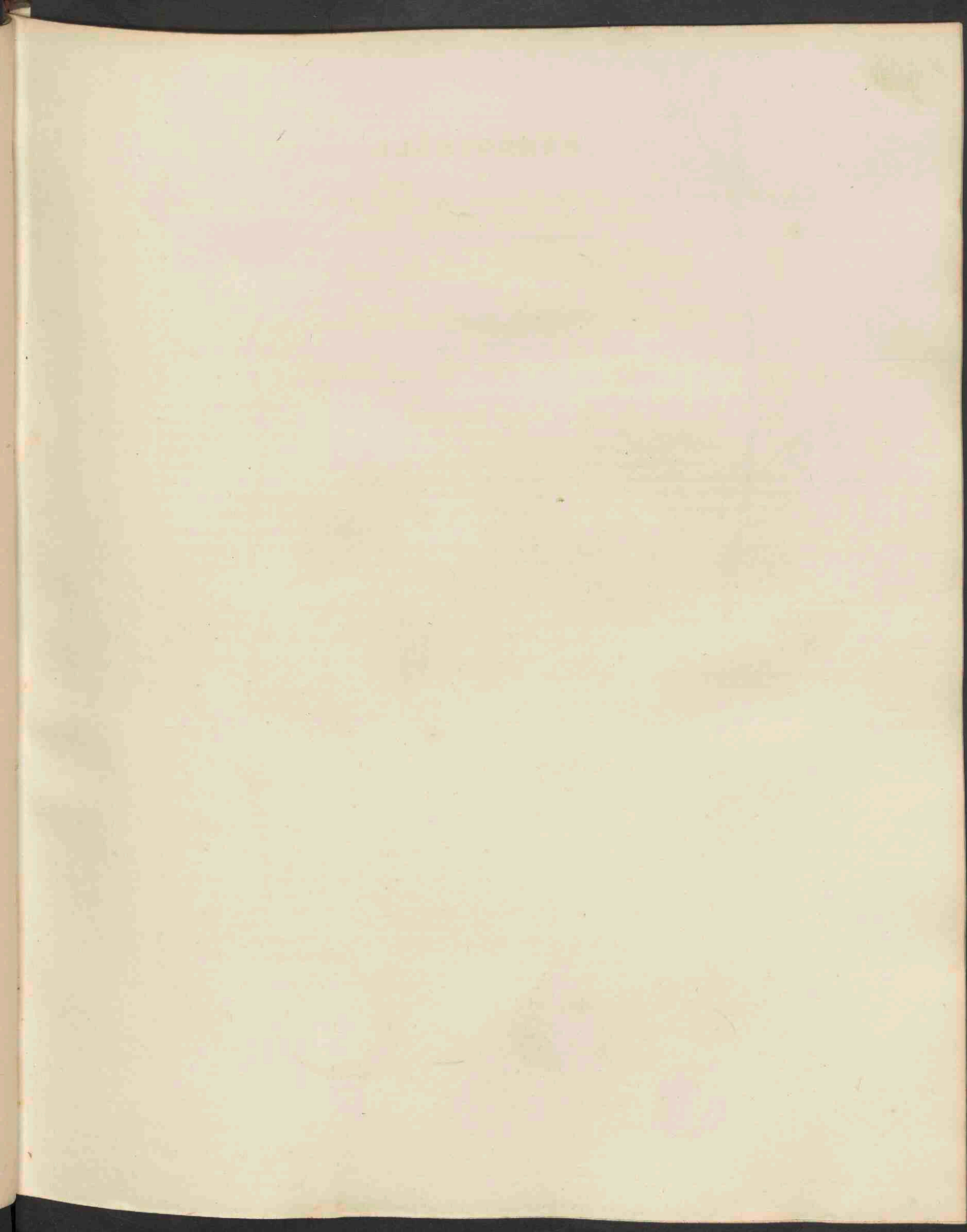
2. HYGROPHORUS CONICUS FRIES (†).

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Fragile, à chapeau presque membraneux, conique, aigu, glabre, un peu lobé, à la fin étendu et gercé; pédicule creux, cylindrique, fibrilleux-strié; lames atténuées, libres, ventruës, minces, un peu approchées, *a*.

*Il varie beaucoup tant pour la forme et pour la couleur du chapeau et du pédicule, que pour la couleur des lames. Celles-ci sont ferrugineuses chez le champignon de notre planche, mais aussi on les voit jaunes ou de jaune mêlé de pourpre. Le pédicule est creux, *b*, et presque toujours un peu tortu, et le chapeau à marge striée et à la fin gercé, *c*, souvent plus ou moins lobé, *d*, premièrement quelquefois très acuminé, *e*, et parfois difforme.*

(*) *Agaricus coccineus* PERS.

(†) *Agaricus conicus* b. *denum nigrescens* FRIES, *Syst. Mycol.* — *Agaricus conicus* β *Agaricus tristis* PERS.

Carum Bullacastriacum, Koch 811

CARUM BULBOCASTANUM KOCH (*).

Knollige Karwei.

Bijnaam. Aard-Noot.

Hoofd. Knolliger Kümmel. Gemeine Erdnusz. Wurzelkastanie.

Engelsch. Common Earthnut. Pignut.

Bloeit Junij 7.

Natuurl. Stelsel. *Plantae vasculares*, Subcl. I. *Phanerogamae*, *Exogenae*. Ord. *Umbelliferae* JUSS.

Stelsel van LINNAEUS. Cl V. Ord. II. PENTANDRIA DIGYNIA.

GESLACHTS-KENMERKEN. Calycis margo obsolete. Petala obovata, emarginata cum lacinula inflexa, regularia. Cremocarpium a latere compressum, oblongum. Mericarpiis jugis 3 filiformibus, aequalibus, lateralibus marginantibus. Commissura plana. Valleculae univittatae. Carpophorum liberum, apice furcatum. Albumen tereti-convexum, antice planiusculum. Een flauwe kelkrand. Omgekeerd-eivormige, regelmatige, uitgerande bloembladen, met een naar binnen gebogen slipje. De vrucht van ter zijde zamengedrukt, langwerpig. De vruchtjes met 3 draadvormige gelijke ribjes, waarvan de zijdelingsche randvormig. Vlakke voege. De groepjes met één striempje. Het vruchtdragertje vrij, aan den top gevorkd. Het kiemwit rolrond-gewelfd, aan de voorzijde nagenoeg vlak.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Foliis subtripinnatifidis, laciniis linearibus acutis; umbellis (10-) 12—14 radiatis; involucrium atque involucella polyphylla, foliolis lanceolatis acuminatis, pedicellis defloratis erectis; fructibus accumbentibus, oblongis, apice attenuatis; caule tereti, radice subglobosa. De bladen nagenoeg drievoudig-vindeelig, met lijnvormige spitse slipjes; de bloemschermen (10-) 12—14-stralig; het algemeene omhulsel, *e*, even als de bijzondere omhulseltjes, *d*, veelbladig, de blaadjes lancetvormig, toegespitst; de bloemsteeltjes na den bloeitijd regtstandig; de vruchtjes, *e e*, tegen elkander aanliggende. langachtig, naar boven toe een weinig smaller wordende; de steng rolrond; de wortel min of meer kogelrond.

De meestal slingerig-gebogen en bijna altijd eenvoudige steng dringt met haar beneden eind diep in den grond, en eindigt in een min of meer kogelrond knolletje van onderscheiden grootte, van buiten meer of minder met wortelvezeltjes bezet, a, en van binnen zeer vast en wit, b. — Bij f eene vergrootte bloem, in het midden waarvan een wit twee zamengevoegde deeltjes gevormd lichaampje, g, het Stempelbedje, dat de stijltjes draagt en benevens deze in het eerst ook nog boven de rijpe vruchtjes aanwezig is, h, doch ten laatste met de verdroogde stijltjes wegvallt.

GROEIPL. Bij Loosduinen, Monster, de Zandpoort en omtrent Velzen, in de Zaaïlanden: v. HALL. — Bij Leyden, bij Noordwijkerhout tusschen het koorn, tusschen de beide Katwijken: DOZY, KERB. en MOLKENB. Achter Noordwijkerhout in een weiland, en omtrent de Vogelenzang bij Haarlem: T. T. HINXT. — Op de duinen van Waalsdorp, bij 's Hage: Z., v. H. Zelf vond ik haar bij het opgaan der duinen achter Noordwijkerhout, en in vrij groote hoeveelheid op de helling van den Noordlandschen dijk achter 's Gravezande, in het Westland.

GEbruik. De knolletjes kunnen gegeten worden en hebben eenigzins den smaak der tamme kastanjes; nogtans behooren zij van te voren eenigen tijd in water gestaan te hebben, daar zij anders wat wrang of te zamentrekkende zijn. Men kan dezelve rauw, gekookt, onder heeten asch gebraden of in soep nuttigen; in melk gekookt zijn zij als een geschikt voedsel voor lijders aan bloedspuwing, het wateren van bloed en aan teering, aangeprezen geworden, en van derzelve buitenste bekleedsel ontdaan is er een vrij goed zetmeel van te verkrijgen. — De varkens zijn er bijzonder op gesteld en worden er vet van; de bladen kunnen als die der *Pieterselie* gebruikt worden, en de zaden gelijk die der *Karwei*.

(*) *Sium Bulbocastanum* SERENO. *Bunium Bulbocastanum* L.

CARUM BULBOCASTANUM KOCH (*).

Bunium Terre-Noix.

Surnoms. Terre-Noix. Suron. Moinson.
Nom Allem. Knolliger Kümmel. Gemeine Erdnutz. Wurzelkastanie.
— *Anglais.* Common Earthnut. Pignut.

Fleur. Juin. 4.

Système Natur. *Plantae vasculares*, Subcl. I. *Phanerogamae*, *Exogonae*. Ord. *Umbelliferae* JUSS.

Système de LINNAEUS. Class. V. Ord. II. PENTANDRIA DIGYNIA.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Calice presque entier. Pétales obovés, échancrés, fléchis en dedans à leur sommet, réguliers. Cremocarpe comprimé sur les côtés, oblong, merocarpe à 5 côtes filiformes, égales, les latérales marginées. Commissure plane. Vallécules univittées. Carpophore libre, à sommet fourchu. Albumen rond-convexe, planiuscule au devant.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Feuilles presque tripinnatifides, à segmens linéaires aigus. Ombelles de (10-) 12—11 rayons; involucre, *c*, et involucelles, *d*, polyphylles, à folioles lancéolées, acuminées; pédicelles défloris érigés. Fruits, *e*, couchés l'un contre l'autre, oblongs, atténués au sommet. Tige arrondie; racine presque globense.

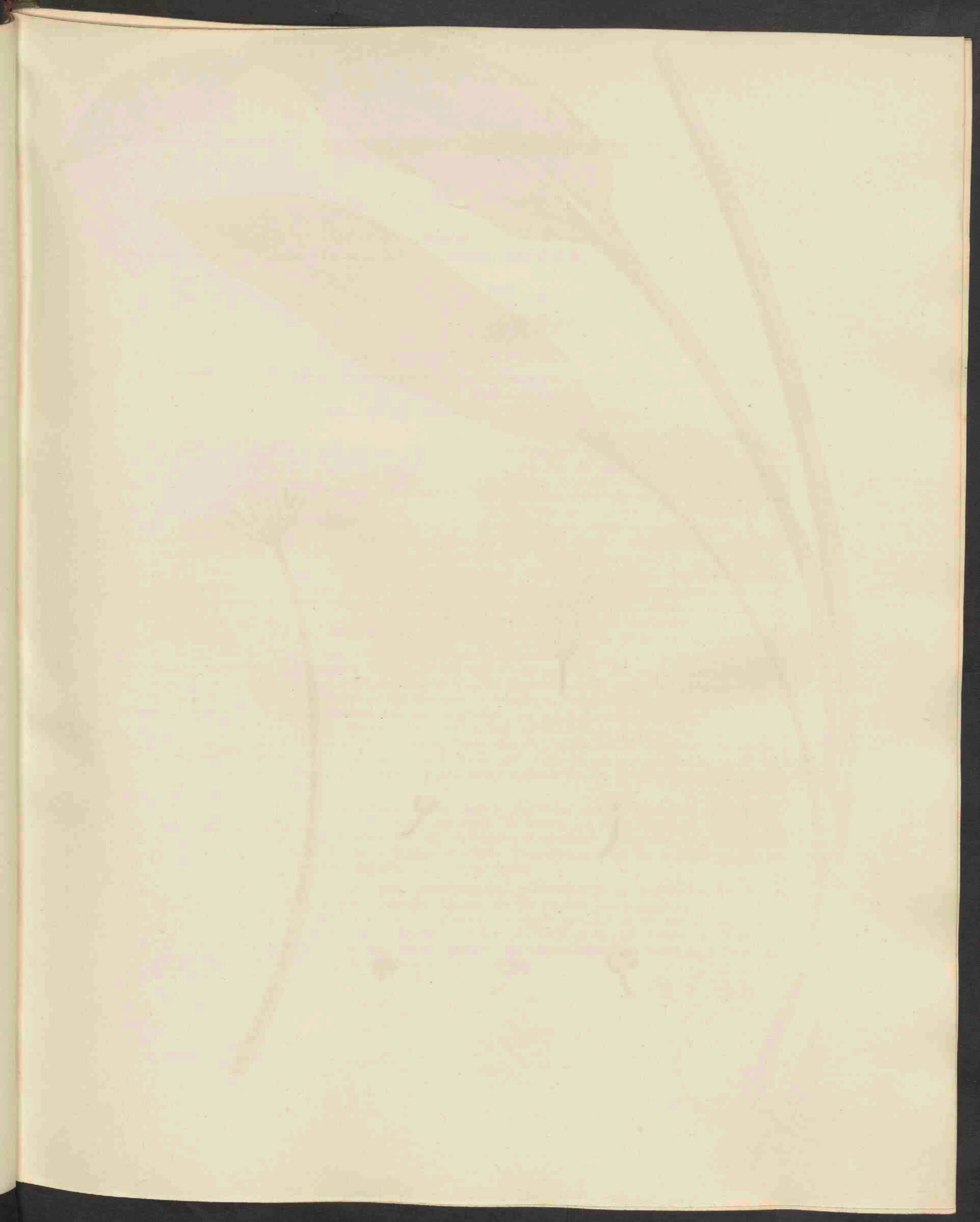
Tige presque toujours simple, plus ou moins courbée vers la base, s'enfonçant dans la terre et terminée par une bulbe plus ou moins arrondie, de grandeur différente, munie de quelques fibrilles au dehors, a, très solide et blanche au dedans, b. Vers f une fleur agrandie et au centre un petit corps composé de deux pièces, le Stylopode, g; qui porte les styles et persiste pendant quelque temps au sommet des fruits mûrs, h, mais puis se détache et tombe, ainsi que les styles flétris.

LIEU NATAL. Dans des champs près de *Loosduinen*, *Monster*, *Zandpoort* et *Velzen*: v. HALL. Entre le blé auprès de *Leide*, *Noordwijkerhout* et *Katwijk*: DOZY, KERB. et MOLKENB. Dans un pré derrière *Noordwijkerhout* et au *Vogelenzang* près de *Haarlem*: T. T. HINXT. Dans les dunes de *Waalsdorp* près de la *Haye*: Z., VAN HALL. Moi-même je l'ai trouvé sur les devant-dunes derrière *Noordwijkerhout* et en quantité assez considérable au *Noordlandschen dijk*, derrière 's *Gravezande*, au *Westland*.

USAGE. On en peut manger les bulbes, qui ont presque le goût des châtaignes; mais étant douées de quelque acreté et un peu adstringentes, auparavant on doit les macérer dans de l'eau. Alors on peut les prendre fraîches, cuites, rôties dans le cendre, dans des soupes; ou cuites avec du lait elles donnent un bon aliment pour des personnes qui crachent du sang, pour des phthisiques et dans les pissements sanguinolents. Ecorcées elles peuvent fournir une fécule; pour les cochons elles sont une nourriture saine et recommandable pour les engraisser.

Les feuilles ont été mangées au lieu de *Persil*, et des semences on a fait usage comme de celles du *Carvi*.

(*) *Bunium Bulbocastanum* L. *Sium Bulbocastanum* SPRENG.

Allium ursinum L. 819

ALLIUM URSINUM L.

Das-Look.

Hoogduitsch. Bären-Lauch. Rinsen. Ramisch.
Engelsch. Ramson-Garlick. Ramsons. Broad-leaved Garlick.

Bloeit Mei, Junij. 4.

Natuurl. Stelsel *Plantae vasculares*, Subcl. II. *Phanerogomae*, *Endogenae*, Ord. *Liliaceae* DC.

Stelsel van LINNAEUS. Cl. VI. Ord. I. HEXANDRIA MONOGYNIA.

GESLACHTS-KENMERKEN. Perigonium 6-phyllum, campanulatum vel patens. Nectarium nullum. Stamina magis minusve basi foliorum perigonii adhaerentia et basi sua magis minusve in membranam connata. Antherae incumbentes. Stylus indivisus; stigma obtusum. Semina angulata. Spatha 1—2-phylla, umbellam ante anthesin includens. Een 6-bladig, klokvormig of openstaand bloemdek. Geen honigbakje. De meeldraadjes meer of min aan den voet der blaadjes van het bloemdek vastgehecht, en onderling aan derzelve voet min of meer tot een vliesje te zamengegroeid, *b*. De meelknopjes opliggende. Het stijltje onverdeeld; het stempeltje stomp. Kantige zaden. De 1—2-bladige bloemscheede den bloemscherm vóór den bloeitijd insluitende.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Scapo aphylo, obtuse-trigono; foliis longe petiolatis, elliptico-lanceolatis; spatha univalvi, 2—5-fida, persistente; umbella capsulifera, aequali, laxa; staminibus edentulis, perigonio brevioribus. De steng bladerloos, stomp-driekantig; lang-gesteelde, elliptisch-lancetvormige bladen; de hloemscheede, *c*, 4-kleppig, 2—5-spletig, overblijvende; de bloemscherm los, van gelijke hoogte, zaaddoosjes voortbrengende; de meeldraadjes niet getand, korter dan het bloemdek.

Uit een langwerpige bolletje, met eenvoudig en gaaf bekleedsel, komt meestal een paar, zeer lang-gesteelde, ruitvormig gaderde bladen, of ook wel slechts een enkel blad voort, en een ten laatste ver boven de bladen uitgroeiende, stomp-driekantige bloemsteel, welke in eenen witbloemigen bloemscherm eindigt. Wel blijven de blaadjes van de scheede, *c*, lang aanwezig, doch ten tijde dat de zaaddoosjes rijp zaad bevatten zijn zij weggevallen, en ook wel reeds vroeger vindt men ze niet meer. De meeldraadjes, benevens het vruchtbeginsel, afzonderlijk bij *d* voorgesteld, zijn nagenoeg zoo lang als, of veelal slechts een weinig korter dan de blaadjes van het bloemdek, zoo als bij *a* in een eenigzins vergroot bloempje gezien wordt. Bij *e* een rijpwordend zaaddoosje, en dit bij *f* overlangs doorsneden; bij *g* een onder vergrooting volkomen rijp en opengebarsten zaaddoosje, en *h* een vergroot zaadkorreltje.

GROEIPL. In de duinen bij 's Hage; bij het huis te Brederode achter Bloemendaal, en bij Overveen bij Haarlem; veel omtrent Maarssen; aan dijken en kanten van Koorlanden bij Balk en Wijk in Vriesland: M. Bij Leyden: K.; bij Groningen: v. D. KOLK. Onder het hout aan de laan van Kroonenstein onder Soeterwoude; volgens BRUINSMA, *Flora Frisica*, aan het holwerk te Franeker en aan den Singel te Goutum. Op Walcheren: v. D. BOSCH.

GEBRUIK. De bolletjes bezitten eene bederfwerende, wormdrijvende en pisloozende kracht, en kunnen voorts op eenerlei wijze gebruikt worden als die van het gewone Look, van de Prei, de zoogenaamde Schalotten (*Allium sativum*, — *Porrum*, — *ascalonicum* L.) en van andere Look-soorten. In Siberië wordt de geheele plant gegeten, zoo lang als die jong is; ook worden de bladen, tot nadeel van melk en boter, door het rundvee gegeten, en volgens sommigen zoude deze plant kunnen dienen om er mollen en ratten mede te verdrijven.

ALLIUM URSINUM L.

Ail des ours.

Nom Allem. Bären-Lauch. Rinsen. Ramisch.
— Anglais. Ramson-Garlick. Ramsons. Broad-leaved Garlick.

Fleur. Mai, Juin. 4.

Système Natur. *Plantae vasculares*, Subcl. II. *Phanerogamae*, *Endogenaë*, Ord. *Liliaceae* DC.

Système de LINNÆUS Class. VI. Ord. I. HEXANDRIA MONOGYNIA.

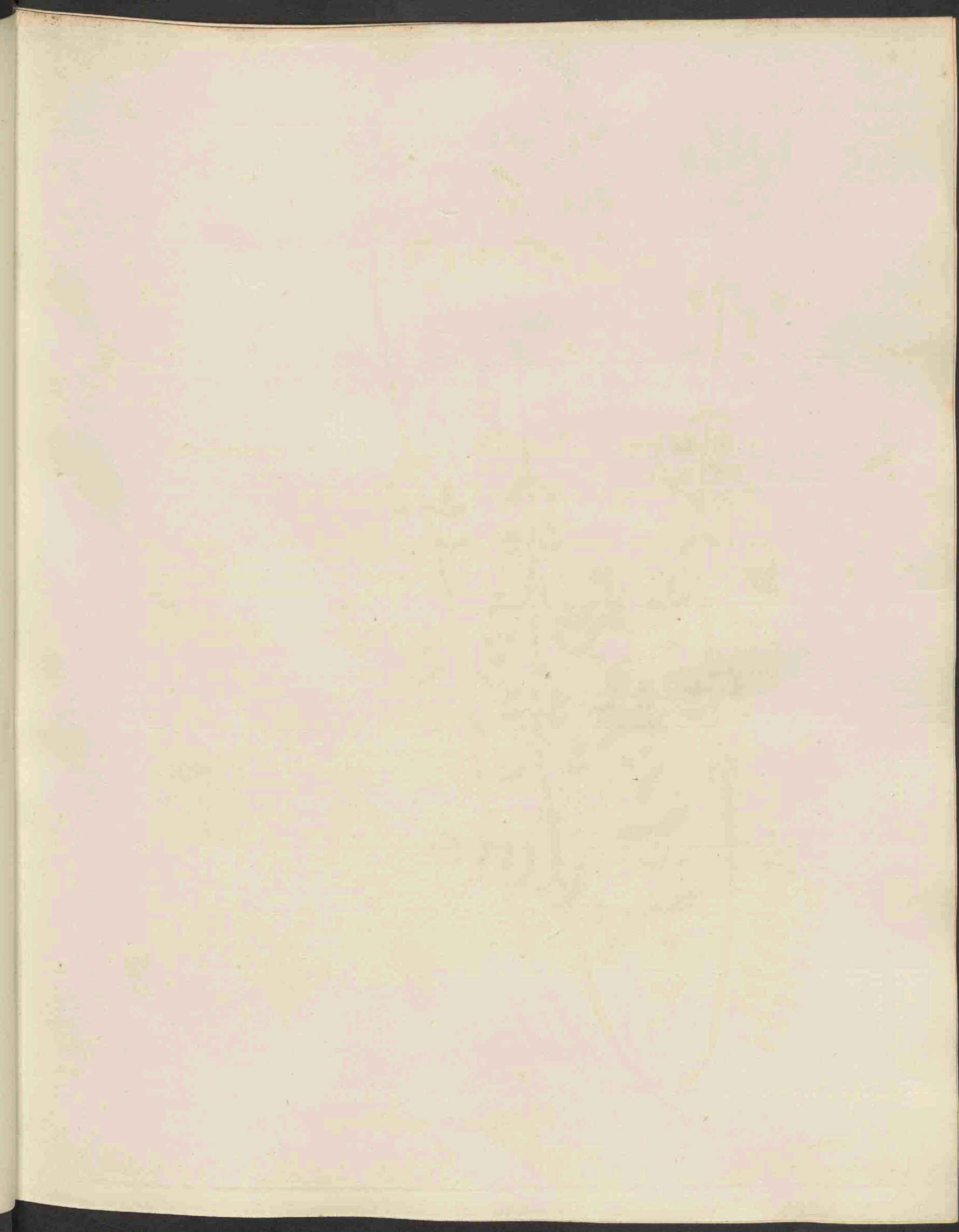
CARACTÈRES GÉNÉRIQUES Péricone de 6 pièces, campanulé ou ouvert. Point de nectaire. Les étamines un peu adhérentes à la base des pièces du péricone, et à leur propre base plus ou moins connées par moyen d'une petite membrane, *b*. Anthères incumbentes. Style non divisé; stigmaté obtus. Semences anguleuses. Spathe d'une ou de deux feuilles, et renfermant l'ombelle avant le temps de la fleuraison.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Scape aphyllé, obtus-trigone; feuilles longuement pétiolées, elliptiques-lancéolées. Spathe, *c*, univalve, 2—5-fide, persistente; ombelle capsulifère, égale, laxé. Etamines édentulées, plus courtes que le péricone.

Une bulbe oblongue, couverte d'un tégument simple et entier, produit ordinairement une paire de feuilles à pétioles très longs et veinées en rhombes, ou une seule feuille, et puis un scape à trois angles obtus et à la fin surpassant de beaucoup les feuilles, et terminé par une ombelle à fleurs blanches. Les feuilles de la spathe, c, persistent longtemps, mais tombent à l'époque quand les capsules portent des graines mûres; si non elles sont tombées déjà plus tôt. Les étamines, représentées à part et avec le germe vers d, sont à-peu-près de la longueur des pièces du péricone, comme cela se montre dans une fleur agrandie vers a. Vers e une capsule venant à maturité et une telle coupée en longueur vers f; une capsule mûrie et agrandie vers g, et une des graines mûres, aussi agrandie, vers h.

LIEU NATAL. Dans les dunes auprès de la *Haye*; auprès de la maison de *Brederode* derrière *Bloemendaal*, et près de *Overveen* aux environs de *Haarlem*. Près de *Maarssen*. Contre de petites digues et à côté des champs de blé près de *Balk* et *Wijkel* dans la Frise: M. Près de *Leide*: K.; de *Groningue*: v. D. KOLK. En abondance entre du bois taillis le long de l'allée de *Kroonenstein* près de *Soeterwoude*; d'après Mr. BRUINSMA, *Flora Frisica*, aussi aux remparts de *Franeker* et de *Goutum*, et dans l'île de *Walcheren*: v. D. BOSCH.

USAGE. Les bulbes sont de vertu antiseptique, anthelminthique et diurétique, et aussi dans le ménage on en peut faire l'usage que l'on fait de celles de l'ail commun, du porreau et des échalottes. Dans la Sibérie toute la plante est mangée quand elle est jeune; aussi les vaches en prennent les feuilles, d'où cependant le lait et la beurre reçoivent une saveur désagréable, et d'après quelques-uns cette plante peut servir pour chasser les rats et les taupes.

Hypericum pulchrum. L. 813.

HYPERICUM PULCHRUM L.

Bevallig Hertshooi.

Hoogd. Schönstes Hartheu. Hübsches Johanniskraut.

Engelsch. Upright John's-wort.

Bloeit Julij—September 4.

Natuurl. Stelsel. *Plantae vasculares.* Sabcl. I. *Phanerogamae, Exogenae.* Ord. *Hypericineae* Dc.

Stelsel van LINNAEUS Cl. XVIII. POLYADELPHIA (*).

GESLACHTS-KENMERKEN. Calyx 3-phyllus vel 3-fidus. Corolla 3-petala. Styli (in indigenis) 3. Capsula 3-locularis. Flores omnium flavi vel aurei. De kelk, *a*, 3-bladig of 3-deelig. De bloemkroon 3-bladig. Drie stijltjes bij de bij ons inlandsche soorten (anders 3 stijltjes). De zaaddoos 3-hokkig. De bloemen bij alle de soorten geel of goudgeel.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Caule recto, tereti, glabro; foliis cordato-ovatis, sessilibus, glabris, subtus glaucescentibus, pellucido-punctatis; sepalis obovatis, obtusissimis, glanduloso-ciliatis, glandulis breviter stipitatis; seminibus minute punctulatis. De steng regtstandig, rolrond, kaal; hartvormig-eironde, ongesteelde, kale, aan de onderzijde graauw-groene, doorzigtig-gestippelde bladen; de kelkblaadjes omgekeerd-eivormig, zeer stomp, *b*, klierachtig gewimperd, de kliertjes kort gesteelde; de zaden, *c*, fijn-gespikkeld.

Gewoonlijk is dezelve veel-stengig, maar ook wel brengt de wortel slechts eene enkele bloemsteng voort; één, een paar, of meerdere onvruchtbare uitspruitsels, d, niet mede gerekend. Somwijlen vindt men steng en bladen te zamen van eene bloedroode kleur; de bladen zijn eenigzins lederachtig, tegenover elkander gesteld en, gelijk bij e onder vergrooting te zien is, grootendeels met doorschijnende stipfels bezet. Bij f bloemkroon en kelk van de onderzijde te zien, terwijl g eene vergrootte bloemkroon met de gezamenlijke vruchtdeeltjes voorstelt; bij h het vruchtbeginsel met de 3 stijltjes en eenige der meeldraadjes afzonderlijk; i eene rijpende zaaddoos, en deze bij j voor een gedeelte tusschen de uitgebloeide bloemblaadjes zichtbaar, die al meer en meer verdorrende tot laat in het najaar en zelfs tot in den winter overblijven.

GROEIPL. In de bosschen van *Doreweerd* en *Staveren* op de *Veluwe*: v. G. Bij *Velp* boven *Arnhem*: BERGSMAN. Zelf trof ik haar overvloedig aan op den *Grebschen-* en op den *Amerongschen-Berg*, en in de omstreken van *Nijmegen*. Prof. VAN HALL vond haar ook tusschen *Zwolle* en *Deventer*. Dr. A. VOS HOUWINK zag haar op den *Havelterberg* in *Drenthe*; door de Heeren BRUINSMA en BLOEMBERGEN werd zij in het bosch van *Rijs*, bij *Oudemirdum* en bij *Sondel* in *Vriesland* gevonden; door den Heer J. WITWAALL in *Gelderland* ook tusschen *Garderen* en *Ermelo*, en door den Heer K. v. W. in de omstreken van *Breda*.

(*) Bij anderen: Cl. XIII. Ord. 3. *Polyandria Pentagynia.*

HYPERICUM PULCHRUM L.

Millepertuis beau.

Nom Allemand. Schönstes Hartheu. Hübsches Johanniskraut.
— *Anglais.* Upright John's-wort.

Fleur. Juillet—Septembre 4.

Système Natur. *Plantae vasculares*, Subcl. I. *Phanerogamae*, *Exogenae*. Ord. *Hypericineae* DC.

Système de LINNAEUS. Class. XVIII. POLYADELPHIA (*).

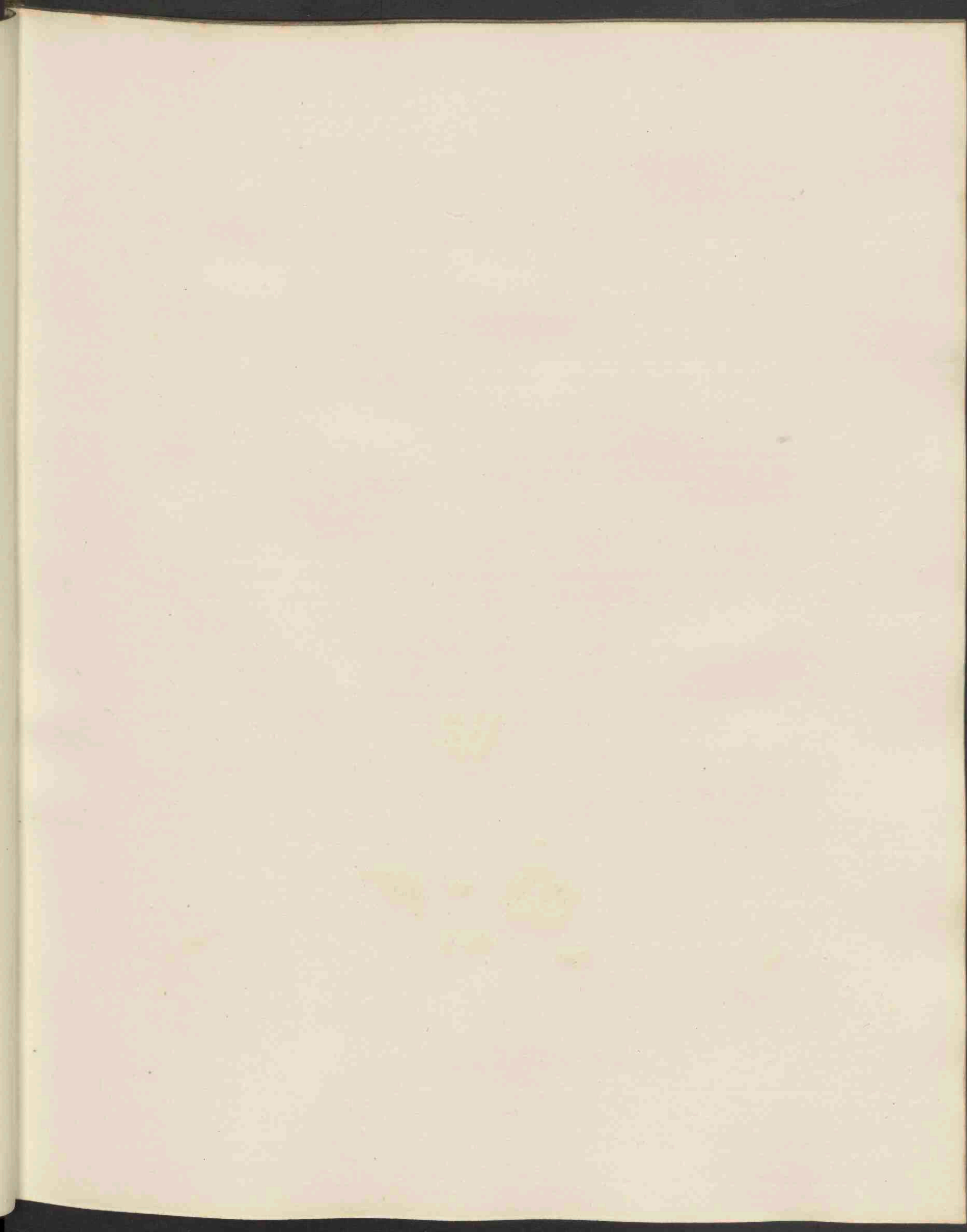
CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Calice, *a*, de 5 folioles ou 5-fide. Corolle de 5 pétales. Styles 5 (chez les espèces indigènes). Capsule 5-loculaire. Des fleurs jaunes ou dorées chez toutes.

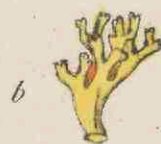
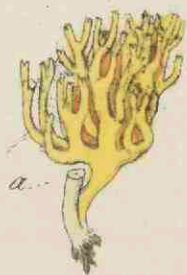
CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Tige dressée, ronde, glabre. Feuilles cordato-ovées, sessiles, glabres, un peu glauques en dessous, pellucides-perforées. Sépales obovés, très obtus, *b*, glanduleux-ciliés, les glandules un peu stipitées. Les semences, *c*, ponctulées.

Communément il vient à plusieurs tiges, mais parfois aussi la racine ne porte qu'une seule tige florifère, et de plus un, deux ou plus de jets stériles, *d*. Quelquefois les tiges ainsi que les feuilles sont colorées de rouge. Feuilles un peu coriaces, opposées et, comme vers *e* vous le voyez sous agrandissement, parsemées de beaucoup de points pellucides. Vers *f* une corolle avec son calice de face inférieure; vers *g* une corolle et les parties de la fructification agrandies. Figure *h* le germe, les trois styles et quelques étamines séparément; *i* une capsule presque mûrie, qui vers *j* se montre d'entre les pétales defleuris et persistents jusqu'en hiver.

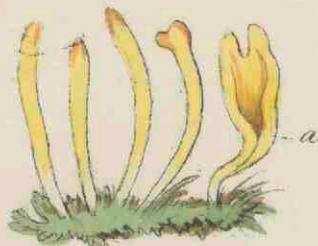
LIEU NATAL. Dans les bois de *Doreweerd* et *Staveren* au *Veluwe*: v. G. A *Velp* près d'*Arnhem*: BERGSMA. Je le trouvai en plusieurs endroits au *Grebschen-* et *Amerongschen-Berg* et aux environs de *Nimègue*. Le Professeur VAN HALL l'a aussi trouvé entre *Zwolle* et *Deventer*; le Dr. A. VOS HOUWINK l'a vu au *Havelterberg* en *Drenthe*; Mess. BRUINSMA et BLOEMBERGEN l'ont cueilli dans le bois de *Rys* près d'*Oudemirdum* et de *Sondel*, dans la *Frise*. Encore dans la *Gueldre* entre *Garderen* et *Ermelo*: J. WITWAALL, et aussi aux environs de *Breda*: K. v. W.

(*) Chez des autres: Class. XIII. Ord. 3. *Polyandria Pentagynia*.

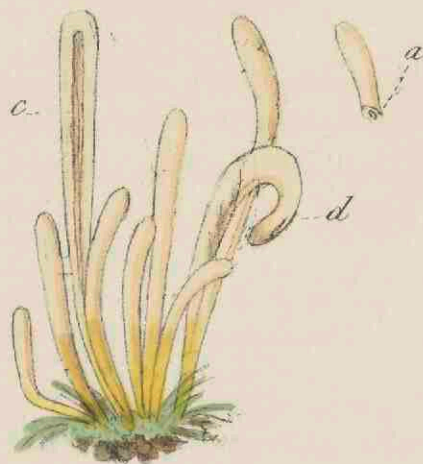

1 *Clavaria fastigiata* L.

2 *Clavaria inaequalis* Müller

3 *Clavaria argillacea* Fries

4 *Bulgaria inquinans* Fries 814.

C L A V A R I A.

Nat. Stelsel *Plantae cellulares*, Subcl. II. *Aphyllae*, Crypt. Fam. *Hymenomyces*, Ord. *Clavariet* FRIES.
Stelsel van LINNAEUS Class. XXIV. *Cryptogamia*, Sect. V. *Myceetes*.

GESLACHTS-KENMERKEN. Fungus carnosus, ramosus vel simplex, teres, absque stipite distincto, hymenio contiguo, sicco, ascis brevibus, sporidiis pulveraceo-secedentibus. Een vleezig, getakt of eenvoudig, rolrond zwam, zonder onderscheiden steeltje, van boven met het zwamvlies overtrokken; met korte kiemhoudertjes en als stof te voorschijn komende kiemkorreltjes.

1. CLAVARIA FASTIGIATA L.

Bundelvormige Clavaria.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Tenacella, caespitosa, lutea, tenuicaulis, ramosissima, ramis brevibus divaricatis, ramulis fastigiatis. Eenigzins taai, zodevormende, geel, met een dun voetstuk, zeer takkig, de takken kort en van elkander gespreid, de takjes bundelgewijze vereenigd.

Het steeltje en de takjes beide zijn van binnen gevuld en vast, a; het eerste naar beneden toe gewoonlijk min of meer wit gekleurd, en de takjes aan den top bruinachtig, b.

GROEIPL. Met volgende N°. 2, op kort-grazige vlakten, door mij in het Nieuwland achter 's Gravezande gevonden. — Zij kan versch, met hotter opgestoofd, of met azijn gegeten worden.

2. CLAVARIA INAEQUALIS FL. DAN.

Ongelijke Clavaria.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Gregaria, subfasciculata, fragilis, farcta, lutea, clavis variis simplicibus furcatisve deorsum contiguis concoloribus. Troepsgewijze, min of meer bundelachtig vereenigd, broos, gevuld, geel; de knodsjes verschillende, eenvoudig of gevorkt, naar beneden tegen elkander aanliggende, éénkleurig.

Deze is zeer afwisselende van vorm; somtijds zijn de knodsjes zamengedrukt, plat en eenigzins gesleufd, a, en ook wel aan den top tweespletig. Bij b het bovenste uiteinde vergroot.

3. CLAVARIA ARGILLACEA FRIES.

Wit-gele Clavaria.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Fasciculata, fragilis, argillaceo-pallida, clavis simplicibus variis, stipite luteo-nigro. Bundelgewijze, broos, wit-geel, bleek; de knodsjes eenvoudig, verschillende, met glanzig-gele steel. Naar boven toe allengskens dikker wordende en stomp of rond eindigende, veelal flauw zamengedrukt, dikwijls gesleufd, c, en somwijlen gekromd, d. Van binnen gevuld en in het midden als met een geelachtig merg, a; naar beneden zeer dun, b, en glanzig-geel.

GROEIPL. Ik vond deze op met hei begroeide gronden, bij Naaldwijk.

4. BULGARIA INQUINANS FRIES.

Afverwende Bulgaria.

Groeit in den Herfst en in den Winter bij open weër.

Nat. Stelsel *Plantae cellulares*, Subcl. II. *Aphyllae*, Crypt. Cl. I. *Hymenomyces*, Ord. *Cupulati* FRIES.
Stelsel van LINNAEUS als boven.

GESLACHTS-KENMERKEN. Receptaculum orbiculatum, gelatinosum, primo clausum, intus glutinosum, extus subrugosum. Hymenium discoideum, laeve, nudum, glabrum, persistens. Asci ampli, immersi, paraphysibus simplicibus cincti, demum cum sporidiis elastice erumpentes. De vruchtbodem rond, geleachtig, eerst gesloten, van binnen slijmachtig, van buiten min of meer ronzelig. Het zwamvlies schijfvormig, effen, naakt, glad, blijvende; de groote en ingedoken kiemhoudertjes van eenvoudige sapdraden omgeven, en ten laatste met het kiemstof veérkrachtig naar buiten tredende.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Turbinata, firma, extus rugulosa furfuracea umbrina, disco planiusculo nigro. Tolvormig, vast, van buiten ronzelig-schilferig, met een vlak, zwart schijfje.

In het eerst, a, is dezelve geheel gesloten en omgekeerd eirond, vervolgens verkrijgt zij of eene beker-vormige, of eene tolvormige gedaante, waarbij het schijfje, b, volkomen rond, of hoekig en op verscheiden wijzen omgebogen voorkomt. De kiemhoudertjes zijn binnen in het schijfje, in eene slijmachtige, kleeverige zelfstandigheid verborgen. Soms groeijen twee of meer plantjes te zamen. Bij d eene in de lengte doorgesneden.

GROEIPIL. Hier afgebeelde vond ik op omgehouden Eiken- en Iepen-stammen bij Naaldwijk, op hoedanige ik haar ook bij Utrecht heb aangetroffen.

GEbruik. CORDIER zegt, in zijne *Histoire des Champignons*, etc., dat zij door soldaten van het Russische leger, welke in de jaren 1816 en 1817 in Lorraine gekantonneerd waren, tot voedsel gebruikt is geworden. — In Zweden heeft men er eene lijn van willen daarstellen, doch veeleer is er misschien eene verw van te bekomen.

C L A V A R I A.

Syst. Nat. *Plantae cellulares*, Subcl. II. *Aphyllae*, Crypt. Fam. I. *Hymenomyces*, Ord. II. *Clavariæ* FRIES.

Système de LINNAEUS Class. XXIV. *Cryptogamia*, Sect. V. *Mycetes*.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Fongés charnus, rameux ou simples, ronds, sans pédicule distinct; hymenium contigu, sec; asci courts et à sporidies qui émanent sous forme d'une poudre.

1. CLAVARIA FASTIGIATA L.

Comme les deux suivants il vient en Automne.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Un peu tenace, en petits gazons, jaune, à tige mince, très rameux; rameux courts, divariqués et les ramelles fastigiées.

Tige et rameux solides et pleins, a, la tige plus ou moins de couleur blanche vers la base, et les ramelles à sommet bruntre, b.

LIEU NATAL. Avec le suivant N. 2 je l'ai trouvé en des endroits à graminées courtes, au *Nieuw-land* derrière 's *Gravezande*.

USAGE. On peut le manger tant frais que cuit avec du beurre, ou confit au vinaigre.

2. CLAVARIA INAEQUALIS FL. DAN.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. En troupes, un peu fasciculé, fragile, rempli, jaune; à clavicules différentes, simples ou fourchues, contigues vers le bas, concolores.

Il est de forme très variable; quelquefois les clavicules sont comprimées, aplaties, plus ou moins sillonnées, a; aussi on les rencontre à sommet fourchu. Vers b leur sommet sous agrandissement.

3. CLAVARIA ARGILLACEA FRIES.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Fasciculé, fragile, argilleux-pâle, clavicules simples, variables, pédicule citrin, luisant.

En allant vers le sommet de plus en plus ils s'épaissit, finit en forme ronde ou obtuse et se montre souvent un peu comprimé, plus ou moins profondément sillonné et quelquefois un peu courbé. Rempli dans son dedans et au centre à moelle citrine, a; vers la base il devient très grêle, b, et y est coloré de citrin luisant.

LIEU NATAL. Il vient sur des terres bruyéreuses près de *Naaldwijk*.

4. BULGARIA INQUINANS FRIES.

On le trouve en Automne et pendant l'Hiver à temps ouverts.

Syst. Natur. *Plantae cellulares*, Subcl. II. *Aphyllae*, Crypt. Fam. I. *Hymenomyces*, Ord. *Cupulati* FRIES.

Système de LINNAEUS, comme ci-dessus.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Réceptacle orbiculé, gélatineux, d'abord fermé; glutineux dans son dedans, un peu rugueux au dehors. Hymenium discoïde, uni, nu, glabre, persistant. Asci larges, immergés, à paraphyses simples dans leur contour, et à la fin saillants en dehors avec élasticité, en même temps avec les sporidies.

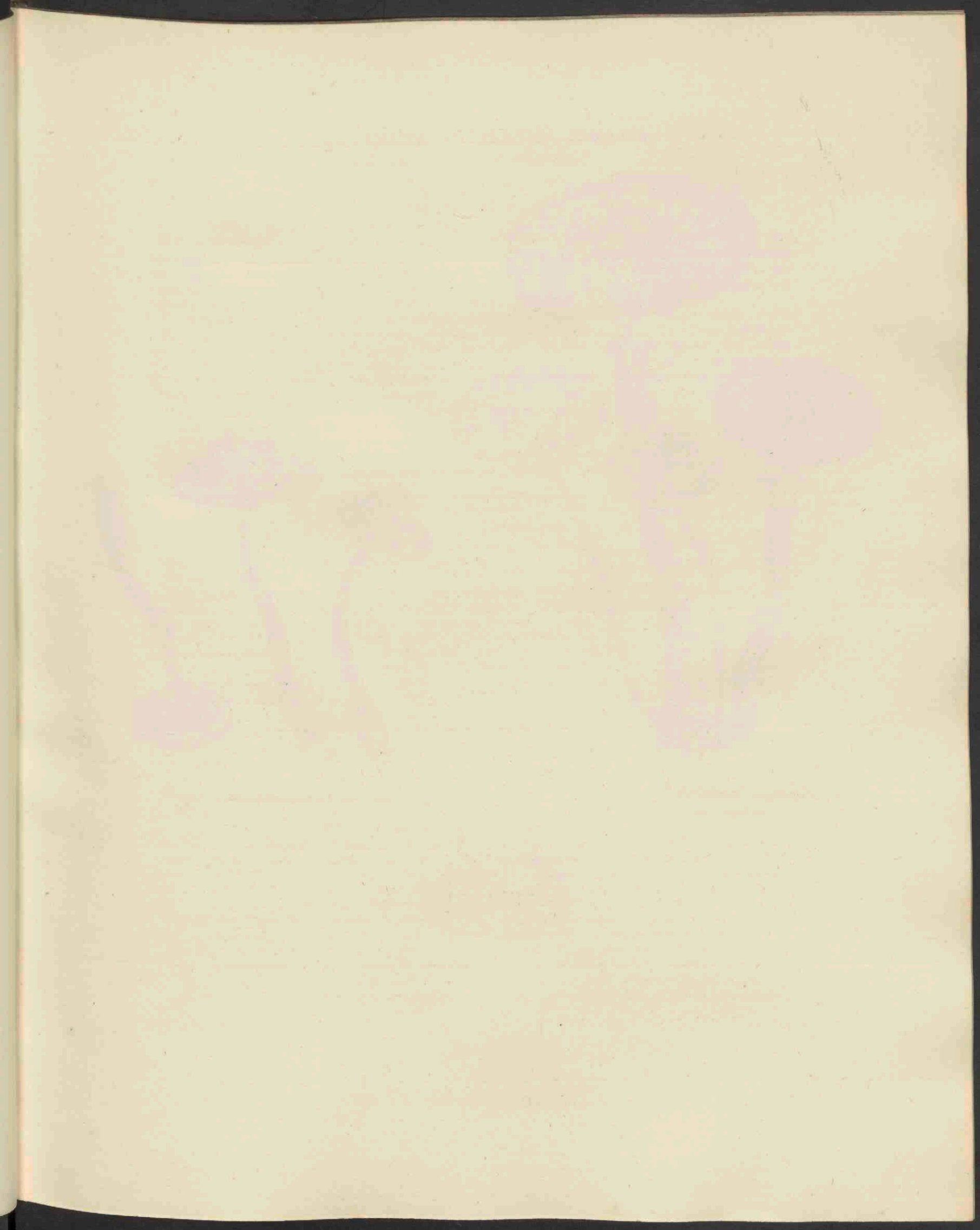
CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Turbiné, ferme, un peu rugueux, furfuracé, de couleur ombrine au dehors, et à disque planiuscule, noir.

Premièrement il est tout fermé, a, et de forme obové, puis il se montre infundibuliforme, ou en coupe, tandis que le disque, b, est parfaitement rond, ou anguleux, ou de forme très irrégulière, c c.

Les asci se trouvent dans la matière glutineuse au dedans du disque. Quelquefois deux, ou même plus d'individus cohérent par croissance; on en voit un coupé en longueur vers d.

LIEU NATAL. Je l'ai rencontré sur des troncs de Chêne et de l'Orme abattus près de *Naaldwijk*, et sur de tels aussi je l'ai trouvé près d'*Utrecht*.

USAGE. Des Soldats Russes, cantonnés dans *Lorraine* en les années 1816 en 1817, en ont fait cas d'aliment (CORDIER, *Hist. des Champign.*). Dans la Suède on en a voulu fabriquer une colle, mais peut-être on en peut avoir une drogue de teinture, avec bien plus d'avantage.

1. *Agaricus mutabilis* Schaeff.

2. *Agaricus aeruginosus* Curt.

3. *Poronia punctata* Lk 815

1. AGARICUS MUTABILIS SCHAEFF.

Veranderlijke Paddestoel.

Groeit van Junij—November.

Natuurl. Stelsel. *Plantae cellulares*, Subcl. I. *Aphyllae*. Fungor. Fam. I. *Hymenomyces*,
Ord. *Agaricini* FRIES.

Stelsel van LINNAEUS. Cl. XXIV. *Cryptogamia*. Sect. V. *Mycetes*.

GESLACHTS-KENMERKEN. Lamellae membranaceae, persistentes, acie acutae, trama subfloccosa cum hymenophoro infero concretatae. Asci perfecti, stipati, sporidia sicca depellentes. Vliezige, overblijvende plaatjes, met scherpe snede en, door middel van eene min of meer vlokkeige lage, of van een eenigzins vlokkeig middenwandje, met den onderstandigen zwamvliesbodem te zamen gegroeid. Volkomene, dicht te zamen geplaatste en drooge kiemkorreltjes uitstrooiende kiemhoudertjes.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Pileo carnoso convexo-explanato, glabro, expallente, margine tenui; stipite e farcto cavo, rigido, squamoso-squarroso, deorsum ferrugineo-nigricante; lamellis adnato-decurrentibus, confertis, e pallido cinnamomeis. Met een vliezig, bol-vlak, glad, verblekend, dun-randig hoedje; de steeltjes eerst gevuld, daarna hol, stevig, rappig-geschubt, naar beneden toe roestkleurig-zwartachtig; de plaatjes, *a*, aangewassen neêrlopende, gedrongen, bleek-kaneelkleurig.

Dezelve groeit troepsgewijze om boomstronken, somtijds wel 40—50 bij elkander, maar ook wel enkel en somtijds ook op vlak land. Het hoedje is bultig-genaveld, ook wel ingedrukt en nu en dan met dergelijke schubjes bedekt, als aan het steeltje voorkomen; dat of van een ringje, *b*, voorzien is, of ten laatste zonder ringje zich voordoet.

GROEIPL. Hier afgebeelde is uit bosch bij Naaldwijk, in het Westland.

GEBRUIK. Het vleesch er van kan gegeten worden, alhoewel dezelve niet onder de smakelijkste soorten behoort.

2. AGARICUS AERUGINOSUS CURT.

Kopergroene Paddestoel.

Groeit in den Zomer en in den Herfst.

Natuurl. Stelsel en Stelsel van LINNAEUS, als boven.

GESLACHTS-KENMERKEN. Als boven.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Pileo carnoso, convexo-plano, subumbonato, muco aerugineo secedente expallente; stipite cavo, aequali, infra annulum squamoso fibrillosoe coerulescente; lamellis adnatis, mollibus fuscis-purpurascensibus. Het hoedje vleezig, bol-vlak, min of meer genaveld, met een verdwijnend en kopergroenkleurig slijm en voorts verblekende; het steeltje hol, gelijk onder het ringje, *c*, blaauwachtig en met schubjes of vezeltjes; de plaatjes, *d*, aangegroeid, week, bruin-purperachtig.

De kleur van het hoedje, dat ter grootte van 1 tot 4 duimen voorkomt, is of kopergroen of blaauwachtig-groen, doch in het eerst eenigzins geelachtig; somwijlen is het hoedje eveneens geschubd als het steeltje van onderen af aan tot aan het onvolledige, bruin wordende en ten laatste verdwijnende ringje. Dezelve groeit in bosschen, aan de wegen en hier en daar in de tuinen tusschen het gras, en is door mij op enkele plaatsen bij Naaldwijk gevonden.

3. PORONIA PUNCTATA LK.

Gestippelde Poronia.

Groeit in het Najaar.

Natuurl. Stelsel. *Plantae cellulares*, Subcl. II. *Aphyllae*. Fungor. Fam. II. *Gasteromyces*,
Ord. *Pyrenomycetes*, Sect. II. *Sphaeriacei* FRIES.

Stelsel van LINNAEUS. Cl. XXIV. *Cryptogamia*, Sect. V. *Mycetes*.

GESLACHTS-KENMERKEN. Stroma cupulaeforme, suberoso-carnosum, extus nigrum, disco albo marginato; perithecia cornea, nigra, ostiolis prominulis, in disco medio collocata. Napvormige, kurkachtig-vleezige, van buiten zwarte onderlage, met een wit en gerand schijfje; hoornachtige, zwarte, in het midden van het schijfje geplaatste kernhulseltjes, met uitspringende monding.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Stipitata, turbinata, disco truncato albo nigro-punctato, extus nigricans. Gesteeld, tolvormig, met een geknot, wit, zwart-gestippeld schijfje; van buiten zwartachtig.

Dezelve komt bij ons op uitgedroogde paarden-mest voor, en is daarop door mij in het Nieuwland achter 's Gravezande en op de Geest bij Naaldwijk gevonden. Somtijds is het, roestkleurig-zwartachtige, steeltje eenigzins vlokkeig; van binnen, *e*, is dit wit gelijk het schijfje. De bij *f* onder vergrooting voorgestelde kernhulseltjes bevatten eene geleachtige zelfstandigheid, en daarin de kiemkorreltjes.

1. AGARICUS MUTABILIS SCHAEFF.

Nom vulg. Tête de Méduse.

Il vient en Juin—Novembre.

Syst. Nat. *Plantae cellulares*, Subcl. II. *Aphyllae*. Fung. Fam. I. *Hymenomycetes*, Ord. *Agaricini* FRIES.

Système de LINNAEUS. Cl. XXIV. *Cryptogamia*. Sect. V. *Mycetes*.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Lames membraneuses, persistentes, à tranche aiguë, unies avec l'hymenophore inférieur par moyen d'une trame floconneuse. Asci parfaits, fort amassés, disséminants les sporidies sèches.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Chapeau charnu, convexo-plan, glabre, pâlisant, à marge mince; pédicule premièrement rempli, puis cave, roide, squammeux et rogneux, de couleur noire-ferrugineuse vers le bas; lames adnato-décourrentes, *a*, approchées, couleur de cannelle pâlie.

*Il naît autour des troncs d'arbres, où on le trouve quelquefois en troupes de 40—50 individus, mais aussi il croît solitaire, et quelque-fois en rase campagne. Son chapeau est bossu-ombiliqué, aussi déprimé, et souvent couvert de pareilles squammes que celles qui se trouvent sur le pédicule. Premièrement le pédicule porte un anneau, *b*, mais après celui-ci vient de disparaître.*

LIEU NATAL. Je l'ai cueilli dans un bois près de *Naaldwijk*, au *Westland*.

USAGE. On peut le manger, mais il n'est pas à compter parmi les espèces les plus savoureuses.

2. AGARICUS AERUGINOSUS CURT.

Vient en Eté et dans l'Automne.

Système Natur., Système de LINNAEUS et Caractères Génériques, comme ci-dessus.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Chapeau charnu, convexe-plan, un peu umboné, couvert d'une matière mucilagineuse et de couleur aerugineuse, mais qui se détache et alors le chapeau pâlit. Pédicule cave, égal, squammeux ou fibrilleux au dessous de l'anneau, *c*, et bleuâtre. Lames, *d*, adnées, molletes, de couleur brunâtre-pourprine.

Son chapeau varie d'un à quatre pouces de dimension, est de couleur aerugineuse ou verte bleuâtre, mais premièrement un peu tirant sur le jaune. Quelquefois le chapeau montre de semblables squammes, que l'on voit au pédicule, d'au dessous de son anneau jusqu'à sa base. L'anneau est imparfait, devenant un peu brunâtre et disparaît bientôt.

LIEU NATAL. Dans des bois, aux chemins et dans les jardins entre des graminées. Je l'ai trouvé en quelques endroits auprès de *Naaldwyk*.

3. PORONIA PUNCTATA LK.

Vient en Automne.

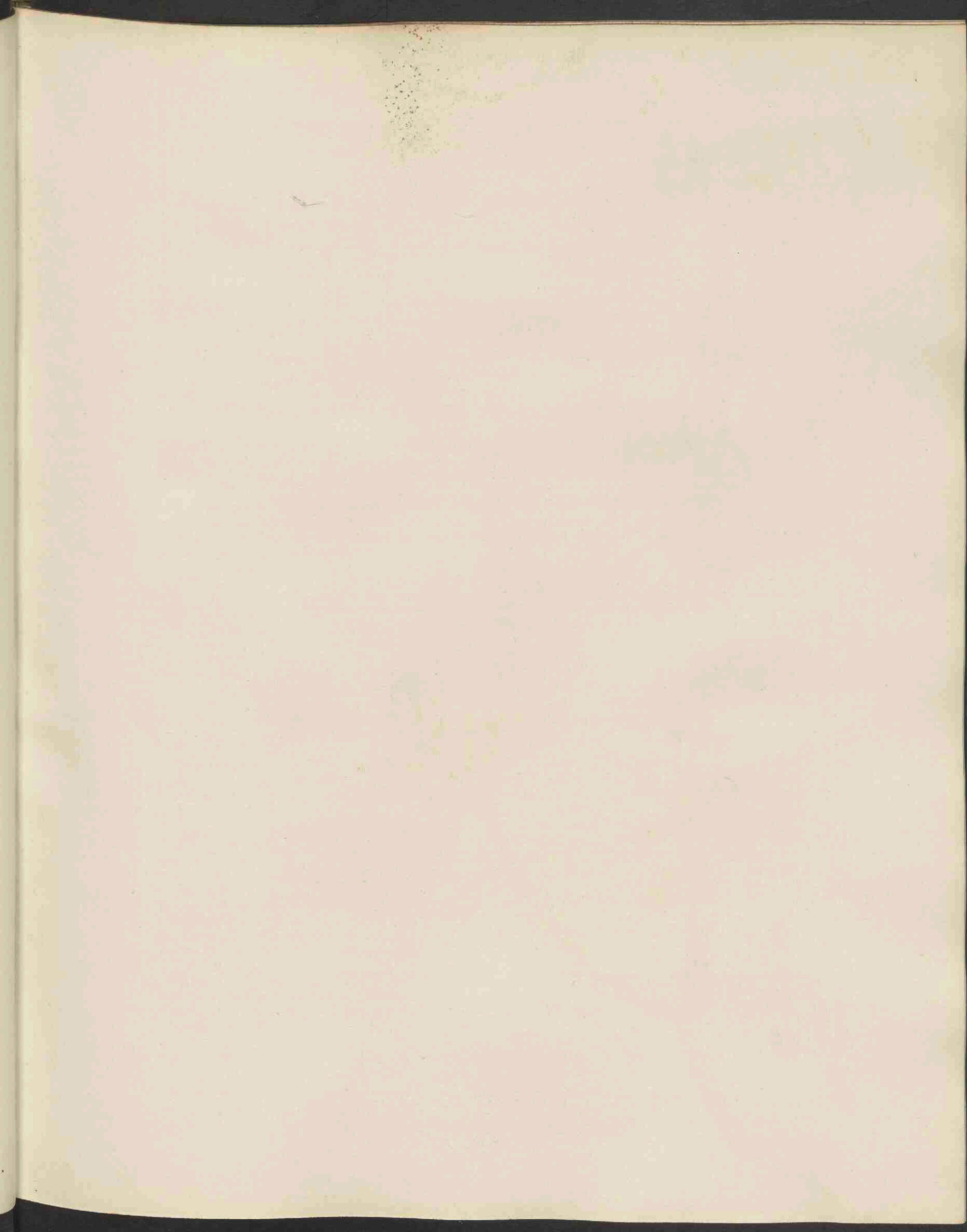
Système Natur. *Plantae cellulares*, Subcl. II. *Aphyllae*. Fungor. Fam. II. *Gasteromycetes*, Ord. *Pyrenomycetes*, Sect. II. *Sphaeriacei* FRIES.

Système de LINNAEUS, comme ci-dessus.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Stroma cupuliforme, subéreux-charnu, noir en dehors, à disque blanc et marginé; des périthèques cornées, noires et à ostioles prominents, placées au milieu du disque.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Stipité, turbiné, à disque tronqué, blanc et ponctué de noir; noirâtre au dehors. Quelquefois son pédicule, de couleur ferrugineuse-noirâtre, est plus ou moins floconneux; au dedans celui-ci est blanc, comme le disque, *e*. Les périthèques, agrandies vers *f*, contiennent une matière gélatineuse, dans la quelle nichent les sporidies.

LIEU NATAL. Chez nous on le rencontre sur les excréments de cheval, et sur de tels je l'ai trouvé abondamment au *Nieuwland*, derrière *'s Gravezande*, et au *Geest* près de *Naaldwyk*.

Cuscuta europaea L. 816.

CUSCUTA EUROPAEA L.

Groot Warkruid.

Hoogduitsch. Gemeine Flachsseide. Wrange. Schorfte.

Engelsch. Greater Dodder.

Bloeit. Julij—September ☉.

NATUURL. STELSEL. *Plantae vasculares.* Subcl. I. *Phanerogamae Exogenaе.* Ord.
Convolvulaceae Juss.

STELSEL VAN LINNAEUS. Class. V. Ord. II. *Pentandria Digynia.*

GESLACHTS KENMERKEN. Calyx 4-5-fidus. Corolla campanulata vel urceolata, 4-5-fida. Styli 2 vel I. Capsula circumscissa. Vier-vijf-spletige kelk. De bloemkroon klokvormig of kruikvormig, 4-5-spletig. Twee of één stijltje. Het zaaddoosje rondom openspringende.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Caule ramoso; corollae tubo cylindrico limbi longitudine, squamulis erectis tuboque adpressis; stigmatibus filiformibus. De steng takkig. Het buisje van de bloemkroon cilindrisch, zoo lang als het boordje, met regtstandige en binnen tegen het buisje aangedrukte schubjes; de stempeltjes draadvormig.

Deze plant brengt geene bladen voort, maar trekt haar voedsel uit de gewassen waar zij om heen geslingerd is. Het zaad, dat men bij f onder sterke vergrooting ziet, scheuten voortgebracht hebbende sterven deze, wanneer zij een eind wegs zich om deze of gene plant geslingerd hebben, bij den grond weg maar leven wijders voort door het voedsel dat eene menigte van vezels opneemt, en waartoe deze hier en daar met zuigwrattjes voorzien zijn, gelijk bij g onder vergrooting voorgesteld is.

Bij a kelk en bloemkroon te zamen; b een kelkje afzonderlijk en c eene, gelijk meestal, 4-spletige bloemkroon, terwijl men bij d eene vijfspletige in de lengte geopend ziet. Fig. e een vergroot vruchtbeginseltje benevens de twee stijltjes, dat volwassen en tot een zaaddoosje overgegaan zijnde eindelijk rondom openbarst, en enkele zaadkorrels bevat van kleur en gedaante als bij f.

GROEIPLAATSEN. Op *Hop*, *Brandnetels*, *Wilgen*, *Wormkruid*, *Pijpkruid*, en op andere planten hier en daar in ons Vaderland. Zelf vond ik haar in menigte op een veld met Paardenboonen tusschen *Jutphaas* en het *Huis de Heemstede* bij *Utrecht*, en op *Lamium album* en *Tanacetum vulgare* bij *Beek*, boven *Nymegen*. Ter laatstgenoemde plaatsen, alsmede bij *Ubbergen*, *Hees*, *Heumen* en in den *Ooyschen Waard*, en op meer andere plaatsen om *Nymegen*, is dezelve ook door den Heer ABELEVEN JR. overvloedig aangetroffen, terwijl zij overigens in de Provincie Gelderland ook om *Harderwijk*, *Veldwijk* en *Keppel*, in het kwartier van *Zutphen* veel in de heggen, aan den *Berkel* bij *Lochem*, bij *Arnhem*, *Middachten* en *Rheede*, en op andere plaatsen voorkomt. In Overijssel is zij vooral omtrent *Raalte*, *Zalk* en *Zwolle* gevonden geworden; in Vriesland bij *Makkinga* en *Nijeberkoop*, bij *Olterterp* en aan het kerkhof te *Franeker*: BRUINSMA. Bij *Grave* ontmoette Dr. v. d. SANDE LACOSTE haar op *Urtica dioica*, *Rosa canina* en *Humulus Lupulus*, en in de Meijerij van den *Bosch* trof de Heer VAN HOVEN haar langs den dijk bij *Tivoli* onder *Rosmalen*, op *Artemisia vulgaris* aan.

GEbruik. Zij is zeer schadelijk voor de planten waar zij zich om heen slingert, maar anders tegen verstoppingen in den onderbuik, galzickten en geelzucht en eenige andere kwalen aanbevolen geworden en uitwendig wil men haar uitgeperst sap bij eenen ligten graad van winterhanden nuttig bevonden hebben.

CUSCUTA EUROPAEA L.

Cuscute d'Europe.

Nom Allemand. Gemeine Flachsseide. Wrange. Schorfte.
— Anglais. Greater Dodder.

Fleurit en Juillet—Septembre ☉.

SYSTÈME NATUR. *Plantae vasculares*. Subcl. I. *Phanerogamae Exogenae*. Ord.
Convolvulaceae Juss.

SYSTÈME DE LINNAEUS. Class. V. Ord. II. *Pentandria digynia*.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Calice 4-5-fide. Corolle campanulée ou urceolée, 4-5-fide. Deux styles ou un. Capsule s'ouvrant en travers.

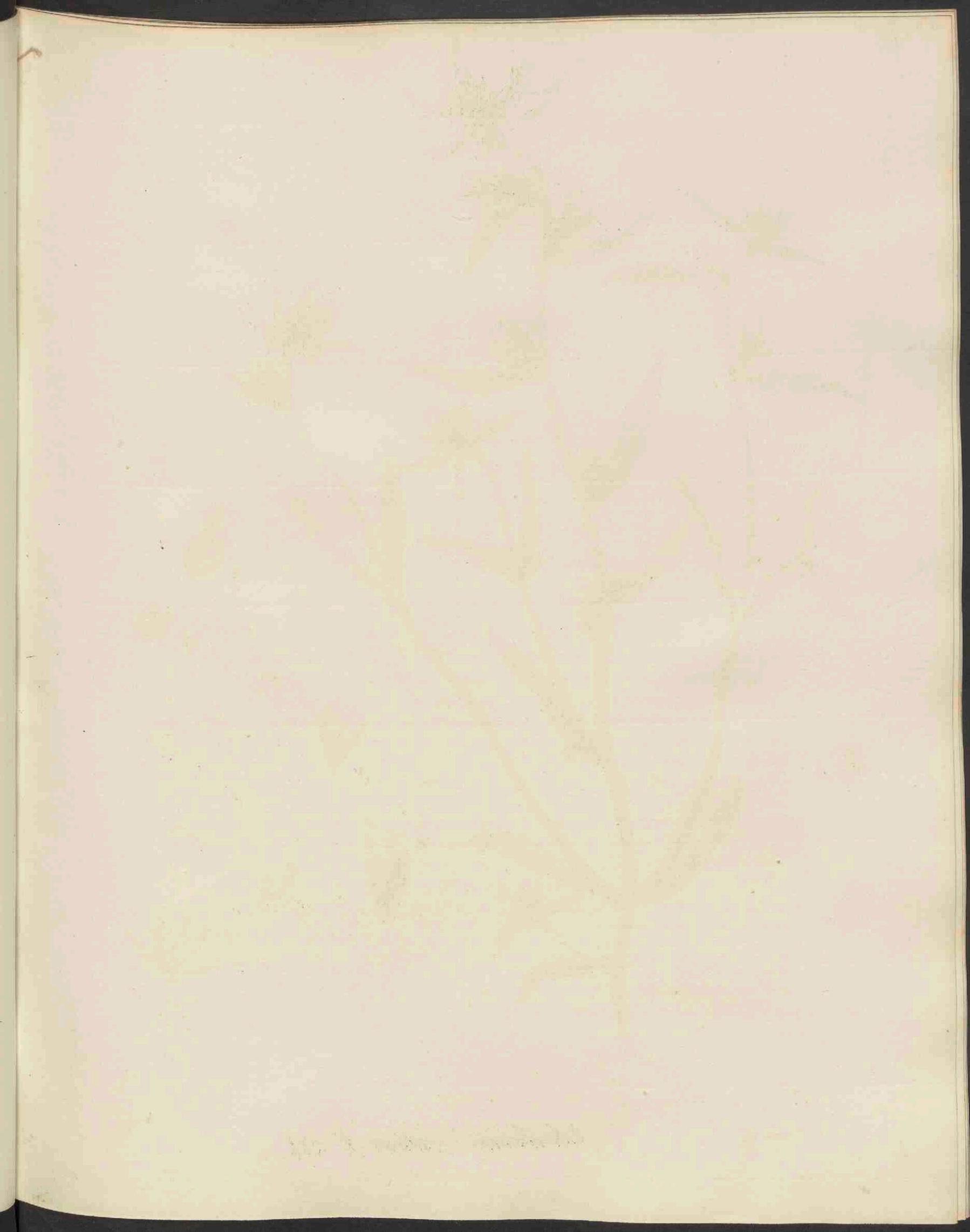
CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Tige rameuse. Corolle à tube cylindrique, de la longueur du limbe, et muni de petites squammes apprimées. Stigmates filiformes.

Elle ne produit point de feuilles, mais tire tout son suc des végétaux aux quels elle s'attache, en les entortillant. Les semences, dont on en voit une fort agrandie vers f, produisent beaucoup de pousses, qui en grim pant entortillent les plantes voisines, mais venues à quelque hauteur leur base meurt, et puis elles reçoivent leur nourriture par moyen de petits suçoirs, qui s'enfoncent dans la plante matrice. Vers g quelques-uns de ces suçoirs, agrandis.

Vers a une corolle avec son calice; b un calice et vers c une corolle à 4 divisions, comme ceci se montre le plus ordinairement; car souvent aussi la corolle est de 5 pièces, comme dans celle que l'on voit ouverte vers d. Figure e le germe agrandi, à deux styles, et qui, puis avancé et transformé en fruit, à la fin s'ouvre par déhiscence transverse, et laisse tomber quelques graines, de forme et de couleur comme vers f.

LIEU NATAL. Sur le *Houblon*, les *Orties*, des *Saules*, le *Tanacetum vulgare* et des autres plantes, mais seulement dans quelques contrées. Une fois je l'ai vue en très grande abondance sur un champ de fèves aux environs d'*Utrecht*, et souvent je l'ai trouvée sur l'*Ortie blanche* et le *Tanacetum* près de *Beek*. Dans ce même endroit, et à *Ubbergen*, *Hees*, *Heumen*, et au *Ooy-schen Waard* et en plusieurs autres lieux à l'entour de *Nimègue*, aussi Mr. ABBEVEVEN JR. l'a cueillie; puis encore dans la Guèldre on la trouve aux environs de *Harderwijk*, *Veldwijk* et *Keppel*, près de *Zutphen*, *Lochem*, *Arnhem*, *Middachten* et *Reede*. Dans la province d'*Overijssel* elle vient beaucoup près de *Raalte*, *Zalk* et *Twello*, et dans la Frise on l'a trouvée près de *Makkinga*, *Nijeberkoop*, *Olterterp*, *Franeker*. Auprès de *Grave* Mr. v. D. SANDE LACOSTE l'a vue sur l'*Urtica dioica*, le *Rosa canina* et l'*Humulus Lupulus*, et près de *Rosmalen* au Brabant Septentrional, Mr. VAN HOVEN la cueillit sur l'*Artemisia vulgaris*.

USAGE. Elle est fort nuisible pour les plantes aux quelles elle s'attache, mais a été administrée contre des obstipations du bas-ventre, dans la jaunisse et d'autres maladies de la bile, et son suc récemment exprimé, pour guérir des engelures.

Antirrhinum Orlanum L. 817.

ANTIRRHINUM ORONTIUM L.

Roode Kalfssnuit.

Hoogduitsch. Feld Löwenmaul. Wildes Löwenmaul. Kleiner Dorant. Oront. Kalbsnase.

Engelsch. Lesser Snap-dragon. Calfs-snout.

Bloeit Julij—September ☉.

NATUURL. STELSEL. *Plantae vasculares*, Subcl. I. *Phanerogamae Exogonae*. Ord. *Antirrhineae* Juss.

STELSEL VAN LINNAEUS. Class. XIV. Ord. II. *Didynamia Angiosperma*.

GESLACHTS KENMERKEN. Calyx 5-partitus. Corolla basi gibbosa, 2-labiata; labium inferius 3-fidum, in medio inflato-prominens et faucem claudens; superius 2-fidum vel 2-partitum. Stamina 4, didynamia. Capsula apice foraminibus 3 dehiscens. De kelk 5-deelig. De bloemkroon aan den voet bultig, tweelippig: de beneden lip 3-spletig, in het midden opgeblazen voorwaarts tredende en het keeltje toeluitende; de bovenlip 2-spletig of 2-deelig. Vier, tweemagtige, meeldraden. De zaaddoos aan den top met 3 gaatjes openspringende.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Foliis oppositis vel alternis, lanceolatis; floribus remotis; calycis laciniis lanceolatis, corolla longioribus. Met tegenovergestelde of met afwisselende, lancetvormige bladen; de bloemen verwijderd; de kelkslippen lancetvormig, langer dan de bloemkroon.

Meestal groeit zij regtstandig, maar ook komt dezelve wel met eene tegen den grond liggende steng voor, en nu en dan wordt zij ook met witte bloemen aangetroffen.

Na dat de bloemen afgevallen zijn vindt men de kelkjes veelal stervormig openstaande, a, en wel als of zij uit zes blaadjes bestonden; hetgeen door een zeer kort onder het kelkje geplaatst steunblaadje, b, te weeg gebracht wordt. Van de 5 kelkslipjes zijn twee iets korter, c, zoo dat drie er van zelfs een weinig langer zijn dan de bloemkroon, gelijk fig. d te zien is. Vruchtbeginsel en stijltje zijn, even als de kelkslipjes, digt behaard, e, en ook is de bloemkroon, welke men bij f geopend ziet, van buiten eenigzins behaard. Op het vruchtbeginsel bevinden zich bovendien eenige gesteelde kliertjes, zoo als men bij g aan het nog groene zaaddoosje, en dit bij h vlak doorgesneden, onder vergrooting voorgesteld vindt. Bij i een rijp zaaddoosje; j een veel vergroot zaadje aan de bovenzijde, en k hetzelfde van onderen gezien.

GROEIPLAATSEN. Met liggende steng vond ik dezelve in eene boomkwekerij bezijde de laan van Lunenburg bij Neêrlangbroek, en met witte bloemen op aardappelen-land onder Heumen. Vooral wordt zij in Gelderland en in het sticht van Utrecht aangetroffen: als om Nymegen en Arnhem, in de omstreken van Amersfoort, Woudenberg, Amerongen, Leersum enz.; het meest op zand-bouwlanden. Ook groeit zij in de omstreken van Zutphen; insgelijks in die van Breda, en volgens den Heer van Hoven langs den Vuchtschen Steenweg bij 's Hertogenbosch.

GEBRUIK. LINNAEUS heeft haar voor vergiftig gehouden, en ook volgens HOCHSTETTER bezit deze plant bedwelmende en vergiftige eigenschappen.

ANTIRRHINUM ORONTIUM L.

Muflier tête de mort.

Nom Allemand. Feld Löwenmaul. Wildes Löwenmaul. Kleiner Dorant. Oront. Kalbsnase.

— *Anglais.* Lesser Snap-dragon. Calf's-snout.

Fleurit en Juillet—Septembre ☉.

SYSTÈME NATUR. *Plantae vasculares.* Subcl. I. *Phanerogamae Exogenae.* Ord. *Antirrhineae* Juss.

SYSTÈME DE LINNAEUS. Class. XIV. Ord. II. *Didynamia Angiosperma.*

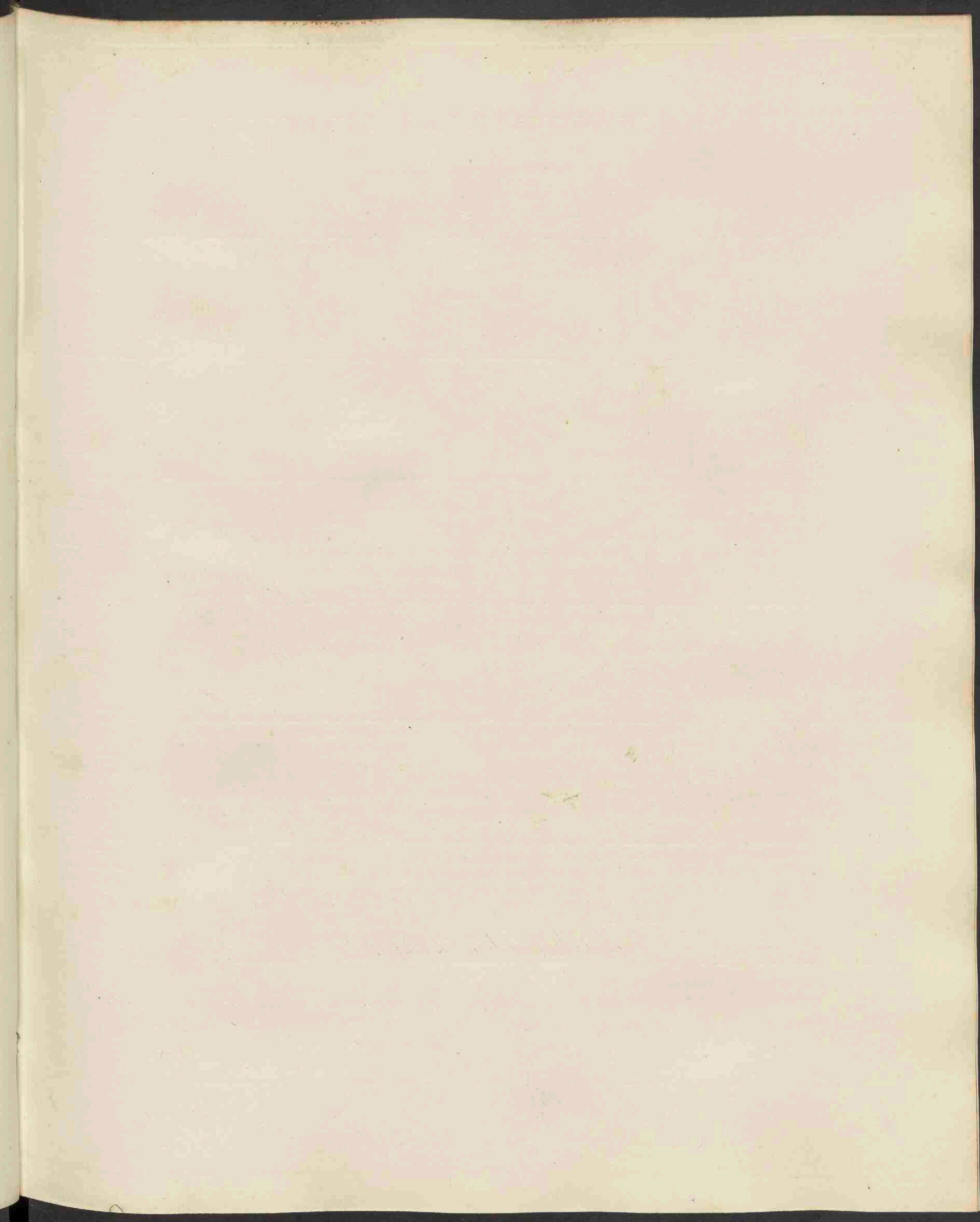
CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Calice à 5 divisions. Corolle un peu gibbeuse vers la base, bilabée: lèvre inférieure 3-fide, renflée et prominente dans son milieu, et fermant la gorge; lèvre supérieure 2-fide ou de deux divisions. Quatre étamines didynames. Capsule s'ouvrant par 3 pores à son sommet.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Feuilles opposées ou alternes, lancéolées; fleurs dispersées. Segments du calice lancéolés et plus longs que la corolle.

Ordinairement il croît érigé, mais aussi on le rencontre couché contre la terre, et quelquefois il porte des fleurs blanches. Après que les fleurs sont tombées, souvent les calices ouverts forment comme une étoile de 6 rayons, a; ce qui est occasionné par une stipule, placée au-dessous du calice b, de la manière qu'elle en semble constituer un sixième segment. Deux pièces du calice sont un peu plus courtes que les autres, c, et même les autres trois surpassent la corolle, comme ceci se montre vers d. Le germe et le style, et les segments du calice sont couverts de petits poils, e, et aussi la corolle, que l'on voit ouverte vers f, est plus ou moins velue à son dehors. Puis le germe est muni de quelques petites glandes stipitées, comme vers g on le voit sur la capsule verte. Vers h une capsule coupée horizontalement et agrandie; vers i une capsule mûre, et vers j une graine fort agrandie de face supérieure, et la même vers k en face inférieure.

LIEU NATAL. Je l'ai trouvée à tige couchée dans une pépinière près de *Nederlangbroek*, et à fleurs blanches dans un champ de pommes de terre, près de *Heumen*. — Il vient surtout dans la Gueldre et dans la province d'*Utrecht*; p. e. aux environs de *Nimègue*, *Arnhem*, *Amersfoort*, *Woudenberg*, *Amerongen*, *Leersum*, et communément on le rencontre dans des terres sablonneuses. Aussi il vient aux environs de *Zutphen*, de *Breda*, et d'après Mr. VAN HOVEN le long de la chaussée entre *Bois le duc* et *Vught*.

USAGE. LINNAEUS l'a rangé parmi les plantes vénéneuses, et aussi d'après HOCHSTETTER il est de vertu stupéfiative et vénéneuse.

Vicia lathyrroides L. 818.

VICIA LATHYROIDES L.

Latyrusvormige Wikke.

Hoogduitsch. Blatterbsenartige Wicke. Platterbsen-Wicke. Frühlings Wicke.

Engelsch. Strangle Vetch. Spring-Vetch. Strangle Tare.

Bloeit. Mei ☉.

NATUURL. STELSEL. *Plantae vasculares*, Subcl. I. *Phanerogamae Exogenae*, Ord. *Papilionaceae* L.

STELSEL VAN LINNAEUS. Class. XVII. Ord. VI. *Diadelphia Decandria*.

GESLACHTS KENMERKEN. Calyx 5-fidus vel 5-dentatus. Stamina diadelphia; filamenta subulata. Stylus filiformis, superne undique pilosus vel inferiore latere, suturae inferiori respondente, barbatus et simul glaber pilosusve. Legumen 2-valve, 1-loculare, di-poly-spermum. De kelk 5-spletig of 5-tandig. Tweebroederige, elsvormige meeldraadjes. Het stijltje draadvormig, aan den top rondom harig, of aldáár alleen aan de benedenzijde, welke aan het benedenste naadje beantwoordt, baardig en te gelijk of glad of harig. Het peultje twee-kleppig, 1-hokkig, 2-veelzadig.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Floribus axillaribus, solitariis, subsessilibus. Foliis bi-tri-jugis, mucronatis; superioribus cirrho terminatis; foliolis obovatis, retusis. Calycis dentibus subulatis, rectis, subaequalibus. Leguminibus linearibus, glabris; seminibus cubicis, granulato-scabris. Okselstandige, eenzame, nagenoeg ongesteelde bloempjes. Twee-drie-parige, in een puntje eindigende bladen; de bovenste van een klaviertje voorzien; de blaadjes omgekeerd-eirond, afgeknot. De kelktandjes elsvormig, regt, bijna van gelijke lengte. Het peultje lijnvormig, glad, met 6-kantige, korrelig-ruwe zaadjes.

Zij is de kleinste van de soorten van Wikke, doch groeit hier en daar evenwel bijzonder kloek, zoo dat men haar zelfs met andere, als hier afgebeelde en kleinere, vergeleken, op het eerste gezicht voor eene onderscheidene soort zoude houden.

Bij a een blad onder vergrooting, en afzonderlijk geteekend om tevens de steunblaadjes, b, duidelijker aan te toonen. Onder zeer sterke vergrooting bij c een kelkje en bij d het vruchtbeginsel, met het aan den top van onderen baardige doch overigens kale stijltje, e, en eenige der door een vlies te zamen vereenigde meeldraadjes, f. Het peultje ziet men rijp en ter natuurlijke grootte bij g; het bevat eenige zaden gelijk er een sterk vergroot bij h gezien wordt. Fig. i het vlagje en j een der vleugeltjes; beide eenigzins vergroot.

GROEIPLAATSEN. Vrij algemeen op alle zandgronden in de duin- en heistrecken van ons Vaderland. Aan de kanten der akkers en tegen de zandwallen tusschen de voor-duinen bij *Overveen* en *Bloemendaal* bij *Haarlem*, en bij *Ter Heide* aan zee, gelijk ook op het eiland *Walcheren*. — Achter de *Bildt*, *Driebergen* en elders op de heigronden in het sticht van *Utrecht* en in *Gelderland*. In de vestingwerken tusschen de *Molen-* en *Hisselpoort* te *Nymegen*: *ABELEVEN JR.* en *G. D.* In de binnenduinen van *Katwijk*, bij het huis *den Deijl*, aan den *Wassenaarschen Achterweg*, en in de laan van *Lisse* naar *Halfweg Haarlem* en *Leijden*: *KERB.* en *MOLKENB.* Tusschen *Boer* en *Ried* in *Vriesland*: *BRUINSMA.* Bij *Rosmalen*: *VAN HOVEN*, en waarschijnlijk ook wel op meer plaatsen in *Noord-Brabant*.

GEBRUIK. Dezelve wordt van het vee en vooral van de schapen met graagte gegeten, en daar zij zelfs op de slechtste gronden goed groeit, en reeds vroeg in het voorjaar uitspruit, is zij voor schaapsweiden aangewezen geworden.

VICIA LATHYROIDES L.

Vesce printanière.

Nom Allemand. Blatterbsenartige Wicke. Platterbsen-Wicke. Frühlings Wicke.
— *Anglais.* Strangle Vetch. Spring-Vetch. Strangle Tare.

Fleurit en Mai ☉.

SYSTÈME NATUR. *Plantae vasculares.* Subcl. I. *Phanerogamae Exogenae.* Ord.
Papilionaceae L.

SYSTÈME DE LINNAEUS. Class. XVII. Ord. VI. *Diadelphia Decandria.*

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Calice 5-fide ou à 5 dents. Étamines diadelphes, filaments subulés. Style filiforme, muni de petits poils à l'entour de son sommet, ou barbu, et en même temps ou glabre ou poilu, à son côté inférieur. Gousse bivalve, uniloculaire, bi-polysperme.

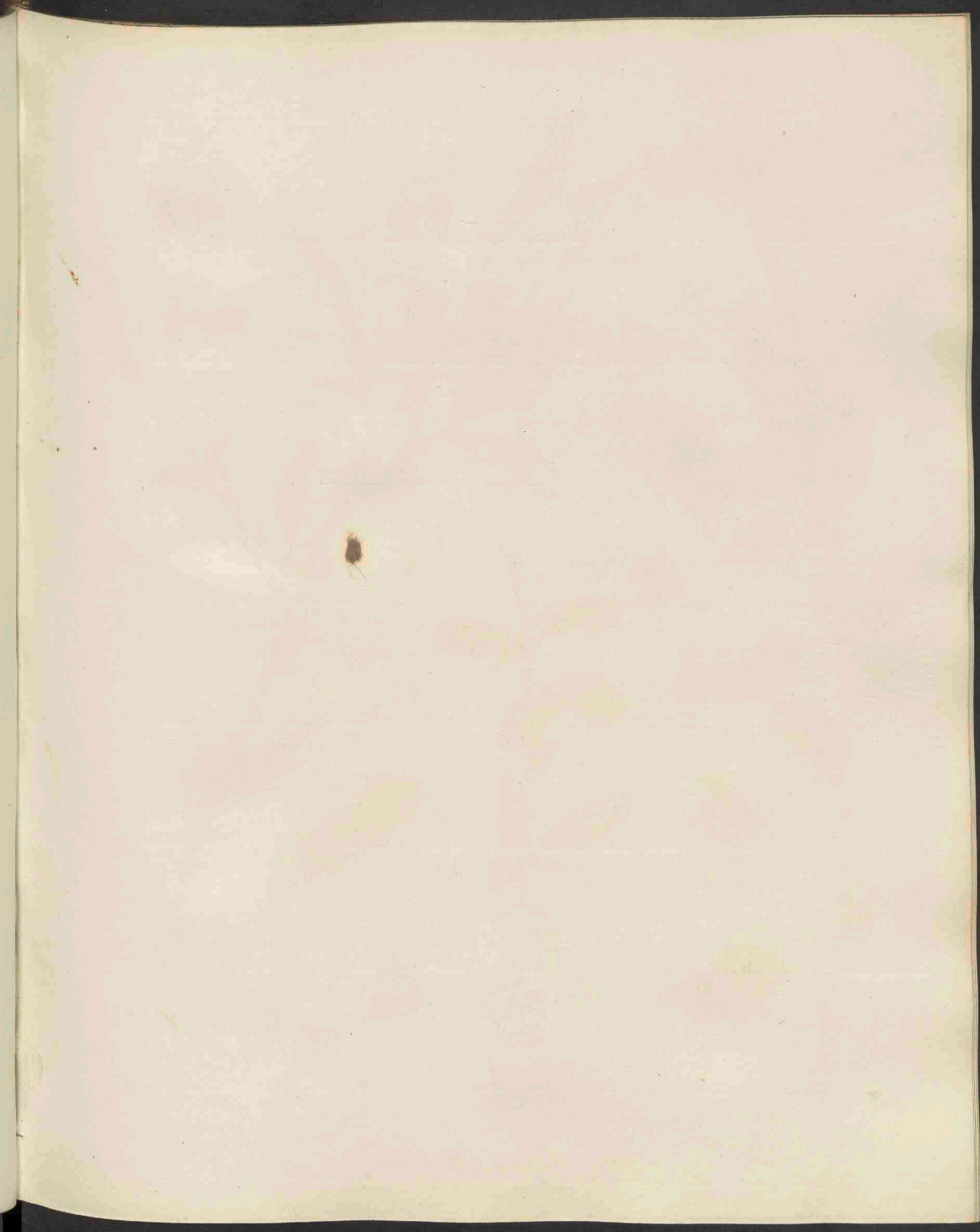
CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Fleurs axillaires, solitaires, presque sessiles. Feuilles bi-trijuguées mucronulées; les supérieures terminées en cirrhe; feuilletts obovés, rétus. Les dents du calice subulées, droites, à-peu-près égales. Gousses linéaires, glabres. Semences cubiques, granulées-scabres.

Elle est la plus petite des espèces de Vicia, mais en quelques endroits cependant on la rencontre assez vigoureuse; même de la sorte que d'abord elle semble une autre Espèce.

Vers a une feuille agrandie, pour indiquer en même temps les stipules, b. Un calice fort agrandi vers c, et vers d le germe, avec le style barbu du côté inférieur de son sommet, mais pour le reste glabre, e, et aussi quelques-unes des étamines, réunies ensemble par une petite membrane, f. Figure g une gousse mûre de grandeur naturelle, contenant quelques graines, comme vers h. Vers i l'étendard, et vers j une des ailes, un peu agrandie.

LIEU NATAL. Assez commune dans presque toute terre sablonneuse, de nos contrées de dunes et de bruyères. — Ainsi on la trouve aux bords des champs et contre les petites digues de sable aux devant-dunes près d' *Overveen* et de *Bloemendaal* près de *Haarlem*; auprès de *Ter Heide* et dans l'île de *Walcheren*. Puis aux environs du *Bildt*, de *Driebergen*, *Zeist* et ailleurs dans la province d'Utrecht et dans la Guèldre. — Aux remparts de *Nimègue*: *ABELEVEN JR.*; dans les avant-dunes près de *Katwijk*, auprès la maison *den Deijl* et près de *Wassenaar Lisse*: *KERB.* et *MOLKENB.* Entre *Boer* et *Ried* dans la Frise: *BRUINSMA.* Près de *Rosmalen*: *VAN HOVEN.*

USAGE. Le bétail la mange volontiers et surtout elle est broutée par les moutons; donc, comme en outre elle vient sur des terres les plus maigres, et pousse déjà au commencement du Printemps, elle a été indiquée pour en faire des pâturages pour les brebis.

Salix Caprea. L. 819

SALIX CAPREA L.

Ruige Wilg.

Bijnamen. Water-Wilg. Werf. Werfhout.
Hoogduitsch. Sahl-Weide. Palmweide. Werft. Grosze Werftweide.
Engelsch. Round-leaved Sallow.

Bloeit. April, Mei ½.

NATUURL. STELSEL. *Plantae vasculares.* Subcl. I. *Phanerogamae Exogenaë.* Ord. *Salicineae*
RICHARD.

STELSEL VAN LINNÆUS. Cl. II. Ord. I. *Diandria Monogynia* (*).

GESLACHTS KENMERKEN. Flores unisexuales, dioeci, amentacei. Perigopii loco 1 vel 2 glandulae, ad basin genitalium. Flor. Mascul: Stamina 2-5, vel monadelphia, e squammarum axilla egredientia. Flor. Foemin: Ovarium liberum, 1-loculare, multiovulatum; placentaë parietales. Stylus 1, Stigmata 2 et saepe bifida. Capsula 2-valvis; semina minutissima, comosa. Éénkunnige, tweehuizige, in katjes geplaatste bloemen. In plaats van een bloemdek, 1 of 2 kliertjes aan den voet der geslachtsdeelen. Mannel. bloemen: 2-5 vrije, of éénbroederige, uit de oksels der schubjes te voorschijn komende meeldraadjes. Vrouwelijke bloemen: een vrij, 1-hokkig, vele eitjes bevattend vruchtbeginsel; de zaaddragertjes aan de wandjes. Één stijlje; twee, dikwijls 2-spletige stempeltjes. De zaaddoos 2-kleppig; zeer kleine en gekuifde zaadjes.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Amentis sessilibus, basi bracteolis suffultis. Capsulis e basi ovata elongato-lanceolatis, tomentosus, pedicellatis: pedicellis glandulam nectariferam 4-6es superantibus. Stylo brevissimo, stigmatibus ovatis, bifidis. Foliis ovatis vel ellipticis, planis, acuminatis, apice recurvatis, obsolete undulato-crenatis, supra glabris, subtus glaucis, tomentosus. Stipulis reniformibus. Gemmis glabris. De Bloemkatjes ongesteeld, aan den voet met eenige schutblaadjes, *a*. De zaaddoosjes uit cironde basis langwerpig-lancetvormig, viltig, gesteeld, *b*; de steeltjes 4-6 malen langer dan het honigkliertje, *c*. Het stijlje zeer kort; cironde, 2-spletige stempeltjes, *e*. Eironde of elliptische, vlakke, toegepunten, aan den top omgebogen, flauw gegolfd-gekartelde, van boven gladde, aan de onderzijde blaauwgroene en viltige bladen. De steunblaadjes, *f*, niervormig. De bladknoppen, *g*, glad.

Meestal groeit deze Wilg heesterachtig maar ook wel wordt hij als een opgaande boom aangetroffen. Deszelfs bladen zijn zoo ten opzichte van vorm als van bekleedsel, en van gaafheid van rand of niet, zeer afwisselende, en de steunblaadjes, *f*, welke spoedig wegvallen, het duidelijkst aan de jonge scheuten te zien. Fig. A stelt een bloeiend takje van eenen mannelijken struik voor; B een van eenen vrouwelijken en C een' tak met bladeren, insgelijks van een' vrouwelijken struik, waaraan nog een paar pas uitgebloede bloemkatjes gezien worden. Bij h een geheel uitgebloeid en reeds verdord bloemkatje, met reeds opengesprongen en van de gekuifde zaadjes ontdaan zijnde zaaddoosjes; i een der zoodanige zaaddoosjes afzonderlijk en j een met bijna rijpe zaden. Bij k een schubje van een mannelijk bloemkatje van binnen, benevens de twee meeldraadjes en het honigkliertje, *d*, en dit schubje van buiten bij l; op gelijke wijze bij m en n een schubje van een vrouwelijk bloemkatje; bij o eenig stuifmeel, en een enkel korreltje daarvan onder zeer sterke vergrooting bij p.

GROEIPLAATSEN. Aan sloot- en andere waterkanten, en elders op vochtige plaatsen, door het geheele land. Onder den vorm van eenen op slam gegroeiden, en naar gissing meer dan 20 voeten hoog opgewassen boom, werd hij door Dr. R. B. VAN DEN BOSCH en mij in eene duin-vallei op *Walcheren* aangetroffen.

GEBRUIK. Tot eenige dikte gegroeid, kan het hout tot het vervaardigen van velerhande zoogenaamd klein werk gebezigd worden; anders is dit tot houtskool gebrand dienstig bij het maken van buskruid, en ook om er mede te teekenen. De jongere takken kunnen tot vlechtwerk dienen; de bast tot leerlooijen en ook om leder zwart te verwen, en de bladen leveren voor rundvee en schapen een gezond voedsel op, en worden ook van de paarden gegeten.

De bloemen, welke, behalve door de bijen, ook van tweeërlei soort van vliegen, door eene groote soort van muggen, door mieren en vlinders druk bezocht worden, verschaffen veel honig; vooral die der mannelijke bloemkatjes, bij welke het honigkliertje, *d*, mij toeschijnt sterker ontwikkeld te zijn, en van grootere afscheiding dan bij de vrouwelijke bloempjes.

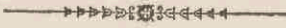
(*) Het is noodig hier nog eens te herinneren, dat dit alzoo is naar de 16de uitgave van het *Systema vegetab.* van LINNÆUS, door CURT. SPRENGEL.

SALIX CAPREA L.

Saule marceau.

Nom vulgaire. Boursault.
— *Allemand.* Sahlweide. Palmweide. Werft. Grosze Werftweide.
— *Anglais.* Round-leaved Sallow.

Fleur. Avril, Mai ♪.

SYSTÈME NATUREL. *Plantae vasculares.* Subcl. I. *Phanerogamae Exogonae.* Ord. *Salicinea* RICH.

SYSTÈME DE LINNAEUS. Cl. II. Ord. I. *Diandria Monogynia.* (*)

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Fleurs unisexuelles, dioïques, amentacées. Une ou deux glandes à la base des parties génitales, occupant la place d'un péricône. Fleurs masculines: Deux à cinq étamines, libres ou monadelphes, et sortant de l'aisselle des squames. Fleurs féminines: ovaire libre, uniloculaire, multiovulé, placenta pariétal. Un seul style, deux stigmates souvent bifides. Capsule 2-valve. Semences très menues, coiffées.

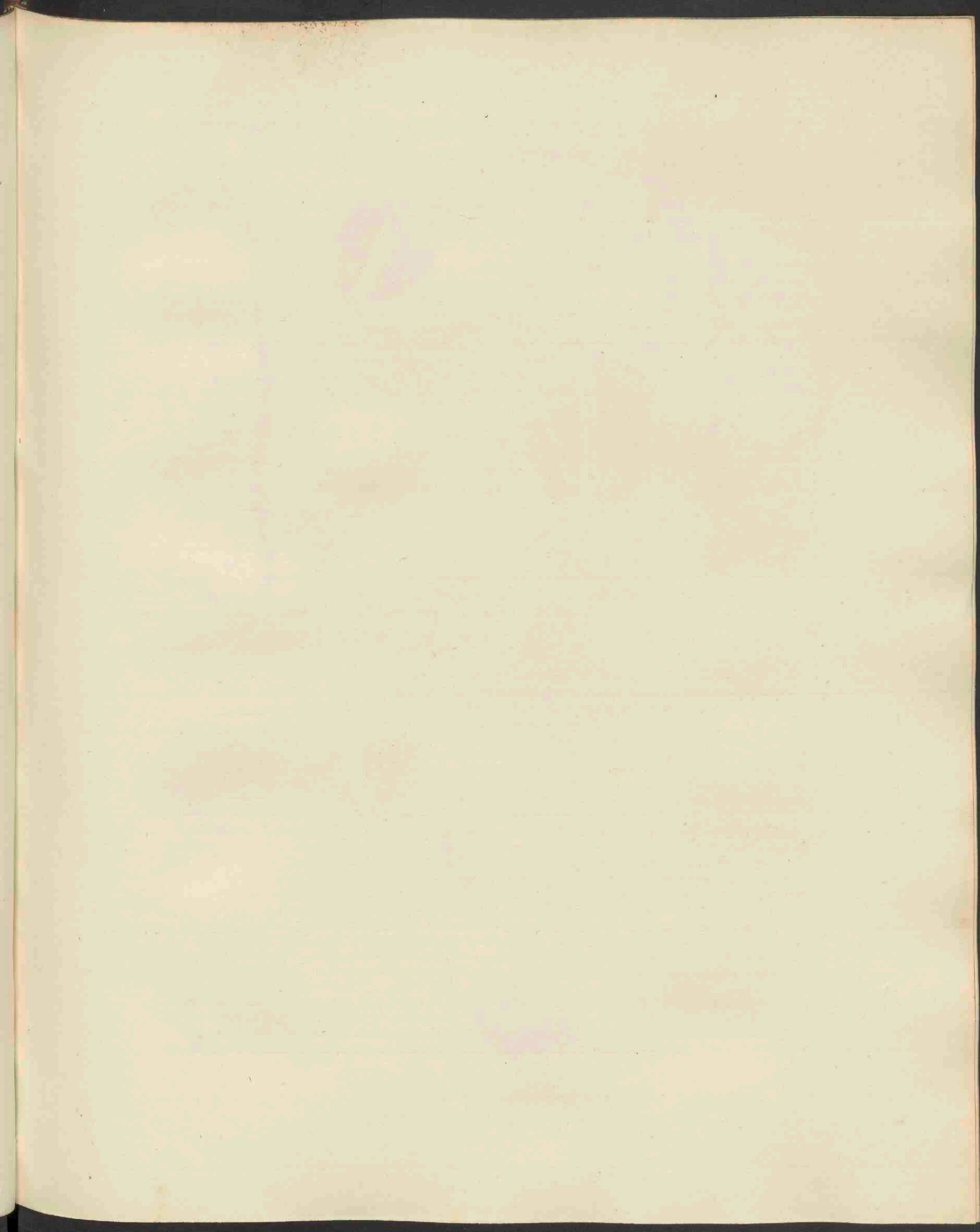
CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Chatons sessiles, munis de petites bractées à leur base, *a*. Capsules à base ovée, allongées-lancéolées, tomenteuses, pédicellées *b*; les pédicelles 4 à 6 fois plus grands que les glandes nectarifères, *c*. Style très court; stigmates ovés, bifides, *e*. Feuilles ovales ou elliptiques, planes, acuminées, recourbées à leur sommet, un peu ondulées et crénelées, glabres au-dessus, glauques et tomenteuses en-dessous. Stipules réniformes, *f*. Boutons glabres, *g*.

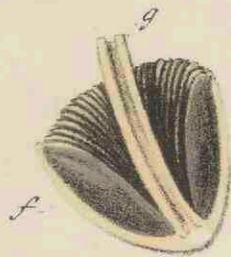
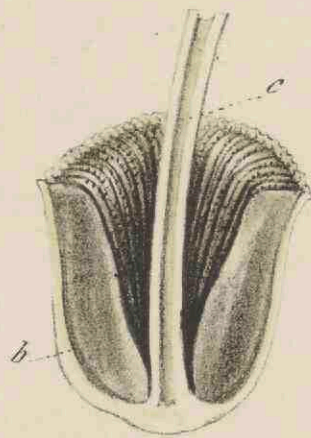
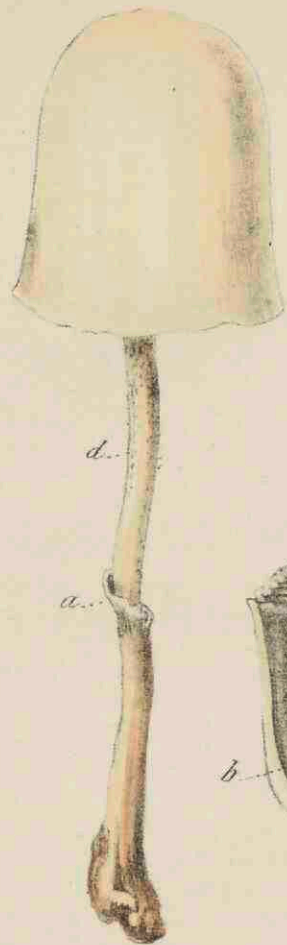
Ordinairement il vient sous forme d'un arbrisseau, mais quelquefois aussi on le rencontre en arbre. Dans les feuilles il règne beaucoup de variété, tant dans leur forme que dans leur tégument, et aussi pour la plus grande ou une moindre intégrité de leur marge. Les stipules tombent bientôt, et ne se montrent clairement qu'aux nouveaux jets, f. Figure A représente une partie d'un rameau florifère masculin; B d'un rameau à fleurs féminines, et C une partie d'un rameau féminin à feuilles, et encore muni de quelques restes des chatons, a. Vers h un chaton entièrement défleuré et fané, sur le quel les capsules ouvertes sont déjà vidées de leurs semences coiffées. Une telle capsule séparément vers i, et vers j une autre à semences presque mûres. Vers k une écaille d'un chaton masculin, de face intérieure et avec les deux étamines et la petite glande nectarifère, d; la même écaille à sa face extérieure vers l, et vers m et n une écaille d'un chaton féminin, représentées de la même manière. Enfin vers o un peu de pollen, et une seule graine de celui-ci fort agrandie vers p.

LIEU NATAL. Aux bords des fossés et des autres eaux, par tout le pays. MONS. R. B. VAN DEN BOSCH et moi, nous l'avons vu sous forme d'un arbre, dans une vallée entre les dunes dans l'île de *Walcheren*.

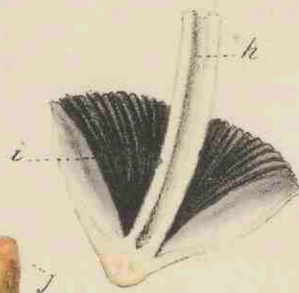
USAGE. Quand il a atteint quelque épaisseur, son bois peut servir pour en fabriquer plusieurs espèces de menuiserie en bois blanc; autrement brûlé à charbon il est propre à la fabrication de la poudre à canon, et des crayons pour dessiner. Les jeunes rameaux se prêtent pour des ouvrages d'entrelacement; l'écorce pour tanner du cuir, et aussi pour en communiquer une couleur noire. Les feuilles sont mangées par le bétail, les moutons et les chevaux, et les fleurs sont riches en matière mellifère. De là les fleurs sont très fréquentées par les abeilles; mais aussi elles sont recherchées par deux espèces de mouche, par une grande espèce de moucheron, et par les fourmis et des papillons. Surtout les fleurs masculines fournissent beaucoup de miel, et aussi, à ce qu'il me paraît, chez celles-ci la glande nectarifère, *d*, est plus développée, et de plus grande sécrétion que chez les fleurs féminines.

(*) Ainsi d'après le *Système végét.* de LINNAEUS, 16e Ed. par CURT. SPRENGEL.

1 *Agaricus separatus* L.

2 *Agaricus campanulatus* L.

3 *Coprenus micaceus* Fries 830.

1. AGARICUS SEPARATUS L.

Half-eivormige Paddestoel.

Groeit, even als de volgende, in den Nazomer.

NATUURLIJK STELSEL. *Plantae cellulares*. Subcl II. *Aphyllae*. Fungor. Fam. I.

Hymenomyces, Ord. I. *Agaricini*, Gen. I. *Agaricus* FRIES.

STELSEL VAN LINNAEUS. Class. XXIV. Sect. V. *Cryptogamia*, *Mycetes*.

GESLACHTS KENMERKEN. Als bij Plaat 815, N°. 1.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Pileo carnosulo campanulato, obtuso, laevi, viscoso; stipite stricto, nitido, albo, deorsum incrassato, annulo distante; lamellis adfixis cinereo-atris. Het hoedje eenigzins vleezig, klokvormig, stomp, glad en kleverig; het steeltje gestrekt, glanzig, wit, naar beneden toe verdikt, met een ringje, *a*; de plaatjes, *b*, aschgrauw-zwart, aangehecht.

De kleur van het, in grootte verschillende, hoedje is gewoonlijk een weinig geelachtig-wit, en die van het holle steeltje, *c*, meestal eenigzins bruin tot aan het ringje; wáár boven de steel steeds min of meer zwart-bepoederd is, *d*.

GROEIPLAATSEN. Tusschen koe- en paardenmest op de weilanden en langs de wegen; op hoednige ook n°. 2 voorkomt. — Ik vond dezelve bij *Naaldwijk* en in het *Nieuwland* achter 's *Gravezande*.

2. AGARICUS CAMPANULATUS L.

Klokvormige Paddestoel.

NATUURLIJK STELSEL } Als boven.
STELSEL VAN LINNAEUS }

SOORTELIJKE KENMERKEN. Pileo carnosulo campanulato, sicco, laevi, glabro, subnitido; stipite aequali, stricto, undique rufescente, apice striato, atropulverulento; lamellis adfixis adscendentibus, griseo-nigroque variis. Het hoedje eenigzins vleezig, klokvormig, droog, effen en glad, min of meer glanzig; het steeltje gelijk, gestrekt, rondom eenigzins rosachtig, aan den top gestreept, zwart-bepoederd, *e*; de plaatjes, *f*, aangehecht, opgaande, grijs met zwart van kleur.

Het van binnen holle steeltje, *g*, heeft gewoonlijk dezelfde kleur als het hoedje, is 2 à 3 duimen lang, dikwijls een weinig gebogen, en broos.

3. COPRINUS MICACEUS FRIES.

Glinsterende Paddestoel.

NATUURLIJK STELSEL. *Plantae cellulares*, Subcl II. *Aphyllae*. Fungor. Fam. I. *Hymenomyces*, Ord. I. *Agaricini*, Gen. III. *Coprinus* FRIES.

STELSEL VAN LINNAEUS. Als boven.

GESLACHTS KENMERKEN. Hymenophorum a stipite discretum. Lamellae membranaceae, primitus stipato-cohaerentes, dein in laticem nigram diffluentes; trama nulla. Spori ovales, sparsi, sed quaternatim aggregati, cum latices diffluentes. Het zwamvliesbed niet met het steeltje vereenigd. De plaatjes vliesachtig, in het eerst naauw te zamenhangende, daarna in een zwartachtig vocht wegvloeiende. Tusschenwand niet aanwezig. Eironde, verspreide, vier aan vier bij elkander gehoopte, met het zwartachtige vocht wegvloeiende kiemkorreltjes.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Pileo submembranaceo, ex ovali campanulato, subrependo, striato, discoideo, granulis micaceis fugacibus consperso, mox nudo, rimoso-sulcato; stipite cavo, sericco-laevi, albido; lamellis adnexas, lanceolatis, ex albido ad medium fuscis, dein nigricantibus.

Het hoedje bijna vliesachtig, uit het eironde klokvormig, eenigzins uitgeschulpt, gestreept, met een schijfje, en met glinsterende doch spoedig verdwijnende korreltjes bedekt; weldra naakt, spletig-gegroeft; het steeltje hol, *h*, zijdeachtig-glad, wit; de plaatjes, *i*, aangelegen, lancetvormig, uit het witte tot op de helft bruin en daarna zwartachtig.

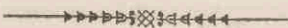
Het hoedje wordt ten laatste zwartachtig-bruin en vloeit bij regenachtig weder weg. De steeltjes zijn eenigzins broos, naar boven toe dikwijls dunner wordende; de schijf van het hoedje, *j*, is meestal wat donkerder van kleur, en in het eerst zijn de plaatjes witachtig rozenrood.

GROEIPLAATSEN. In tuinen en langs de wegen op bemeste plaatsen. Hier afgebeelde is van een bemest weiland bij *Naaldwijk*.

GEBRUIK. Met het vocht waarin dezelve bij regenachtig weder wegvloeit kan men, zoo als door sommigen verzekerd is geworden, met gewonen inkt geschreven schrift uitwischen.

1. AGARICUS SEPARATUS L.

Comme les deux suivantes espèces, il vient en Automne.

SYSTÈME NATUR. *Plantae cellulares*, Subcl II. *Aphyllae*, Fungor. Fam. I. *Hymenomycetes*,
Ord. I. *Agaricini*, Gen. I. *Agaricus* FRIES.

SYSTÈME DE LINNAEUS. Class. XXIV. *Cryptogamia*. Sect. V. *Mycetes*.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Comme dans la Planche 815, au N°. 1.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Chapeau un peu charnu, campanulé, obtus, lisse et visqueux. Pédicule droit, luisant, blanc, plus épais vers la base et muni d'un anneau, *a*. Feuilletts, *b*, connexes, noir-cendrés.

Son chapeau est de grandeur variable et ordinairement de couleur blanche-jaunâtre. Le pédicule est creux, c, et plus ou moins brunâtre jusqu'à l'insertion de l'anneau; au-delà de celui-ci on le voit presque toujours saupoudré de noir, d.

LIEU NATAL. Dans les prés et le long des chemins, sur le fumier de vache et de cheval; où on rencontre aussi l'Agaric suivant, N°. 2. Je trouvai l'un et l'autre près de *Naaldwijk*, et au *Nieuwland* derrière 's *Gravezande*.

2. AGARICUS CAMPANULATUS L.

SYSTÈME NATUR., SYSTÈME DE LINNAEUS et CARACTÈRES GÉNÉRIQUES, comme de N°. 1.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Chapeau un peu charnu, campanulé, sec, glabre, lisse et un peu luisant. Pédicule égal, droit, roussâtre, strié et saupoudré de noir vers son sommet, *e*. Feuilletts connexes, ascendants, noirs-grisâtres, *f*.

Son pédicule creux, g, est ordinairement de la même couleur que celle du chapeau, de la longueur de 2-3 pouces, souvent un peu courbé, et fragile.

3. COPRINUS MICACEUS FRIES.

SYSTÈME NATUR. *Plantae cellulares*, Subcl II. *Aphyllae*. Fungor. Fam. I. *Hymenomycetes*,
Ord. I. *Agaricini*, Gen. III. *Coprinus* FRIES.

SYSTÈME DE LINNAEUS. Comme ci-dessus.

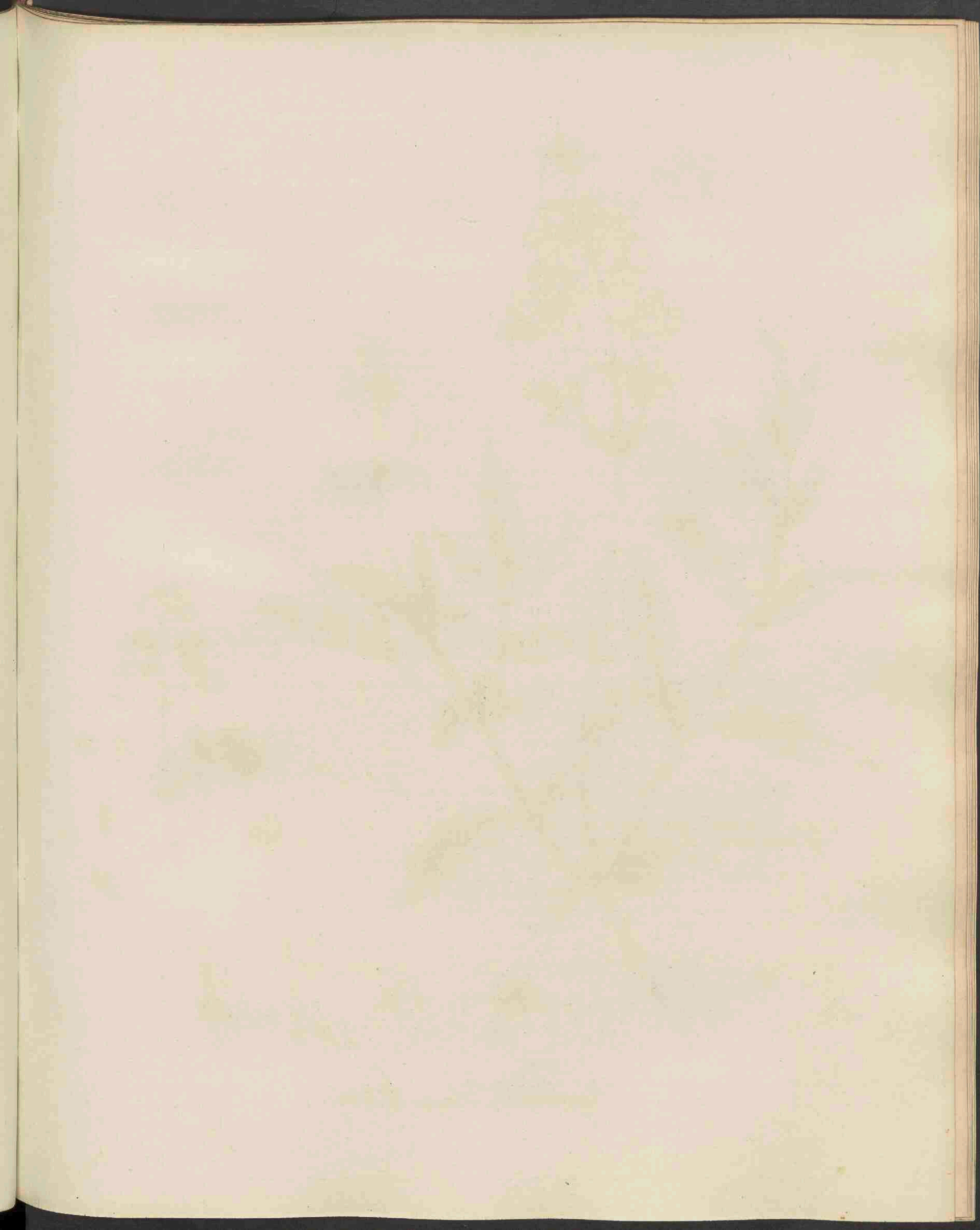
CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. L'hymenophore séparé du pédicule. Lames membraneuses, d'abord très cohérentes, à la fin se liquéfiant en une eau noire. Point de trama. Sporidies ovales, éparses, placés en séries de 4 à 4, et déliquescentes en même temps avec les lames.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Chapeau un peu membraneux, ovale campanulé, un peu répandu, strié, discoïde, d'abord couvert par de petites écailles furfuracées, mais bientôt nu, fendu et déchiré sur les bords. Pédicule fistuleux, *h*, lisse-soyeux, presque blanc. Lames, *i*, annexées, lancéolées, blanches-brunâtres jusqu'à leur moitié, puis noires.

A la fin son chapeau est noir, et dans des temps humides il se liquéfie tout-à-fait. Les pédicules sont fragiles, et presque toujours un peu amincis vers le sommet; le disque du chapeau, j, se montre d'une couleur plus foncée, et premièrement les lames sont de couleur rose-blanchâtre.

LIEU NATAL. Dans les jardins et aux chemins, en des lieux engraisés, et dans des prés fertiles.

USAGE. D'après ce qui a été dit par quelques-uns, l'eau noire en laquelle il se liquéfie aux temps de pluie, peut être employée pour effacer une écriture avec de l'encre commune.

Ligustrum vulgare L. 821.

LIGUSTRUM VULGARE L.

Gemeene Liguster.

Bijnamen. Wilde Syring. Heggen-Syring. Keelkruid. Mondhout.
Hoogd. Gemeiner Hartriegel. Gemeiner Liguster. Beinholz. Heckholz. Mundholz. Rainweide. Zaubriegel. Dintenstrauch.
Engelsch. Common Privet. Prim. Print.

Bloeit. Julij. ♀.

Natuurl. Stelsel. *Plantae vasculares*, Subcl. I. *Phanerogamae Exogamae*. Ord. *Oleaceae* LINDL.
Stelsel van LINNAEUS. Class. II. Ord. I. *Diandria Monogynia*.

GESLACHTS-KENMERKEN. Calyx 4-dentatus. Corollae limbo 4-partito. Baccarum loculamenta membrana tenuissima vestita. De kelk 4 tandig (*). De mond van de bloemkroon 4-deelig. De vakjes der bessen met een dun vlies bekleed.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Foliis oblongo-lanceolatis, glabris; thyrso terminali, compacto. De bladen langwerpig-lancetvormig, kaal. Een eindelingsche, gedrongen bloemspits.

Een sterk getakt heestergewas; de takken tegenovergesteld, bruinachtig. Tegenovergestelde, kortgesteelde, langwerpig- of elliptisch-lancetvormige, gaasrandige, eenigzins lederachtige, kale bladen. Melkwitte, welriekende bloemen, waarvan het mondje, zoo als bij a en b te zien is, gewoonlijk 4-deelig, maar ook wel, c, 5-deelig is. Fig. d een takje met rijpe bessen; de bessen tweehokkig en in elk hokje een zaadje, gelijk dat vergroot bij e en f van loven en van anderen voorgesteld is, of dikwijls ook maar 1-hokkige en 1-zadige bessen, g. In een geopend bloemkroontje ziet men bij h de inhechting der meeldraadjes; somtijds worden er 5 meeldraadjes aange troffen, gelijk bij c, en zulks onverschillig of het mondje van de bloemkroon 3- of 4-deelig is; ook komen er, volgens WITHERING, nu en dan 4 meeldraadjes voor. — De kelkjes zijn zeer naauw met het vruchtbeginsel te zamengegroeid, h; dezelve een weinig losgemaakt zijnde vertoont zich het vruchtbeginsel, benevens het stijltje, j, zoo als bij i.

GROEIJPL. Veel in de duinen tusschen Haarlem en Zandvoort, bij Katwijk, Wassenaar, Noordwijk; in de duinen op Walcheren, en in die van het Nieuwland en op Staalduinen in het Westland. In de bosschen bij Zuideras in het Graafschap van Zutphen; achter Haren bij Groningen; in boschjes bij Bergum en Heerenveen in Vriesland; in heggen op het eiland Tholen, bij Utrecht en bij Rheede boven Arnhem, alsmede te Brunnepe bij Kampen; in heggen bij Hees en in de bosschen te Beek bij Nijmegen. Ook in de omstreken van Breda, en op het fort Crèvecoeur, bij Rosmalen en het dorp Wijk in de Meijerij van den Bosch.

In de duinen tusschen Katwijk en Noordwijk aan zee ontmoette ik hem bijzonder laag langs den grond kruipende gegroeid.

GEBRUIK. Zoo geschikt als deze heester is om er heggen van te planten, zoo geschikt is dezelve ook om het verstuiven der duinen te beletten, en hiertoe wordt hij zeker te weinig angeplant. — Het hout kan door de kunstdraaijers gebruikt worden, en is inzonderheid geschikt om er schoennagels van te maken; — ook bevat het eene gele verwestof waarmede wol geverwd kan worden, en tot houtskool gebrand wordt het ook wel ter vervaardiging van het Schietkruid voor kanonnen gebezigd. Insgelijks is van den bast in de verwerijen gebruik te maken, en ook is deze goed om er leër mede te looijen. De takken kunnen tot het maken van manden, korven en ander vlechtwerk dienen; zeer jong worden zij, even als de eenigzins bittere en zamentrekkende bladen, van het rundvee, schapen en geiten gegeten. — Van de bessen, welke van Lijsters en Meerls en eenige andere vogels gegeten worden, bedienen zich de kaartenmakers voor hunne purpere en donker-violette kleuren; ook de hoedenmakers bedienen er zich wel van om het vilt te verwen; voorts kunnen er op velerlei wijzen wollen stoffen mede geverwd worden, en met aluin geven zij aan wol en zijde eene duurzame groene kleur. De wijnkoopers maken er wel gebruik van om de witte wijnen rood te kleuren, en aan de roode eene donkerder kleur te geven. In Zwitserland heeft men er zich van bediend om metalen te kleuren; ook kan men er eenige soorten van schrijfsinkt uit daarstellen, en door ze een jaar lang, grof gekneusd, aan de buitenlucht blootgesteld gelaten te hebben, heeft men er eene massa van verkregen welke veel met Indigo overeenkwam. — Uit de zaadpitten laat zich eene goede olie persen, hoedanige in Tyrol voor nachtpitten gebezigd is geworden.

De bijen halen uit de bloemen veel honig en was, en terwijl bij ons nog eenige andere insecten die bezoeken, worden er in warmere landen veelvuldiglijk de Spaansche Vliegen (*Lytta vesicatoria* L.) op aangetroffen.

In de Geneeskunst is een aftreksel van de bladen tegen verbrandingen, en tegen de sprouw en verzwerigen van mond- en keelholte aangewend geworden; — de gedroogde bladen, tot poeder gestoten, wil men tegen kwade zweren, verslapping van de huid en van het tandvleesch en tegen uitzakkingen van den aars nuttig bevonden hebben. en de bessen, — welke sterk doen purgeren, — om de hoeders van de zoogenaamde Pip te genezen.

(*) De tandjes zijn zeer klein, vallen spoedig af en worden hierdoor meestal niet aangetroffen; WITHERING maakt in zijn *Arrangem. of British Plants*, bij de beschrijving van deze plant zelfs in het geheel geen gewag van een kelkje.

LIGUSTRUM VULGARE L.

Troëne commun.

Nom Allemand. Gemeiner Liguster. Gemeiner Hartriegel. Beinholz. Mundholz. Heckholz. Rainweide. Zaunriegel. Dintenstrauch.
» Angl. Common Privet. Prim. Print.

Fleur. Juillet. ♀.

Système Naturel. *Plantae vasculares*. Subcl. I. *Phanerogamae Exogenae*. Ord. *Oleaceae* LINDL.
Système de LINNÆUS Cl. II. Ord. I. *Diandria Monogynia*.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Calice à 4-dents (*). Corolle à limbe de 4-divisiones. Les logements des baies garnis d'une membrane mince.

SYSTÈME SPÉCIFIQUES. Feuilles oblongues-lancéolées, glabres; thyrses terminal, compact.

Arbrisseau très branchu, les branches opposées; feuilles opposées, courtement-pétioolées, oblongues-ou elliptiques-lancéolées, entières, un peu coriaces. Les fleurs blanches, d'une odeur agréable, à limbe de 4 divisions, comme vers a et b, mais aussi de 5 segments, comme vers c. Figure d le bout d'une branche, portant des fruits mûrs; les baies biloculaires et les loges monospermes, ou d'autres fois une seule loge, avec une seule semence, g. Vers e et f une des semences agrandie, et vue de par-dessus et de par-dessous. Une corolle ouverte vers b, pour faire voir l'insertion des étamines; qui souvent se montrent en nombre de 5, comme vers c, indépendamment du nombre ou quaternaire ou quaternaire des divisions du calice. Dans quelques fleurs WITHERING a compté 4 étamines.

Les calices sont étroitement connés avec le germe, h, et celui-ci ne se montre qu'après en avoir été une partie des premiers; alors le germe et le style, j, se présentent comme vers i.

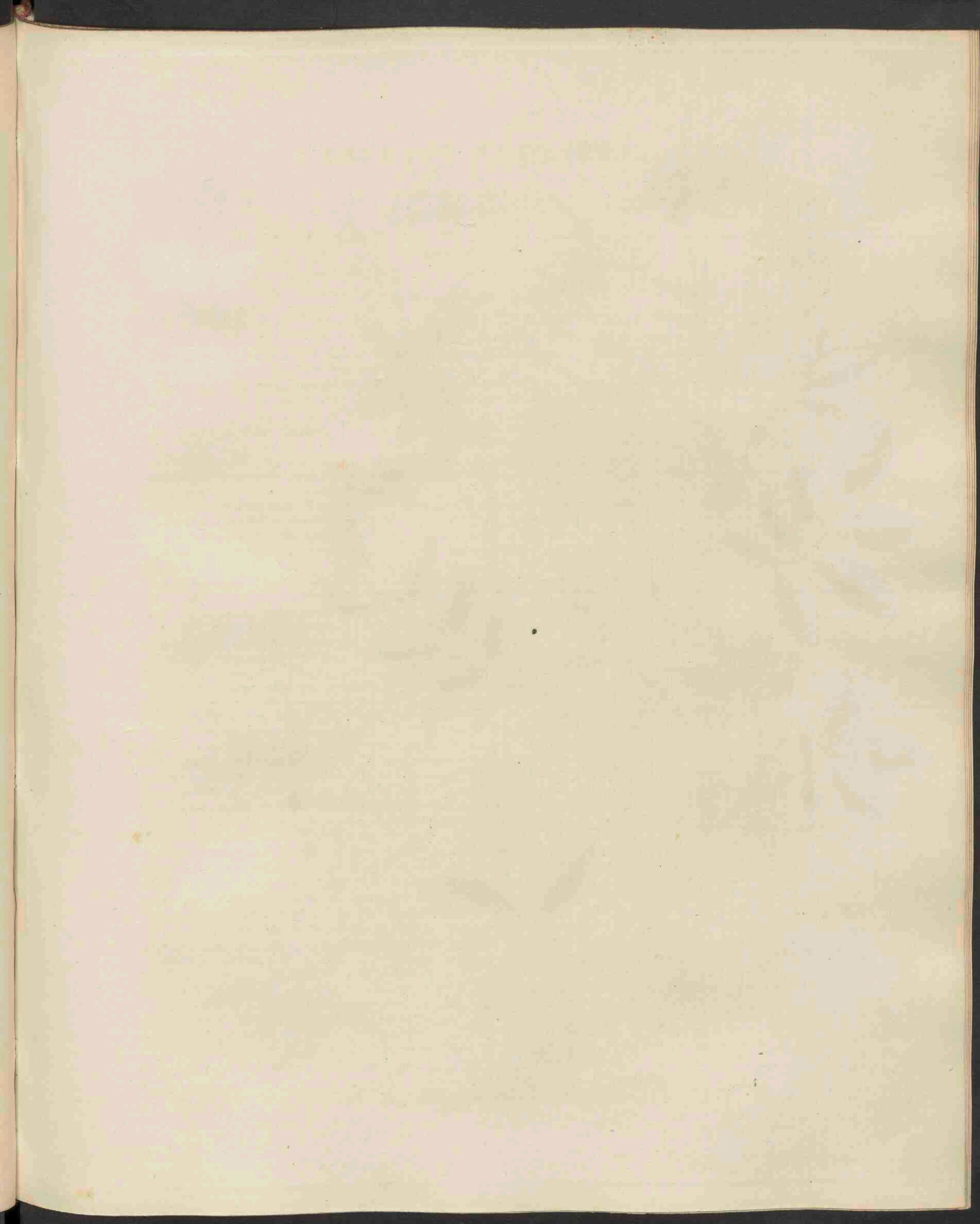
LIEU NATAL. Dans les dunes entre Haarlem et Zandvoort, auprès de Katwijk, Wassenaar, Noordwijk; dans celles de l'île de Walcheren, et au Nieuwland et au Staalduinen au Westland. Dans les bois de Zuideras dans le comté de Zutphen; derrière Haren près de Groningue; dans de petits bois près de Bergum et de Heerenveen dans la Frise; dans des bois aux environs de Nimègue et de Breda. Dans des haies dans l'île de Tholen, près d'Utrecht, de Rheede, de Brunnepe auprès de Kampen; auprès de Hees, et dans les bois près de Beek. Dans la forteresse Crèvecoeur, près de Rosmalen et de Wijk dans la Mairie de Bois-le-Duc.

Dans les dunes entre Katwijk et Noordwijk je l'ai rencontré presque rampant.

USAGE. Il est très propre pour en planter des haies, et dans nos dunes pour empêcher la dispersion du sable par les vents. De son bois les menuisiers peuvent faire toute sorte de petit ouvrage, et pour les cordonniers il est un des meilleurs pour en faire des chevilles; de plus son bois contient une substance colorifique, bonne pour en colorer de jeune des étoffes de laine, et son bois brûlé en charbon, peut servir pour la fabrication de la poudre à canon. Aussi les teinturiers peuvent faire usage de son écorce, qui en outre se prête pour tanner du cuir. De ses branches on peut faire des paniers et des corbeilles, et d'autres sortes d'ouvrages d'entrelacement; jeunes, ainsi que les feuilles, elles sont mangées par le bétail, les brebis et les chèvres. — Les baies sont un aliment pour quelques oiseaux, et les fabricants de cartes à jouer les employent pour leurs couleurs pourprines et violettes; encore les chapeliers peuvent en colorer le feutre, et les teinturiers pour teindre de diverses étoffes de laine et de soie. Des marchands de vin s'en sont servi, pour donner une teinte rouge aux vins blancs, et aux rouges une couleur plus foncée. Dans la Suisse on en a donné de la couleur à des métaux; puis on en peut faire quelques sortes d'encre, et broyées et mises en contact de l'air pendant une année, on en a obtenu une substance semblable à l'indigo. De leurs pépins on peut exprimer une huile à brûler, comme on en a faite au Tyrol. — Les abeilles tirent beaucoup de miel de ses fleurs, et chez nous visitées par quelques autres insectes, dans les pays plus chauds on y rencontre souvent la *Cantharide* (*Lytta vesicatoria* L.)

Dans la médecine une infusion de ses feuilles a été administrée contre des brûlures, des aphtes et des ulcérations de la bouche et de la gorge. Les feuilles réduites en poudre ont été louées contre des ulcères malignes, le relâchement de la lèvre et de la gencive, et contre le prolapsus ani; et les baies, qui ont la propriété de faire purger, pour guérir les poules de la pépie.

(*) Les dents du calice sont fort petites et tombent bientôt, de là on les rencontre rarement, et c'est peut-être la cause que dans l'Arrangem. of British Plants de WIRZEMAN, la description de cette plante ne fait point de mention du calice.

Rosa rubiginosa. L. 822.

ROSA RUBIGINOSA L.

Eglantier-Roos.

Gewone benam. Wilde Roos. Eglantier-Roos. Eglantier.
Hoogd. Wein-Rose. Rostfarbige Rose.
Engelsch. Sweet-briar Rose. Eglantine.

Bloeit. Junij, Julij. †.

Nat. Stelsel. *Plantae vasculares*, Subcl. I. *Phanerogamae Exogenae*, Ord. *Rosaceae* Juss.

Stelsel van LINNAEUS Class. XII. Ord. III. *Icosandria, Deca-Polygynia*.

GESLACHTS-KENMERKEN. Calyx urceolatus, 5-fidus; tubus carnosus, apice constrictus; faux annulo vel disco glanduloso coarctatus; limbus marcescens, persistens vel deciduus. Petala 5, staminaque 20 vel plura ante discum inserta. Ovaria plurima, calycis tubo inclusa. Styli emersi. Bacca spuria, e calycis tubo facta. De kelk kruikvormig, 5-spletig, *a*; de buis vleezig, *b*, en aan den top te zamen getrokken; het kelkje door een klierachtig ringje of schijfje vernauwd; het boordje, *a*, verdroogende, blijvende of afvallende. De vijf bloembladen en de 20 of meerdere helmdraadjes, *z*, voor het schijfje geplaatst. Verscheidene binnen het buisje van het kelkje besloten vruchtbeginsels, *c*, doch de stijltjes, *d*, naar buiten uitkomende. Eene onechte, door het buisje van het kelkje gevormde bes.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Aculeis validis, falcatis, basi dilatatis, compressis; truncorum sparsis, inaequalibus, minoribus rectoribus atque gracilioribus in ramis, et praecipue substipularibus. Foliolis 5—7 ellipticis, acute duplicato-serratis, dentibus subpatulis; stipulis foliorum floralium ellipticis, dilatatis, reliquis oblongis et subplanis, auriculis ovatis, acuminatis, porrectis. Laciniis calicis pinnatifidis, corollam subaequantibus, reflexis, de fructu maturescente deciduis. Pedunculis fructiferis rectis, fructubus subrotundis, cartilagineis. Met stevige, zeisvormige, aan den voet verbrede, zamengedrukte stekels; die aan de stammen verspreid en ongelijk, en kleinere, meer regte, en tevens meer teedere aan de takken, en voornamelijk deze beneden de steunblaadjes, *e*, geplaatst. Vijf tot zeven, elliptische, scherp-dubbel-zaagtangige bladen; de tandjes eenigzins openstaande. De steunblaadjes der bij de bloemen geplaatste bladen elliptisch, verbreed, — de overige langwerpig, eenigzins vlak, met eivormige, toegespitste en regt naar voren gerigte oortjes. De kelkslippen vindeelig, bijna zoo lang als de bloemkroon, teruggeslagen, van de rijpwordende vrucht afvallende. De vrucht dragende bloemsteeltjes regt; de vrucht nagenoeg rond en kraakbeenachtig.

Deze soort van Roos groeit als een heester van 3 à 4 voeten hoogte, met niet sterk uitgespreide maar meestal regtopgaande takken, gewoonlijk 7-voudige bladen, en alleen staande of 2—4 bij elkander geplaatste bloemen, waarvan de blaadjes uitgerand zijn, f. De bladen, bladsteeltjes, steunblaadjes en kelkslippen zijn sterk met kliertjes bezet; vooral de bladen aan derzelver onderzijde, g, en aan het kleverige vocht dat deze afscheiden is de aangename, naar dien van zure Reinette-appels gelijkende, geur toe te schrijven, welke voornamelijk de bladen van zich geven. Van de 5 kelkslipjes zag ik er bijna altijd twee zonder eenige insnijding, h. Bij j een sterk vergroot meeldraadje en bij k een der zeer ruigharige vruchtkerntjes, met het stijltje. Bij l een takje met rijpwordende vruchten of de zoogenaamde Rozenbottels, welke ten laatste zwartachtig van kleur worden, en waarvan bij m een vlak doorgesneden, terwijl bij n een rijp zaadpitje gezien wordt.

GROEIPL. Bij *Velzen* aan de kanten der akkers. Bij *Haarlem*. Aan den zeekant bij *Harderwijk*, op *Dorenwaard*, langs den weg tusschen *Nymegen* en *Arnhem*. Achter *Overveen* bij *Haarlem*: VAN HALL. — In de duinen bij *Wassenaar*: KERB, en *MOLKENB.* Op *Walcheren*: v. D. BOSCH. Bij *Sondel* in *Vriesland*: BRUINSMA. In de omstreken van *Breda*: K. v. W. Aan slooten bij *Boxtel*: v. HOVEN. Zelf vond ik haar ook aan het eind van den *Noordlandschen-Dijk* achter 's *Gravezande*, en aan het opgaan der duinen tusschen *Ter Heide* en *Loosduinen*.

GEBRUIK. Kan er van de bloemen van *Rosa canina*, afgebeeld D. IV, Pl. 509, een welriekend water verkregen worden, zoo kan dit ook van de bloemen van deze soort geschieden, maar nog veel meer van de bladen; welke, in de schaduw gedroogd, ook gebruikt zijn geworden om er eene Thee van te drinken. De bottels worden van sommig gevogelte gegeten, maar kunnen ook, ingelegd of met wijn toegemaakt, voor den mensch eene aangename versnapering daarstellen.

ROSA RUBIGINOSA L.

Rosier rouillé.

Surnoms. Eglantier odorant. Rosier à odeur de Pommes de Reinette.
Nom Allemand. Wein-Rose. Rostfarbige Rose.
— *Anglais.* Sweet-briar Rose. Eglantine.

Fleur. Juin, Juillet. †.

Syst. Natur. *Plantae vasculares*, Subcl. I. *Phanerogamae Exogenae*, Ord. *Rosaceae* JUSS.

Système de LINNAEUS Cl. XII. Ord. III. ICOSANDRIA DECA-POLYGYNIA.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Calice urcéolé, 5-fide, *a*; à tube, *b*, charnu et rétréchi au sommet; à gorge coarctée par un petit anneau ou un disque glanduleux, et à marge, *a*, marcescente, persistente ou tombante. Les cinq pétales, et 20 ou plusieurs étamines, *i*, insérées au-devant du disque. Plusieurs ovaires, *c*, renfermés dans le tube du calice. Styles, *d*, sortis. Baie fausse, formée par le tube du calice.

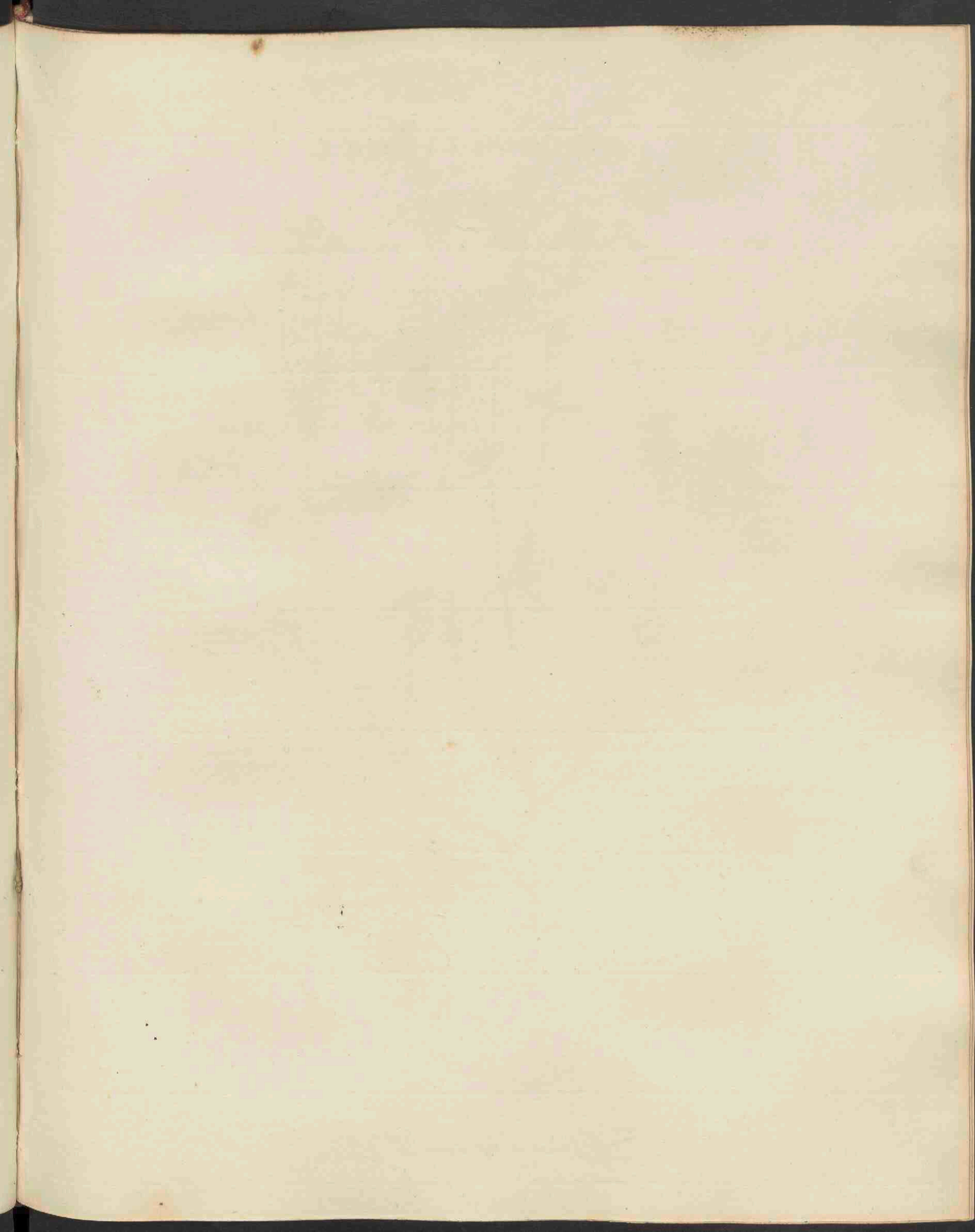
CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Aiguillons vigoureux, falqués, dilatés vers leur base, comprimés; ceux du tronc épars, inégaux, et ceux des branches plus petits, plus droits, plus graciles et principalement stipulaires, *e*. Feuilles de 3—7 folioles elliptiques, doublement-dentées en scie, les dents un peu patentes. Les stipules des feuilles florales elliptiques, dilatées, les autres oblongues et un peu planes, à oreillettes ovées, acuminées, érigées. Segments du calice pinnatifides, de la longueur des pétales, réfléchis, tombants au temps de la maturité du fruit. Pédoncules fructifères érigés, les fruits presque ronds, cartilagineux.

Il croit en arbrisseau jusqu'à la hauteur de 3—4 pieds, à branches peu étalées mais ordinairement plus ou moins droites, à feuilles de 3 paires et une foliole impaire et à des pédoncules solitaires, ou 2—4 réunis, et des fleurs à pétales échancrés, f. Les feuilles, pétioles, stipules et pièces du calice, sont toutes parsemées de petites glandes; surtout les feuilles en leur face inférieure, g. L'agréable odeur des feuilles provient de la liqueur visqueuse de ces petites glandes.

A ce que j'ai observé, deux pièces du limbe calicinal sont presque toujours très entières, h. — Vers j une étamine beaucoup agrandie, et k un des pépins fort hérissés de poils, et muni de son style. Figure l une petite branche à fruits presque mûrs, qui après des gelées se noircissent. Vers n une baie coupée, et u un pépin tout mûr.

LIEU NATAL. Auprès de *Velsen* et d'*Overveen*, près de *Haarlem*. Près de *Harderwyk*; à *Dorenwaerd*, et au chemin entre *Nimègue* et *Arnhem*: VAN HALL. Dans les dunes près de *Wassenaar*: MOLKENB. et KERB. Dans l'île de *Walcheren*: v. D. BOSCH. Dans la Frise près de *Sondel*: BRUINSMA. Aux environs de *Breda*: K. v. W., et près de *Boxtel*: v. HOVEN. Aussi vient-il contre les dunes derrière *s'Gravezande*, et entre *Monster* et *Loosduinen*, au *Westland*.

USAGE. Autant que des fleurs du *Rosa canina* L., Tome IV, Pl. 309, aussi de celles de l'espèce qu'à-présent nous venons de décrire, et surtout de ses feuilles, on peut obtenir une eau odoriférante, par l'action d'une simple distillation. Puis aussi les feuilles du *Rosier rouillé*, séchées en l'ombre, ont été employées pour en boire un Thé; les baies sont mangées par quelques oiseaux, et confites elles peuvent fournir des friandises pour l'homme.

Trifolium filiforme L. 823.

TRIFOLIUM FILIFORME L.

Draadvormige Klaver.

Hoogd. Fadenformiger Klee.

Engelsch. Small Trefoil. Least-Hop-Trefoil.

Bloeit. Junij—September. ☉.

Natuurl. Stelsel. *Plantae vasculares*, Subcl. I. *Phanerogamae Exogenae*. Ord. *Papilionaceae* L.

Stelsel van LINNAEUS. Class. XVII. Ord. VI. DIADELPHIA DECANDRIA.

GESLACHTS-KENMERKEN. Calyx 5-fidus vel 5-dentatus. Corolla marcescens, persistens. Carina obtusa. Stamina diadelpa, cum petalis magis minusve concreta. Filamenta superne parum dilatata. Stylus glaber. Legumen ovatum, 1—2-spermum, rarius longiusculum et 5—4-spermum, calyce vel corolla marcescente inclusum, utriculatum, vix debiscens. Vijfdeelig of vijfstandig kelkje. De bloemkroon verwelkende, overblijvende. Het kielkje stomp, *j*. Tweebroederige, met de bloemblaadjes min of meer zamengegroeide helmdraadjes, *k*, de draadjes van boven een weinig breeder. Het stijltje kaal. Een eirond, 1—2-zadig, of zeldzamer een langachtig en 5—4-zadig, door het kelkje of het verwelkende bloemkroontje ingesloten, zakvormig, naauwelijks openbarstend peultje.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Capitulis lateralibus, pedunculatis, laxis, plerumque 10-floris; floribus demum deflexis. Calice glabro, fauce nudo, dentibus apice pilosiusculis, 2 superioribus brevioribus. Vexillo plicato, laevi; alis porrectis. Stylo legumine 4-plo brevioris. Stipulis ovatis. Zijdestandige, gesteelde, losse, gewoonlijk 10-bloemige bloemhoofdjes, *a*; de bloempjes ten laatste naar beneden gebogen, *b*. Het kelkje, *c*, kaal, het keeltje naakt, de tandjes aan den top min of meer behaard en de bovenste twee tandjes, *d*, een weinig korter dan de overige. Het vlagje, *e*, gevouwen, nagenoeg glad; de vleugeltjes, *f*, regt naar voren gestrekt, *ff*. Het stijltje, *g*, 4 maal korter dan het peultje, *h*. De steunblaadjes, *i*, eirond.

Dezelve wordt door desonkundigen ligtelijk voor eene en dezelfde plant aangezien met Dl. III Pl.

229 beschrevene Hoppe-Rupsklaver, en Dl. IV. Pl. 520 afgebeelde nederliggende Klaver. Naauwkeuriger bezien en onderling vergeleken is echter de thans afgebeelde en beschrevene draadvormige Klaver van die beide grootelijks onderscheiden. Zij groeit somwijlen met een eenvoudige en slechts van boven min of meer getakt stengje, en ook wel ter hoogte van naauwelijks 1 duim boven den grond, met kleinere blaadjes en maar 5—5-bloemige bloemsteeltjes (Trif. filiforme β minimum GAUD.)

Men ziet bij m de blaadjes onder vergrooting; l toont een sterk vergroot vruchtbeginsel, met het stijltje, aan; n de overblijfsels van het verwelkte bloemkroontje, dat losgemaakt en gedeeltelijk weggenomen moet worden om het peultje te zien, dat, bij h pas beginnende rijp te worden, een paar zaadkorreltjes bevat als bij o

GROEIPL. Op weilanden en langs de wegen, door het gansche land.

GEbruik. Zij kan, met evengenoemde *Hoppe-Rupsklaver* en *nederliggende Klaver*, een goed Schapenvoeder leveren.

TRIFOLIUM FILIFORME L.

Trèfle filiforme.

Nom Allem. Fadenformiger Klee.
— *Anglais.* Small Trefoil. Least-Hop-Trefoil.

Fleur. Juin—Septembre. ☉.

Syst. Nat. *Plantae vasculares*, Subcl. I. *Phanerogamae Exogenae*. Ord. *Papilionaceae* L.

Système de LINNAEUS. Cl. XVII. Ord. VI. DIADELPHIA DECANDRIA.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Calice 5-fide ou de 5 dents. Corolle marcescente, persistente; à carène obtuse, *j*. Étamines diadelphes, un peu connées avec les pétales, *k*, et leurs filaments presque pas dilatés vers le sommet. Style glabre. Gousse ovée, 1—2-sperme, rarement plus allongée et 3—4-sperme, couverte par le calice ou la corolle marcescente, utriculée et presque pas déhiscente.

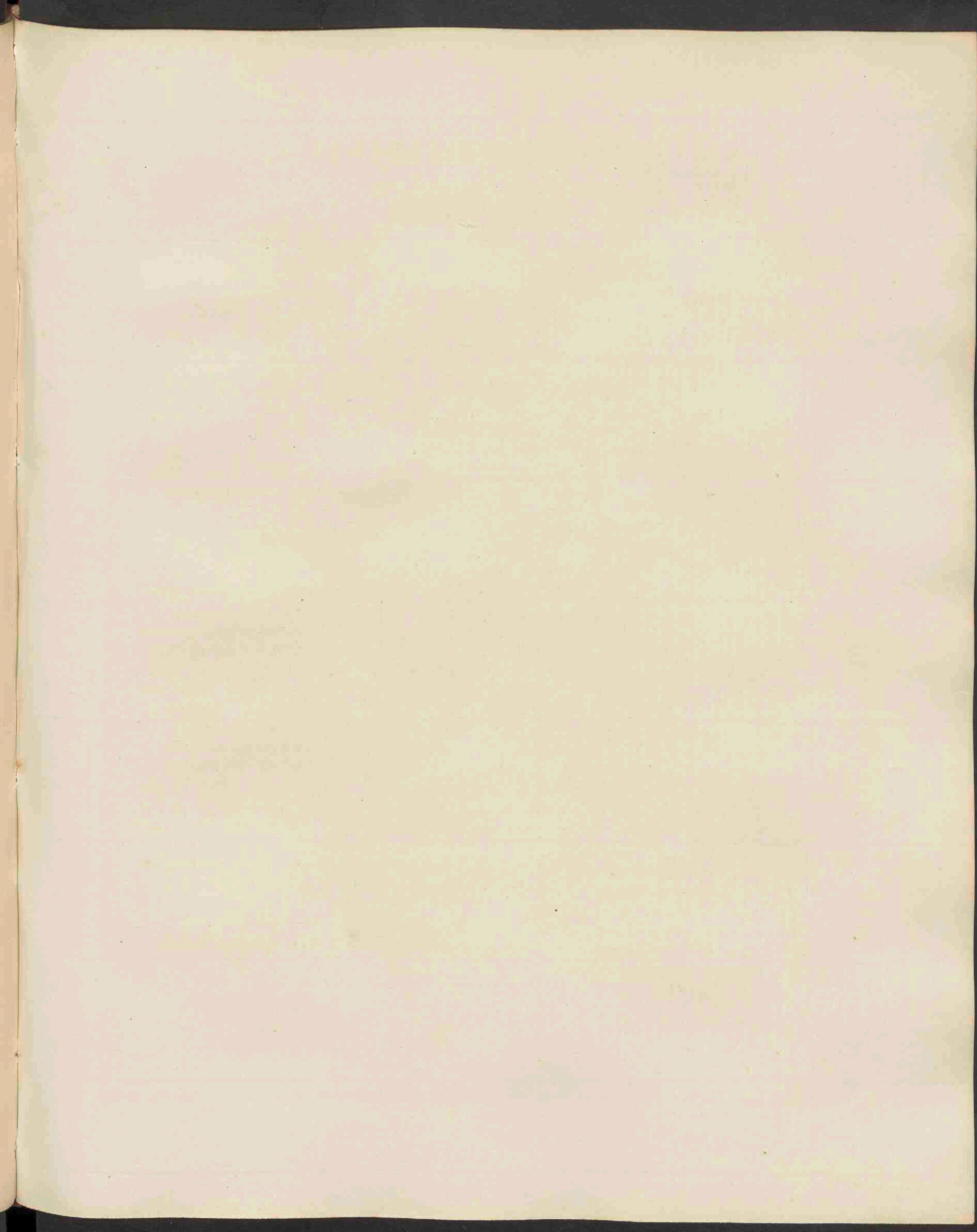
CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Capitules, *a*, latérales, pédonculées, lâches, ordinairement de 10 fleurs; les fleurs à la fin defléchies, *b*. Calice, *c*, glabre, à gorge nue et les dents un peu poilues vers leur sommet, et deux dents, *d*, plus courtes que les autres. Étandard, *e*, plié, glabre, et les ailes, *f*, érigées, *ff*. Le style, *g*, quatrefois plus court que la gousse, *h*. Stipules ovées, *i*.

Aux yeux du public non botaniste il est facilement confondu avec le Medicago lupulina ou avec le Trifolium procumbens, représentés et décrits au Tome III Pl. 229 et Tome IV Pl. 520; vue de plus près et exactement examiné, il diffère beaucoup de ces deux là. Il vient aussi à une tige simple et peu rameuse, et quelquefois il ne s'éleve qu'à la hauteur d'un seul pouce: quand aussi les feuilles sont beaucoup plus petites, et les pédoncules ne portent plus que 5 à 5 fleurs (Trif. filiforme β minimum GAUD.)

Vers m les feuilles agrandies; l un germe fort agrandi, et muni du style; n les restes de la corolle fanée, que l'on doit éplucher pour voir la gousse. Celle-ci en mûrissant vers h, et vers o une des semences qu'elle renferme.

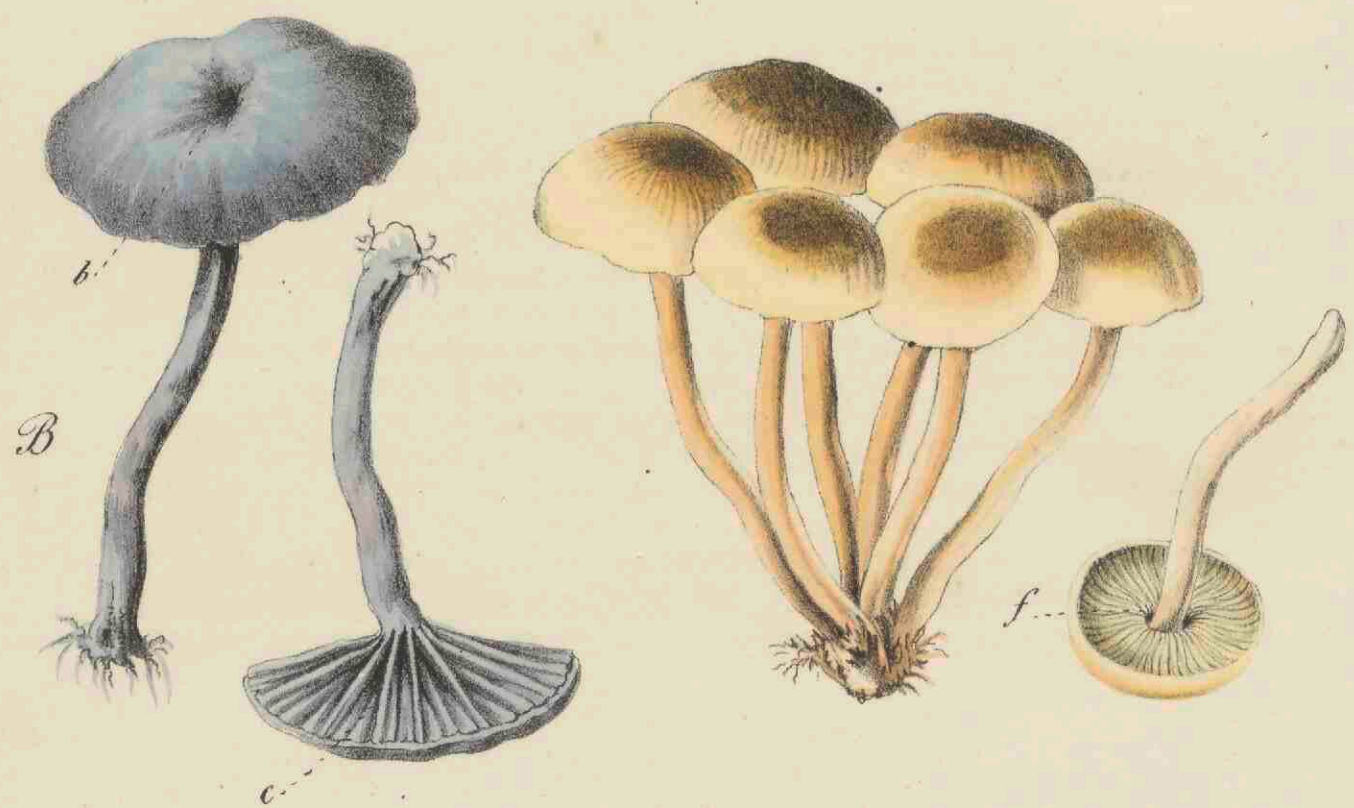
LIEU NATAL. Dans les prés et le long des chemins, par tout le pays.

USAGE. Mêlé avec des graines du *Trèfle couché* et de la *Luzerne lupuline*, on peut le semer pour en faire du pâturage pour les brebis.

Agaricus laccatus. Scop.

2 *Agaricus fascicularis* Huds. 824.

I. AGARICUS LACCATUS Scop.

Lak-Paddestoel.

Groeit in den Nazomer.

Natuurl. Stelsel. *Plantae cellulares*. Subcl. II. *Aphyllae*. Fungor. Class. I. *Hymenomyces*, Ord. I. *Agaricini*, Gen. *Agaricus* FRIES.

Stelsel van LINNAEUS. Cl. XXIV. Sect. V. CRYPTOGAMIA. MYCETES.

GESLACHTS-KENMERKEN. Zie bij Plaat 815, N°. 1.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Pileo submembranaceo, e convexo versiformi, subumbilicato, adulto farinoso subsquamuloso, hygrophano; stipite farcto, aequali, tenaci, fibroso lamellis que adnatis, crassis, distantibus laete coloratis, demum albo pruinosis. Het hoedje nagenoeg vliesachtig, *a*, uit het bolronde van afwisselenden vorm, meer of minder genaveld, *b*, ten laatste meelachtig-schubbig en waterig-doorschijnende; het steeltje gevuld, gelijk, taai, draderig; benevens de aangewassen, dikke en wijdstandige plaatjes, *c*, van eene levendige kleur, maar ten laatste wit-berijpt.

Naar de kleur wordt dezelve in vier verscheidenheden onderscheiden, waarvan hier diegene afgebeeld zijn, welke bij FRIES, *Epicris System. Mycol.*, met de letters *a* en *d* aangeduid, bij andere Schrijvers als afzonderlijke Soorten, met de benaming van *Agaricus farinaceus* en, *B*, *Agar. amethystinus* voorkomen.

In het eerst is het hoedje glad en effen, doch vervolgens vertoont het zich gestreept, *d*; somwijlen is het geheel onregelmatig van gedaante; bij vochtig weér, en ook in de eerste dagen van deszelfs bestaan, is de kleur van den geheelen Paddestoel donkerder en gelijkelijk éénkleurig, doch onder wordende verbleekt het hoedje, en vindt men de plaatjes meestal als wit bepoeterd. De plaatjes zijn nu en dan gevorkt, en de steel, welke eerst gevuld is, wordt ten laatste dikwijls geheel hol, *e*.

GROEIJPL. Beide overvloedig in het zoogenaamde Joden-bosch bij Naaldwijk; *B* op nog meer beschaduwde plaatsen, en bijna geheel onder het hout verscholen.

2. AGARICUS FASCICULARIS HUDS.

Bundel-Paddestoel.

Hoogduitsch. Schwefelkopf.

Groeit in den Nazomer en gedurende den Herfst.

Natuurl. Stelsel en Stelsel van LINNAEUS als boven.

GESLACHTS-KENMERKEN. Zie boven.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Pileo carnoso, tenui, subumbonato, glabro; stipite cavo, tenui, fibrilloso, flexuoso carneque flavis; lamellis adnatis, confertissimis, linearibus, subliquescentibus, e sulfureo virescentibus. Het hoedje vleezig, dun, eenigzins genaveld, glad; het steeltje hol, dun, vezelig, gebogen en met het vleesch zwavelgeel van kleur; de plaatjes *f* aangewassen, zeer gedrongen, lijn-vormig, min of meer vervloeiende, uit het zwavelgele groenachtig.

Hij is niet onaangenaam van geur, maar heeft eenen bitteren, walgelijken en eenigzins zamentrekkenden smaak; groeit bundelsgewijze vereenigd, zoodat men er dikwijls 30—50 bij elkander aantreft; wordt allengskens donkerder van kleur, met bruinachtige plaatjes, en ten laatste tot het zwartachtige overgaande laat dezelve eerst eene menigte van donkerbruin-purperachtige kiemkorreltjes uitvallen, vóór dat hij verdwijnende min of meer als een zwartachtig vocht wegvloeit.

GROEIJPL. Rondom oude boomstronken op vele plaatsen in het Westland.

1. AGARICUS LACCATUS Scop.

Il vient au dernier de l'Été.

Système Natur. *Plantae cellulares*. Subcl. II. *Aphyllae*. Fungor. Fam. I. *Hymenomycetes*, Ord. I. *Agaricini*, Gen. *Agaricus* FRIES.

Système de LINNAEUS. Class. XXIV. Sect. V. CRYPTOGAMIA. MYCETES.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Comme chez la Planche 813, N°. 1.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Chapeau, *a*, un peu membraneux, de convexe versiforme, plus ou moins ombiliqué, *b*, adulte fariné-squammuleux, hygrophane. Le style rempli, égal, tenace, fibreux, et les feuillets adnés, épais et distants, *c*, vivement colorés et à la fin pruinés de blanc.

D'après la couleur du chapeau on en distingue quatre variétés, dont notre Planche représente celles que l'on trouve indiquées par les lettres *a* et *d* dans l'*Epicrisis System. Mycol.* de FRIES, et que d'autres Botanistes ont décrites comme de propres espèces, savoir l'*Agaricus farinaceus* SCHUM. et, dans notre Planche, fig. B, l'*Agaricus amethystinus* HUDS.

D'abord le chapeau est glabre et lisse, mais après il est un peu rayé, *d*, et quelquefois on le rencontre de forme très irrégulière. Premièrement, comme aussi dans des temps humides, tout le champignon est de couleur beaucoup plus foncée, mais puis il pâlit, et les feuillets se montrent saupoudrés de blanc, par les sporules. Souvent les feuillets sont fourchus, et le stipe d'abord plein, est à la fin tout-à-fait vide, *e*.

LIEU NATAL. Je l'ai trouvé dans un bois près de *Naaldwijk*, au *Westland*.

2. AGARICUS FASCICULARIS HUDS.

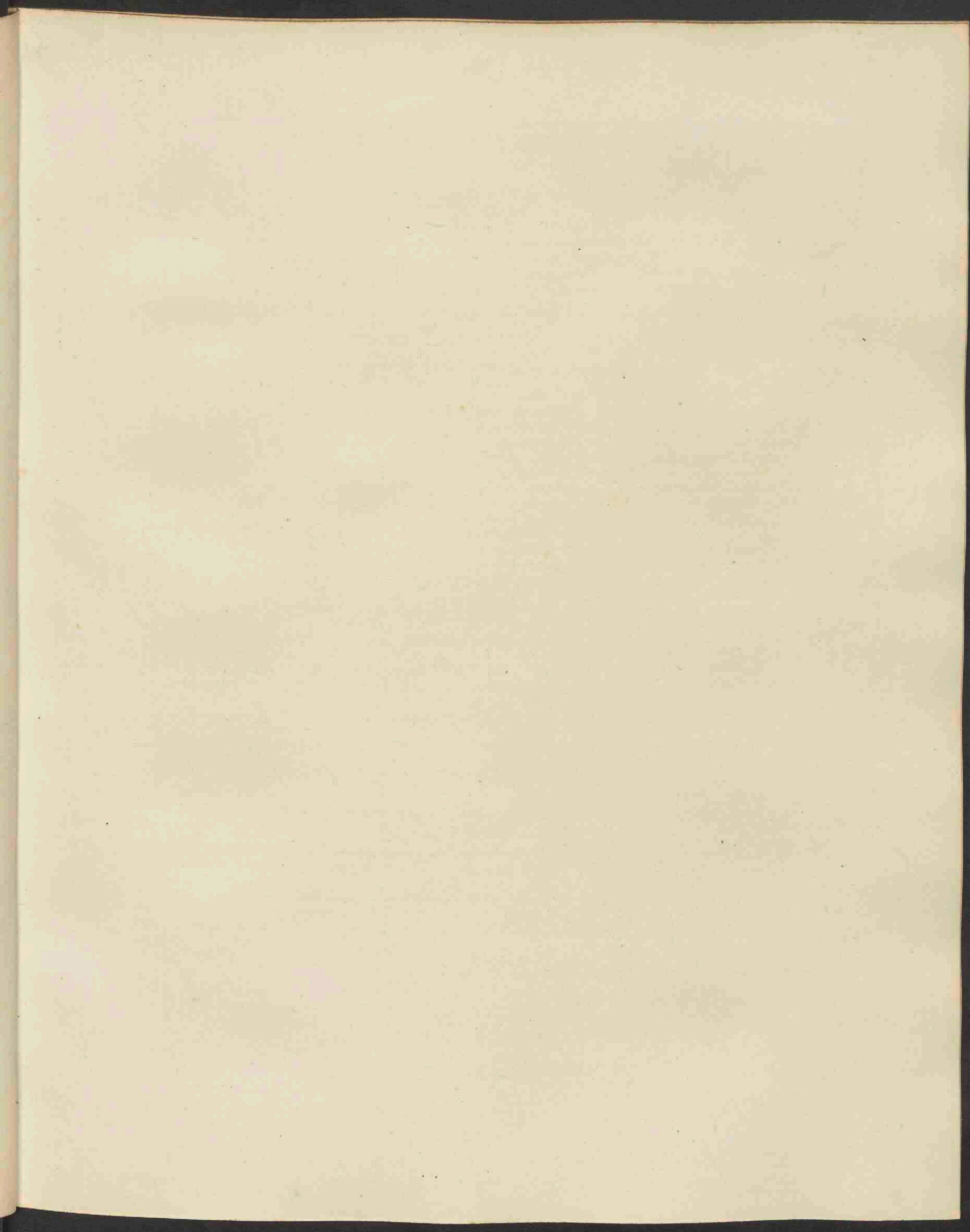
Il vient au dernier de l'Été et dans l'Automne.

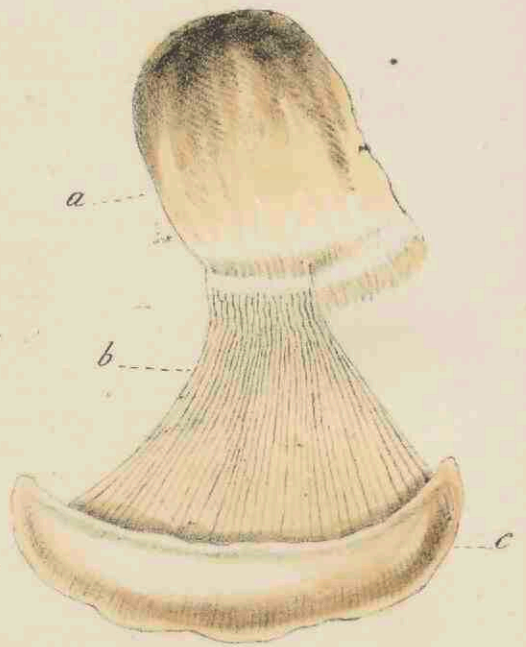
Système Natur., Système de LINNAEUS et Caractères génériques, comme ci-dessus.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Chapeau charnu, mince, un peu umboné, glabré. Le stipe creux, mince fibrilleux, et la chair de couleur jaune. Feuillets adnés, très rapprochés, linéaires, un peu liquescents, de jaune verdâtres, *f*.

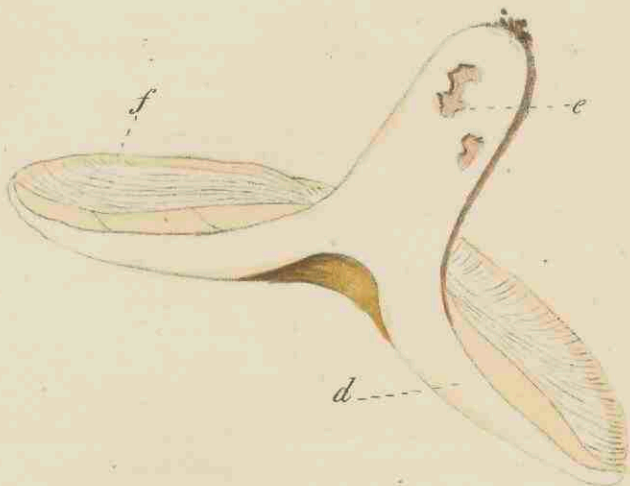
Il est d'une odeur point désagréable, mais de saveur amère et un peu adstringente; vient sur les troncs d'arbres en troupes, quelquefois formées par 30—50 individus, et prend à la fin une couleur plus foncée. De temps en temps le chapeau devient jaune-rougêtre, les feuillets brunissent, et puis tout le champignon se colore de noir, laisse tomber une multitude de sporules brunes-noires et un peu pourpres, et après il se liquéfie plus ou moins.

LIEU NATAL. Je l'ai vu abondamment par tout le *Westland*.

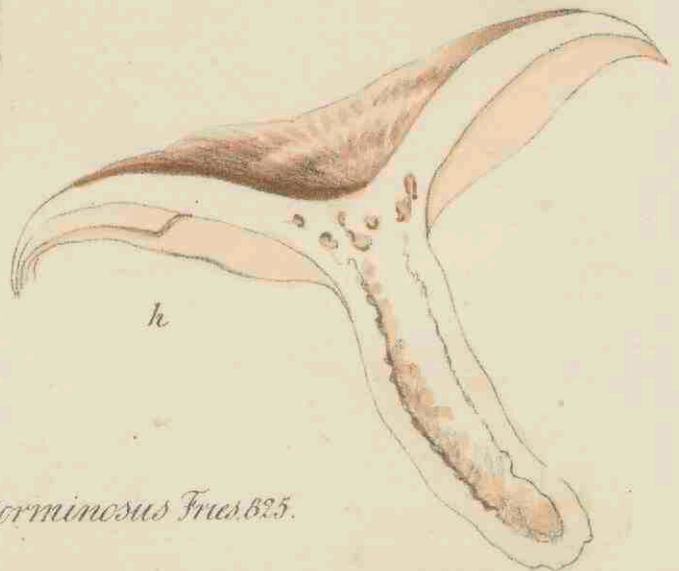

1 *Lactarius piperatus* Fries

2 *Lactarius zonarius* Fries

3 *Lactarius torminosus* Fries 825.

1. LACTARIUS PIPERATUS FRIES.

Peperachtige Paddestoel.

Hoogd. Pfefferpilz. Weiszer Kuhschwamm.

Groeit, even als de beide volgende, in den Herfst.

Natuurl. Stelsel. *Plantae cellulares*. Subcl. II. *Aphyllae*. Fungor. Class. I. *Hymenomycetes*,
Ord. *Agaricini*, Gen. *Lactarius* FRIES.

Stelsel van LINNAEUS. Class. XXIV. Sect. V. CRYPTOGRAMIA. MYCETES.

GESLACHTS KENMERKEN. *Hymenophorum* cum stipite et trama vesiculosa contiguum. Lamellae inaequales, membranaceo-ceraceae, rigidulae, lactescentes, acie acuta. Sporidia globosa, alba, raro lutescentia. Fungi carnosi, putrescentes, pileo depresso, aliis jam primitus umbilicato, aliis convexo, lamellis adnato-decurrentibus et saepe ramosis. Het zwamvliesbed met het steeltje en met eene blaasachtige tusschenwand samenhangende. Ongelijke, vliezig-wasachtige, eenigzins stijve, een melkachtig vocht gevende plaatjes, met scherpe snede. De kiemkorrels kogelrond, wit, zeldzaam geelachtig. — Het zijn vleezige, ten laatste weggrotende paddestoelen, met ingedrukt hoedje; dat bij eenigen van den beginne af aan navelvormig uitgehold, bij anderen eerst bolrond is. De plaatjes aangewassen-neerloopende, en dikwijls getakt.

SOORTELIJKE KENMERKEN. *Albus*, pileo compacto, ex umbilicato infundibuliformi, subregulari, azono, laevi, glabro; stipite solido, crasso, brevissimo, albo; lamellis decurrentibus, confertis, ex arcuato porrectis, angustis, dichotomis, albis, lacte copioso acri, albo. Wit, met een vast, van navelvormig en trechtervormig nagenoeg regelmatig, niet gecirkeld, kaal en glad hoedje; het steeltje stevig, wit, dik en zeer kort, *a*; de plaatjes, *b*, neerloopende, gedrongen, hoogvormig uitgestrekt, smal, gegaffeld, wit, rijkelijk een scherp, wit, melkachtig vocht bevattende.

Somwijlen is het hoedje eenigzins geelachtig en nemen ook de plaatjes dergelijke kleur aan; gewoonlijk nogtans is alles grijsachtig-wit. — In het eerst is de rand naar binnen omgerold, c.

GROEIPL. Door mij aan een' slootkant, tusschen het gras en onder zwaar geboomte, tusschen *Naaldwijk* en *Monster* en op *Staalduin* in het Westland aangetroffen.

GEBRUIK. Door koking gaat de scherphheid weg en dan kan dezelve gegeten worden, en het melkachtige vocht dat hij bevat wil men, met *Althaea*-stroop, dienstig bevonden hebben om steenen in de blaas op te lossen en het wateren te bevorderen.

2. LACTARIUS ZONARIUS FRIES.

Gecirkelde Paddestoel.

Natuurl. Stelsel, Stelsel van Linnæus en Geslachts-kenmerken: zie boven; en zoo ook voor N°. 3.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Pileo compacto umbilicato laevi viscido zonato-lutescente, margine involuto nudo; Stipite solido curto elastico laevi luteolo, lamellis confertis tenuibus albidis, lacte albo acri immutabili. Het hoedje van eene digte zelfstandigheid, navelvormig, glad, min of meer kleverig, gecirkeld-geelachtig, met naakten rand en naar binnen omgebogen; het steeltje vast, kort, veêrkrachtig, glad, geelachtig; de plaatjes, *f*, gedrongen, dun, witachtig, met een onveranderlijk melkachtig wit en scherp vocht.

Het steeltje is kort en zoodanig tusschen het gras verborgen, en zelfs eenigzins in den grond ingedrongen, dat het schijnt als of de hoedjes zonder steel vlak tegen den bodem aangedrukt liggen.

GROEIPL. Ik vond dezen op een hoog liggend, zanderig weiland, min of meer in de schaduw van geboomte, tusschen *Naaldwijk* en 's *Gravezande*.

3. LACTARIUS TORMINOSUS FRIES.

Purgeer Paddestoel.

Hoogd. Giftreizker. giftiger Hirschling. Birkenrietsche. Pferderezker. Kuhreizker.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Pileo laxo carnoso, depresso, subzonato, stipiteque e farcto mox cavo, aequali, pallidis, margine involuto albo-barbato; lamellis tenuibus, albidis; lacte persistenter albo, acri. Het hoedje los van vleesch, neêrgedrukt, zwakker of sterker gecirkeld, en benevens het gelijke, eerst gevulde maar al spoedig holle steeltje bleek van kleur. De rand van het hoedje omgerold, witharig-baardig, *g*. De plaatjes, *h*, dun, witachtig, en het melkachtige vocht bestendig wit en scherp.

Het hoedje is bleek-geel-oker-kleurig, of donkerder; somtijds eenigzins kleverig, zwakker of sterker gecirkeld en ook wel eens zonder cirkels, en in het midden meest altijd kaal, doch ook wel geheel en al witachtig behaard.

GROEIPL. Op grasvlakten tusschen kreupelhout op de *Geest*, tusschen *Naaldwijk* en *Monster*.

GEBRUIK. Alhoewel deze onder hevige buikpijnen zeer sterk doet purgeren, en hierom voor vergiftig wordt gehouden, is, volgens FRIES, het Rutheensche volk gewoon het vleesch er van raauw, met olie, azijn en zout toegemaakt, te eten.

1. LACTARIUS PIPERATUS FRIES.

Agaric âcre.

Noms vulgaires. Vache blanche. Eauburon - Laiteux poivré blanc.
Nom Allemand. Pfefferpilz. Weiszer Kuhschwamm.

Il vient en Automne; comme aussi les deux suivants.

Système Natur. *Plantae cellulares.* Subcl. II. *Aphyllae.* Fungor. Fam. 1. *Hymenomycetes,* Ord. I.
Agaricini, Gen. *Lactarius* FRIES.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Hymenophorum contigu avec le stipe et une trame vésiculeuse. Feuilletés inégaux, de substance comme de la cire, mais en même temps de nature membraneuse, lactescents, à tranche aiguë. Sporides globeux, blancs, rarement plus ou moins jaunes. Champignons charnus, putrescents, à chapeau déprimé; chez quelques-uns ombiliqué dès leur jeunesse, et chez des autres convexe. Feuilletés adnés-décourants et souvent un peu ramifiés.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Blanc, à chapeau compacte, d'ombiliqué infundibuliforme, le plus souvent régulier, pas zôné, glabre et uni. Stipe, *a*, solide, court, épais, blanc; feuilletés, *b*, décourants, très rapprochés, plus ou moins s'étendant en arc, étroits, dichotomes, blancs, donnant un lait blanc et âcre.

Aussi le chapeau et les feuilletés sont quelquefois un peu jaunâtres, ou les derniers un peu rosâtres, mais ordinairement tout le champignon est de couleur sale-blanche. D'abord la marge du chapeau est fléchie vers le dedans, c, et rarement on le rencontre à chapeau excentrique et étalé latéralement.

LIEU NATAL. Je l'ai trouvé au bord d'une fosse entre *Naaldwijk* et *Monster*, et à *Staalduinen*, au *Westland*.

USAGE Après l'avoir fait macérer dans de l'eau, pour le priver de son âcreté, sa chair est mangeable; et son lait mêlé avec du sirop d'*Althaea*, a été administré dans la lithiasie, et spécialement contre les calculs dans la vessie.

2. LACTARIUS ZONARIUS FRIES.

Système Natur., Système de LINNAEUS et Caractères génériques, comme ci-dessus; et ainsi pour N°. 5.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Chapeau compacte, ombiliqué, glabre, un peu viscide, lutescent et zôné, et à marge roulée vers le dedans. Stipe solide, court, élastique, glabre, lutéole; feuilletés, *f*, minces, rapprochés, albides, à lait immuable, blanc et âcre.

Le stipe court est ordinairement presque tout-à-fait caché par les graminées, et d'ici les chapeaux mêmes sont plus ou moins cachés sous terre.

LIEU NATAL. Je le trouvai dans un pré entre *Naaldwijk* et *'sGravezande*.

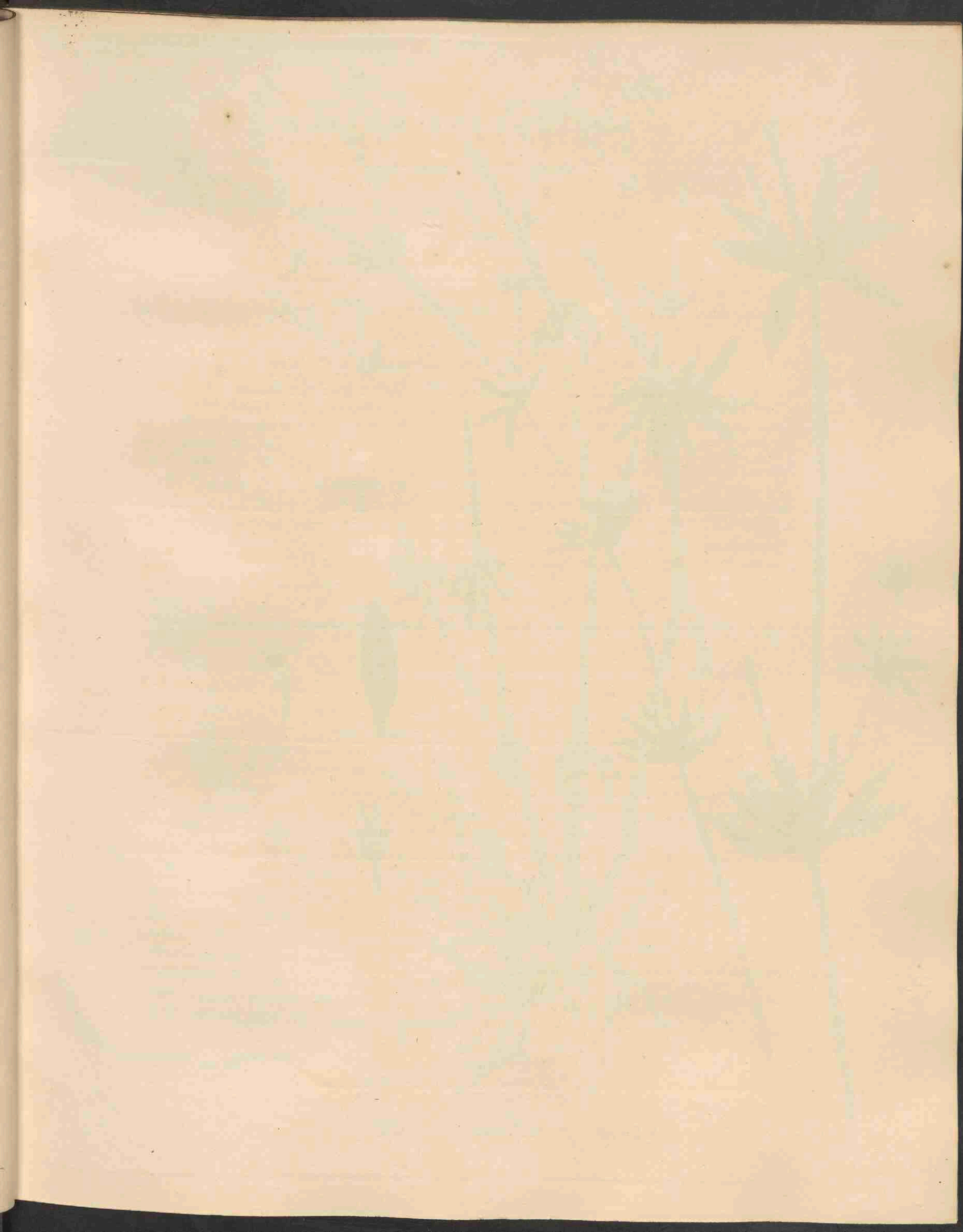
3. LACTARIUS TORMINOSUS FRIES.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Chapeau de chair lâche, déprimé, plus ou moins zôné, et comme le stipe de couleur pâle, à marge barbée de poils blancs, *g*, et roulée vers le dedans. Stipe premièrement plein, puis vide; les feuilletés, *h*, minces et albides, et à un lait blanc et âcre.

La couleur du chapeau est d'ocre pâle-jaunâtre, ou quelquefois plus foncée; plus ou moins couvert de viscosité, marqué par de zones, mais aussi presque point zôné, et au centre ordinairement glabre, ou entièrement poilu.

LIEU NATAL. Cuilli par moi-même entre des graminées et des mousses, dans des bois taillis entre *Naaldwijk* et *Monster*.

USAGE. Quoiqu'avalé il occasionne de violentes douleurs de ventre et de fortes diarrhées, cependant, d'après FRIES, les habitans de la Ruthénie en mangent la chair fraîche, assaisonnée avec de l'huile, du vinaigre et du sel.

Galium sylvaticum. L. 826.

GALIUM SYLVATICUM L.

Boschminnend Walstroo.

Hoogduitsch. Wald-Labkraut. Waldröthe.

Bloeit Julij en Augustus. 2.

NATUURLIJK STELSEL. *Plantae vasculares.* Subel. I. *Phanerogamae Exogamae.* Ord. *Stellatae* L.
STELSEL VAN LINNAEUS. Cl. IV. Ord. I. *Tetrandria Monogynia.*

GESLACHTS KENMERKEN. Calycis margo obsoletus. Corolla rotata vel plana, 4-rarius 3-fida. Fructus globoso-didymus, siccus; mericarpiis non dehiscentibus, 1-sperma. Een naauwelijks bemerkbaar kelkrandje, *c*. De bloemkroon radvormig of vlak, 4- of somwijlen 3-deelig. De vrucht, *d*, kogelrond-tweedeelig, droog, de deeltjes niet openbarstende, 1-zadig.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Foliis oblongo-lanceolatis obtusis mucronatis, margine scabro: caulinis octonis; caule recto, tereti, obtuse 4-costato, glabro vel hirsutiusculo; panicula diffusa; pedunculis capillaribus, ante anthesin nutantibus, fructiferis erecto-patulis; corollae segmentis breviter acuminatis; fructibus glabris, subrugosis. Langwerpig-lancetvormige, stompe, stekelachtig-gepunte, op den rand ruwe bladen; de stengelbladen 8-standig. De steng opgerigt, rolrond, zwak-4-ribbig, glad of kort-harig. De bloempluim wijd uitgespreid; de bloemsteeltjes haardun, vóór den bloeitijd naar beneden neigende, met vrucht opgerigt-openstaande. De bloemkroonslijpjes kort-bespitst. De vruchtjes glad, min of meer gerimpeld.

Uit eenen knoestachtigen, korten, en tamelijk dikken wortel verspreiden zich verscheidene, zwaardere en dunnere, vezels verre onder den grond heen, en komen gewoonlijk 2-3 en meer, beneden rolronde, van boven slaauw vierkante, gladde en kale, of somtijds zeer kort behaarde en getakte stengen voor; welke in eene losse en wijd-uitgespreide bloempluim eindigen, en met kransen gewoonlijk van 7 of 8 bladen bezet zijn. De geheele plant, maar vooral de aan de bovenhelst ruw-zaagtandige bladen, a, aan de onderzijde, vindt men als met eenen blaauwachtigen rijp overdekt, en aan de bloempjes, waarvan een vergroot bij b, wordt een onaangename, min of meer walgelijke geur bespeurd.

Het stijltje is 2-spletig en draagt alzoo 2 stempeltjes, en de splinging bijna tot beneden toe plaats hebbende, c, schijnt het als of er twee stijltjes voorhanden zijn.

GROEIPLAATSEN. Bij *Beek*, buiten *Nijmegen*. In de bosschen van Gelderland, VAN HALL. — Ik vond haar tusschen laag hout in eene vallei achter *Ubbergen*, in het zoogenaamde *Hengstdal*; en behalve aldáár is zij door de Heeren ABELEVEN JR. en GEVERS DEYNOOT ook in de bosschen bij *Groesbeek*, en bij den *Plasmolen* achter *Mook* gevonden geworden; alsmede in het *Oosterhoutsche Bosch* tusschen *Nijmegen* en *Arnhem*.

GEDRUIK. De wortel bevat eene hoog roode verwestof, en kan gebruikt worden om die kleur aan wollen, garen, en zijden stoffen mede te deelen. De plant wordt van het vee gegeten, maar is schadelijk voor het jonge hout waar tusschen zij groeit. \

GALIUM SYLVATICUM L.

Gaillet des bois.

Surnom. Caillelait des bois.

Nom Allemand. Wald-Labkraut. Waldröthe.

Fleur. Juillet et Août. ♀.

SYSTÈME NATUR. *Plantae vasculares.* Subcl. I. *Phanerogamae Exogenae.* Ord. *Stellatae* L.
SYSTÈME DE LINNAEUS. Cl. IV. Ord. I. *Tetrandria Monogynia.*

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Calice à marge oblitérée, *c.* Corolle en roue ou plane, 4-fide ou rarement 3-fide. Fruit, *d*, globeux-didyme, sec, à méricarpes non déhiscents, 1-spermes.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Feuilles oblongues-lancéolées, obtuses, mucronulées, à marges scabres; en verticilles de 8. Tige droite, cylindrique, faiblement quadrangulaire, glabre ou à quelques petits poils roides. Panicule diffuse; pédoncules capillaires, en nutation avant leur anthèse, mais érigées et plus ou moins horizontalement étalées quand elles portent des fruits. Les segments du calice courtement acuminés. Fruits glabres, un peu rugueux.

Racine tuberculeuse, courte, plus ou moins épaisse, et donnant plusieurs fibres diversement distribuées dans la terre. Deux, trois ou plusieurs tiges un peu quadrangulaires, glabres ou munies de quelques petits poils roides, et à sommet ramifié. Verticilles des feuilles ordinairement de 8, et une panicule très étalée. Toute la plante, et surtout les feuilles à leur face inférieure, ont une teinte glaucescente. Les feuilles sont scabres et denticulées en scie à leur sommet, a, et les fleurs, dont on en voit une agrandie vers b, répandent une odeur désagréable et un peu nauséabonde. Le style bifide et à deux stigmates, est souvent fendu jusqu'à sa base, e; ainsi qu'alors les fleurs semblent avoir deux styles.

LIEU NATAL. A *Beek* près de *Nimègue*. Dans les bois de *Guèldre*: v. HALL. Je l'ai trouvé moi-même parmi du bois taillis au *Hengstdal* derrière *Ubbergen*; au même lieu aussi Mess. ABELEVEN JR. et GEVERS DEYNoot l'ont cuilli, et puis par ceux-ci il a été rencontré dans des bois auprès de *Groesbeek* et du *Plasmolen* derrière *Mook*, et dans le bois d'*Oosterhout* entre *Nimègue* et *Arnhem*.

USAGE. La racine contient une matière dont on peut faire usage, pour colorer de rouge diverses étoffes de laine, de fil et de soie. L'herbe est mangée par le bétail, mais pour le reste la plante est nuisible pour les jeunes arbres, entre lesquels elle vient de croître.

Potamogeton lucens. L. 827.

POTAMOGETON LUCENS L.

Glinsterend Fonteinkruid.

Hoogduitsch. Spiegelndes Laichkraut. Spiegelnder Wassersprözling. Leuchtendes Laichkraut. Glänzendes Saamkraut.

Engelsch. Shining Pondweed. Long-leaved Pondweed.

Bloeit in Junij en Julij. ♀.

NATUURLIJK STELSEL. *Plantae vasculares. Subcl. II. Phanerogamae Endogenae. Ord. Potameae Juss.*

STELSEL VAN LINNAEUS. Cl. IV. Ord. IV. *Tetrandria Tetragynia.*

GESLACHTS KENMERKEN. Flores hermaphroditi. Perigonium 4-partitum. Antherae 4, sessiles, basi laciniarum perigodii insertae. Ovaria 4; stylus nullus. Drupae 4, sessiles. Flores viridescentes. Tweeslachtige bloemen. Een 4-deelig bloemdek. Vier ongesteelde helmknopjes, aan den voet der slippen van het bloemdek ingehecht. Vier vruchtbeginsels; geen stijltje. Vier ongesteelde steenvruchtjes. Groenachtige bloempjes.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Foliis omnibus submersis, membranaceis, margine serrulato-scabris; pedunculis superne incrassatis; fructibus recentibus compressis, margine obtusis, leviter carinatis, caule ramoso. Alle de bladen ondergedoken, vliezig, doorschijnende, gesteeld, eirond of lancetvormig, gepunt, op den rand fijn-zaagtandig-ruw. De bloemstelen van boven verdikt; de versche vruchtjes zamengedrukt, stomp op den rand, zwak-gekiëld. De steng getakt.

De steng is rond, heen en weder gebogen, getakt, en groote langwerpige geleding-scheeden,
a. *De, meestal lancetvormige, bladen eindigen van boven in een kort puntje en loopen beneden in een klein, vlak-gegroeofd, blad-steeltje uit; en hebben behalve eene vrij zware middennerf 6 of 8 zwakkere nerven, welke door dwarsadertjes met elkander verbonden zijn. Het gebeurt somwijlen dat de bladen voor een groot gedeelte bijna niets meer dan de middennerf vertoonen; welke dan in eene lange punt eindigt, gelijk dit bij B te zien is, en op welke wijze men die Verscheidenheid, of dien vorm van deze plant voor zich heeft, welke onder de benamingen van Potamogeton cornutum PRESL., Potamog. acuminatum SCHUMACH. of Potamog. caudatum SEIDL. aan de kruidkundigen bekend is.*

Bij b een bloempje van boven in gezien; hetzelfde het onderste boven en van het bloemdek, c, ontdaan voorgesteld bij d: ten einde de 4 ongesteelde meelknopjes, e, aan te duiden.

Figuur f een bloemdek met de 4 rijp wordende vruchtjes.

GROEIPLAATSEN. In zoete wateren, door het gansche land vrij algemeen. De bovengenoemde *Verscheidenheid* in vlietend water; als in de wateren van *Westbroek*: G. BROERS; in de *kleine Vecht* bij *Zwolle*, M. DASSEN, en zeker op vele plaatsen meer; terwijl ik zelf dezen vorm in menigte in den *krommen Amstel* tusschen *Loendersloot* en *Baumbrugge* waargenomen heb.

GEBRUIK. De plant wordt nu eens van het rundvee, schapen en varkens, gegeten, dan weder van al het vee geweigerd.

POTAMOGETON LUCENS L.

Potamogeton luisant.

Nom Allemand. Spiegelndes Laichkraut. Spiegelnder Wasserspröszling. Leuchtendes Laichkraut. Glänzendes Saamkraut.

— *Anglais.* Shining Pondweed. Long-leaved Pondweed.

Fleur. Juin et Juillet. ♀.

SYSTÈME NATUR. *Plantae vasculares.* Subcl. II. *Phanerogamae Endogenae.* Ord. *Potameae.* Juss.

SYSTÈME DE LINNAEUS. Cl. IV. Ord. IV. *Tetrandria Tetragynia.*

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Fleurs hermaphrodites. Péricone à 4 divisions. Quatre anthères sessiles, insérées à la base des segmens du péricone. Quatre ovaires. Point de style. Quatre drupes sessiles. Fleurs verdâtres.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Toutes les feuilles submergées, membraneuses, transparentes, pétiolées, ovées ou lancéolées, mucronulées, à marges denticulées scabres. Pédoncules engrossies vers leur sommet. Fruits récents comprimés, à marge obtuse et faiblement carénés. Tige rameuse.

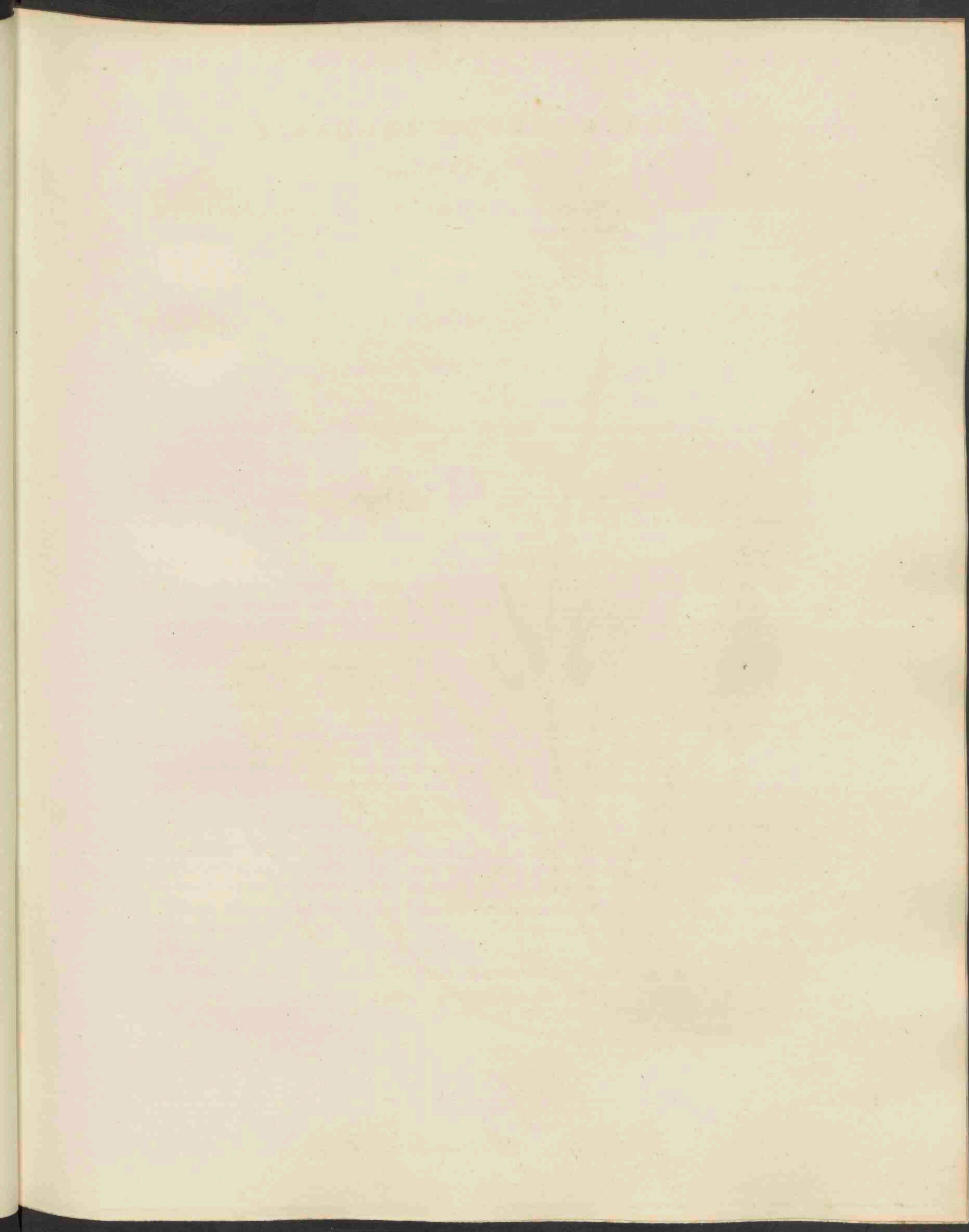
Tige cylindrique, fléchie en zigzag, rameuse et portant des ochrées longues et assez larges, autour de ses articulations, a. Les feuilles sont ordinairement lancéolées, et terminées par une pointe mucronée, et supportées d'un petit pétiole un peu sillonné; puis elles ont une forte nervure moyenne et ordinairement 6-8 nerfs latéraux, beaucoup plus faibles, point saillants, et entr'eux réunis ensemble par de petites veines transverses. Il arrive assez souvent que les feuilles ne montrent jusqu'à leur moitié, que la nervure moyenne toute seule, comme cela se trouve chez figure B; alors on a devant soi cette Variété, de la quelle quelques Botanistes ont fait mention comme d'une propre Espèce, savoir, le Potamogeton cornutum PRESL., Potamog. acuminatum SCHUMACH., Potamog. caudatum SEIDL.

Vers b une fleur vue de par-dessus; la même renversée et vue de par-dessous vers d, et en même temps dépouillée du péricone vers c, pour montrer les quatre anthères sessiles, e.

Figure f le péricone avec les quatre drupes venant à maturité.

LIEU NATAL. Dans les eaux douces, par tout le pays. Sa Variété ci-dessus mentionnée, ou, pour mieux dire, sa forme à feuilles en grande partie sans développement de leur limbe, vient dans des eaux souvent agitées par le courant, et a été trouvée près de *Westbroek* par feu Mr. G. BROERS, et dans la rivière de *kleine Vecht* auprès de *Zwolle* par Mr. M. DASSEN, mais certainement on la rencontra dans beaucoup de lieux, comme moi-même je l'ai rencontrée abondamment au *Krommen Amstel*, entre *Loendersloot* et *Baambrugge*.

USAGE. Il est mangé par les vaches, les brebis et les cochons, mais à d'autres temps tout le bétail le refuse.

Betonica officinalis. L. 828.

BETONICA OFFICINALIS L.

Gewone Betonie.

Hoogduitsch. Gebräuchliche Betonie. Aechtes Zehrkrout. Bettanienkrout. Betonik.

Engelsch. Wood Betony.

Bloeit. Julij, Augustus. ♀.

NATUURL. STELSEL. *Plantae vasculares.* Subcl. I. *Phanerogamae Exogenae.* Ord. *Labiatae* Juss.

STELSEL VAN LINNAEUS. Cl. XIV. Ord. I. *Didynamia Gymnospermia.*

GESLACHTS KENMERKEN. Stamina approximata, sub labio corollae superiore parallela; antherarum loculi divergentes vel subparalleli, rima longitudinali communi dehiscentes. Corollae labium superius concavum, lacinia media labii inferioris obtusa; tubo intus annulo pilifero destitutus. Achenia obtusata. Calyx 5-dentatus. De meeldraadjes digt bij elkander geplaatst, en onder het bovenlipje van de bloemkroon evenwijdig loopende, *a*; de vakjes der helmknopjes van elkander wijkende of nagenoeg evenwijdig en met eene gemeenschappelijke overlangsche spleet openbarstende. Het bovenlipje van de bloemkroon uitgehold, *b*; het middelste slipje van de onderlip stomp, en de buis van de bloemkroon van binnen zonder haartjes. Rondachtig-stompe zaden. De kelk 5-tandig.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Foliis e basi cordata ovato-oblongis vel ovatis, hirsutis vel glabris. Calyce non venoso. Corolla extus pubescente; labiis divergentibus, superiore oblongo-ovato, integro, crenulato vel emarginato, dein recurvo. Staminibus labii superioris dimidio brevioribus. De bladen uit hartvormige basis eivormig-langwerpig of eivormig; ruwharig of glad. Het kelkje zonder adertjes. De bloemkroon van buiten zachtharig; de lipjes van elkander staande: het bovenlipje langwerpig-eivormig, gaafrandig, gekerfd of uitgerand, later terug gebogen. De meeldraadjes korter dan het halve bovenlipje.

De wortelbladen zijn lang-gesteeld, hartvormig-eivormig of veeltijds eivormig met ongelijke basis, stompachtig, rimpelig, en gelijk de overige korter of langer behaard of geheel onbehaard en kartelig-zaagtandig. De dichtere of meer losse, en aan den voet dikwijls afgebroken, bloemaar draagt somtijds witte bloemen. Bij d eene der bloemen benevens het kelkje en daarbij behoorend schutblaadje; e het kelkje met een schutblaadje, f, afzonderlijk, en in het midden daarvan het stijltje, dat, gelijk bij g in een geöpend kelkje gezien wordt, van tusschen de 4 vruchtbeginseltjes, h, te voorschijn komt. Figuur i een rijp zaadje, en j een der haartjes van het bovenste gedeelte van het kelkje, onder sterke vergrooting.

GROEIPLAATSEN. Op eenigzins opene plaatsen tusschen het hout in het *Hengstdal* achter *Ubbergen*; in de bosschen omtrent *Groesbeek*; op de heide tusschen *Bergendal* en *Malden* en in de *vier Perken*. Alzoo wordt dezelve bij ons voornamelijk in de omstreken van *Nymegen* aangetroffen, maar volgens *VAN HALL*, *Flora Belg. Sept.* is zij toch ook bij *Baarn* gevonden geworden, en door *Dr. R. B. VAN DEN BOSCH* staat zij als mede in *Zeeuwsch Vlaanderen* voorkomende opgegeven.

GEBRUIK. Hoezeer het kruidachtige gedeelte van deze plant, het *Herba Betonicae*, in vroegere tijden tegen velerlei ziekten en kwalen, zoo in- als uitwendig gebruikt, zelfs meer dan hoog geroemd is geweest, wordt er tegenwoordig bijna geen gebruik van gemaakt. Alléén worden de gedroogde en sijn gestampte steng en bladen nog wel tot *Niespoeder* gebezigd, maar anders schijnt de *Betonie* in de geneeskunst in het geheel niet meer in aanmerking genomen te worden.

De plant wordt van de schapen gegeten, en in de verwkunst kan men er zich van bedienen om aan, vooraf met eene zwakke oplossing van Bismuth behandelde, wollen stoffen eene schoone en duurzame bruine kleur te geven.

BETONICA OFFICINALIS L.

Bétoine officinale.

Nom Allemand. Gebräuchliche Betonie. Aechtes Zehrkraut. Bettanienkraut. Betonik.

— *Anglais.* Wood Betony.

Fleur. Juillet, Août. 2.

SYSTÈME NATUR. *Plantae vasculares.* Subcl. I. *Phanerogamae Exogenae.* Ord. *Labiatae* Juss.

SYSTÈME DE LINNAEUS. Cl. XIV. Ord. I. *Didynamia Gymnospermia.*

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Etamines approchées, parallèles sous la lèvre supérieure de la corolle, *a*; les loges des anthères divergentes ou un peu parallèles, et à déhiscence longitudinale. La lèvre supérieure de la corolle concave, *b*, et le segment au milieu de la lèvre inférieure obtus. Le tube de la corolle au dedans sans anneau pilifère. Achènes obtus. Calice 5-denté

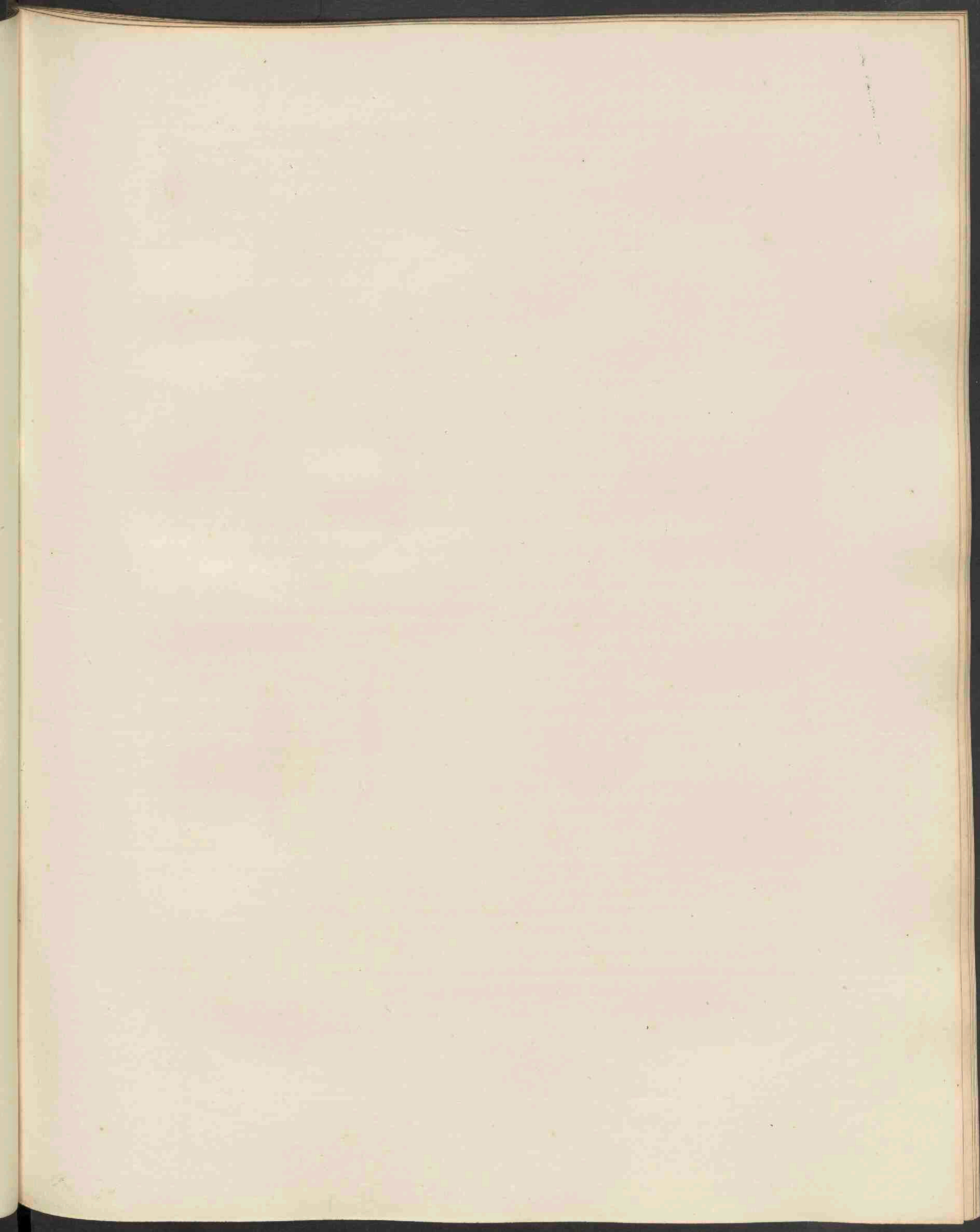
CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Feuilles à base cordiforme, ovées-lancéolées ou ovées, poilues ou glabres. Calice point veiné. Corolle pubescente à son dehors, à lèvres divergentes; la supérieure oblongue-ovée, entière, crénelée ou échancrée, puis recourbée. Etamines plus courtes que la moitié de la lèvre supérieure.

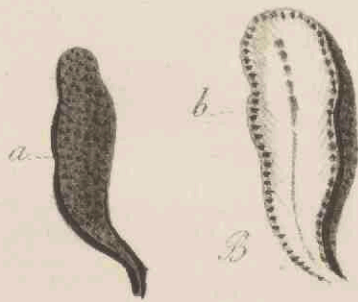
Feuilles radicales longuement-pétiolées, cordiformes-ovées, ou souvent ovées à base inégale, obtuses, rugueuses, et, ainsi que celles de la tige, munies de poils plus ou moins longs, mais aussi tout glabres, et crénelées-dentées. L'épis des fleurs ou plus dense ou plus lâche, souvent à base interrompue, et quelquefois à fleurs blanches. Vers d une des fleurs, munie de son calice et d'une bractée; e un calice séparément et de même muni de sa bractée, f, et au centre du calice le style, qui sort d'au milieu des 4 semences, h; comme cela se montre dans le calice ouvert vers g. Figure i une graine mûre, et j un des poils du calice fort agrandi.

LIEU NATAL. En des lieux un peu ouverts entre du bois taillis au *Hengstdal* près d'*Ubbergen*; dans les bois de *Groesbeek*, et sur la bruyère entre *Bergendal* et *Malden*, aux environs de *Nimègue*. D'après le Prof. VAN HALL elle a été trouvée près de *Baarn* dans la Province d'*Utrecht*, et le Dr. R. B. VAN DEN BOSCH l'a indiquée, comme venant aussi en *Zeeuwsch-Vlaanderen*.

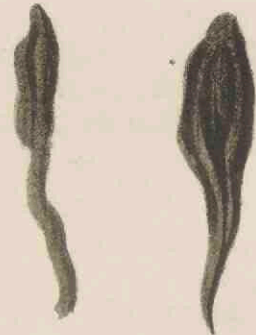
USAGE. Il fut un temps que l'*herba Betonicae* a été administrée dans plusieurs maladies, et contre des maux très divers; mais quoiqu'ayant été louée, comme on dit, jusqu'au ciel, aujourd'hui cette plante est presque abandonnée par les médecins. Seulement les feuilles, desséchées et réduites en poudre, sont encore employées comme une poudre sternutatoire.

Elle est mangée par les brebis, et les teinturiers peuvent en faire usage, pour donner une belle couleur brune à des étoffes de laine, auparavant traitées par une faible solution de Bismuth.

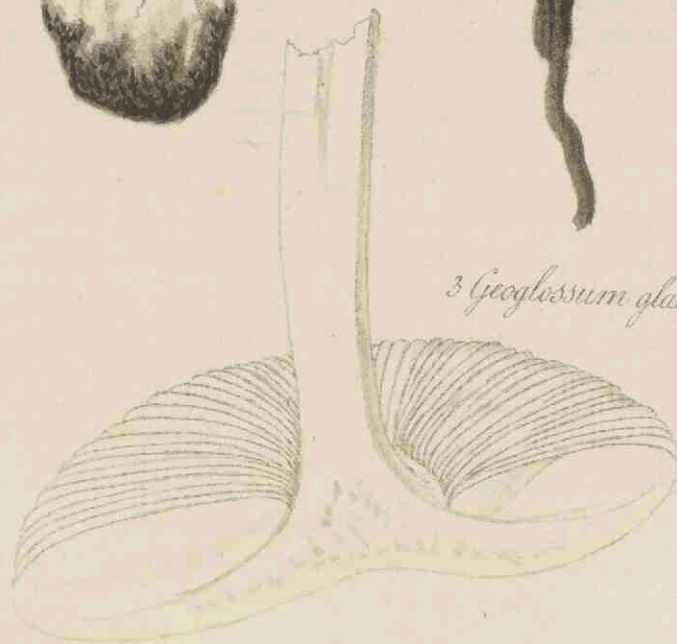

2 *Hypoxylon polymorphum* Lk.

3 *Geoglossum glabrum* Pers.

1 *Agaricus Phalloides* Fries 829

1. AGARICUS PHALLOIDES Fries. (*)

Knollige Vliegen-Paddestoel.

Groeit in den Herfst.

NATUURLIJK STELSEL. *Plantae cellulares*. Subcl. II. *Aphyllae*. Cryptog. Fam. I. *Hymenomycetes*.
Ord. I. *Agaricini*. Gen. *Agaricus*. Trib. *Amanita* FRIES.

STELSEL VAN LINNAEUS. Cl. XXIV. *Cryptogamia*, Sect. V. *Mycetes*.

GESLACHTS- en SOORTELIJKE KENMERKEN. Zie Dl. X. bij Pl. 738.

Dezelve is in niets wezenlijks van den op Plaat 738 afgebeelden onderscheiden, als in de kleur van het hoedje; overigens zijn daár opgegeven soortelijke kenmerken alle ook bij dezen te vinden. Desgelijks is deze zeer vergiftig van aard en groeit hij mede op eenigzins vochtige, grasrijke en belommerde plaatsen.

De hier afgebeelde is uit het zoogenaamde Jodenbosch bij Naaldwijk, in het Westland.

2. HYPOXYLON POLYMORPHUM Lk.

Veelgestaltige Hypoxylon.

Groeit in den Herfst.

NATUURLIJK STELSEL. *Plantae cellulares*. Subcl. II. *Aphyllae*. Cryptog. Fam. II. *Gasteromycetes*. Ord. II. *Pyrenomycetes* FRIES.

STELSEL VAN LINNAEUS. Als boven.

GESLACHTS KENMERKEN. Velum pulverulentum fugax. Stroma cum stipite confluens et contiguum, apice sterili plerumque terminatum. Perithecia subcornea, atra, in ipso stromate collocata. Ascis clavatis, sporidiis septatis, opacis, pulveris instar atri expulsis. Een kort aanwezig sluijertje. De vruchtlage met het steeltje te zamen vloeijende, en meestal aan den top onvruchtbaar. Min of meer hoornachtige, zwarte, binnen in de vruchtlage geplaatste kernhulseltjes. Knodsvormige kiemhoudertjes, met ondoorschijnende, van wandjes voorzien, en als een zwart poeder uitgeworpen wordende kiemkorreltjes.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Subcarnosa, gregaria, turgida, difformis, ex albido nigra, clavula undique peritheciis cincta. Vleeschachtig, troepswijze groeiende, gezwollen, van onbepaalde gedaante. van witachtig zwart wordende, het knodsje van alle zijden met kernhulseltjes bedekt.

Dezelve groeit ter hoogte van $\frac{1}{2}$ -1-1 $\frac{1}{2}$ duim en nagenoeg ter dikte van $\frac{1}{4}$ - $\frac{1}{2}$ duim, en dit insgelijks met n°. 3 plaats hebbende ziet men hier beide onder eenige vergrooting voorgesteld. Bij de overlangsche doorsnede, fig. B, bemerkt men dat deze soort van binnen eenigzins hol is, terwijl b daarin de kernhulseltjes aanwijst, welke door a op de buitenste oppervlakte aangetoond worden.

GROEIPLAATSEN. In bosschen, aan den voet van boomstronken. Hier afgebeelde vond ik op *Dijkerwaal*, onder 's *Gravezande* in het Westland.

3. GEOGLOSSUM GLABRUM Pers.

Gladde Aardtong.

Groeit in den Herfst.

NATUURLIJK STELSEL. *Plantae cellulares*. Subcl. II. *Aphyllae*. Cryptog. Fam. I. *Hymenomycetes*.
Ord. V. *Clavariet* FRIES.

STELSEL VAN LINNAEUS. Cl. XXIV. *Cryptogamia*, Sect. V. *Mycetes*.

GESLACHTS KENMERKEN. Fungus carnosus, simplex, clavaeformis, stipitatus Hymenium clavam (subdiscretam) ambiens, ascis elongatis, amplis, distincte entosporis. Vleezig, eenvoudig, knodsvormig, gesteeld. Het zwamvlies omgeeft het van het steeltje min of meer duidelijk onderscheiden knodsje, en bevat langwerpige, wijde, van binnen met kiemkorreltjes gevulde kiemhoudertjes.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Glabrum, siccum, nigricans, stipite squamuloso. Glad, droog, zwartachtig; het steeltje met kleine schubjes.

Zij is zeer afwisselende van vorm, geheel zwart of donker bruin-zwart, dikwijls gesleufd, met een fijn geschubt of ook wel geheel en al glad steeltje, dat aan deszelfs voet meestal wat lichter of in het eerst eenigzins witachtig van kleur is.

Ik vond dezelve op eene kortgrazige duinvlakte in het *Nieuwland*, achter 's *Gravezande*. en op de *Geest* bij *Naaldwijk*, in het Westland.

(*) *Agaricus Phalloides* d: pileo olivaceo-viridi FRIES, *Syst. Mycol.*

1. AGARICUS PHALLOIDES Fries. (*)

Oronge ciguë verte.

Vient en Automne.

SYSTÈME NATUR. *Plantae cellulares*. Subcl. II. *Aphyllae*. Cryptog. Fam. I. *Hymenomycetes*,
Ord. I. *Agaricini*, Gen. *Agaricus*. Trib. *Amanita* FRIES.

SYSTÈME DE LINNAEUS. Class. XXIV. Sect. V. *Cryptogamia*, *Mycetes*.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES ET SPÉCIFIQUES. Voyez Tome X. Pl. 738.

Essentiellement il ne diffère point de l'Agaric représenté dans la Planche 738e, exceptée la couleur de son chapeau; pour le reste les caractères spécifiques sont les mêmes, que ceux indiqués dans la description de cette planche. Aussi de même celui-ci est vénéneux, et croît en des lieux un peu humides, gramineux et ombrageux.

Je l'ai trouvé dans un bois auprès de *Naaldwyk*, au *Westland*.

2. HYPOXYLON POLYMORPHUM Lk.

Vient en Automne.

SYSTÈME NATUR. *Plantae cellulares*. Subcl. II. *Aphyllae*. Cryptog. Fam. II. *Gasteromycetes*.
Ord. II. *Pyrenomycetes* FRIES.

SYSTÈME DE LINNAEUS. Comme ci-dessus.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Voile pulvérulent, fugace. Stroma confluent avec le pédicule, contigu, et le plus souvent terminé en sommet stérile. Périthèques un peu cornés, noirs, placés dans le stroma. Asci clavés. Sporidies cloisonnées, opaques, poussées en-dehors sous forme d'une poudre noire.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Un peu charnu, venant en troupes, boursoufflé, difforme, d'abord blanc et puis noir, clavicule de tout côté couvert par les périthèques.

Il vient de la hauteur d' $\frac{1}{2}$ - $1\frac{1}{2}$ pouce et environ d' $\frac{1}{3}$ - $\frac{1}{2}$ pouce d'épaisseur; ce qui en est de même chez n°. 3, et ainsi dans notre planche l'un et l'autre se montrent un peu agrandis. Figure B on le voit coupé au long, et aussi on y voit qu'il est plus au moins creux, tandis que b indique les périthèques au-dedans de la clavicule, et à ceux-ci à son dehors.

Il croît dans les bois, au pied des troncs d'arbres. Je le trouvai à *Dykerwaal*, entre *Naaldwyk* et *'s Gravezande*, au *Westland*.

3. GEOGLOSSUM GLABRUM Pers.

SYSTÈME NATUR. *Plantae cellulares*. Subcl. II. *Aphyllae*. Cryptog. Fam. I. *Hymenomycetes*.
Ord. V. *Clavariæ* FRIES.

SYSTÈME DE LINNAEUS. Comme ci-dessus.

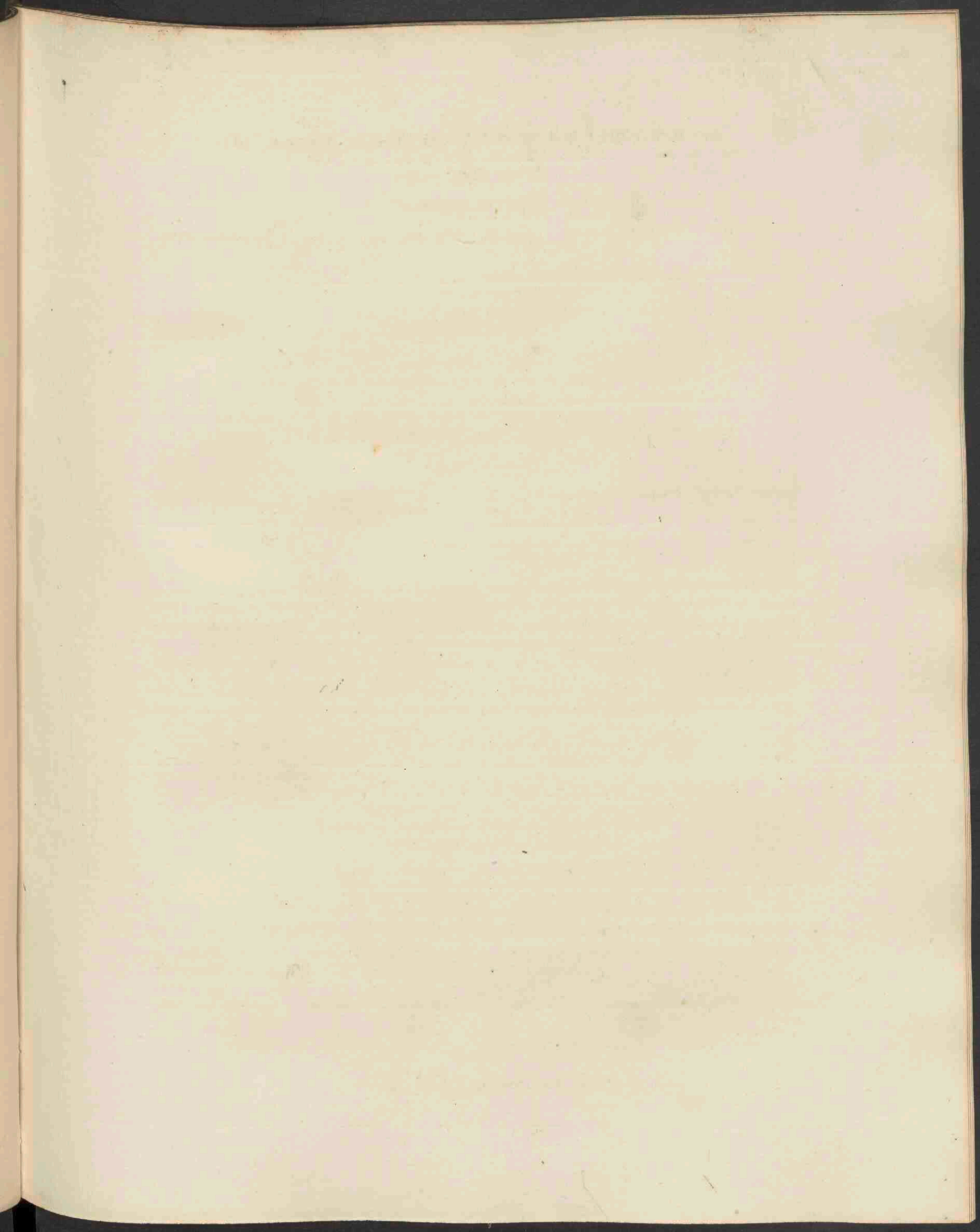
CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Fongés charnus, simples, clavés, pédiculés. L'Hymen entourant la clavicule, à asci alongés, amples, poussants les sporidies au-dehors.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Glabre, sec, noirâtre, à pédicule un peu squammeux.

Il est de figure très variable, parfaitement noir ou noir-brunâtre, souvent sillonné, et à pédicule ou plus ou moins écailleux ou entièrement glabre, et vers la base de couleur plus claire et premièrement blanchâtre.

Je l'ai cueilli dans une plaine à graminées courtes derrière *'s Gravezande*, et dans une telle auprès de *Naaldwyk*.

(*) *Ag. Phalloides d: pileo olivaceo-viridi* FRIES.

Marasmius oreades Fries. 830.

MARASMIUS OREADES FRIES (*)

Hoogduitsch. Oreaden Blätterpilz. Nelken-Blätterpilz. Herbst-Mouceron.

Groeit in den Nazomer en Herfst.

NATUURL. STELSEL. *Plantae cellulares.* Subcl. II. *Aphyllae. Cryptog.* Fam. I. *Hymenomycetes.*
Ord. I. *Agaricini.* Gen. XIV. *Marasmius* FRIES.

STELSEL VAN LINNAEUS. Cl. XXIV. Sect. V. *Cryptogamia, Mycetes.*

GESLAGHTS KENMERKEN. Hymenophorum cum stipite (corneo cartilagineove) contiguum, sed heterogeneum, in tramam similem floccosam descendens. Hymenium tenue, aridum, ubique fertile, valliculis similaribus contiguum, nunc in plicas nunc in lamellas crassas, lentas demum subcoriaceas, acie acuta, effiguratum. Sporae subellipticae, albae. Zwamvliesdragertje met het hoornachtige of kraakbeenachtige steeltje naauw vereenigd, maar toch in zelfstandigheid daarvan onderscheiden, en tot een gelijkaardig vlokkig middenwandje neêrdalende. Het zwamvlies dun, droog, overal bevrucht, met gelijkaardige kleine diepten te zamen stotende, en of ploojen of dikke, taaie en min of meer lederachtige plaatjes vormende, met scherpe snedo. De kiemkorreltjes een weinig elliptisch, wit.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Tarde fragrans, pileo carnosolento e convexo-plano subumbonato glabro expallente, stipite solido aequali undique cute villosa-texta corticato pallido, basi nudo, lamellis liberis latis distantibus albo-pallidis. Eenigzins geurig, met een vleezig-taai, van bolrond vlak, eenigzins gebogcheld, glad en verbleekend hoedje. Het steeltje vast, *d*, gelijk, met een' villachtig te zamen geweven buitenschors, bleekkleurig, aan den voet naakt, en vrije, breede, wijdstandige, bleekwitte plaatjes, *e*.

Dezelve groeit gewoonlijk troepswijze in groote of kleinere kringen, of ook in halve cirkels, en vormt op de weilanden, wáár men hem aantreft, de zoogenaamde *Tooverkringen*.

Onze plaat stelt hem bij voortgaande ontwikkeling voor, tot in den staat van volkomen groei, a; als wanneer het hoedje omgekeerd zich vertoont als bij b. Bij vochtig weêr is de rand eenigzins gestreept, c; ten laatste krimpt het hoedje door verdrooging in elkander, en vertoont zich het steeltje sterk in eengedraaid, en is dit derhalve als dan veel korter.

GROEIPLAATSEN. Ik trof hem menigvuldig aan op een hoog gelegen weiland bij *Naaldwijk*, hier en daar aan de dijken en op grasvlakten in het *Nieuwland* achter 's *Gravezande*, en op meer plaatsen.

GEbruik. Men kan er gebruik van maken om aan soepen, ragoûts en sausen eenen aangenaamen specerijachtigen geur mede te deelen; waartoe men hem goed gezuiverd laat droogen, en vervolgens, het best tot poeder gebracht, ter geschikte plaatse bewaard.

(*) *Agaricus oreades* BOLT.

MARASMIUS OREADES FRIES. (*)

Mousseron d'automne.

Surnoms. Faux mousseron. Mousseron godaille. Mousseron pied-dur.
Nom Allemand. Oreaden Blätterpilz. Nelken-Blätterpilz. Herbst-Moucceron.

Il vient au dernier de l'Été et en Automne.

SYSTÈME NATUR. *Plantae cellulares.* Subcl. II. *Aphyllae.* *Cryptogam.* Fam. I. *Hymenomyces.*
Ord. I. *Agaricini.* Gen. XIV. *Marasmius* FRIES.

SYSTÈME DE LINNAEUS. Cl. XXIV. Sect. V. *Cryptogamia.* *Mycetes.*

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Hymenophorum contigu avec le stipe (de substance tenant de la corne ou cartilagineuse) mais hétérogène, descendant dans une trame similaire, floconneuse. Hymenium mince, aride, fertile de tout côté, à vallicules similaires contigus, effiguré tantôt en des pliques, tantôt en feuillets épais, souples, à la fin un peu coriaces, et de tranche aiguë. Sporules presque elliptiques, blanches.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Un peu odoriférant; chapeau charnu, souple, de convexe plan, plus ou moins mamelonné, glabre, pallescent; stipe, *d*, solide, égal, de toute part revêtu d'une cuticule de tissu vilieux, pâle, à base nue; feuillets larges, libres, distants, blancs-pâles, *e*.

Il croît en troupes, avec cette particularité que le plus souvent on le rencontre formant des cercles de diverse dimension, ou des demi-cercles ou des segments de cercle; lesquels ont reçu le nom de *Cercles magiques* ou *Cercles de Fée*.

Notre planche le représente à développement progressif, jusqu'à tout son accomplissement, a; quand la partie inférieure du chapeau se montre comme vers b. Dans les temps humides le bord du chapeau est un peu strié, c; à la fin le chapeau se rétrécit par dessèchement, et le stipe est tout entortillé de la sorte, qu'alors il se montre beaucoup plus court qu'au par-avant.

LIEU NATAL. Je l'ai rencontré en abondance sur une prairie près de *Naaldwyk*, par ci et là sur les digues et dans des pelouses au *Nieuwland* derrière *'s Gravezande*, et ailleurs.

USAGE. On peut s'en servir pour donner une saveur aromatique et agréable à des soupes, des ragoûts et des sauces; pour cela, après l'avoir nettoyé, on le dessèche et le réduit en poudre, pour le conserver.

(*) *Agaricus oreades* BOLT.

Setaria viridis Pal de Beauv. 831.

SETARIA VIRIDIS PAL. DE BEAUV. (*)

Groene Naalbaar.

Hoogduitsch. Grünes Borstgras. Grüner Fennich. Wilder Fennich. Grüne Hirse. Wilde Hirse.

Engelsch. Green Panick.

Bloeit. Julij—October. ☉.

NATUURL. STELSEL, STELSEL VAN LINNAEUS EN GESLACHTS KENMERKEN, zie bij Plaat 801.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Panicula spicaeformis, cylindrica, setis sursum hispidis, denticulis antrorsum versis; valvulis florum hermaphroditarum laeviusculis, longitudine valvularum floris neutrius. Aarvormige, rolronde bloempluim; de borsteltjes bovenwaarts ruw, door bovenwaarts naar voren gerigte tandjes; de klepjes der tweekunnige bloempjes, *a*, nagenoeg glad, en zoo lang als die der geslachtlooze bloempjes.

Zij groeit gewoonlijk in digtere, en aan bladen en bloemhalmen rijkere zoden, en ook menigvuldiger bij elkander dan op Plaat 801 afgebeelde Kransvormende Naalbaar. In plaats van een vliesachtig bladtoompje wordt ook hier aan de opening der bladescheede, en aan den voet der bovenwaarts zaagtandige bladen, een bundeltje van fijne haartjes aangetroffen, b. Overigens onderscheidt zij zich van gene hoofdzakelijk door de naar boven gerigte tandjes van de borsteltjes, c, en doordien de zaden op de rugzijde niet overdwars gerimpeld, maar overlans gestreept zijn, d, en aan de onderzijde zich niet gestippeld of klein gevlekt, maar glad en effen vertoonen.

GROEIPLAATSEN. Op vruchtbare zandgronden en in moeshoven, door het geheele land.

GEBRUIK. De bladen zijn saprijk en zoot, en worden van het vee met graagte gegeten. Het zaad verstrekt tot voedsel voor velerhande gevogelte, en zeer meelrijk zijnde kan des noods ook de mensch er gebruik van maken; het zij door er brood van te bakken, of door dezelve op eene of andere wijze gekookt op tafel te brengen.

(*) *Panicum viride* L.

SETARIA VIRIDIS PAL. DE BEAUV. (*)

Panic vert.

Nom Allemand. Grünes Borstgras. Grüner Fennich. Wilder Fennich. Grüne Hirse. Wilde Hirse.
— *Anglais.* Green-Panick.

Fleur Juillet—Octobre. ☉.

SYSTÈME NATUR. SYSTÈME DE LINNAEUS et CARACTÈRES GÉNÉRIQUES, voyez à la Planche 801.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Panicule spiciforme, cylindrique; les soies de l'involucre à crochets dirigés vers en-haut; les valves des fleurs hermaphrodites, *a*, presque glabres, de la longueur des valves des fleurs neutres.

Il croît en gazons plus touffus, plus riches en feuilles et chaumes, et plus en agrégation que le Setaria verticillata, figuré dans notre Planche 801. Aussi chez la présente espèce on rencontre quelques poils à l'ouverture de la gaine, b, et puis elle se distingue principalement par la dite direction des crochets de ses soies, c, et en ce que les graines ne sont point ridées de travers sur leur dos, mais striées longitudinalement, d, et point ponctuées ou tachetées à leur face inférieure, mais tout unies et lisses.

LIEU NATAL. Dans des champs et d'autres endroits sablonneux et fertiles, et dans des jardins potagers par tout le pays.

USAGE. Ses feuilles assez succulentes et douceâtres sont aimées par le bétail, et les graines servent d'aliment pour plusieurs espèces d'oiseaux, et quand le besoin l'exige, aussi l'homme en peut faire usage; soit en gruau, soit d'autre manière, et même en y faisant du pain.

(*) *Panicum viride* L.

CICHORIUM INTYBUS L.

Cichorée sauvage.

Nom Allemand. Gemeine Cichorie. Gemeines Cichorienkraut. Gemeine Wegwarte. Wegraute. Sonnenkraut.
Anglais. Wild Succory.

Fleur. Août, Septembre. 2.

SYSTÈME NATUR. *Plantae vasculares.* Subcl. I. *Phanerogamae Exogamae.* Ord. *Compositae* ADANS.

SYSTÈME DE LINNAEUS. Cl. XIX. *Syngenesia,* Trib. V. *Cichoreae.*

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Calice commun double, *a*; l'extérieur 5-phylle, l'intérieur 8-phylle: les pièces soudées à leur base, Aigrette coroniforme, d'une ou de deux séries, plus courte que la semence. Réceptacle, *b*, nu ou un peu favéolé.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Capitules géminés ou agrégés, sessiles ou un peu pédonculés. Feuilles florales à leur base plus larges et un peu amplexicaules, et pour le reste lancéolées. L'aigrette beaucoup plus courte que l'achène.

La racine fusiforme, souvent plus ou moins divisée, s'enfonçant dans la terre jusqu'à une profondeur assez considérable, et poussant une, deux ou trois tiges. Tiges droites, anguleuses, plus ou moins hérissées de poils courts, en descendant ramifiées. Les feuilles radicales plus ou moins poilues à leur base, et runcinées comme celles de la tige.

Vers c une des fleurs du rayon de face intérieure; de face extérieure vers d, et e les étamines et le style.

L'aigrette, h, est très courte, et formée par une coronule de petites dents diaphanes. On la voit vers f au sommet d'un achène vu de côté, et vers g sur un autre représenté de par-dessus.

Chez nous rarement elle se montre à fleurs blanches, mais plus souvent à fleurs rougeâtres; cependant DE CORTER l'a rencontrée à fleurs blanches auprès de Brunnen dans la Guèldre.

LIEU NATAL. Beaucoup au *Waal* près de *Dreumen*; au *Lek-Dyk* près de *Wyk by Duurstede* et au chemin entre *Buren* et *Thiel*; en plusieurs endroits dans le *Neder-Betuwe*. Aux bords des fossés au *Ryn-Dyk* près de *Leide*: MULDER, et auprès de *Noordwyk*: MOLKENB. et KERBET. Abondamment au *Vyseldyk*, et le long des autres digues et des chemins à l'entour de *Kampen*. Dans les forteresses et aux chemins hors le *Molenpoort* de *Nimègue*, et au chemin entre cette ville et le village de *Weurt*: ABELEVEN JR. et GEVERS DEYNoot. Dans la Frise auprès de *Dykshoek* contre la digue de la mer, et au canal près de *Franeker*: BRUINSMA. Au *Hoogen Maasyk* entre *Aalburg* et *Heusden*, et le long de la rivière de *Dieze*: VAN HOVEN. Aux environs de *Breda*: K. v. W., et dans l'île de *Walcheren*; v. D. BOSCH.

USAGE. On en peut manger les feuilles, comme celles de l'endive (*Cichorium Endivia* L.), et pour le bétail, surtout pour les vaches, les brebis et les chèvres, elles sont tant estimées, qu'en Angleterre et en d'autres pays, et aussi dans notre patrie, on l'a semée pour du fourrage. Principalement dans la Frise, mais aussi dans quelques endroits de la Groningue et de Zeeland, elle est cultivée pour la fabrication de la chicorée; mais en outre les racines sont mangéables, et aussi de celles-ci on peut faire un pain, assez bon à pourvoir dans la nécessité du bled aux temps de disette. Pour cette fin il faut en faire la récolte avant que les tiges aient commencé de pousser, et on les fait macérer dans l'eau, pour en tirer l'amertume.

Dans la médecine on en fait le même usage que du *Leontodon Taraxacum* L., figuré et décrit au Tome III Pl. 168 de cet ouvrage; et peut-être l'*Extractum Cichorei*, avant-tout préparé de la *Chicorée sauvage*, est dans quelques maladies préférable à l'*Extractum Taraxaci*.

CICHORIUM INTYBUS L.

Gewone Cichorey.

- Bijnamen.* Wilde Cichoreij. Wilde Suikerij. Wegewaart. Bitterpeen.
Hoogduitsch. Gemeine Cichorie. Gemeines Cichorienkraut. Gemeine Wegwarte. Wegraute. Sonnenkraut.
Engelsch. Wild Succory.

Bloeit. Augustus, September Ƴ.

NATUURL. STELSEL. *Plantae vasculares*, Subcl. I. *Phanerogamae Exogenaë*. Ord. *Compositae* ADANS.

STELSEL VAN LINNAEUS. Class. XIX. *Syngenesia*, Trib. V. *Cichoreae*.

GESLACHTS KENMERKEN. Calyx communis duplex; exterior 5-phyllus, interior 8-phyllus; foliolis basi connatis. Pappus coroniformis, achenio brevior, 1-2-serialis. Receptaculum nudum vel subfavosum. De algemeene kelk, *a*, dubbeld: de buitenste 5-bladig, de binnenste 8-bladig; de blaadjes aan den voet te zamen gegroeid. Het zaadpluis een kroontje vormende, korter dan de zaden, 1-2-rijig. De vruchtbodem, *b*, naakt of eenigzins honigraatvormig.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Capitulis geminis vel pluribus congestis, sessilibus pedunculatisve; foliis floralibus e basi latiore subamplexicauli lanceolatis; pappo multoties achenio brevior. Met gepaarde of meerdere bij elkander geplaatste, ongesteelde of gesteelde bloemhoofdjes; de bloemsteng-bladen uit een breeder en bijna stengomvallend voetstuk lancetvormig. Het zaadpluis veelmaal korter dan het zaad.

Een peenvormige, nu en dan verdeelde en in de diepte voortkruipende, en 1-2-3 en meerstengelige wortel. De stengen regt, kantig, eenigzins ruw, en gesteelde en van ondere min of meer behaarde wortelbladen, welke even als de benedenste stengbladen schaafs wijze uitgesneden zijn.

Een der straalbloempjes op de binnenzijde bij c, en op de buitenzijde bij d te zien, en o de te zamen vereenigde meeldraadjes en het stijltje. Het zaadpluis is zeer kort en als uit een kroontje van doorzichtige tandjes bestaande; men ziet het bij f op een van ter zijde voorgesteld en bij g op een van boven te zien zaadje, aangeduid door h.

Zeldzaam wordt dezelve met wille, doch meermalen met roodachtige bloemen in ons vaderland aangetroffen; met wille is zij door DE GORTER in den omtrek van Brummen gevonden geworden.

GROEIPLAATSEN. In menigte aan de *Waal* bij *Dreumen*; aan den *Lek-dijk* bij *Wijk bij Duurstede* en aan den weg van *Buren* naar *Thiel*; door de geheele *Neder-Betuwe* op vele plaatsen. Aan slootswallen bij den *Rijndijk* bij *Leyden*: MULDER; bij *Noordwijk*: MOLKENB. EN KERB. Ook overvloedig aan den *Ysseldijk*; aan dien dijk en aan andere dijken, en langs de wegen, in den omtrek van *Kampen*. Veel in de vestingwerken en langs de wegen buiten de *Molenpoort* te *Nijmegen*, en langs den griendweg naar *Weurt*: ABELEVEN JR. EN GEVERS DEYNoot. In *Vriesland* bij *Dijkshoek* aan den zeedijk en aan de trekvaart bij *Franeker*: BRUINSMA. Ook overvloedig op den *hoogen Maasdijk*, tusschen *Aalburg* en *Heusden*, en langs de *Dieze* in de *Meijerij* van den *Bosch*: VAN HOVEN. In de omstreken van *Breda*: K. v. W., en op *Walcheren*: v. D. BOSCH.

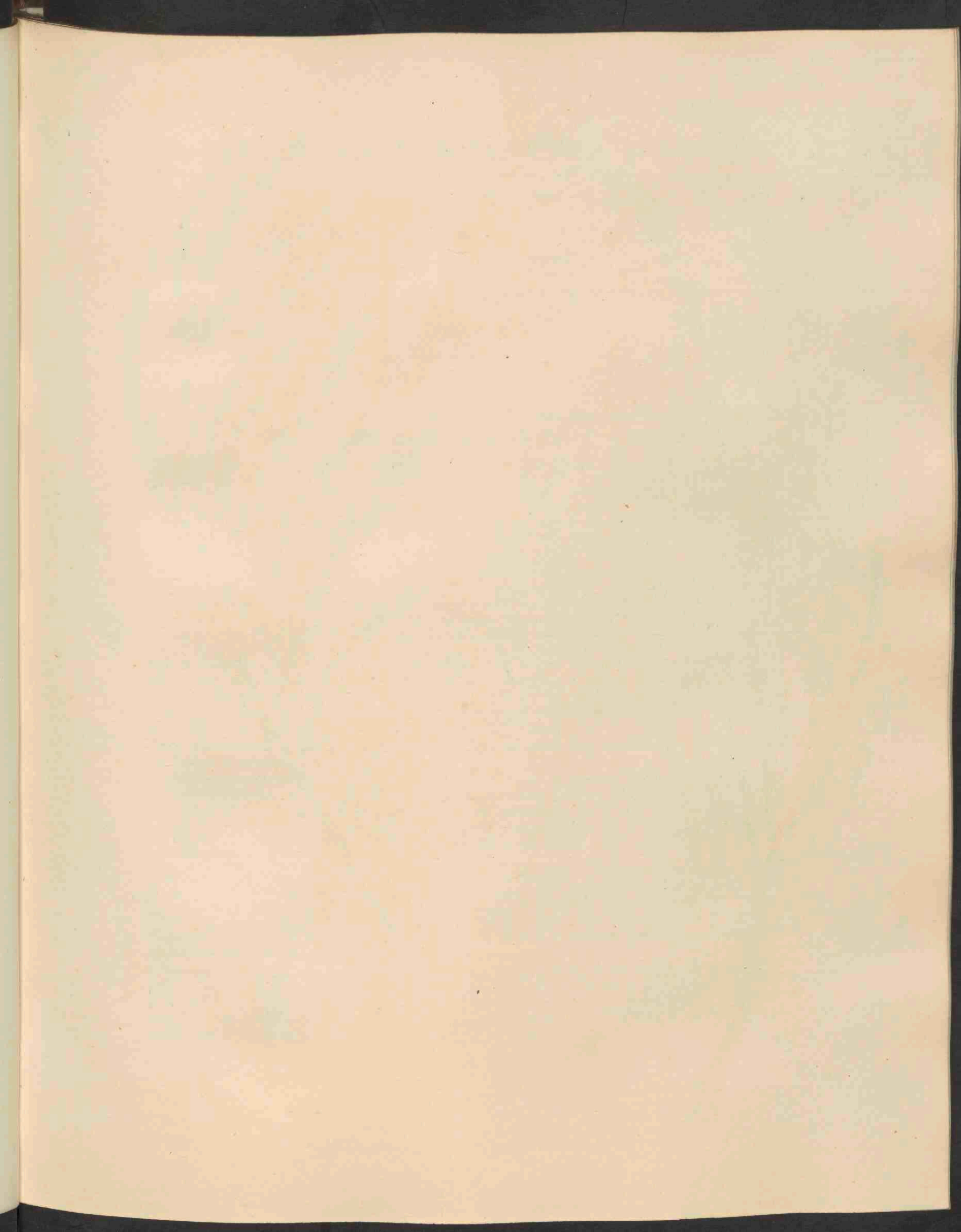
GEbruik. De bladen kunnen door den mensch op dezelfde wijze gegeten worden als die van de *Endyvie* (*Cichorium Endivia* L.), en voor het vee, inzonderheid voor koeijen, schapen en geiten, is de jonge plant zoo heilzaam geacht geworden, dat men in Engeland en in andere landen, maar ook in ons vaderland, haar mede als voedergewas geteeld heeft. Anders wordt zij, gelijk genoeg bekend is, vooral in *Vriesland*, en ook in sommige streken van de provincie *Groningen* en van *Zee-land*, hoofdzakelijk verbouwd om van de wortels de dagelijks gebruikt wordende *Suikerij* te maken; en ook kunnen die door den mensch gegeten worden, alsmede in tijden van gebrek aan koorn dienen om er brood van te bakken: wanneer zij daartoo verzameld worden vóór dat de stengen beginnen te groeijen, en na ze eerst in water van hunne bitterheid bevrijd te hebben.

In de geneeskunst is deze plant van eenerlei werking als *DI. III Pl. 168* beschreven en afgebeeld *Leontodon Taraxacum* L., en misschien is in vele gevallen het *Extractum Cichorei*, — vooral wanneer dit van deze wilde *Cichorey* bereid wordt, — te verkiezen boven het *Extractum Taraxaci* (*).

(*) Onder de werken in onze taal kan men, behalve de *Staten van Landbouw*, over de teelt van deze plant, het maken van de *Suikerij* enz., zien: C. A. BERGSMa, *Handb. voor de Vaderl. Landhuishoudk.* §§ 875—880; SORTENS, *Wetenschappelijk Maandschrift*, 1ste Jaargang, pag. 453; 2de Jaargang, pag. 80, 579.

Cichorium Intibus. L. 832.

Artemisia maritima L. B. gallica 833

ARTEMISIA MARITIMA L. β . gallica.

Fransche Zee-Alsem.

Hoogduitsch. Französicher Meerstrands-Beyfuss.

Engelsch. Upright Sea-Southernwood. Upright Wormwood.

Bloeit. September en October. 24.

NATUURL. STELSEL. *Plantae vasculares.* Subcl. I. *Phanerogamae Exogena.* Ord. *Compositae* ADANS.

STELSEL VAN LINNAEUS, Cl. XIX. *Syngenesia*, Trib. II. *Eupatorinae.*

GESLACHTS KENMERKEN. Calyx communis imbricatus, ovatus vel globosus. Flores centrales hermaphroditi, 5-dentati; radiales 1-seriales, filiformes, subdenticulati; vel flores omnes hermaphroditi. Corolla torus. Achenium obovatum, exalatum; disco epigyno minuto. Receptaculum nudum vel villosum. Een algemeene overeenliggende, eironde of kogelvormige kelk. De schijfbloempjes tweekunnig, 5-tandig; de straalbloempjes eenrijig, draadvormig, min of meer getand; of al de bloempjes tweekunnig. Steelronde bloemkroon. De zaden omgekeerd-eivormig, ongeveugeld, met een klein bovenwijvig schijfje. De vruchtbladeren naakt of wolachtig behaard.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Caulibus sterilibus caespitosis; floriferis adscendentibus vel erectis. Foliis niveo-tomentosis vel tomento evanescente subglabris, circumscriptione ovatis, 2-3-pinnatis, laciniis linearibus obtusis, caulinis inferioribus ad petiolum auriculatis, superioribus sessilibus, floralibus supremis integris. Capitulis ohlongis, tomentosis. Foliolis calycis communis oblongo-linearibus, interioribus scariosis, exterioribus herbaceis brevioribus. Floribus omnibus hermaphroditis. Var. β : capitulis erectis, ramis strictis, neque nutantibus. De onvruchtbare stengen zodevormende, de bloemdragende opgericht of regtstandig. De bladen sneeuwwit-viltachtig, of het vilt verdwijnende nagenoeg onbehaard; van omvang eivormig, 2-3-voudig gevederd, de slijpes lijnvormig, stomp. De benedenste stengbladen aan den bladsteel geoord, de hoogere ongesteeld en de bovenste bloemstandige onverdeeld. Langwerpige, viltachtige bloemhoofdjes. De kelkblaadjes langwerpig-lijnvormig; de binnenste verdroogd, de buitenste kruidachtig en korter. Al de bloempjes tweekunnig.

Verscheidenheid β : de bloemhoofdjes regtstandig, de takken regt overeind en aan den top niet naar beneden gebogen.

Onder vergrooting bij a een der bloemhoofdjes; b een afgesneden bloemkroontje, met de meeldraadjes en het stijltje, c, en dit afzonderlijk bij d, om aan te toonen hoe het aan den voet zakvormig verbreed, e, het toekomstige zaadje, f, insluit. Bij g een bloemkroontje in deszelfs geheel, waarbij de meeldraadjes, zoo als het mij toescheen, niet ontwikkeld achtergebleven zijn; en bij h het naakte, door i aangewezen, vruchtbodempje.

GROEIPLAATSEN. Op het Zand bij de Helder en te Delfzijl: VAN HALL, maar zeker ook wel op eenige der door ZEd. vermelde groeiplaatsen van *Artemisia maritima* L.: daar namelijk onze hier afgebeelde plant in de *Flora Belg. Sept.* als eene onderscheidene Soort voorkomt. In Zeeland groeit dezelve overvloedig aan de zeestranden en Schelde-dijken; zoo ook aan de zeedijken en op bijliggende landen bij *Dijkshoek*, en bij den *Steenen Man* bij *Harlingen*, en insgelijks menigvuldig op de *Hilhaak* omtrent den *Hoek van Holland*.

GEBRUIK. Dezelve geeft eenen aangenaamen, zeer opwekkenden geur van zich: zoo dat men er, door distillatie, een welriekend water van verkrijgen kan. Fijn gestoten en met driemaal zoo veel witte suiker vermengd is er eene smakelijke conserf van te maken; van de paarden wordt dezelve gegeten, maar niet van de koeijen, geiten en schapen, en overigens bezit zij eenerlei geneeskrachtige eigenschappen als de *Artemisia Absinthium* L., doch in zwakkeren graad.

ARTEMISIA MARITIMA L. β . gallica.

Nom Allemand. Französischer Meerstrands-Beyfuss.

— Anglais. Upright Sea-Southernwood. Upright Sea-Wormwood.

Fleur. Septembre et Octobre. 24.

SYSTÈME NATUREL. *Plantae vasculares*. Subcl. I. *Phanerogamae Exogenae*. Ord. *Compositae* ADANS.
SYSTÈME DE LINNÆUS. Cl. XIX. *Syngenesia*, Trib. II. *Eupatorinae*.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Calice commun imbriqué, ové ou globeux. Fleurs du centre hermaphrodites, à 5-dents; celles du rayon en une seule série, filiformes, plus ou moins denticulées; ou toutes les fleurs hermaphrodites. Corolle cylindrique. Semences obovées, point aillées, avec un petit disque épigyne. Réceptacle nu ou velu.

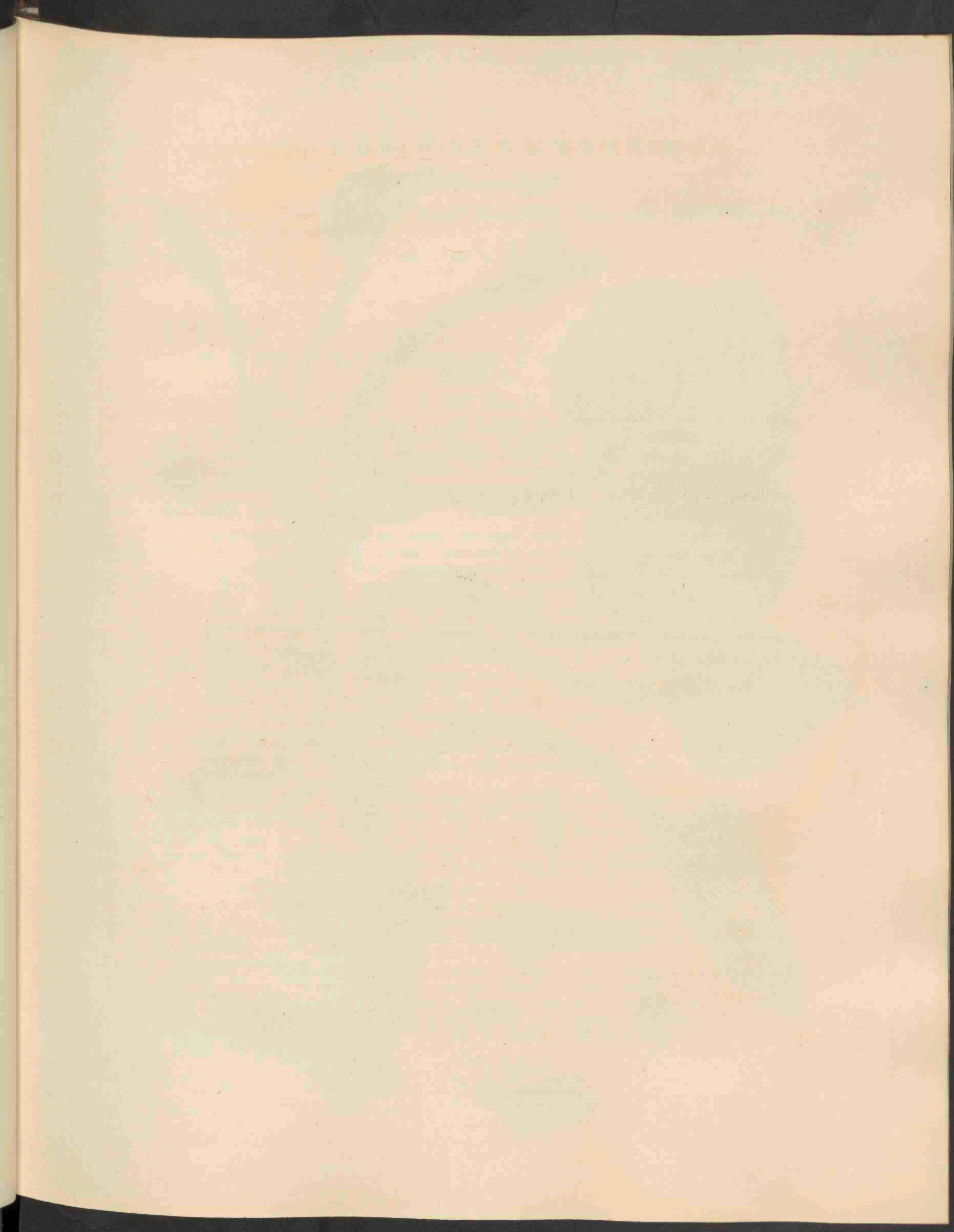
CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Tiges steriles gazonneuses, les florifères ascendentes ou érigées. Feuilles tomenteuses, blanches de neige, ou en perdant leur tégument presque glabres; ovées de circonférence, doublement ou trois fois pinnées, les segments linéaires, obtus; ce les à l'inférieur de la tige auriculées à leur pétiole, les supérieures sessiles et les florales les plus supérieures toutes entières. Capitules oblongues, tomenteuses. Folioles du calice commun oblongues-linéaires, les intérieures scarieuses, les extérieures herbacées et plus courtes. Toutes les fleurs hermaphrodites.

Var. β : à capitules érigées, et les rameaux droits et point penchés vers la terre à leur sommet.

Toutes les figures agrandies. Vers a une des capitules; b, une corolle coupée, avec les étamines et le style c, et celui-ci à-part vers d, pour montrer son élargissement sacciforme, e, qui tient enfermé la future semence, f. Vers g une corolle dans laquelle, comme il m'a paru, les étamines ont avortées, et vers h le réceptacle nu, indiqué par i.

LIEU NATAL. D'après le Prof. VAN HALL, dans le *Flora Belg. Septentr.*, au Zand près de Helder et à Delfzyl; mais vu que dans cet ouvrage notre plante vient comme une propre Espèce, il me paraît très vraisemblable que du moins quelques endroits indiqués pour l'*Artemisia maritima* L., seront de la Variété de cette plante, qu'à-présent je viens de décrire. Puis celle-ci croît dans les terres au voisinage de la mer et contre les digues du Schelde en Zélande; aussi contre les digues de la mer et dans des terres adjacentes près de Dykshoek et auprès du Steenen Man proche de Harlingen, dans la Frise, et abondamment au Hilhaak, près du Hoek van Holland.

USAGE. Un peu froissée elle répand une odeur très agréable; donc on en peut obtenir une eau odoriférante, par simple distillation. Broyée et, en quantité de trois fois son poids, mêlée avec du sucre blanc, on en a fait une conserve savoureuse. Elle est mangée par les chevaux, mais point par les vaches, les brebis et les chèvres; et ses propriétés médicales sont comme celles de l'*Artemisia Absinthium* L., mais à un plus faible degré.

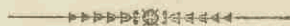
Calla palustris L. 834

CALLA PALUSTRIS L.

Water-Slangenkruid.

Hoogduitsch. Sumpf-Drachenwurz. Sumpf-Schlangenkraut. Wasser-Aron. rother Wasserpfeffer.
Engelsch. Water-Dragons.

Bloeit. Mei, Junij. 2.

NATUURL. STELSEL. *Plantae vasculares*, Subcl. II. *Phanerogamae Endogamae*. Ord.
Aroideae JUSS.

STELSEL VAN LINNAEUS. Cl. XXI. Sect. I. *Monoecia Androgynia*.

GESLACHTS KENMERKEN. Spatha plana. Spadix undique staminibus et paucioribus intermixtis ovarii tectus. Perianthium nullum. Flos mascul: Stamen 1; antherae biloculares. Flos faem: ovarium 1. Bacca. Eene vlakke bloemscheede. Het bloemkolfje rondom met meeldraadjes, en daartusschen met eenige vruchtbeginsels bezet. Geen bloemdek. De mannelijke bloem: één meeldraasje, met tweehokkig meelknopje. De vrouwelijke bloem: één vruchtbeginsel. De vrucht: eene Bes.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Foliis cordatis. Spatha plana, superne nivea. Hartvormige bladen. De bloemscheede vlak, van boven sneeuwwit.

Deze plant maakt geene steng, maar uit eenen dikken, vleezigen, in geledingen afgedeelten en daaruit wortelvezels, a, afgevenden, en voortkruipenden wortelstok ontspringen lang gesteelde, hartvormige, eenigzins dikke, gestreepte en in een kort puntje eindigende bladen, en hier en daar een bloemsteel. Blad- en bloemstelen zijn aan den voet met breede, bladachtig-vliezige schubben bedekt, en het bloemkolfje, b, is bijna rondom van eene, van boven sneeuwwitte en glanzige, vlakke, in een elsvormig puntje eindigende, en aan de onderzijde met de bladen gelijkkleurige bloemscheede, c, omgeven. Men ziet het bloemkolfje eenigzins vergroot, met half weggesneden bloemscheede, bij d, om duidelijker de, veelal 6 aan 6 tot 8 aan 8, rondom de vruchtbeginseltjes, e, geplaatste meeldraadjes aan te duiden. Een vergroot vruchtbeginseltje bij f; waarop g het stempeltje. Bij h een rijp wordend vruchtbeginsel doorgesneden; hetwelk gewoonlijk in 6-8 hokjes verdeeld is, elk met een zaadje i, en dit in het eerst van een rood vliesje omgeven, doch ten laatste zwart gekleurd, k. Figuur j een bloemkolfje met rijpe bessen.

Hoewel zeldzaam gebeurt het echter nu en dan dat men het bloemkolfje van twee, volkomen aan elkander gelijke en tegenover elkander gestelde, bloemscheden omgeven aantreft (MAUQUIN-TANDON).

GROEIPLAATSEN. In de veenen onder *Westbroek* overvloedig, en in die onder *Tienhoven* mede in het geheel niet zeldzaam. In eene sloot nabij den korenmolen van *Tienhoven* vond ik dezelve bloeiende in de maand September, en voorts trof ik haar ook in de veenen onder *Achttienhoven* aan, en in eene sloot omtrent het huis de *Diervoort*, onder *Hatert* bij *Nijmegen*. — De Heer ABLEVEN JR. zond mij dezelve uit eene sloot nabij het Tolhuis tusschen *Nijmegen* en *Grave*. Volgens eene aantekening van DE GORTER, door mij gelezen bij den Hoogl. kops, is deze plant ook bij *Elburg* gevonden geworden, en volgens de *Flora Leidensis* van MOLKENBOER en KERBART is zij, echter meer dan twee eeuwen geleden, ook in de nabijheid van *Leijden* gevonden geweest. Overigens vindt men door Prof. VAN HALL aldus opgegeven: »in slooten en staande wateren bij *Oldbroek* op de *Veluwe*; tusschen *Rotterdam* en *Gouda* langs den *Hoogen Dijk*; bij *Logchem*; tusschen *Hartskamp* en *Barneveld*.”

GEbruik. De wortels (wortelstokken) gekauwd wordende zijn eerst smakeloos, geven allengskens een zeer scherp en hevig brandend gevoel, maar zijn zij evenwel in tijden van schaarschheid in Rusland gebruikt geworden om er brood van te maken; hoedanig brood ook in Lapland zeer wel bekend en aldáár *Missebroed* genaamd is, en waartoo zij gedroogd, fijn gestolen of gemalen, dan opgekookt en in water te wecken gezet worden, tot dat zij alle scherphheid verloren hebben.

CALLA PALUSTRIS L.

Calla des marais.

Nom Allemand. Sumpf-Drachenwurz. Sumpf-Schlangenkraut. Wasser-Aron. Rother Wasserpfeffer.
— Anglais. Water-Dragons.

Fleur. Mai et Juin. ♀.

SYSTÈME NATUR. *Plantae vasculares*. Subcl. II. *Phanerogamae Endogenaе*. Ord. *Aroïdeae* Juss.

SYSTÈME DE LINNAEUS. Class. XXI. Sect. I. *Monoecia Androgynia*.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Spathe plane. Spadix de tout côté parsemé par les étamines et quelques ovaires. Point de périanthe. Fleurs masculines : une étamine, à anthères biloculaires. Fleurs féminines : un ovaire, qui puis constitue une baie.

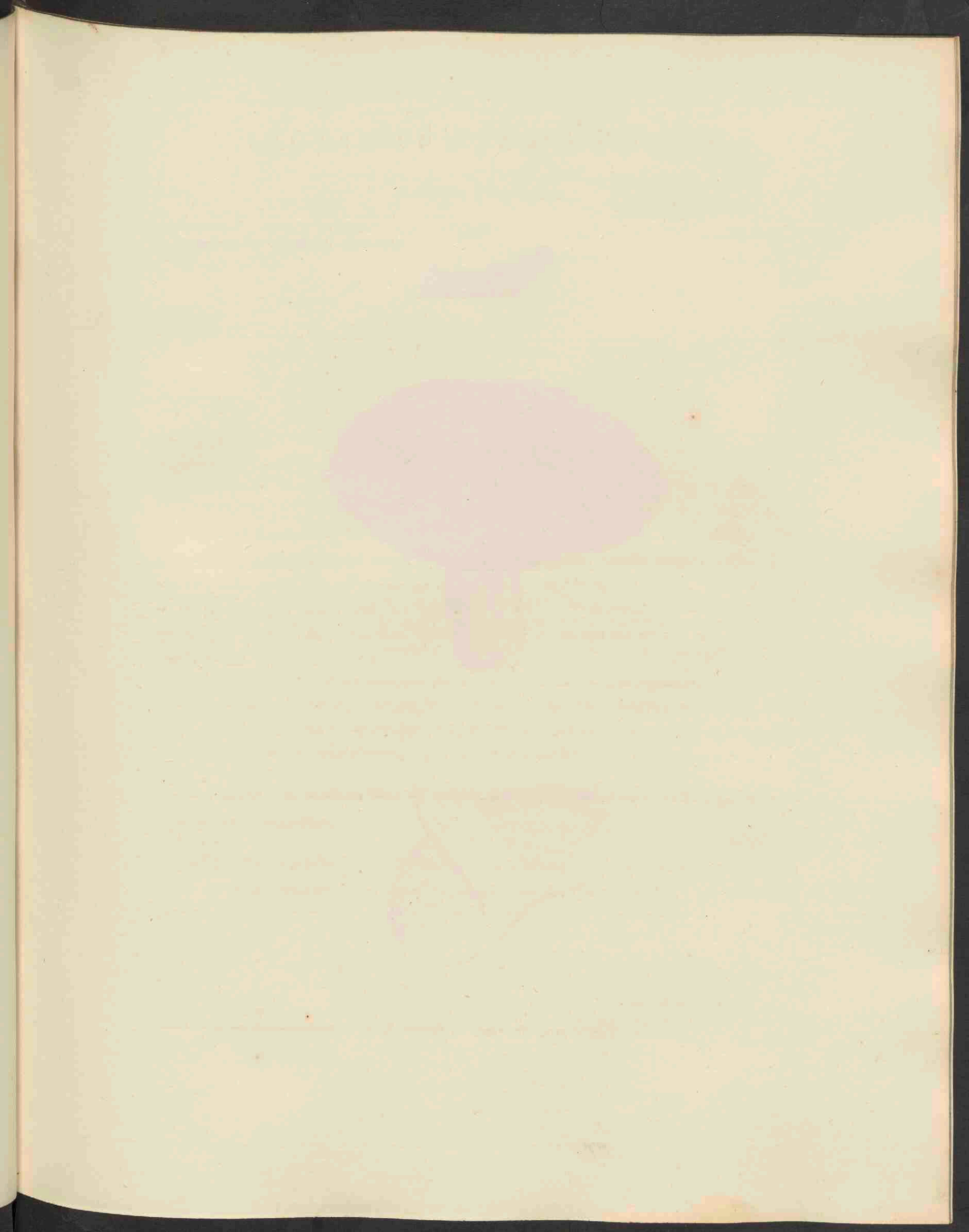
CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Feuilles cordées. Spathe plane, blanche de neige au dedans.

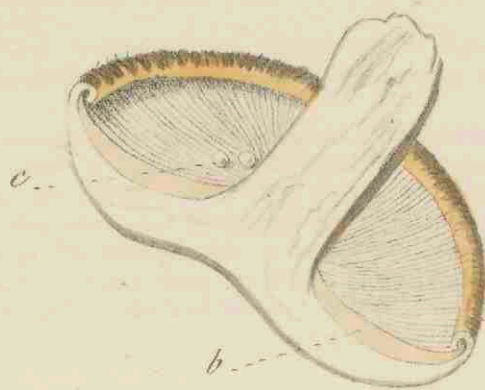
C'est une plante acaule, mais d'un rhizome épais charnu et à articulations radicantes, a, ils naissent des feuilles longuement pétiolées, cordées, un peu épaisses, rayées et terminées par une petite pointe allongée, et entr' elles les hampes. Celles-ci et les pétioles sont à leur base couverts par des écailles larges et un peu membraneuses, et le spadix, b, est presque entièrement entouré d'une spathe, c, plane, terminée par une pointe en alène, de couleur blanche de neige dans son dedans mais en-dehors de la même couleur que celle des feuilles. Vers d le spadix est un peu agrandi, et la spathe enlevée en partie, pour faire voir comment les étamines sont ordinairement groupées de 6 à 6 ou de 8 à 8, autour de l'ovaire, e. Un ovaire agrandi vers f et g le stigmate, et un ovaire mûrissant et coupé vers h. Les ovaires sont ordinairement à 6-8 loges monospermes, et les graines, i, enveloppées d'abord par une arille orangée, et puis toute noire.

Figure j un spadix à fruits mûrs. Rarement on rencontre le spadix en touré de deux spathes, opposées et parfaitement semblables l'une à l'autre (MAUQUIN-TANDON).

LIEU NATAL. Abondamment dans les tourbières de *Westbroek*, *Achttienhoven* et *Tienhoven*, dans la province d'Utrecht. Aussi je l'ai trouvé dans une fossé entre *Hatert* et la maison de *Diervoort* près de *Nimègue*, et de ces environs il m'a été envoyé par Mons. ABELEVEN JR. D'après une annotation de DE GORTER, disposée entre les papiers du Prof. KOPS, il vient aussi auprès d'*Elburg*, et selon le *Flora Leidensis* de MOLKENBOER et KERBERT, jadis on l'a rencontré auprès de *Leide*. Puis le Prof. VAN HALL l'a indiqué dans des fossés et des eaux tranquilles près d'*Oldbroek* au *Velluwe*; au *Hoogen Dyk* entre *Rotterdam* et *Gouda*; près de *Logchem* et entre *Hartekamp* et *Barneveld*.

USAGE. Quand on en mâche la racine (le rhizome) premierement on n'en aperçoit aucun goût, mais puis il moleste par une acreté très brulante. Néanmoins dans des temps de disette dans la Russie on en a fait du pain, et dans la Laponie pour cette fin on en fait tant d'usage, que chacun y connaît le *Missebroed*. Pour faire ce pain les racines sont séchées, pilées ou moulées en poudre, puis cuites dans l'eau et macérées, jusqu'elles soient délivrées de toute leur acreté.

Lactarius turpis Fries 835.

LACTARIUS TURPIS FRIES. (*)

Hatelijke Paddestoel.

Hoogduitsch. Häslicher Blätterpilz.

Groeit in den Herfst.

NATUURLIJK STELSEL, STELSEL VAN LINNAEUS EN GESLACHTS KENMERKEN zie bij Pl. 825.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Pileo compacto plano-disciformi olivaceo-umbrino azono, margine primo luteo-villoso, stipite farcto brevi viscoso deorsum attenuato olivaceo, lamellis tenuibus pallidis, lacte acri albo. Het hoedje vast van vleesch, vlak-schijfvormig, olijfkleurig-omberbruin, zonder cirkels; in het eerst met geel-viltigen rand, *a*; het steeltje gevuld, kort, olijfkleurig, kleverig, naar boven toe eenigzins smaller; de plaatjes dun, bleek van kleur, *b*, en met een scherp, wit, melkachtig vocht, *c*.

Het hoedje is bij vochtig weér in het midden min of meer kleverig, wordt van vlak-schijfvoormig eerst in het midden neêrgedrukt, allengskens trechtervormig en ten laatste niet zelden diep schotelvormig, en vertoont zich alsdan tevens geheel zwart.

GROEIPLAATSEN. In bosschen. Door mij tusschen laag hout bij *Naaldwijk*, en tusschen *Monster* en *Loosduinen* aangetroffen.

GEBRUIK. Niet tegenstaande deszelfs afschrikkende benaming is hij volgens FRIES eetbaar, en wordt ook door LETELLIER, in zijne *Hist. et décrit. des Champign. etc.*, voor onschadelijk geacht.

(*) *Agaricus turpis* WEINM.

LACTARIUS TURPIS FRIES. (*)

Agaric meurtrier.

Surnoms. Morton. Raffault. Calalos.

Nom Allemand. Häszlicher Blätterpilz.

Il vient en Automne.

SYSTÈME NATUREL, SYSTÈME DE LINNÆUS et CARACTÈRES GÉNÉRIQUES, voyez à la Planche 825.

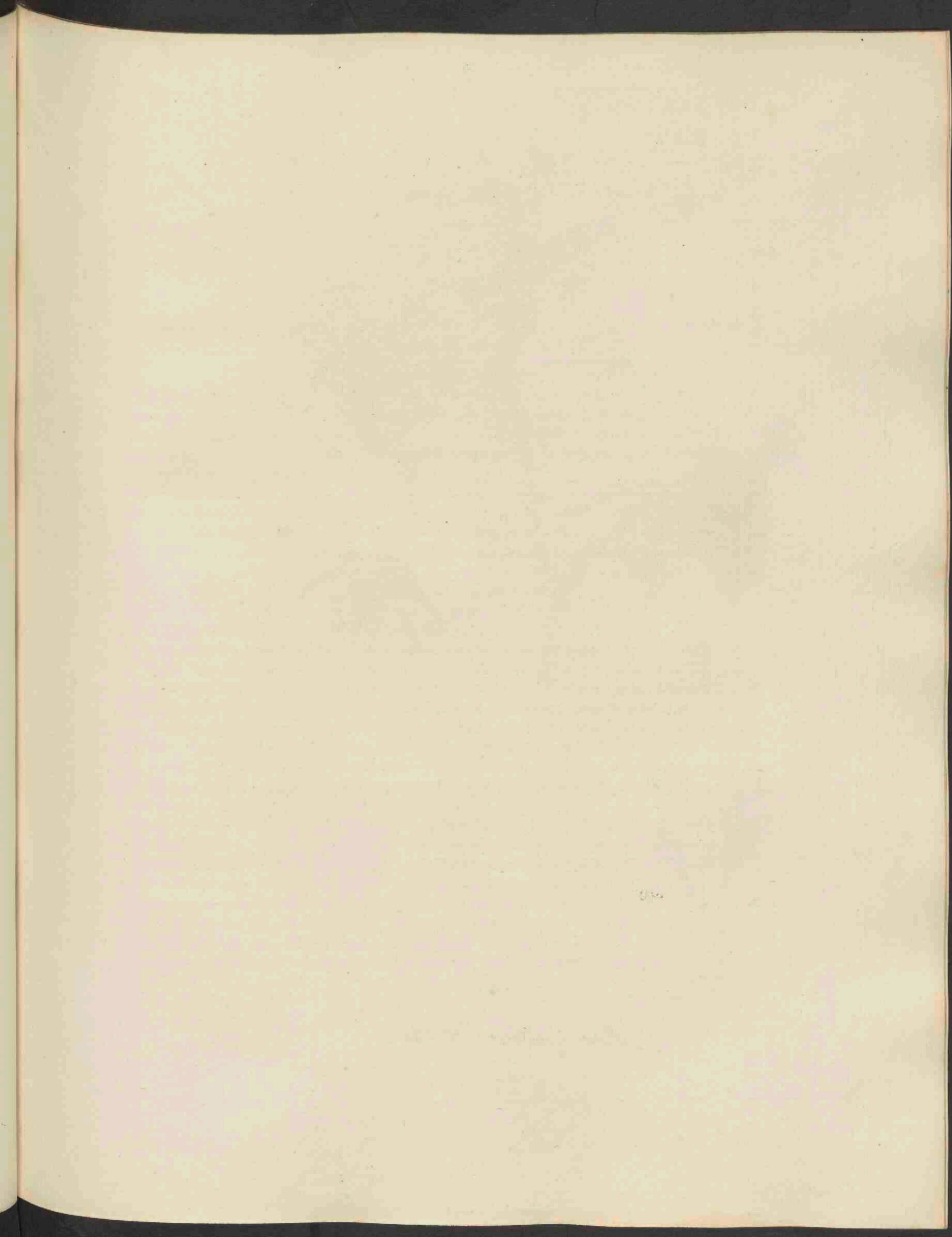
CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Chapeau compact, plan disciforme, de couleur d'ombre-olivâtre, pas zoné, à marge premièrement roulée vers le dedans et à villosité jaunâtre, *a*; stipe plein, court, viscide, aminci vers la base, olivâtre; feuillets minces, pâles, *b*, et à un lait blanc et âcre, *c*.

Dans des temps humides le centre du chapeau est plus ou moins visqueux; de plan disciforme premièrement il devient un peu déprimé, puis il se montre excavé en entonnoir, et à la fin souvent on le voit sous forme d'une large coupe, et à même temps aussi presque tout noir.

LIEU NATAL. Je l'ai trouvé dans du bois taillis près de *Naaldwijk*, et entre *Monster* et *Loosduinen*.

USAGE. Nonobstant ses dénominations effrayantes, selon FRIES il est comestible, et aussi LETELLIER l'a dénoncé inuisible.

(*) *Agaricus turpis* WEINM.

Rosa Gallica L. 836.

R O S A G A L L I C A . L .

Fransche Roos.

Hoogduitsch. Essigrose.

Bloeit Julij. †.

Natuurl. Stelsel. *Pl. Phanerog. Calycanthae. Ordo II. Confines. Formatio II. Rosiflorae* fam. 98.

Rosaceae. REICH.

Stelsel van LINNEUS. Cl. XII. Ordo. III. *Icosandria Polyginia.*

GESLACHTS KENMERKEN. Cal. tubo urceolato ovaria recipiente, limbo 5-part Cor. 5-petala. Stam numerosa stylis subxsertis. Pyrenae numerosae setosae in receptaculo subcarnescente. De kelk met eene bekervormige buis de vruchtbeginsels in zich bevattende, de boord vijf-deelig. De bloemkroon vijfbladerig. De meeldraden talrijk. De stampers talrijk boven de stijltjes bijna uitstekende. De pitten talrijk borstelig in een vleezig ontvangbed.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Fructu oblongo pedunculisque glanduloso — hispidis, calycis laciniis in apicem attenuatis, foliolis elliptico-oblongis simpliciuscule serratis, aculeis setisque glanduliferis rectis. Met eene langwerpige vrucht en klierachtig-stekelharige bloemsteelen. De kelkklippen aan de punt versmald, de blaadjes ovaal langwerpig, eenvoudig gezaagd, de stekels en borstels klierachtig en regt. *a*, De bloem met de bladeren. *b*, Het vruchtbeginsel. *c*, De geslachtsdeelen. *d*, De stamper. *e*, Een meeldraadje. *f*, De vrucht. *g*, Een bloemblad.

De bladeren van deze soort zijn van onderen zeegroen, de bloemen donkerrood, men heeft er ook eene verscheidenheid van met bonte bloemen.

Reeds vroeg was dit geslacht van planten het onderwerp der zangen van verscheidene dichters, zoowel HORATIUS als de Perzische dichter SAADY bezongen, derzelver frischheid en zachten glans. Deze soort komt op alle gronden voort, men kan dezelve zoowel door zaden als door stekken vermenigvuldigen. De takken, die bloemen hebben voortgebracht, sterven dikwijls af, maar uit de wortels komen nieuwe scheuten. Elk jaar moet men de takken in de maand Maart inkorten, om zoo doende de plant te vernieuwen, en vóór te komen, dat zij door de bloemen niet uitgeput wordt. Ook kan men het bloeijen later doen geschieden, door haar eenige weken voordat de knoppen zich vormen te verplanten, men laat ze dan drie à vier dagen uit den grond en herplant ze dan wederom.

GROEIPL. In *N. Holland*, tusschen Groot en Schorel, aan de kanten der akkers. Reinwardt. Ik zelf vond haar, met de verscheidenheid met bonte bloemen, in een bosch bij Voorschoten.

GEBRUIK. Zonder van het genoegzaam bekende Rozenwater te spreken dat uit dezelve bereid wordt, is het ook een zacht uitdrijvend middel. Avicennus bij de Arabieren, en Actuarius bij de Grieken schijnen het eerst deze afdrijvende eigenschap gekend te hebben. Uiterlijk gebruikt men dezelve in oplossende pappen; zet men ze in wijn, dan zijn zij dienstig tot het versterken van zenuwachtige deelen die gekwetst zijn. Het smeersel of de Rozenzalf dient tegen de kloven in de lippen. Buitendien worden ook derzelver vruchten in conserf gebruikt tegen verzwakking der Maag.

R O S A G A L L I C A L .

Rose Française.

Nom Allemand. Essigrose.

Fleurit. Juillet †.

Système Naturel. Pl. Phanérog. Calycanthae. Ordo II. Confines. Formatio II. Rosiflorae. fam. 98.
Rosaceae. REICH.

Système de LINNEUS. Cl. XII. Ordo III. Icosandrie Polygamie.

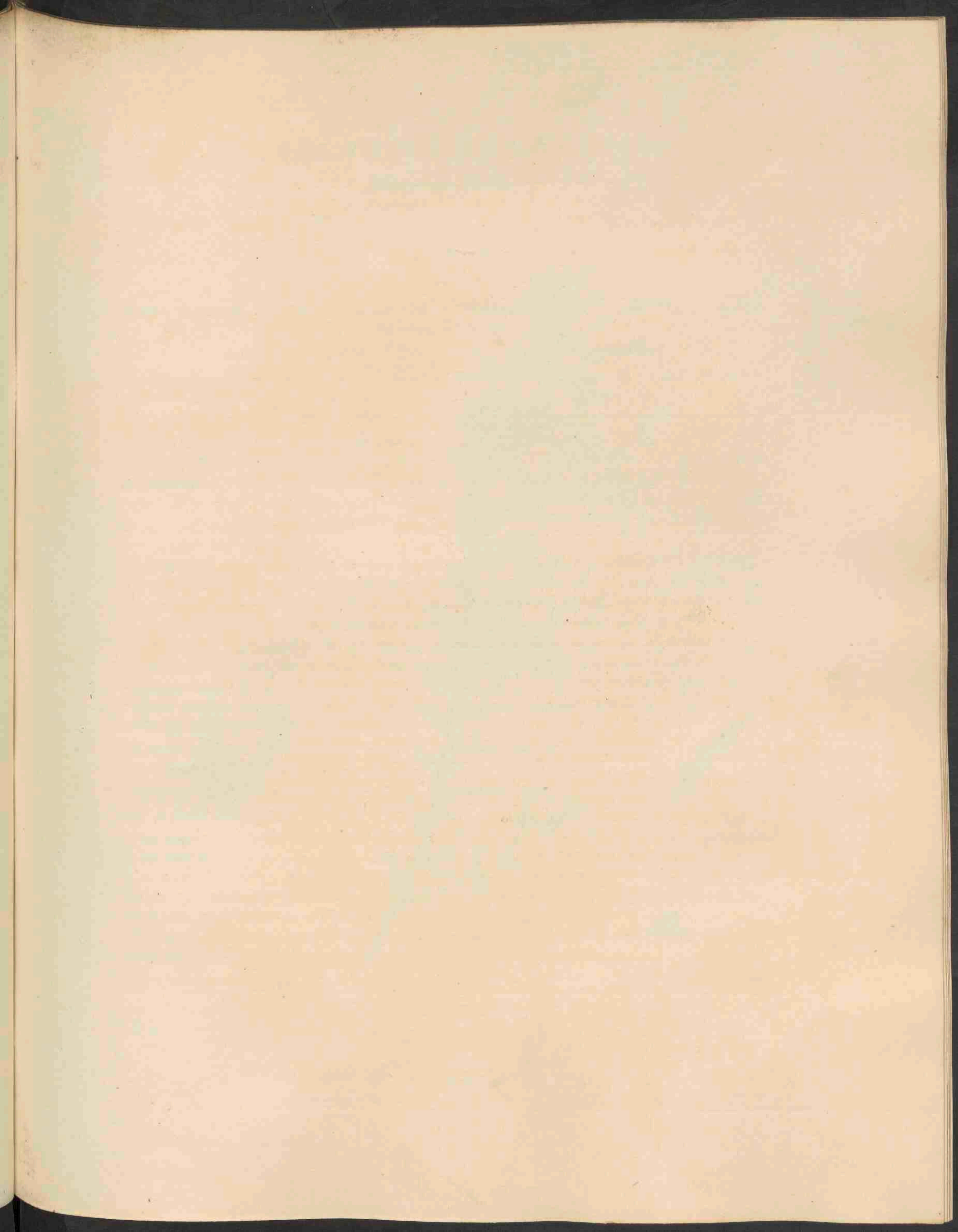
CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Calice avec un tube urcéolé contenant les ovaires. Le limbe 5 partite. La corolle à cinq pétales. Les étamines ainsi que les pistils en nombre indéterminé, ces derniers surpassant presque les styles. Les pépins hérissés en grand nombre dans un réceptacle presque charnu.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Le fruit oblong avec des pédoncules glanduleux et piquants, les divisions du calice rétrécis à la pointe, les folioles ovales oblongues simplement serraturées, les épines et les soies (poils simples) glanduleuses et droites. *a*, La fleur avec les feuilles. *b*, Une ovaire. *c*, Les organes sexuels. *d*, Le pistil. *e*, Une étamine. *f*, Le fruit. *g*, Une pétale.

Les feuilles de ce genre ont à la partie inférieure une couleur de vert de mer les fleurs sont d'un rouge foncé, on en a aussi une variété avec des fleurs bigarrées. Ce genre de plante fût déjà de bonne heure le sujet des chants de plusieurs poètes, HORACE et le poète Persan SAADY ont chantés sa fraîcheur et son doux éclat. — Cette sorte s'accommode de tous les terrains on peut l'élever de semences aussi bien que la multiplier par bouture. Les branches qui ont porté des fleurs périssent souvent; mais les racines poussent de nouveaux jets. Il faut tous les ans raccourcir les tiges, au mois de Mars, pour renouveler la plante, et empêcher qu'elle ne s'épuise en fleurs. On peut aussi retarder les fleurs, en les déplantant quelques semaines avant la formation des bourgeons, les laissant trois à quatre jours hors de terre et les replantant ensuite.

LIEU NATAL. Dans la N. Hollande, entre Groet et Schorel, au bord des Champs; Reinwardt. Moi même je l'ai trouvé, ainsi que la variété avec des fleurs bigarrées, dans un bois proche de Voorschoten.

USAGE. Sans faire mention de l'huile de rose qu'on en retire et qui est assez connue, je dirai seulement que c'est un purgatif doux. Avicenne chez les Arabes, et Actuarius chez les Grecs semblent les premiers d'avoir connu ces facultés purgatives. A l'extérieur on s'en sert dans les fomentations résolatives; on les met dans du vin, alors elles sont propres à fortifier les parties nerveuses foulées. L'onguent ou pommade de rose sert contre la gercure des lèvres. Outre cela on en fait une conserve recommandée dans les foiblesses d'estomac.

Genista Germanica L. 857.

GENISTA GERMANICA. L.

Duitsche Brem.

Hoogduitsch. Deutsche Ginster.

Bloeit. Junij. †

Natuurl. Stelsel. *Pl. Phanerog. Calycanthae*, Ordo I. *Variflorae*, Formatio II. *Leguminosae*, Fam. XC. *Papilionaceae*. REICH.

Stelsel van LINNAEUS Cl. XVII. *Diadelphia*, Ord. III. *Decandria*.

GESLACHTS-KENMERKEN. Cal. bilabiatus, labio sup. bifido, infer. tridentato, cor. vexillum deflexum carina laxa. Legumen compressum. — De kelk tweelippig, de bovenste lip tweedeelig, de onderste drietandig, de bloemkroon met slappe kiel, en neêrgebogen vlag. De peulvrucht zamengedrukt.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Pilosa, spinis compositis, ramis floriferis inermibus, foliis ovato-lanceolatis petiolatis. Pedalis bipedalis, legumina oblique ovalia oligosperma, pubescentia. — Behaard, met zamengestelde doornen, de bloemdragende takken ongewapend, de bladeren ei-lancetvormig gesteeld. Één à twee voeten hoog, de peulvruchten schuinsch ovaal weinig zaden bevattende, zacht-harig. *a*, de bloemsteng met de bloemen; *b*, de kelk met de geslachtsdeelen; *c*, de peulvrucht; *d*, dezelve van binnen.

De bladeren zijn ruig, gevind, meest acht aan elke zijde der bladsteel, het kieltje is zachtharig, de geslachtsdeelen niet geheel instuitend. De bloemen tabrijk, aan de einden der takken geplaatst. De geheele plant gelijkt veel op het eerste gezicht naar de Genista Anglica, doch nader beschouwd ziet men dat zij regtstandig, grooter en over al hare deelen behaard is.

LODEWIJK de IX (bijgenaamd de Heilige) Koning van Frankrijk, stelde in het jaar 1234 eene ridderorde van dit geslacht van planten in (Ordo genistae floris, genaamd) bestaande uit eene keten van zamengevlochte Brembloemen, waaraan een goud kruis in de gedaante van eene Lelij, met de spreuk *Exaltat humiles*. Ook zijne lijfwacht had op den wapenrok zoowel op de borst als op den rug eene dergelijke Brembloem gestikt.

GROEIPLAATS. Op *Muiderberg*, DE GORTER. Ik zelf vond haar slechts éénmaal op de bergen tusschen de *Plasmolen* en *Groesbeek* bij Nijmegen.

GEBRUIK. Bijzondere eigenschappen van deze plant zijn niet bekend, als alleen dat zij een verzachtend en ontbindend vermogen bezit.

Alle soorten van Brem komen gemakkelijk voort uit zaad, men doet beter dit in den Herfst dan in het voorjaar te zaaijen. Zij kunnen de eene soort op de andere geënt worden, en zijn niet kiesch op de soort der grond. De knoppen derzelve worden in azijn gelegd om in soussen te gebruiken, doch zij zijn meestal hard. De takken worden tot het maken van bezems gebruikt, en leveren des winters een goed voeder voor de schapen.

De naam *Genista* is, volgens RAY, afkomstig van het Latijnsche woord *genu*, omdat derzelve takken buigzaam zijn.

GENISTA GERMANICA. L.

Génet Allemand.

Nom Allemand. Deutsche Ginster.

Fleurit. Juin. †.

—
Système Naturel. *Pl. Phanérog: Calycanthae.* Ordo I. *Variflorae.* Formatio II. *Leguminosae.*
Fam. XC. *Papilionaceae.* REICH.

Système de LINNEUS. Cl. XVIII. *Diadelphie.* Ordo III. *Décandrie.*

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Calice bilabié, la lèvre supérieure bifide, l'inférieure tridentée. La corolle avec une carène lache, et un étendard s'inclinent. Le fruit (une légume) comprimé.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Poilue, avec des épines composées, les branches florales sans épines, les feuilles petiolées d'une forme ovale-lancéolées. Grandeur d'un à deux pieds, les fruits obliquement ovales oligospermes, pubescentes. *a*, la tige avec les fleurs; *b*, le calice avec les organes sexuels; *c*, le fruit (légume); *d*, le même en dedans.

LOUIS IX (surnommé le saint) Roi de France, institua dans l'année 1234 une décoration de ce genre de plante (sous le nom de ordo Genistae Floris) consistant dans une chaîne entrelacée de fleurs de Gênets, avec une croix en or en forme d'une fleur de Lis, avec la devise, *Exallat humiles.* Sa garde avait aussi une saie (vêtement des anciens Français en temps de guerre) brodée sur la poitrine et sur le dos, avec une fleur de ce même genre.

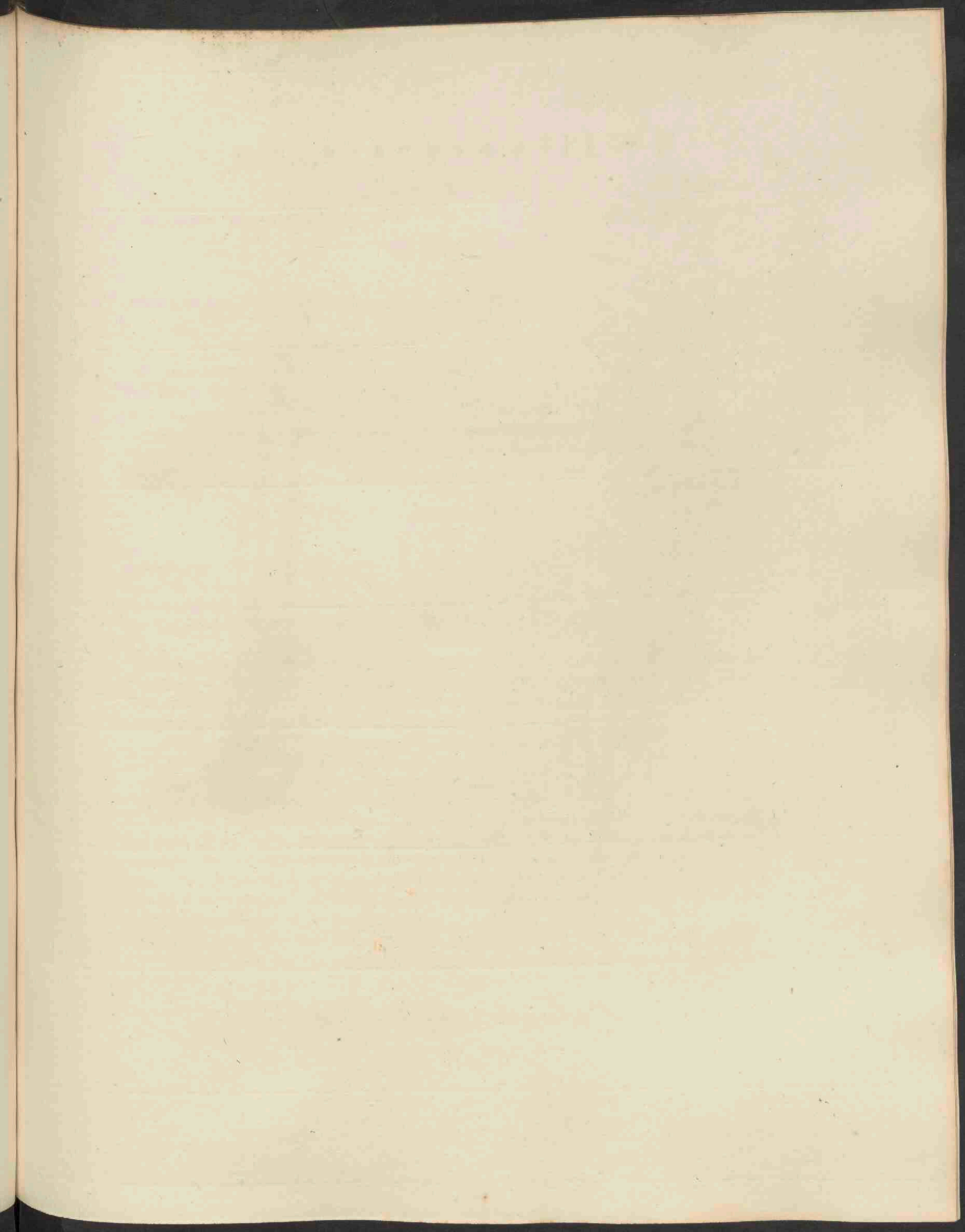
Les feuilles sont poilues, pinnées, pour la plupart en nombre de huit à chaque côté de la tige, la carène pubescente, ne renferment pas tout à fait les organes sexuels. Les fleurs sont en grand nombre, disposées à la fin des branches. Toute la plante ressemble au premier abord beaucoup au Genista Anglica, mais quand on l'examine de plus près on voit qu'elle est dressée, plus grande, et poilue à toutes ses parties.

LIEU NATAL. Au *Muiderberg*, DE GORTER. Moi même je ne l'ai trouvé qu'une seule fois sur les Montagnes entre le *Plasmolen* et *Groesbeek* près de Nimègue.

USAGE. On ne connaît pas des propriétés particulières de cette plante, seulement qu'elle est adoucissante et émolliente.

Tous les Gênets s'élèvent aisément de semence, qu'il vaut mieux mettre en terre, des l'automne qu'au printemps. On peut les greffer les uns sur les autres; ils ne sont point délicats sur la nature du terrain. On confit au vinaigre les boutons de genêt, pour les employer dans les sausses, mais ils sont ordinairement durs. Les branches servent à faire des balais, et fournissent un fourrage pour les moutons pendant l'hiver.

Le nom *Genista* est formé du mot latin *genu*, selon RAY, ainsi nommé parceque ses branches sont pliantes.

Orobanche Major L. 858.

OROBANCHE MAJOR. L.

Groote Bremraap.

Hoogduitsch. Grosser Wurger.

Bloeit Junij—Julij. 2.

Natuurl. Stelsel. *Pl. Phanerog. Synpetalae.* Orde II. *Lobiflorae.* Formatio I, *Tubiflorae.* Fam. 79, *Personatae.* REICH.

Stelsel van LINNAEUS. Cl. XIV. Orde II. *Didynamia. Angiospermia.*

GESLACHTS-KENMERKEN. Cal. disepalus aut monosepalus 4—5 fidus. cor. ringens, galea emarginata, labio tribolo, marcescens. Stigma transverse bibolum. caps. bivalvis, verticaliter dehiscens. Plantae parasiticae petiolis sparsis squamaeformibus. — De kelk is twee of éénbladig 4—5 deelig. De bloemkrans greinzende, de helm uitgerand, verwelkende, met eene drielobbige lip. De stempel overdwars twee-lobbig. De doosvrucht loodregt opengaande. Het zijn woekerplanten, met verspreide schubvormige bladsteelen.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Stigmate patentim bilobo, stylo ex toto-staminibus superne pilosellis sepalis aequaliter bipartitis squamisque avato-lanceolatis. Rigida, crassa, bulbus brunneus, flores sordide violacei intus nigricantes, stigma flavum, demum tota brunnescens. — Met eene twee-lobbige verwijderde stempel, de stijl geheel- de meeldraadjes van boven behaard, de kelkbladen even groot tweedeelig met eironde lancetvormige schubben. De geheele plant is regtstandig, vleeschzig, met eene bruine bol en vuil violetkleurige van binnen zwartachtige bloemen, de stempel is geel, op het laatst geheel bruinachtig. *a*, de bloemsteng met de bloemen, *b*, de bruine bol met de schubben (de plaats van bladeren vervangende), *c*, de helm met de stamper en de helmstijltjes, *d*, Een helmstijltje, *e*, de stamper.

De bloemen ontwikkelen zich ongesteeld in de oksels der schubben aan de top der steel, waar zij als het ware eene aar vormen, aldus vervolgen zij hunne wasdom en rijpen hunne vrucht, zelfs dan wanneer de steel van onder naar boven geheel verdroogd is. Wanneer zij uit den grond te voorschijn komen zijn zij geheel kleurloos, en verkrijgen die eerst op den dag even vóór het verwelken. De geheele plant is geelachtig en zachtharig en derzelver wortel hecht zich voornamelijk op die van sommige planten met peulvruchten. Bij het doorsnijden der steel be- komt het staal van de scalpel onmiddellijk eene zwarte kleur.

GROEIPLAATS. Aan de *Grebbe* bij Rhenen. Bij *Logchem* op *Genista scoparia*, F. A. W. MIQUEL, Bij *Harderwijk*, M. DASSEN. In menigte vond ik haar zelf op *Genista scoparia* tusschen de *Plasmolen* en *Groesbeek*, als ook, op de reeds door DE GORTER aangewezen plaats, op *Hulsen* bij Nijmegen.

GEBRUIK. De geheele plant is bitter en zamentrekkend en wordt als een middel tegen kolijk gegeven. Uiterlijk gebruikt is zij wondheelend. Soms tijds verspreid dezelve eene geur van kruidnagelen. Zij is zeer nadeelig in die streken waar zij zich te veel vermenigvuldigd, want, als woekerplant put zij de anderen uit die haar voeden.

NB. De vroeger in deze Flora Batava afgebeelde *Orobanche major*, is de echte *Orobanche caryophyllacea* zijnde eene zeer algemeene Duinplant in de Zeeduinen bij Katwijk en Scheveningen.

OROBANCHE MAJOR. L.

Grande Orobanche.

Nom Allemand. Grösser Wurger.

Fleurit. Juin—Juillet. 2.

Système Naturel. Pl. Phanérog. Synpetalae. Ordo II. Lobiflorae. Formatio I. Tubiflorae. Fam. 79;
Personatae. REICH.

Système de LINNAEUS. Class. XIV. Orde II. Didynamie Angiospermie.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Calice di-ou monosépale quadri-quinquéfide. Corolle ringente la lèvre supérieure émarginée se desséchant, la lèvre inférieure trilobée. Stigmate transversalement bilobé. Capsules bivalves, s'ouvrent verticalement. Ce sont des plantes parasites avec des pétioles répandus en forme d'écailles,

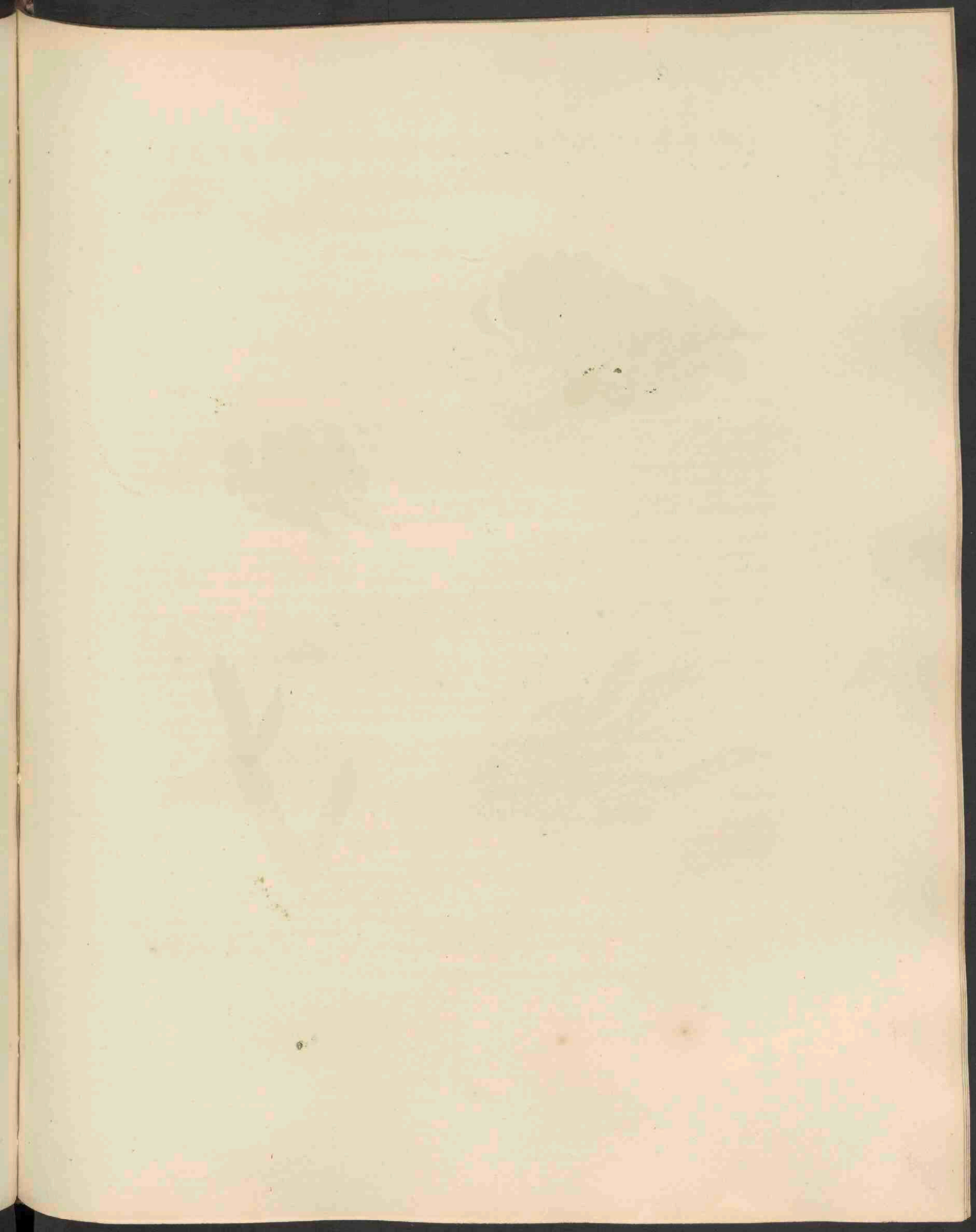
CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Stigmate à deux lobes éloignés, le style total-les étamines à la partie supérieure poilues, les sépales d'une grandeur égale bipartites, les écailles ovales lancéolées. La tige dressée et charnue, une bulbe brune, les fleurs d'un sale violet, noirâtre en dedans, le stigmate jaune, plus tard brun. *a*, la tige avec les fleurs; *b*, la bulbe brune avec les écailles (remplaçant la place des feuilles); *c*, la lèvre supérieure avec le style et les étamines; *d*, une étamine; *e*, le style.

Les fleurs naissent sessiles dans l'aisselle des écailles du sommet de la tige, où elles forment une espèce d'épi; elles continuent leur végétation, et achèvent de murir leurs graines, même alors que, de la base au sommet la tige est entièrement desséchée. Lorsqu'elles sortent de terre, elles sont étiolées, et ne se colorent qu'en se fanant au grand jour. Toute la plante est jaunâtre et velue, sa racine s'attache particulièrement sur les racines de quelques légumineuses. La lame du scalpel, qui sert à obtenir des tranches transversales de la tige, se couvre immédiatement de noir.

LIEU NATAL. Au *Grebbe* proche de Rhenen, BERGSM. Aux environs de *Logchem* sur *Genista scoparia* F. A. W. MIQUEL. Près de *Härderwijk*, M. DASSEN. Moi même je l'ai trouvé en grande quantité sur *Genista scoparia* entre le *Plasmolen* et *Groesbeek*, ainsi qu'à la même place, déjà indiquée par DE GORTER, à *Hulsen* proche de Nimègue.

USAGE. Toute la plante est d'un goût amer et astringente, on s'en sert quelque-fois comme remède anticolique. Extérieurement elle est vulnérable. Dans certains temps elle répand une odeur de girofle. Elle est très nuisible dans les lieux où elle se multiplie trop; car, comme parasite, elle épuise les plantes qui la nourrissent.

NB. *L'Orobanoche major*, déjà dépeinte dans cette Flore Batave, est la véritable *Orobanoche carryophyllacea*, qui croît en grande quantité dans nos dunes aux environs de *Katwijk* et de *Schéveningue*.

Jungermannia epiphylla L.

Jungermannia asplenoides L. 839.

JUNGERMANNIA EPIPHYLLA L.

Bladbloeiende Jungermannia.

Hoogduitsch. Blätterblühende Jungermannia.

Met vrucht. Maart en April. 4.

Natuurl. Stelsel. *Plant. Cryptogam. Cl. III. Chlorophyta. Ordo. II. Musci. Formatio II. Sporangio-*
brya. Fam. 52. Jungermanniaceae. Reich.

Stelsel van LINNAEUS. *Plant. Cryptogam. Sectio II. Ordo II. Desoiscens. B. Musci Hepatici.*

GESLACHTS KENMERKEN. *Cal*, *perichaetium*, monophyllum tubulosum, rarius nullum. *Calyptra* germen tegens, apice ad capsulam emittendum verticaliter rumpens, styligera. *Capsula* pedunculata, ovata vel sphaerica, in valvas quatuor, plus minusve longas, longitudinaliter fissa, rarissime enormiter disrupta. *Columella* nulla. *Semina* filis spiralibus elasticis immixta. — De *kelk*, *perichaetium*, éénbladerig pijpachtig, zelden ontbrekende. Het *huikje* stijldragende, het vruchtbeginsel bedekkende, van boven loodrecht openbarstende ten einde het zaadkastje te doen uitkomen. Het *zaadkastje* gesteed, ei- of bolrond, in vier kleppen, meer of minder lang, in de lengte gespleten, zeer zelden onregelmatig van een gescheiden. Geen *zaadpilaartje*. De *Zaden* met spiraalvormige veêrkrachtige draden vermengd.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Fronde procumbente, dilatata, oblongata v. obovata, laete v. fusciscente viridi, nitida, subintegerrima v. margine sinuato-lobato. *Fructu* supra frondem, prope apicem v. nonnumquam fere e centro frondis egrediente. *Calycibus* brevibus, campanulato-subcylindraceis, ore laciniato-dentato. *Calyptra* primum ovata, dein turbinato-oblonga, albida, apice 4—5 dentata. *Capsula* rotundata, valvulis ovatis, elateribus in centro valvarum fasciculatim collocatis. — Met nederliggend, uitgestrekt, langwerpig of eivormig loof, dat helder of donker groen is, glinsterend, bijna effenrandig of met eene bogtig gelobte rand. Met de vrucht op het loof, bij den rand of somtijds bijna uit het middenpunt van het loof uitgaande. De *kelken* zijn kort bijna klokvormig rolrond, met getande slippige mond. Het *huikje* in het eerst eirond, vervolgens tolvormig langwerpig, witachtig, aan den top 4—5 tandig. Het *zaadkastje* rondachtig, met eironde kleppen, de veêrkrachtige draden (elateres) in het middenpunt der kleppen bundelsgewijze geplaatst. *a*, De plant zodevormend groeiende. *b*, Een blad met de kelk en onrijpe vrucht. *c*, Hetzelfde met de rijpe opengesprongene vrucht.

Wanneer men haar vindt zonder vrucht, zoude men ze voor eene Marchantia houden. Derzelver bladachtige uitbreidingen zijn plat, getakt, gelobt, en in de aarde gehecht door wortels die uit derzelver onderzijde voortkomen; uit het midden van derselve bovenzijde verheffen zich zwakke, witachtige, tweeduimen lange bloemsteelen, die elk uit eene korte uitgesneden koker voortspruiten, van eene groene couleur, de knoppen die zich boven aan deze bloemsteelen bevinden zijn witachtig, en de kleppen waardoor zij zich openen kort.

Men bemerkt tusschen de werktuigen ter voortplanting van de Marchantia's, Jungermannia's en Mosplanten eene duidelijke overeenkomst. Zoowel bij de eene als bij de andere is het ontvangbed der stofachtige zaden ten eerste besloten in eene afzonderlijke koker of kelk bekend onder den naam van moskelk (*perichaetium*); het is buitendien omgeven door een vlies onder de gedaante van eene puntige knop, somtijds met langwerpige ligchaampjes aan deszelfs roet, waar SCHMIDEL de naam van bloemkroon aan heeft gegeven. Deze knop of bloemkroon opent zich op verschillende wijze. Bij de Mosplanten opent zij zich aan den voet en houdt zich staande op het busje; dit is wat men het huikje noemt. Bij de Jungermannia's opent zij zich van boven. HENRIC evenwel heeft Jungermannia's en Anthoceros opgemerkt, bij wien dit deel zich aan den voet opende even als bij de Mosplanten. In weêrwil van deze over-

éénkomsten, verschillen de *Jungermannia's* hoofdzakelijk van de *Mosplanten* door hunne werktuigen zelve ter voortplanting. Bij de eerste is het ontvangbed van geen zaadpilaartje even als het busje der *Mosplanten* voorzien, en bij de laatste, zijn de zaden niet even als bij de *Jungermannia's* door veerkrachtige draden verbonden.

Volgens de vorm van het loof, kan men dit geslacht in twee onderscheidene groepen verdeelen; in de eerste, worden natuurlijk die geschikt, die geen stengel hebben, en niets dan plantaardige bladachtige, platte uitbreidingen vertoonen, in de tweede, zijn diegene begrepen, die stengels, takken en wezentlijke bladeren hebben, evenals de *Mosplanten*.

Men heeft somtijds moeite om voor planten te erkennen, de wezens die deze familie samenstellen, en zelfs dan wanneer het onderzoek geen twijfel overlaat, weigert de verbeelding die vreemde voortbrengselen, waar de natuur alle overeenkomst en alle leerstelsels in gebreke laat, met die voortbrengselen te vermengen, die het sieraad der schepping uitmaken. Het verwonderd mij derhalve niet dat de gedachte van eene algemeene keten bij den mensch opgekomen is, niets was eigenaardiger om deze te doen geboren worden, als het gezigt van zulke veelvuldige vormen en verschillende zeden. Tegenswoordig is men minder gesteld om zulk eene rangschikking te volgen; men wil niet meer als op zich zelve staande wezens erkennen; men beschouwt de systema's als kunstmatige middelen, en uit vrees van de natuur te verkleinen, wil men haar geen vast ontwerp verleenen. Ik zoude niet durven beslissen of dit de wijste weg zij; maar ik geloof dat zij minder vruchtbaar is in grootsche gedachten en schoone gevolgtrekkingen.

GROEIPLAATSEN. Deze soort groeit op vochtigen, beschaduwden grond. Te Assen: DASSEN. Bij Ootmarsum: MIQUEL. Zelf vond ik haar bij de Bildt bij Utrecht, bij Haren in Groningen; in het Haagsche bosch, en te Ubbergen en Beek, bij Nijmegen.

GEBRUIK. Cui bono haec omnia? primo ut cognoscamus sapientiam Creatoris quae in minis non minus elucet quam in magnis plantis!

JUNGERMANNIA ASPLENIOIDES. L.

Varenvormige Jungermannia.

Hoogduitsch. Streifarrenförmige Jungermannie.

Met vrucht April en Mei. 24.

Natuurlijk Stelsel en Stelsel van LINNAEUS, zoo als de voorgaande.

GESLACHTS-KENMERKEN. Zoo als boven.

SOORTELIJKE KENMERKEN. *Caule* ascendente v. erecto, ramoso. *Foliis* obscure flavo-viridibus, splendentibus, semiamplexicaulibus, obovato-rotundatis, ciliato dentatis. *Fructu* terminali lateralique: *calycibus* oblongis, subbilabiatis, *ore* oblique truncato. — Met eene takkige, klimmende of rechte steng. De bladeren donker geelachtig-groen, glinsterend, half stengomvattende, eivormig-rondachtig, gewimperd getand. De vrucht eindelings en zijdelingsch: de kelken langwerpig, bijna tweelippig, de mond schuinsch geknot.

GROEIPLAATS. Aan den Hierderweg bij Harderwijk: DE GORTER. Zelf vond ik haar, doch zonder vrucht, alsook den Heer T. H. A. J. ABELEVEN, te Ubbergen bij Nijmegen.

GEBRUIK. Onbekend.

JUNGERMANNIA EPIPHYLLA. L.

Jungermanne foliacée.

Nom Allemand. Blätterblühenne Jungermannie.

En fruit Mars et Avril. 24.

Système Naturel. *Plant. Cryptogam.* Cl. III. *Chlorophyta*, Ordo II. *Musci*, Formatio II. *Sporangiobrya*, Fam. 32. *Jungermanniaceae*, REINH.

Système de LINNÆUS. *Plant. Cryptogam.*, Sectio II. Ordo II. *Desciscoens*, B. *Musci Hepatici*.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Le *calice* (perichaetium,) monophyle tubuleux, manquant rarement. L'*ovaire* stylifère, enveloppant le germe, se rompant verticalement au sommet pour faire passer la capsule. La *capsule* pédonculée, ovale ou sphérique, fendue longitudinalement en quatre valves, plus ou moins longs, très rarement divisée irrégulièrement. Point de *columelle*. Les *semences* entremêlées de fils élastiques spirales.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Le feuillage étendu, dilaté, oblong ou ovale, d'un vert clair ou foncé brillant presque entier ou sinué lobé sur le bord. Le *fruit* sur le feuillage, naissant près du bord ou quelquefois presque au centre. Les *calices* petits, campanulés presque cylindriques, avec un bord lacinié et denté. L'*ovaire* au commencement ovale, après oblong en forme de toupie, blanchâtre, au bord 4—5 denté. La *capsule* presque ronde, avec des valves ovales, et des fils élastiques placés au centre en forme de faisceau. *a*, la plante disposée en touffe. *b*, une feuille avec le calice et le fruit pas encore mûr. *c*, la même avec le fruit mûr et ouvert.

Quand on la trouve sans fruit, on la prendrait pour une marchante. Ses extensions sont planes, ramifiées, lobées et fixées à la terre par des racines qui naissent de leur face inférieure; de la partie moyenne de la face supérieure s'élevant des pédoncules longs de deux pouces, faibles, blanchâtres, qui sortent chacun d'une gaine courte, découpée et de couleur verte; les globules qui surmontent ces pédoncules sont blanchâtres, et les valves par lesquelles elles s'ouvrent courtes.

On remarque de l'analogie entre les organes de la reproduction des Marchantes, des Jungermannes et des Mousses. Dans les unes et dans les autres le réceptacle est d'abord enfermé dans une gaine ou calice particulier connu sous le nom de périchète (perichaetium); il est enveloppé en outre d'une membrane formée en bouton pointu, par fois ceinte à sa base de corpuscules oblongs, et à laquelle SCHMIDEL a donné le nom de corolle. Ce bouton ou cette corolle s'ouvre diversement. Dans les mousses, il se détache par la base et se soutient sur l'urne qu'il recouvre, c'est ce qu'on nomme la coiffe. Dans les Jungermannes, il se déchire par le sommet. HEDWIG a néanmoins observé des Jungermannes et des Anthocères dans lesquels cette partie se déchirait par la base comme dans les mousses. Malgré ces analogies, les Jungermannes diffèrent essentiellement des mousses par les organes même de la reproduction; dans les

premières, le réceptacle des poussières n'est point garni d'une columelle centrale comme l'urne des mousses, et dans ces dernières, les poussières (semences) ne sont point attachées par des fils élastiques comme dans les *Jungermannes*.

D'après la forme du feuillage, on peut partager ce genre en deux groupes distincts, dans le premier, se rangent naturellement celles qui n'ont point de tige, et qui n'offrent, que des expansions herbacées, aplaties; dans le second sont comprises celles qui ont des tiges, des rameaux et de véritables feuilles, comme les mousses. On a quelquefois peine à reconnaître des végétaux dans les êtres qui composent cette famille, et lors même que l'observation ne permet pas d'élever de doute, l'imagination se refuse encore à confondre avec ces belles productions, qui font l'ornement de la terre, ces bizarres productions, où la nature met en défaut toutes les analogies et tous les systèmes. Je ne m'étonne point que l'idée d'une chaîne dans les êtres ait germé dans la tête de l'homme; rien n'était plus propre à la faire naître que la vue de tant de formes multipliées et de tant de moeurs différentes. Aujourd'hui on est moins disposé à reconnaître cet ordre, on ne veut plus voir que des êtres isolés. on regarde les systèmes comme des moyens factices, et de peur de rapetisser la nature, on ne lui prête aucun plan. Je n'oserais décider si cette marche est la plus sage; mais je crois qu'elle est moins fertile en grandes idées et en belles conceptions.

LIEU NATAL. Cette espèce croît sur la terre humide et ombragée. A *Assen*, *DASSEN*. Proche de *Ootmarsum*, *MIQUEL*. Moi même je l'ai trouvé près du *Bildt* proche d'*Utrecht*, proche de *Haren* dans la *Groningue*, au bois de la *Haye*, et à *Ubbergen* et *Beek* proche de *Nimègue*.

USAGE. Cui bono haec omnia? Primo ut cognoscamus sapientiam Creatoris quae in minis non minus elucet quam in magnis plantis!

JUNGERMANNIA ASPLENIOIDES. L.

Jungermanne asplénoïde.

Nom Allemand. Streiffarrenförmige Jungermannie.

En fruit Avril et Mai. 2.

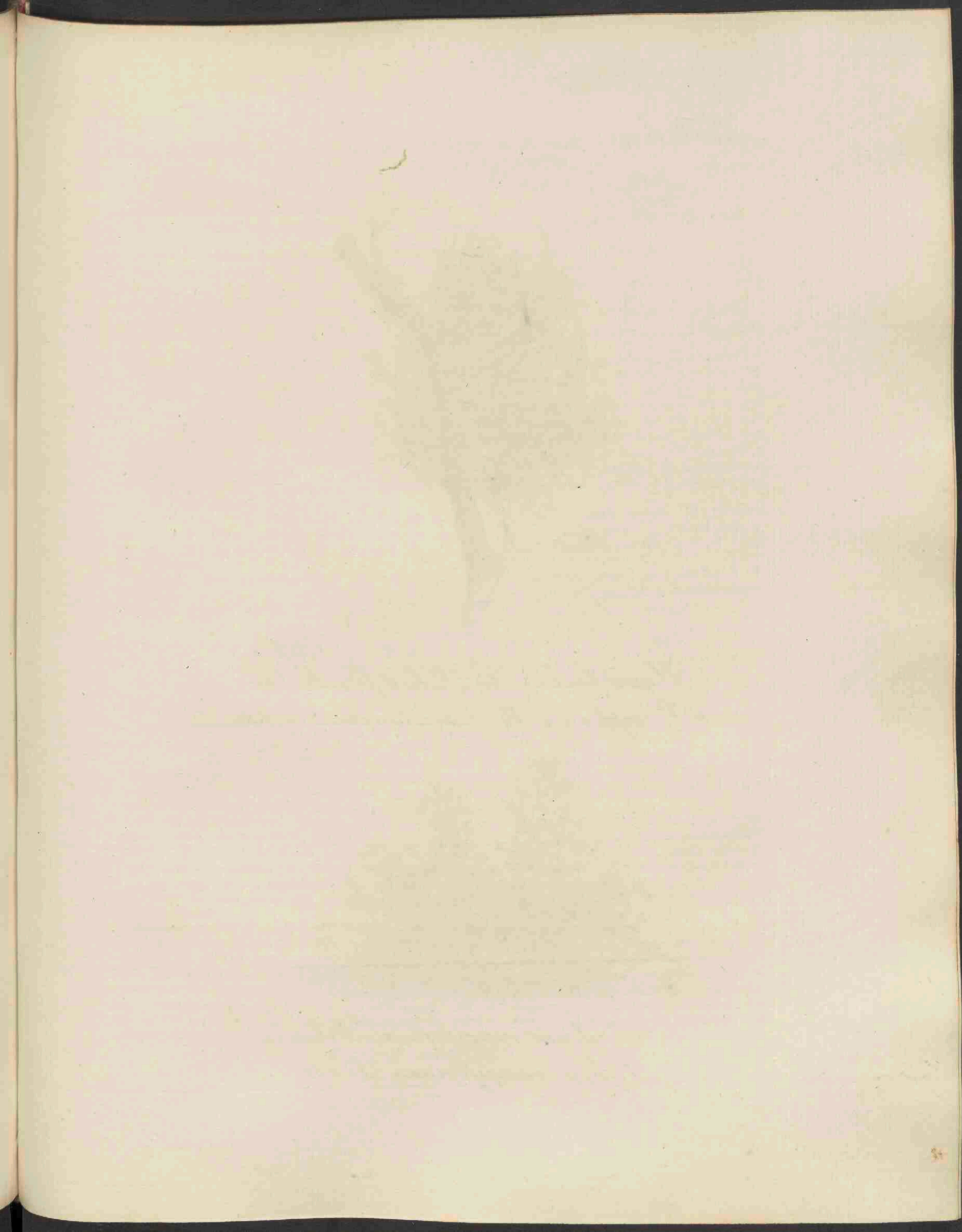
Système Naturel et Système de LINNÆUS. Comme ci-dessus.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Comme ci-dessus.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Avec une tige ascendante ou dressée, rameuse. Les feuilles d'un vert jaunâtre obscur, brillantes, semi-amplexicaules, obovées-arrondies, ciliées dentées. Le fruit terminal et latéral: les calices oblongs, presque bilabiés, le bord obliquement tronqué.

LIEU NATAL. Au *Hierderweg* proche de *Harderwijk*. Moi même je l'ai trouvé, mais sans fruit, ainsi que *Mr. T. H. A. J. ABELEYEN*, à *Ubbergen* proche de *Nimègue*.

USAGE. Inconnu.

Usnea barbata. Fr. Lichen floridus L.
var. *U. implexa*. v. *H. Lichen plicatus et barbatus*. L.

Cladonia rangiferina D.C.
Lichen rangiferinus L. 240.

**USNEA BARBATA. v. HALL. LICHEN FLORIDUS. L. var. γ IMPLEXA. v. HALL.
LICHEN PLICATUS ET BARBATUS. L.**

Gewoon Baardmos. var. γ inéengeward, v. Hall.

Hoogduitsch. Gemeine Bartflechte.

Natuurlijk Stelsel. *Pl. Cryptogam.* Cl. II. *Lichenes*, Ordo II. *Ascopsorae*, Fam. XIX. *Parmeliaceae*, REICH.

Stelsel van LINNAEUS. *Pl. Cryptog.* Sectio III. *Lichenes*, A. *Angiospori.*

GESLACHTS-KENMERKEN. *Apothecia* urceolata, scutellata, disciformia, margine thallode cincta. *Thallus* caespitoso-fruticulosus, ramis teretibus. — De schildjes beker-, schotel-, schijfvormig, met eene bladachtige rand omgeven. Het loof zodevormig-struikachtig, met ronde takken.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Thallo pendulo filamentoso, ramulis elongatis subarticulatis filiformibus, tuberculis gemmiferis. — Het loof hangend draadvormig, de takjes verlengd draadvormig, bijna geleed, met kleine, knopdragende verhevenheden.

Men vindt deze soort van Korstmos op oude boomen in de bosschen van Europa, en voornamelijk op Dennen en Eiken, onder de gedaante van een' grijzen baard, die hangende en zamengesteld is uit draadvormige struikjes, waarvan de takjes doorvlochten en geëindigd zijn door schoteltjes, die gewimperd schijnen. Het is een geslacht, dat men niet dan zeer zelden met vrucht vindt. Ik heb er exemplaren van gezien, verzameld in Noorwegen, ter lengte van een' halve voet; bij ons vindt men dezelve slechts van twee tot drie duimen lengte. Het is eene zeer afwisselende plant, waaromtrent de plantkundigen het nog niet eens zijn. Zij zijn, even als alle de korstmossen, geene woekerplanten, zoo als eenige Botanici dachten; zij leven van de vochtigheid, die zij opslurpen op de lichamen, waartegen zij zich hechten, en geenszins van de zelfstandigheid zelve dier lichamen.

GROEIPLAATSEN. Bij Harderwijk en Utrecht: G. WITTEWAAL. Bij Bozmeer: MIQUEL. Om de Bildt en Zeist bij Utrecht, alsook tusschen Valte en Weerdinge in Drenthe: v. HALL. Zelf vond ik haar in het bosch te Doorn, in de provincie Utrecht, op Dennen, alsook in menigte op oude Eiken bij Nijmegen.

GEBRUIK. Deze Korstmos heeft eene aangename geur, en de Reukwerkers doen dezelve in de Cyprische poeder: geweekt met aluin, verwt zij de wollen stoffen groen; buitendien is dezelve aangevoelen als dienstig om bloedvloeijingen, en vooral die van den neus, te doen ophouden.

**CLADONIA RANGIFERINA. v. H.
LICHEN RANGIFERINUS. L.**

Rendier-bekermos.

Hoogduitsch. Renthiermoos.

Natuurlijk Stelsel. *Plant. Cryptog.* Cl. II. *Lichenes*, Ordo II. *Ascopsorae*, Fam. XX. *Cladoniaceae*, REICH.

Stelsel van LINNAEUS. *Pl. Cryptog.* Sectio III. *Lichenes*, A. *Angiospori.*

GESLACHTS-KENMERKEN. *Apothecia* capituliformia, *podetiis* fistulosis, *thallus* plerumque foliaceus: ubi deest, *podetia* ramosa elongantur. — De schildjes kopvormig, op pijpachtige steeltjes, het loof meestal bladachtig: waar dit ontbreekt, verlengen zich takkige steeltjes.

SOORTELIJKE KENMERKEN. *Podetiis* fistulosis, teretibus, ramosis, cinerescens, axillis saepe perforatis, ramulis apice cernuis, apotheciis fuscis. — De steeltjes pijpachtig, rond, getakt, aschgrauwachtig, dikwijls aan de oksels doorboord; de takjes aan het einde knikkende, met bruine schildjes.

Dit schoone plantje, dat, zoowel in kleur als in grootte, zeer afwisselt, vormt witachtige zoden, zamengesteld uit ronde steeltjes, die hol zijn, ter hoogte van twee à drie duim, en zeer getakt, in den vorm van struikjes; de vruchtdragende takjes zijn opgericht, de onvruchtbare knikkende.

GROEIPLAATS. Het groeit door geheel Europa, op drooge, bergachtige plaatsen.

GEBRUIK. In de koude streken van het Noorden, waar het Rendier de eenigste hulp voor den mensch is, is ook deze Korstmos de eenigste toevlugt voor het Rendier, en deszelfs eenigste voedsel; het is onder de sneeuw dat deze dieren het gaan zoeken. Voorwaar een nieuw bewijs van de goedheid der Voorzienigheid, die overal en voor al hare schepselen waakt! HESSEL vermeldt, dat in sommige streken van Rusland het volk poeder van deze Korstmos met tarwemeel vermengt, om er brood van te maken. Bij de schaarschte in 1816 en 1817 maakte men in de omstreken van Genève brood van deze Korstmos.

USNEA BARBATA. v. HALL. LICHEN FLORIDUS. L. var. γ IMPLEXA v. HALL.
LICHEN PLICATUS ET BARBATUS. L.

Lichen entrelacé.

Nom Allemand. Gemeine Bartflechte.

Système Naturel. *Plant. Cryptogam.* Cl. II. *Lichenes*, Ordo II. *Ascopsorae*, Fam. XIX. *Parmeliaceae*, REICH.

Système de LINNEUS. *Pl. Cryptog.* Sectio III. *Lichenes*, A. *Angiospori*.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Les *apothèques* urccolés, en forme de bouclier ou de disque, avec un bord plus ou moins foliacé. Le *thallus* (expansion foliacée) en forme de gazon-buissonneux, avec des branches rondes.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Le *thallus* pendant, filamenteux, les ramules allongées presque articulées filiformes, avec des petits tubercules portant des bourgeons.

On trouve cette sorte de Lichen dans les forêts de l'Europe sur les vieux arbres, et principalement sur les sapins et les chênes, sous la forme d'une barbe grisâtre, pendante, formée de tiges filamenteuses, dont les rameaux sont entrelacés et terminés par des scutelles qui paraissent ciliées. C'est un genre qu'on ne trouve que très rarement en fruit. J'en ai vu des exemplaires, recueillis en Norvège, qui étaient longs d'un demi pied, chez nous on n'en trouve que de deux à trois pouces. C'est une plante qui varie beaucoup, et dont les botanistes ne sont pas encore d'accord. Ce ne sont de même que les autres lichens point de parasites, comme l'ont pensé quelques botanistes; elles vivent de l'humidité qu'elles pompent sur les corps contre lesquels elles s'attachent, et pas du tout de la substance même de ces corps.

LIEU NATAL. Dans les environs de *Harderwijk* et d'*Utrecht*: G. WITTEWAAL. Proche de *Boxmeer*: MIQUEL. Près du *Bildt* et *Zeist*, proche d'*Utrecht*, ainsi qu'entre *Valte* et *Weerdingen* dans la province de *Drenthe*: v. HALL. Moi même je l'ai trouvé au bois de *Doorn*, dans la province d'*Utrecht*, sur des sapins, ainsi qu'en grande quantité sur des vieux chênes, proche de *Nimègue*.

USAGE. Ce Lichen a une odeur agréable, et les parfumeurs le font entrer dans la poudre de Chypre: macéré avec de l'alun, il teint les laines en vert; il est en outre indiqué comme propre à arrêter les hémorrhagies, et principalement celles du nez.

CLADONIA RANGIFERINA. v. H.
LICHEN RANGIFERINUS. L.

Lichen des Rennes.

Nom Allemand. Rennthiermoos.

Système Naturel. *Plant. Cryptog.* Cl. II. *Lichenes*, Ordo II. *Ascopsorae*, Fam. XX. *Cladoniaceae*, REICH.

Système de LINNEUS. *Pl. Cryptog.* Sectio III. *Lichenes*, A. *Angiospori*.

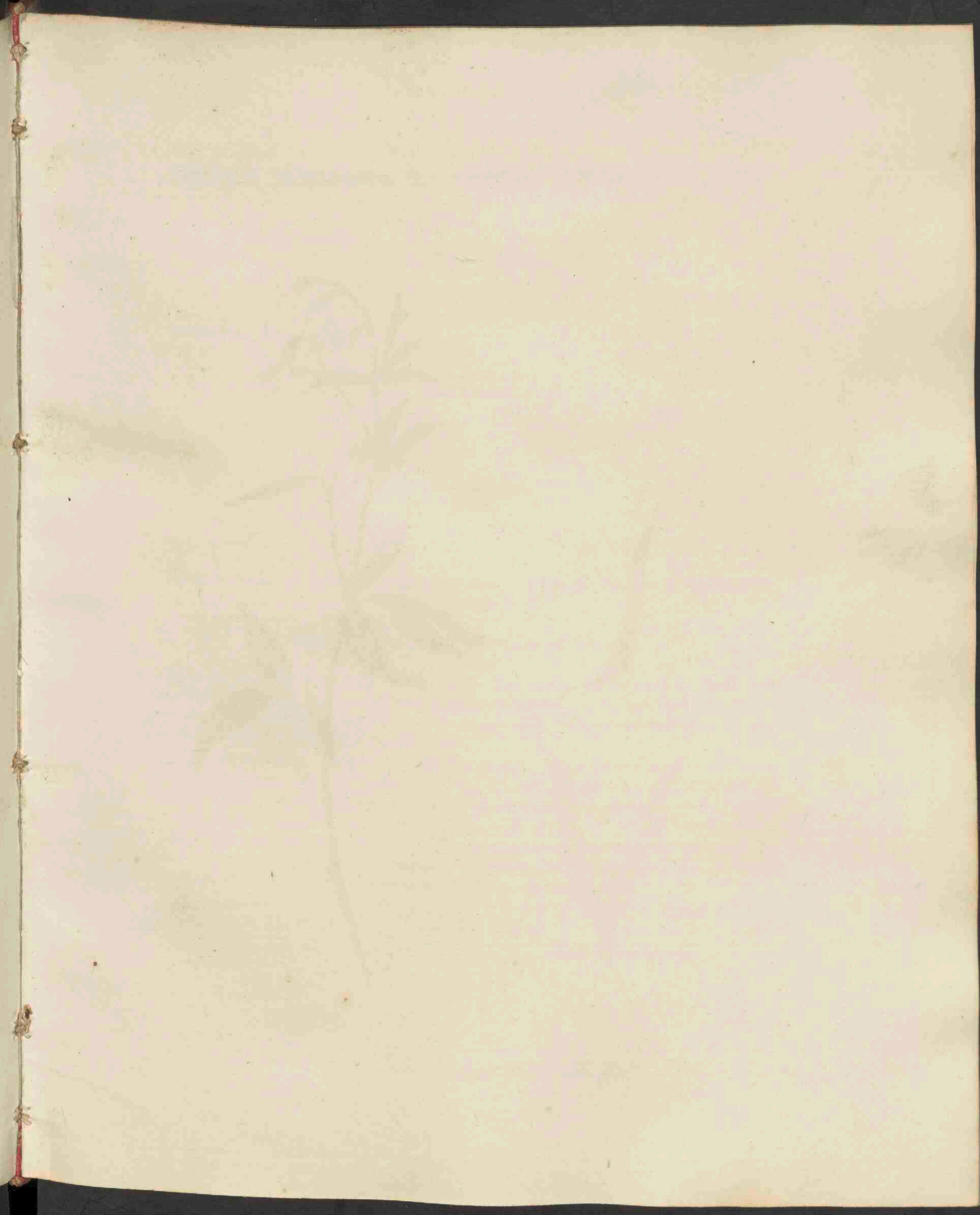
CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Les *apothèques* en forme de capitules, sur des petites tiges fistuleuses, le *thallus* le plus souvent foliacé: où il manque, s'allongent des petites tiges rameuses.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Les petites tiges fistuleuses, rondes, rameuses, de couleur de cendre, souvent perforées aux aisselles, les petites branches inclinées vers la terre, avec des scutelles brunes.

Cette jolie petite plante, qui varie beaucoup tant en couleur qu'en grandeur, forme des touffes blanchâtres, composées de petites tiges cylindriques, creuses, hautes de deux à trois pouces, et très ramifiées en forme d'arbustes, les branches fructifères sont dressées, les infructueuses inclinées.

LIEU NATAL. Il croît dans toute l'Europe, dans les lieux secs et montagneux.

USAGE. Dans les contrées glacées du nord, où le Renne est la seule ressource de l'homme, ce lichen est la seule ressource du Renne et son unique aliment; c'est sous la neige que ces animaux vont le chercher. Assurément un nouveau témoignage de la bonté de la Providence qui veille partout et sur toutes ses créatures! — HESSEL rapporte qu'en quelques régions de la Russie le peuple mêle de ce lichen en poudre avec de la farine de froment pour en faire du pain. Lors de la disette de 1816 et 1817, on faisait dans les environs de Genève du pain de ce lichen.

Orobus tuberosus L. 344.

OROBUS TUBEROSUS. L. OROBUS TENUIFOLIUS. ROTH.

Knollige Orobus.

Hoogduitsch. Knollen Walderbse.

Bloeit Junij. 4

Natuurlijk Stelsel. *Pl. Phanerog. Calycanthae.* Ordo I. *Variflorae.* Formatio II. *Leguminosae.*
Fam. 90. *Papilionaceae.* Reich.

Stelsel van LINNAEUS. Cl. XVII. *Diadelphia Decandria.*

GESLACHTS KENMERKEN. *Cal.* camp. 5-fidus laciniis binis superioribus brevioribus. *Pistill.* apice teres intus pubescens. *Legum.* compressum. *Semina* subglobosa. — De *kelk* klokvormig 5-deelig met de twee bovenste insnijdingen korter. De *stamper* rond, onder de top zachtharig. De *peulvrucht* zamengedrukt, de zaden bijna kogelrond.

SOORTELIJKE KENMERKEN. *Caule* alato, racemis 2—4 floris, *foliis* tri-quadrijugis lanceolatis, *stipulis* integerrimis semisagittatis. — Met eene gevleugelde *steng*, de *bloemtrossen* 2—4 bloemig, de *blaadjes* lancetvormig drie-vierparig, de *steunblaadjes* half-pijlvormig gaafrandig. *a.* De steng met de bladeren en de bloemen. *b.* De geslachtsdeelen. *c.* De vrucht. *d.* Dezelfde met de zaden.

De kelk is buisvormig, de vleugels vereenigd, de kiel van onderen tweedeelig, het stijltje lijnvormig, van boven wollig, de peulvrucht langwerpig, bijna rolrond, veetzadig, de bladeren gaafrandig, gevind, gepunt, van onderen zeegroen. De wortel knollig.

GROEIPLAATS. Bij *Beek* en *Ubbergen*. DE BELJER. J. E. VAN DER TRAPPEN, Zelf vond ik haar op de bergen tusschen de *Plasmolen* en *Groesbeek*, bij *Nymegen*.

GEBRUIK. De zaden van deze plant zijn ontbindend, maar worden weinig gebruikt.

OROBUS TUBEROSUS. L. OROBUS TENUIFOLIUS. ROTH.

Orobe Tubereux.

Nom Allemand. Knollen Walderbse.

Fleurit Juin. 4.

Systeme Naturel. *Pl. Phanérog. Calycanthae. Ordo I. Variiflorae. Formatio II. Leguminosae.*
Fam. 90. *Papilionaceae. REICH.*

Systeme de LINNAEUS. Cl. XVII. *Diadelphia Decandria.*

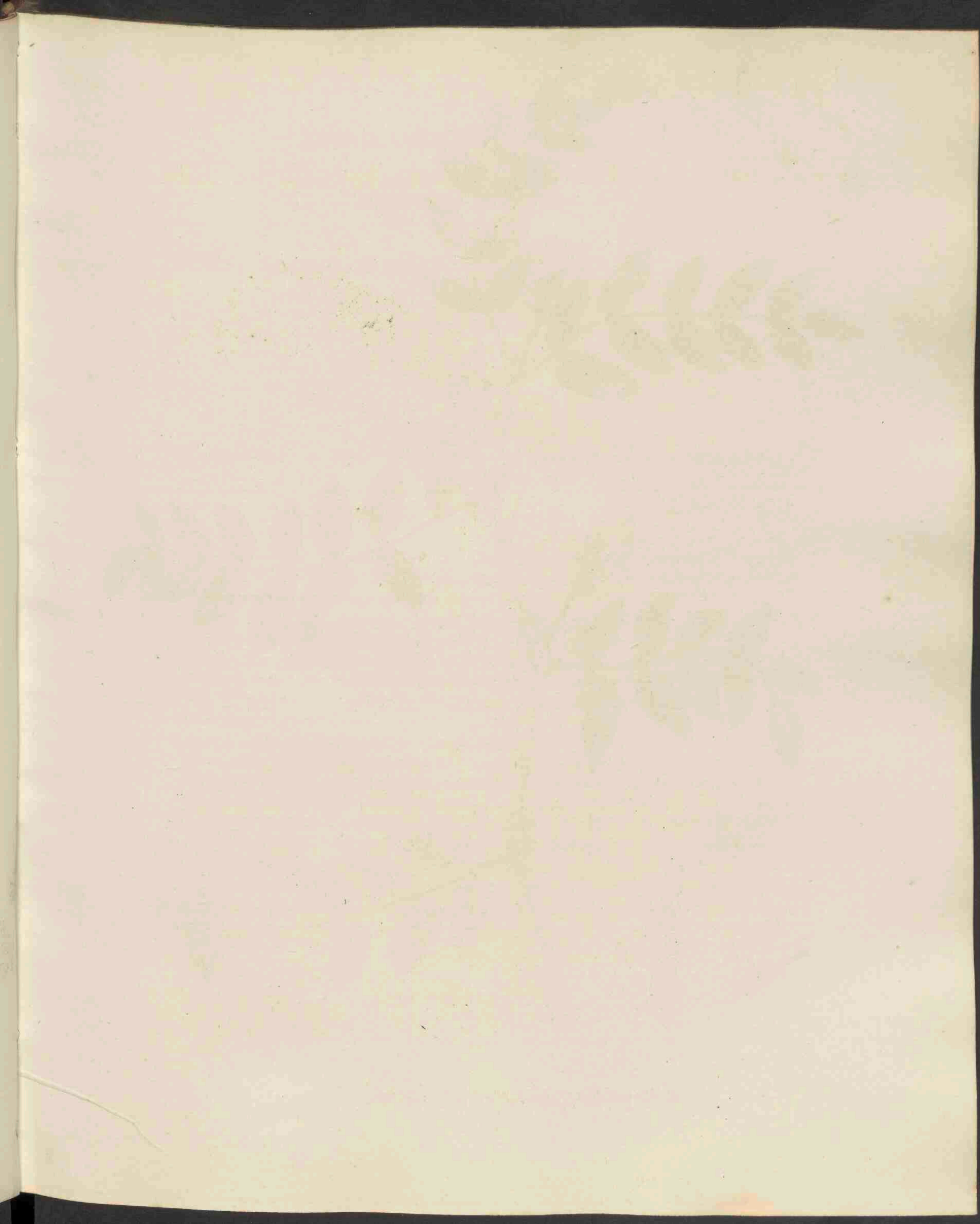
CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Le calice campanulé 5 fide, les deux dents supérieures plus courtes. Le fruit comprimé, les semences presque rondes.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. La tige ailée, avec des grappes 2—4 flores, les folioles tri-quadriconjuguées lancéolées, les stipules entières semi-sagittées. *a*, La tige avec les feuilles et les fleurs. *b*, Les organes sexuels. *c*, Le fruit. *d*, Le même avec les semences.

Le calice est tubuleux; les ailes conniventes; la carène 2 fide dans sa partie inférieure; le style linéaire, velu à son sommet; le légume oblong, presque cylindrique, polysperme. Les feuilles entières, pinnées, pointues, d'un vert de mer à la surface inférieure.

LIEU NATAL. Aux environs de *Beek* et de *Ubbergen*. DE BEIJER. J. E. VAN DER TRAPPEN. Moi même je l'ai trouvé sur les montagnes entre le *Plasmolen* et *Groesbeek*, proche de Nimègue.

USAGE. Les semences de cette plante sont résolvantes, mais on ne s'en sert que rarement.

Astragalus glycyphyllos L. 242.

ASTRAGALUS GLYCYPHYLLOS. L.

Zoetbladige Hokjespeul.

Hoogduitsch. Süssholzblättriger Erbsenklec, Traganth.

Bloeit Junij. 4.

Natuurlijk Stelsel. *Pl. Phaner. Calycanthae. Ordo I. Variflorae. Formatio II. Leguminosae.*
Fam. 90. *Papilionaceae. REICH.*

Stelsel van LINNAEUS, Cl. XVII. *Diadelphia. Decandria.*

GESLACHTS KENMERKEN. *Cal.* 5-dentatus. *Cor.* carina obtusa. *Legumen* sutura inferiori impressa biloculare. — De *kelk* 5 tandig. De *bloemkroon* met een stompe kiel. De *peulvrucht* tweehokkig met de onderste rand naar binnen gedrukt.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Adscendens, foliolis glabris ovato-ellipticis mucronatis, racemis pedunculatis erectis folio brevioribus, stipulis ovatis subdenticulatis, leguminibus subtriquetris, arcuatis. — Opklimmend, met gladde gepunte eivormige ovale blaadjes, de bloemtrossen gesteeld opgerigt, korter dan de bladeren, met eironde bijna getande steunblaadjes, en bijna driekantige gekromde peulvruchten. *a*, Eene tak met de bladeren, bloemen en vruchten. *b*, De geslachtsdeelen. *c*. De vrucht. *d*. Dezelve geopend met de zaden.

De kelk is buisvormig; de vlag langer dan de vleugels en de kiel, de vrucht is langwerpig, tweehokkig, met dubbelde middenschotten die evenwijdig aan de kleppen zijn. Hetgeen hen van alle andere planten tot de familie der peulvruchtigen behoorende onderscheidt, is, dat hunne vrucht in de lengte verdeeld is in twee meer of minder volkomene hokken.

GROEIPLAATSEN. Langs den weg tusschen *Nijmegen* en *Beek*. DE GORTER. Op de wallen van *Nijmegen*. RAINVILLE. Zelfs vond ik haar langs eenen weg tusschen *Hees* en *Weurt*, alsook te *Neerbosch*, bij *Nijmegen*.

GEBRUIK. Ofschoon men geen bijzonder gebruik van deze plant kent, zoude ik toch veronderstellen, dat zij, met zorg gekweekt, ons een goed voeder voor het vee zoude verschaffen.

ASTRAGALUS GLYCYPHYLLOS L.

Astragale glyciphylle.

Nom Allemand. Süssholzblätteriger Erbsenkee, Traganth.

Fleurit Juin. 2.

Système Naturel. *Pl. Phanerog. Calycanthae*, Ordo I. *Variflorae*, Formatio II. *Leguminosae*,
Fam. 90. *Papilionaceae*, REICH.

Système de LINNAEUS. Cl. XVII. *Diadelphia Decandria*.

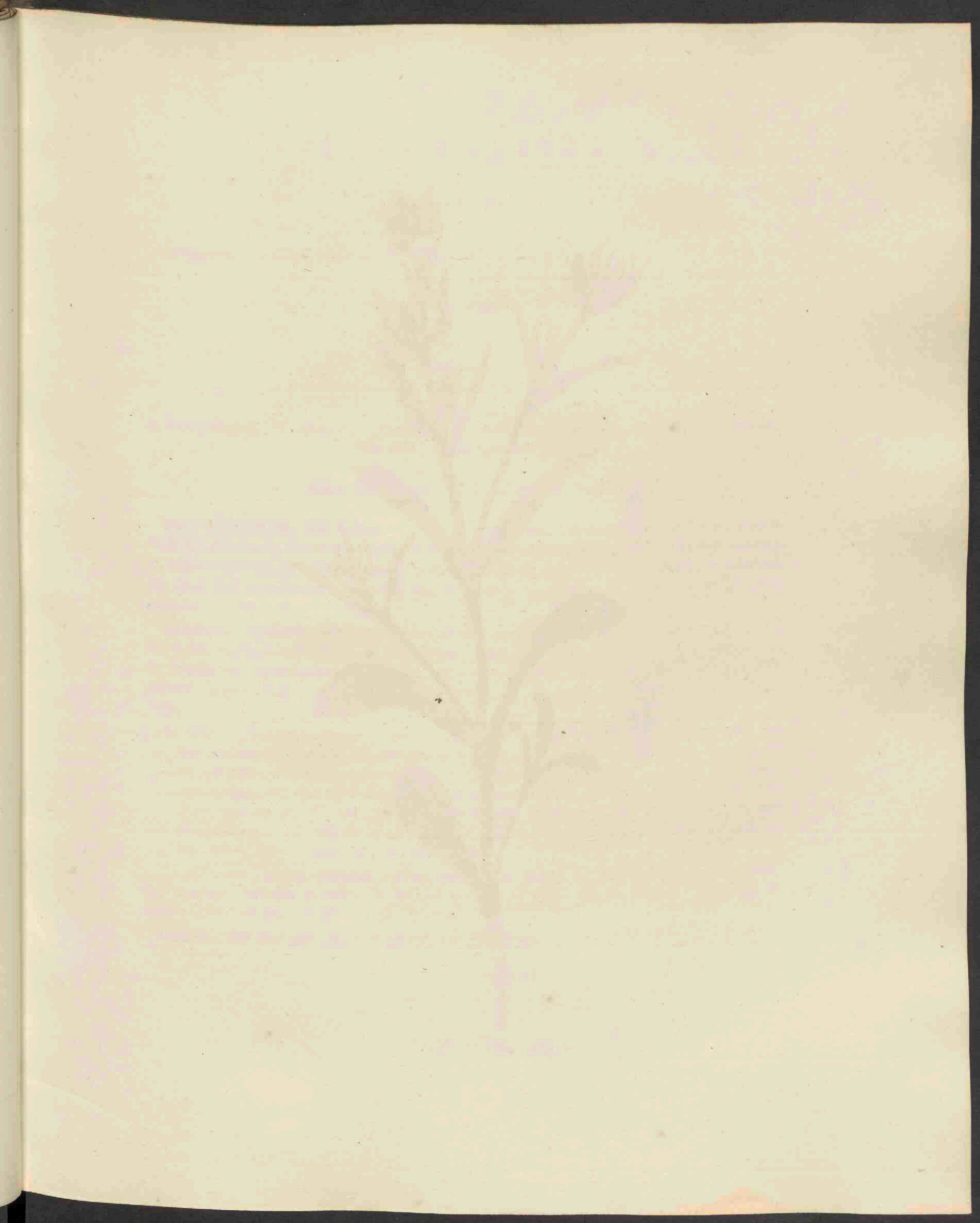
CARACTÈRES GÉNÉRIQUES.. *Calice* à cinq dents. La *corolle* avec une carène obtuse. *Légume* biloculaire, formée par les rebords rentrant de la suture inférieure.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Ascendante, les folioles glabres mucronées ovales-elliptiques, les grappes pédonculées érigées plus courtes que les feuilles, les stipules ovales presque denticulées, les fruits presque triquètres, récourbés. *a*, une branche avec les feuilles, les fleurs et les fruits. *b*, les organes sexuels. *c*, le fruit. *d*, le même ouvert avec les semences.

Le calice en tube, l'étendard plus long que les ailes et la carène; le légume oblong, 2-loculaire, à cloisons doubles parallèles aux valves. Ce qui les distingue de toutes les autres plantes de la famille des légumineuses, c'est leur fruit divisé dans sa longueur en deux loges plus ou moins parfaites.

LIEU NATAL. Le long de la chaussée entre *Nimègue* et *Boek*: DE GORTER. Sur les remparts de *Nimègue*: RAINVILLE. Moi-même je l'ai trouvé le long d'un chemin entre *Hees* et *Weurt*, ainsi qu'à *Neerbosch*, proche de *Nimègue*.

USAGE. Quoi qu'on ne connait point d'usage particulier de cette plante, je supposerais pourtant, qu'elle nous fournirait, cultivée avec soin, un bon fourrage pour les bestiaux.

Silene Gallica L. 843.

S I L E N E G A L L I C A . L .

Fransche Silene.

Hoogduitsch. Gallische Feldnelke, Leimkraut.

Bloeit Julij, Augustus. ☉.

Natuurlijk Stelsel. *Pl. Phanerog. Thalamanthae, Ordo III. Idiocarpicae, Formatio I. Tiliiflorae,*
Fam. 117. *Caryophyllaceae, REICH.*

Stelsel van LINNAEUS. Cl. X. *Decandria Trigynia.*

GESLACHTS-KENMERKEN. *Cal.* 5-fidus. *Cor.* pet. 5 unguiculata, laminae plurimis bifidae et coronata. *Caps.* 3—4-ocularis, polysperma, apice dehiscens; semina reniformi-compressa. — De *kelk* 5-deelig, de *bloemkroon* met vijf genagelde bloembladeren, het plaatje bij de meeste tweedeelig en gekroond. De *doosvrucht* 3—4-hokkig, veelzadig, aan het uiteinde opengaande; de zaden niervormig-zamen-gedrukt.

SOORTELIJKE KENMERKEN. *Hirsutae, floribus alternis subspicatis, petalorum laminae integris, fructibus erectis racemosis subsecundis.* — Ruig behaard, met de bloemen overhoeksch bijna aarvormend, de plaatjes der bloembladeren onverdeeld, de vruchten opgericht trosvormig, bijna naar ééne zijde gekeerd. *a,* de steng met de bladeren en bloemen. *b,* de vrucht. *c,* dezelve geopend, met de zaden.

De kelk is pijpachtig-buikvormig, met 5 tanden. De bloembladeren aan de binnenzijde van twee aanhangsels voorzien. De zaaddoos is 5-hokkig, zich van boven openende in vijf kleppen. De wortelbladeren zijn spatelvormig, de overige lancetvormig en stomp. — Onder het mikroskoop vertoont ons deze plant eene merkwaardige bijzonderheid, namelijk: dat zij van tweeërlei haren voorzien is, 1°. van vele korte, klierachtige haartjes; 2°. van lange haren, die niet klierachtig zijn. — Volgens sommige nieuwere Botanici, onder anderen MERTENS en KÖCH, is deze met de Silene Anglica ééne en dezelfde soort.

GROEIPLAATSEN. In een moerassig weiland tusschen de Duinen bij *Scheveningen*: VRIJDAG-ZIJNEN. Op *Ameland*: BRUINSMA en HINXT. In een stuk boekweit bij *Awel*: VAN DER TRAPPEN. Zelf vond ik haar tusschen het koorn te *Hatert*, bij *Nijmegen*.

GEbruik. Men kent geen bijzonder gebruik van deze plant.

SILENE GALLICA. L.

Silène, carnillet Français.

Nom Allemand. Gallische Feldnelke, Leimkraut.

Fleurit Juillet, Août. ☉.

Système Naturel. Pl. Phanerog. Thalamantae, Ordo III. Idiocarpicae, Formatio I. Tiliiflorae, Fam. 117. Caryophyllaceae, REICH.

Système de LINNAEUS. Cl. X. Decandria Trigynia.

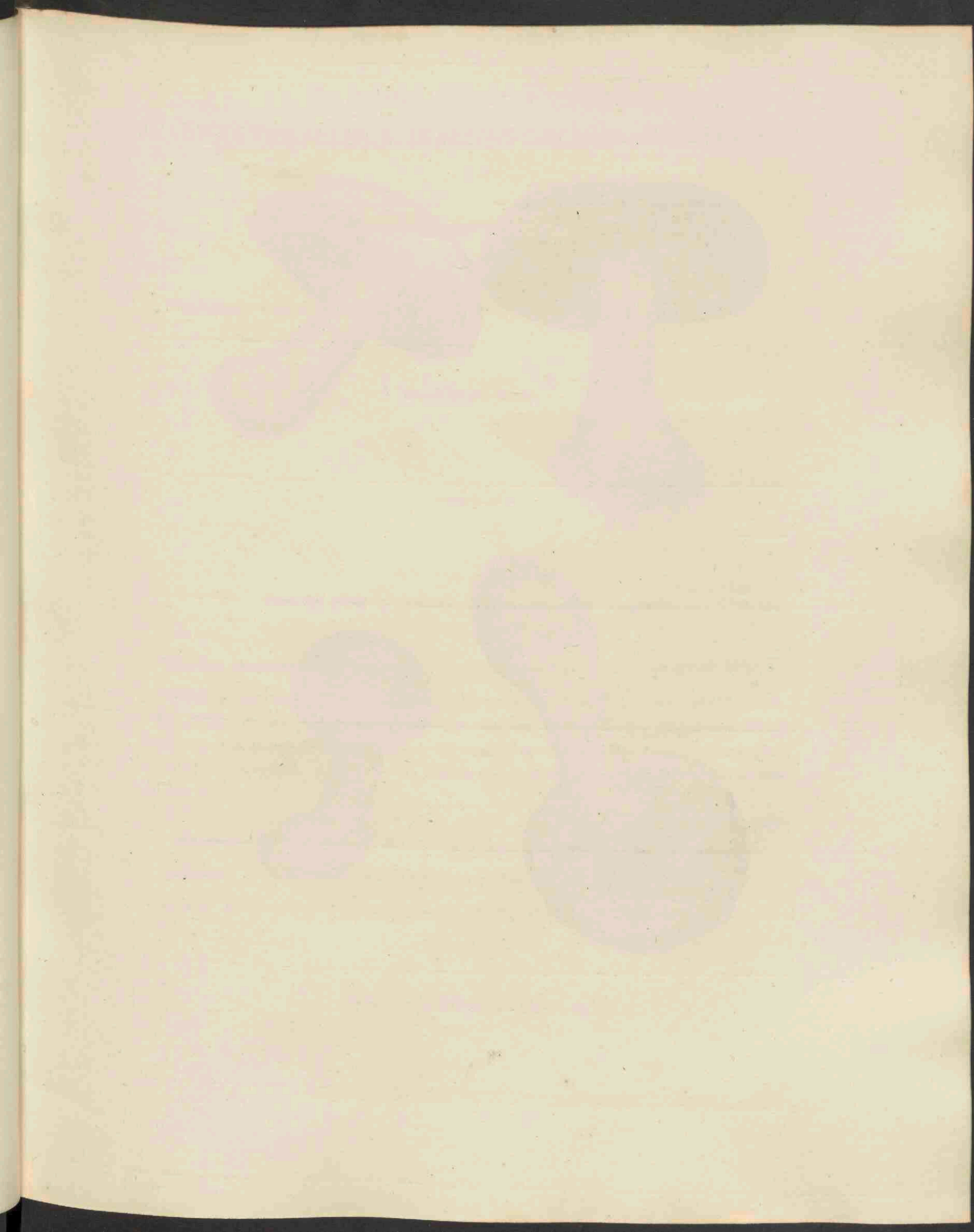
CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Le calice 5-fide. La corolle à 5 pétales unguiculées, la lame dans la plus part bifide et couronnée. La capsule 3—4 loculaire, polysperme, s'ouvrant au sommet, les semences réniformes-comprimées.

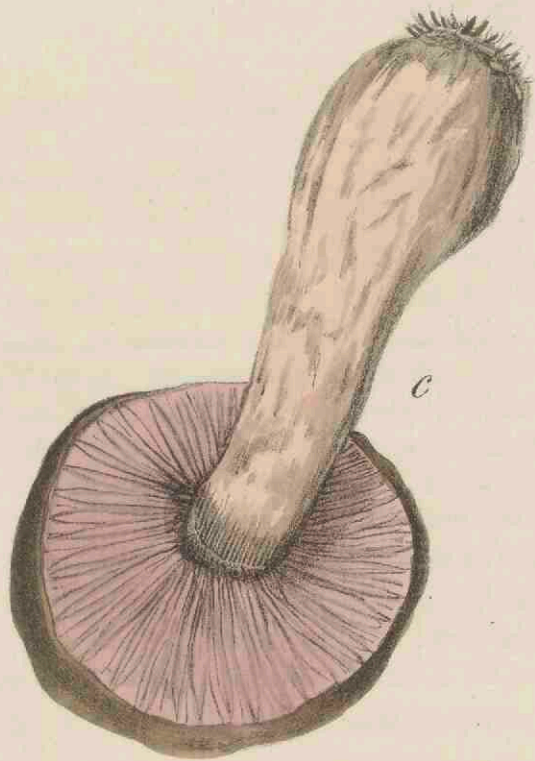
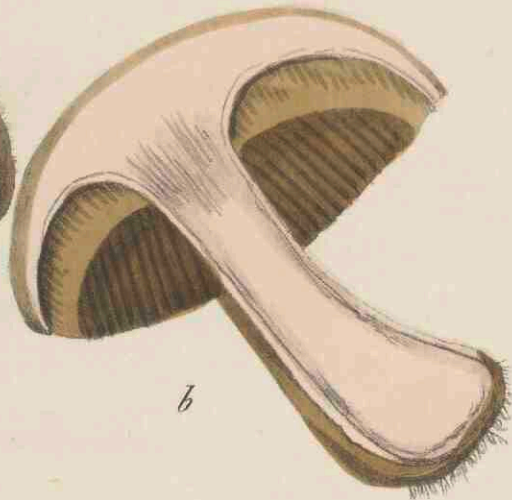
CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Hirsute, avec des fleurs alternes presque en forme d'épis, les lames des feuilles florales entières, les fruits dressés en forme de grappes, tournés presque d'un seul coté. *a*, la tige avec les feuilles et les fleurs. *b*, le fruit. *c*, le même ouvert avec les semences.

Le calice est tubuleux; ventru, à cinq dents. Les pétales munis à leur face intérieure de deux appendices. La capsule est 3-loculaire, s'ouvrant au sommet en cinq valves. Les feuilles radicales sont spathulées, les caulinaires lancéolées et obtuses. — Cette plante, considérée sous le Microscope, nous offre une particularité bien remarquable, savoir, qu'elle est couverte de deux différentes sortes de poils, 1°. d'une grande quantité de poils courts et glanduleux, 2°. de poils très longs qui ne sont pas glanduleux. — Suivant plusieurs Botanistes modernes entr'autres MERTENS et KOCH, cette sorte se confondrait avec la Silène Anglica.

LIEU NATAL. Dans une prairie marécageuse entre les Dunes proche de Schéveningue. VRIJDAG-ZIJNEN. à Ameland. BRUINSMA et HINXT. Dans un champ de Blé Sarrasin proche d'Axel. VAN DER TRAPPEN. Moi même je l'ai trouvé parmi le blé à Hatert, proche de Nimègue.

USAGE. On ne connaît point d'usage particulier de cette plante.

Agaricus violaceus L. 844

AGARICUS VIOLACEUS. L. AGARICUS VIOLACEO-CINEREUS. PERS.

Violet-aschgrauwe Paddestoel.

Hoogduitsch. Violetfärbige? Blätterschwamm.

Groeit in den Herfst.

Natuurlijk stelsel en stelsel van LINNAEUS, zoo als de voorgaande.

GESLACHTS KENMERKEN. Zooals hier voren.

SOORTELIJKE KENMERKEN. *Obscure violaceus. Pileo carnosio hemispherico-punctato. Lamellis distantibus. Stipite bulboso. — Donker violetkleurig. Met eene halfbolvormige, gestippelde vleeschige hoed. De plaatjes van elkander verwijderd. De steel bolvormig. a, vertoont ons de geheele plant, b, dezelve in doorsnede. c, de plant van onderen gezien. d, eene verscheidenheid, welligt dezelfde in hare jeugd.*

De hoed is donker violetkleurig even als de plaatjes, de steel is lichter en vleeschig, De plaatjes zijn evenwel lichter van kleur. Het overdek is min of meer sponsachtig.

GROEIPLAATS. Ik vond dezelve in de Dennestraat te *Neêrbosch*, bij Nijmegen.

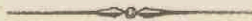
GEBRUIK. Evenzeer als de voorgaande zoude ik ook deze voor vergiftig beschouwen.

AGARICUS VIOLACEUS. L. AGARICUS VIOLACEO-CINEREUS. PERS.

Agaricus violet.

Nom Allemand. *Violetfärbigige?* Blätterschwamm.

Vient en Automne.

Systeme Naturel et Systeme de LINNÆUS. Comme ci-dessus.

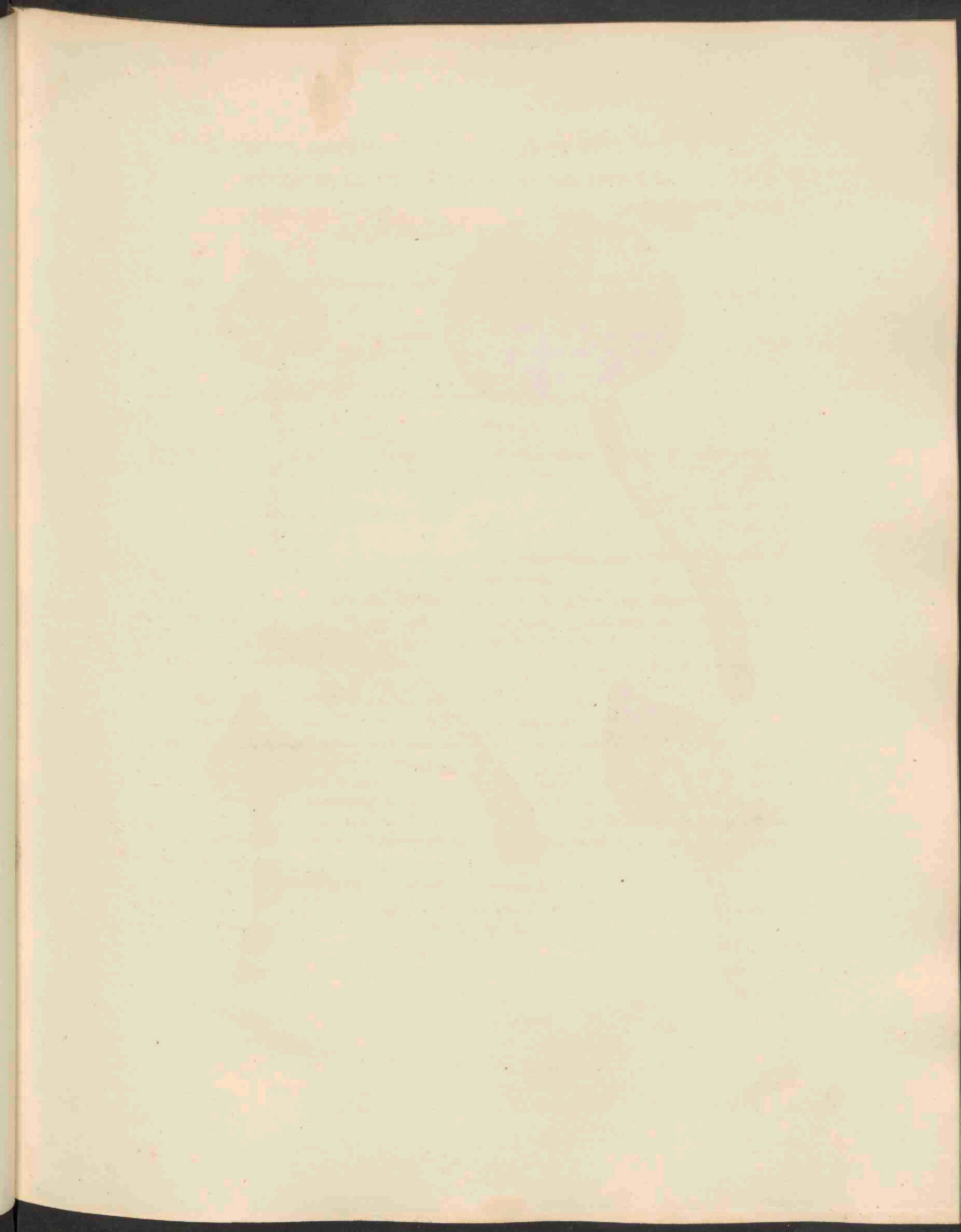
CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Comme ci-dessus.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. D'une couleur de violet foncé. Le chapeau charnu hémisphérique ponctué. Les lamelles écartées. Le pédicule globuleux. *a*, nous montre toute la plante. *b*, la même coupée en deux. *c*, la plante vue du côté inférieur. *d*, une variété, peut-être la même dans sa jeunesse.

Le chapeau est ainsi que les lamelles d'une couleur de violet foncé, le pédicule est moins foncé et charnu. Les lamelles sont aussi moins foncées. L'hymenium est plus ou moins spongieux.

LIEU NATAL. Je l'ai trouvé au Dennenstraat à *Neêrbosch*, proche de Nimègue.

USAGE. De même que la sorte précédente, je le croirais être vénéneux.

Agaricus conicus L. 845

AGARICUS CONICUS. SCHÄFF. AGARICUS DENTATUS. L.
AGARICUS GLUTINOSUS VAHL. fl. Dan. 1009. f. 2.

Kegelvormige Paddestoel.

Hoogduitsch. *Kegelförmige? blätterschwamm.*

Groeit in den Herfst.

Natuurlijk Stelsel. Pl. Crypt. Cl. I. Fungi. Ordo II. Dermatomyceles. Formatio II. Hymenomyceles, Fam. X. Hymenini. REICH.

Stelsel van LINNAEUS. Cl. XXIV. Cryptogamia Sect. V. Myceles.

GESLACHTS KENMERKEN. Hymenium lamellosum. Lamellis unicoloribus, stipite nudo. Het overdek is met plaatjes. Met éénkleurige plaatjes, en een ongeringd strukje.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Pileo conico fulvo-aurantiaco, lamellis pallidioribus, stipite flavo. — Met eene kegelvormige geel-oranje kleurige hoed, de plaatjes ligter, de steel geel. *a*, vertoont ons de geheele plant, *b*. Dezelve in derzelve jeugd, *c*, De plant in doorsnede. *d*, Dezelve aan de onderzijde. *e*, De plant bij derzelve vernietiging.

De hoed is bruin roestkleurig, de steel geel zwartachtig, de plaatjes lichter naarmate van den ouderdom der plant, eindelijk, aan derzelve bestemming voldaan hebbende, wordt zij zwart even als de meeste planten van dit geslacht. Theophrastus, Dioscorides, Plinius en alle de ouden, meenden dat verrotting de voortbrengende oorzaak was van die menigte planten, die zich gelijkelijk de twee groote klassen der Natuurlijke Geschiedenis schijnen te betwisten. Zij konden niet raden hetgeen alleen de opmerkzaamheid hen leeren moest. Van dáár waarom de meening van eene toevallige voortbrenging (*Generatio aequivoca*) zich bij ons verbreid heeft, C. CLUSIUS, in 1526 te Atrecht geboren, zegt het eerste dat de Paddestoelen of Zwammen zich door zaden weder voortplanten, even als alle andere planten; doch deze meening behield eerst lang daarna de overhand.

GROEIPLAATS. Ik vond haar in eene weide kort bij Wassenaar.

GEBRUIK. Ik zoude niet durven beslissen of deze soort tot de vergiftige behoort, doch het zwart worden derzelve, wanneer men haar doorbreekt doet mij dezelve wantrouwen.

AGARICUS CONICUS. SCHÄFF. AGARICUS DENTATUS. L.
AGARICUS GLUTINOSUS. VAHL. fl. Dan. 1009. f. 2.

Agaric conique.

Nom Allemand. *Kegelförmige? Blätterschwamm.*

Vient en Automne.

Systeme Naturel. *Plant. Crypt. Cl. I. Fungi, Ordo II. Dermatomyces, Formatio II. Hymenomyces, Fam. X. Hymenini REICH.*

Systeme de LINNÆUS. Cl. XXIV. *Cryptogamia, Sectio V. Mycetes.*

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. L'hymenium lamelleux. Avec les lamelles d'une même couleur, et un pédicule sans anneau.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Avec un chapeau en forme de cône d'une couleur de jaune-orange, les lamelles plus pales, le pédicule jaune. *a*, nous montre toute la plante. *b*, la même dans sa jeunesse. *c*, la plante coupée en deux. *d*, la même du côté inférieur. *e*, la plante s'approchant vers sa destruction.

Le chapeau est d'une couleur brune, de rouille, le pédicule jaune noirâtre, les lamelles d'une couleur moins foncée suivant l'âge de la plante, enfin, ayant obéis à sa destination, elle devient noire, comme la plupart des plantes de ce genre. THEOPHRASTE, DIOSCORIDE, PLINE et tous les anciens, pensaient que la putréfaction était la cause génératrice de cette légion de plantes, qui semblent se disputer également les deux grandes classes de l'histoire naturelle. Ils ne pouvaient deviner ce que l'observation seule devait apprendre. Voilà pourquoi l'opinion des reproductions fortuites (generatio equivocata) s'est propagée chez nous. CH. L'ECLUSE, né à Artois dans l'année 1526, dit le premier que les champignons se reproduisaient par graines, ainsi que tous les autres végétaux; mais cette opinion ne prévalut que longtemps après.

LIEU NATAL. Je l'ai trouvé dans une prairie proche de *Wassenaar*.

USAGE. Je n'oserais décider si elle appartient aux sortes vénéneuses, mais en la brisant elle devient noire, raison pourquoi je m'en défie.

Melica uniflora L. 846

MELICA UNIFLORA. L.

Éénbloemig Parelgras.

Hoogduitsch. Einblüthiges Perlgras.

Bloeit Junij. 4.

Natuurlijk Stelsel. *Acroblastae*, Ordo II. *Caulo-acroblastae*, Formatio I. *Glumaceae*, Fam. 39.
Gramineae, REICH.

Stelsel van LINNAEUS. Cl. III. *Triandria. Digynia.*

GESLACHTS-KENMERKEN. Panicula racemosa subsecunda. Spiculae cum rudimento subbiflorae. Sepala v. squamae truncata. Stigmata plumosa. Semen nudum. — De pluim takkig bijna éenzijdig. De aartjes met het beginsel eener bloem bijna tweebloemig. De blaadjes of schubben geknot. De stempels gevederd. Het zaad naakt.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Bracteolis imberbibus, panicula patentissima ramosa, spiculis erectis bifloris, altero imperfecto. — Met ongebaarde schutblaadjes, de pluim takkig zeer openstaande, de aartjes opgerigt tweebloemig, waarvan de ééne onvolmaakt is. *a*, de geheele plant. *b*, de bloem vergroot. *c*, het zaad vergroot. *d*, het steunblaadje vergroot.

Als eene bijzonderheid merkt men bij deze grassoort onder aan de bladschede een draadvormig steunblaadje op, dat bij andere soorten van dit geslacht bijna niet gevonden wordt. Zie *d*.

GROEIPLAATS. In de bosschen om *Utrecht*. RAINVILLE, (vid. v. HALL, Fl. B. Sept.) Bij *Ubbergen*, bij *Nijmegen*, DE BEIJER. Alwaar ik dezelve ook vond, alsmede op de bergen bij *Groesbeek*. Het is voor het overige eene zeer zeldzame grasplant, zoowel hier als in het naburige Duitschland, waar ik dezelve niet dan in kleine hoeveelheid gevonden heb op de bergen tusschen *Bonn* en *Coblentz*, omtrent het *Ahrthal*.

GEBRUIK. Een bijzonder gebruik dezer plant is niet bekend.

MELICA UNIFLORA. L.

Mélique uniflore.

Nom Allemand. Einblüthiges Perlgras.

Fleurit Juin. 4.

Systeme Naturel. *Acroblastae*. Ordo II. *Caulo-acroblastae*. Formatio I. *Glumaceae*. Fam. 39.
Gramineae. REICH.

Systeme de LINNAEUS. Cl. III, *Triandria*. *Digynia*.

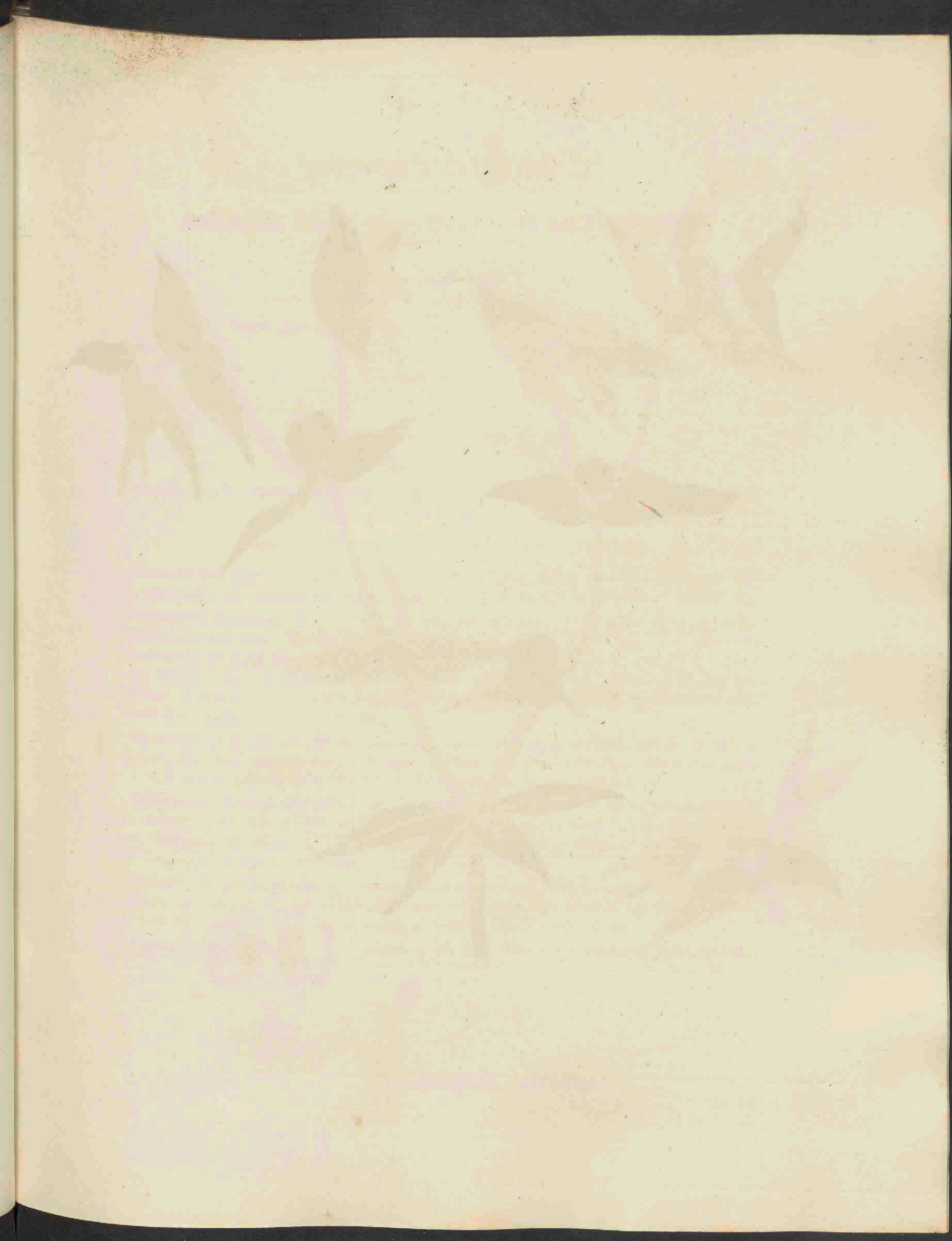
CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. La panicule en forme de grappe tournée presque d'un seul côté. Les épillets avec le rudiment d'une fleur presque biflores. Les sépales ou glumellules tronquées. Les stigmates plumeux. La semence nue.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Les bractéoles imberbes, la panicule rameuse très étalée, les épillets erigés biflores, dont une fleur est incomplète. *a*, toute la plante. *b*, une fleur grossie. *c*, une semence grossie. *d*, la stipule grossie.

On remarque encore une particularité chez cette graminée, savoir: une stipule filiforme au dessous de la gaine, qu'on ne trouve que très rarement chez d'autres sortes de ce genre. Voyez d.

LIEU NATAL. Dans les bois aux environs d'*Utrecht*, RAINVILLE. (vid. v. HALL, Fl. B. Sept.) A *Ubergen*, proche de *Nimègue*, DE BELJER. Ou je l'ai aussi trouvé, ainsi que sur les Montagnes proche de *Groesbeek*. C'est pour le reste une graminée bien rare, tant ici qu'en Allemagne, ou je ne l'ai trouvé qu'en bien petit nombre sur les Montagnes entre *Bonn* et *Coblence*, au voisinage du *Ahrthal*.

USAGE. On ne connaît point d'usage particulier de cette plante.

Euphorbia Lathyris L. 847.

EUPHORBIA LATHYRIS. L.

CATAPUTIA MINOR. LOB. TITHYMALUS LATHYRIS. SCOP.

Springkruid.

Hoogduitsch. Maulwurfskraut.

Bloeit Julij. ♂.

Natuurlijk Stelsel. *Thalamanthae*, Ordo II. *Schizocarpiaceae*, Formatio I. *Ranunculiflorae*. Fam. 112.
Rutaceae, REICH.

Stelsel van LINNAEUS. Cl. XXI, *Monoecia*. Sect. I, *Androgynia*.

GESLACHTS-KENMERKEN. Verscheidene soorten van dit geslacht reeds in deze *Flora* beschreven zijnde, zijn dezelve als zoodanig genoegzaam bekend, b. v. D. I, Pl. 44. D. IV, 297. D. VII, 557 enz.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Foliis integerrimis lanceolatis oppositis, capsula glabra dorso exarato seminibus obovatis fuscis. Umbella demum diffusa maxima. — Met de bladeren geheel effenrandig lancetvormig en tegen over elkander staande, de zaaddoos glad, van achteren gegroefd met eivormige bruine zaden. De bloemscherm zeer groot eindelijk zich wijd uitbreidend. *a*, de steng met bladeren en vruchten. *b*, een takje met de bloem en het beginsel der vrucht. *c*, de vrucht overdwars doorgesneden. *d*, eene zaadkorrel.

Deze soort bereikt eene hoogte van twee à drie voeten. De kelk is éénbladig, met 8—10 tanden, waarvan 4—5 der binnenste, naar binnen gebogen zijn; geene bloemkroon: het vruchtbeginsel is driehoekig gesteeld: de zaaddoos is driehokkig éénzadig, in elke afdeeling.

GROEIPLAATS. Ik zoude niet durven beslissen of deze soort oorspronkelijk tot de inlandsche planten behoort, doch heb dezelve even als de *Datura Stramonium*, reeds in deze *Flora* beschreven, meermalen op akkers en in tuinen zoowel in *Holland*, als in de Provincie *Utrecht*, en vooral bij *Beuningen* en *Weurt*, bij *Nijmegen*, verwilderd gevonden.

GEBRUIK. De geneeskrachtige en soms, bij onvoorzigtig gebruik, vergiftige eigenschappen van dit geslacht zijn reeds genoegzaam vroeger (zie boven) beschreven. Men verzekert ook dat zij een vergif voor de schapen is en dat zij een middel is tegen de schurft bij de paarden.

Euphorbia, was de naam van een' Geneesheer van Juba, Koning van Mauritanie (thans Algiers).

EUPHORBIA LATHYRIS. L.

CATAPUTIA MINOR. LOB. TITHYMALUS LATHYRIS. SCOP.

Euphorbe à feuilles de Gesse.

Nom Allemand. Maulwurfskraut.

Fleurit Juillet. ♂.

Système naturel. *Thalamanthae*, Ordo II. *Schizocarpiæ*, Formatio I. *Ranunculifloræ*, Fam. 112. *Rutaceæ*, REICH.

Système de LINNÆUS. Cl. XXI, *Monoecia*. Sect. I. *Androgynia*.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Plusieurs sortes de ce genre ayant été déjà décrites dans cette FLORE, on en connaîtra assez les caractères généraux, p. ex. Vol. 1, Pl. 44. Vol. IV, 297. Vol. VII, 557, etc.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Les feuilles tout à fait intègres lancéolées et opposées, la capsule glabre, cannelée sur le dos, les graines obovées et d'une couleur brune. L'Ombelle très grande à la fin s'étendant largement. *a*, la tige avec des feuilles et des fruits. *b*, une petite branche avec la fleur et le rudiment d'un fruit. *c*, le fruit, coupé transversalement. *d*, une graine.

Cette sorte ci parvient à une hauteur de deux à trois pieds. Le calice est 1—phylle, à 8—10 dents, dont 4—5 intérieures, sont courbées en dedans; corolle nulle: ovaire 3—gone, stipité: capsule à 3 coques 1—spermes.

LIEU NATAL. Je n'oserais décider si cette sorte est originairement indigène, mais tout comme la *Datura Stramonium*, déjà décrite dans cette FLORE, je l'ai trouvé sur des champs et dans des jardins tant en Hollande que dans la Province d'Utrecht, et principalement à *Beuningen* et *Weurt*, proche de *Nimègue*, en sauvageon.

USAGE. Les propriétés médicales et quelquefois vénéneuses de ce genre, quand on s'en sert imprudemment, sont déjà (voyez ci-dessus) assez décrites. On assure qu'elle est un poison pour les brebis, et que c'est un remède contre le farçon des chevaux.

Euphorbia, était le nom d'un médecin de Juba, roi de Mauritanie, (maintenant Alger).

Quercus macrocarpa L.

Quercus macrocarpa L.

Fucus cartilagineus L.
Sphaerococcus cartilagineus Ag. 848.

FUCUS CARTILAGINEUS L.
SPHAEROCOCCUS CARTILAGINEUS Ag.

Kraakbeenig Kogelvruchtwier?

Hoogduitsch. Krackbeinige? Kugelfruchtalge.

Natuurlijk Stelsel. *Pl. Cryptog. Cl. III. Chlorophyta. Ordo I. Algae. Formatio II. Ascophyceae.*
Fam. 23. Florideae. REICH.

Stelsel van LINNEUS. *Pl. Cryptog. Cl. XXIV. Sectio IV. Algae II. Floridae.*

GESLACHTS-KENMERKEN. Frons plana coriacea divisa. Capsul. Sphaericae nucleo sporidiorum globoso. — Het loof is plat verdeeld en kraakbeenig. De vruchten kogelrond met de pit der sporiën insgelijks rond.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Fronde supra decomposita cartilaginea, laciniis subdistichis, ultimis capsuliferis, capsulis ellipticis. — Met een veelvuldig zamengesteld kraakbeenachtig loof, de insnijdingen (de plaats van bladeren vervangende) bijna tweerijig, de bovenste vruchtdragende, de vruchten eirond.

Eene zeer schoone wier in den vorm van een struikje, van eene roode kleur, en bedekt met Polypen huisjes, eene hoogte bereikende van ruim ééne voet en op de klippen in zee groeiende. a, vertoont ons de geheele plant; b. en c. de witte vlekken de Polypen huisjes daarstellende.

GROEIPLAATS. Ofschoon even als *Sargassum Columbi* en meer andere zeewier tot de twijfelachtig inlandsche soorten behoorende, vond ik dezelve toch op het strand tusschen *Schoveningen* en *Katwijk*, denklijk aangespoeld.

GEBRUIK. Onbekend. Als alleen, zoo als ik boven zeide, ter woonplaats voor Polypen.

FUCUS CARTILAGINEUS L.

SPHAEROCOCCUS CARTILAGINEUS. Ag.

Sphaerococcus Cartilagineus.

Nom. Allemand. *Krackbeinige ? Kugelfruchtalge.*

Système Naturel. *Pl. Cryptog.* Cl. III. *Chlorophyta.* Ordo I. *Algae.* Formatio II. *Ascophyceae.*
Fam. 23. *Florideae.* REICH.

Système de LINNEUS. *Pl. Cryptog.* Cl. XXIV. Sectio IV. *Algae* II. *Floridae.*

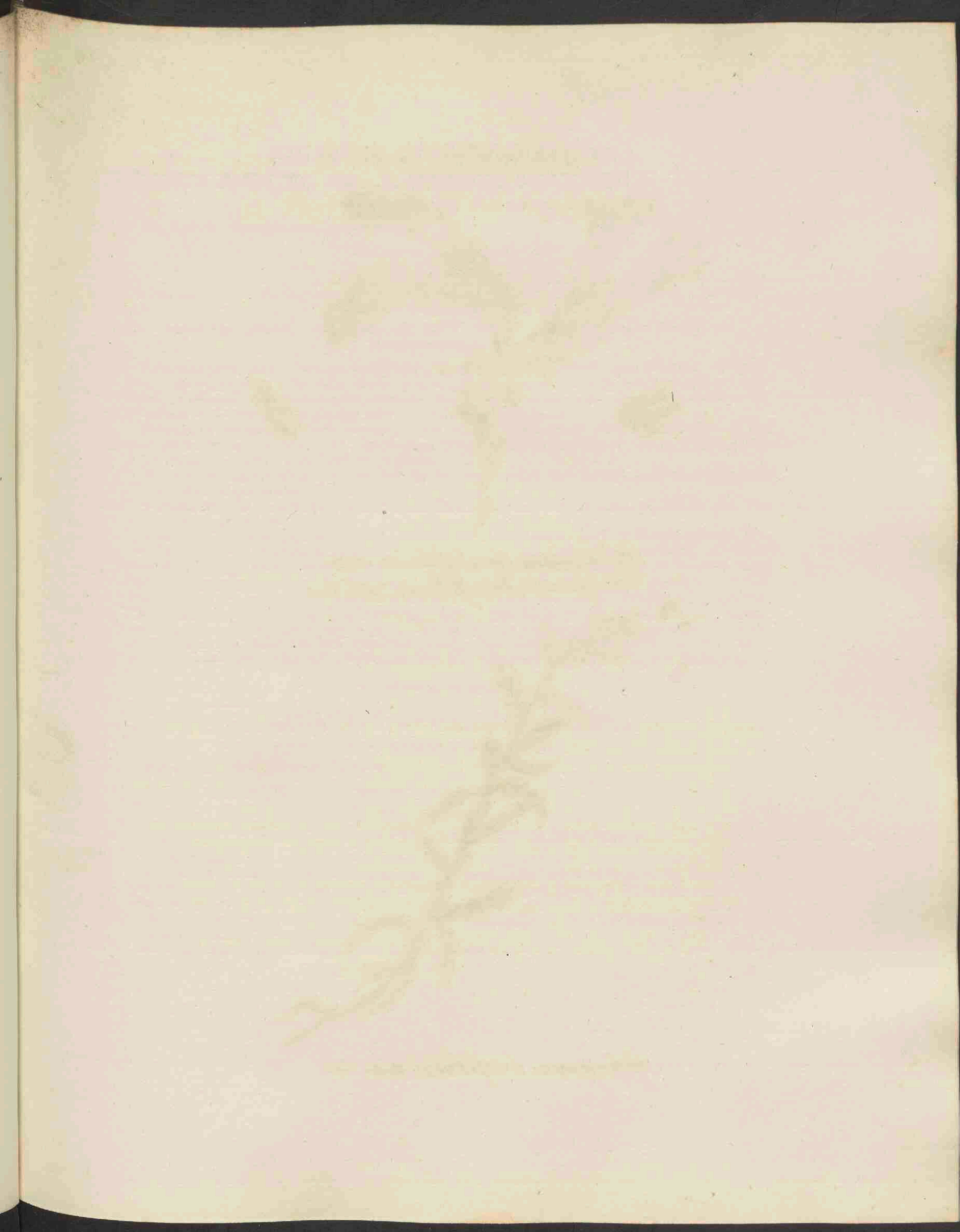
CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Les organes foliacées plat divisés et cartilagineux. Les fruits sphériques avec le pépin des sporules d'une forme ronde.

CARACTÈRES SPECIFIQUES. Avec les organes foliacés cartilagineux plus que décomposés les découpures (remplacant la place des feuilles) presque distiques, les supérieures fructifères, les fruits d'une forme elliptique.

Une très belle algue en forme d'un arbrisseau, d'une couleur rouge et couverte d'une multitude de Polypiers, atteignant une hauteur au-delà d'un pied, et végétant sur les écueils dans la mer. a, nous montre toute la plante, b, et c. les taches blanches formant les Polypiers.

LIEU NATAL. Quoi qu'appartenant tout comme le *Sargassum Columbi* et plusieurs autres Algues marines aux plantes indigènes dubieuses, je l'ai néanmoins trouvé sur le rivage entre *Schéveningue* et *Katwijk*, probablement rejetée par la mer.

USAGE. Inconnu. Seulement, ainsi que j'ai déjà dit, comme demeure pour les Polypes.

Sphagnum cymbifolium. Brid.
Sphagnum obtusifolium. Ehrh. Mart.

Sphagnum latifolium. Hedw. 849.

SPHAGNUM CYMBIFOLIUM. (BRID.)

SPHAGNUM PALUSTRE. var. α L. SPHAGNUM OBTUSIFOLIUM. (EHRH. MART.)

Stompbladig Veenmos.

Hoogduitsch. Stumpfblätterige Torfmoos.

Met vrucht in den Herfst. ♀.

Natuurlijk Stelsel. *Pl. Cryptog.* Cl. III. *Chlorophyta.* Ordo II. *Musci.* Formatio II. *Sporangio-*
brya. Fam. XXVIII. *Bryoidea.* REICH.

Stelsel van LINNAEUS. *Pl. Cryptog.* Cl. XXIV, Sect. II. *Musci frondosi et Hepatici,* A.
Musci frondosi, I. *Veri.*

GESLACHTS-KENMERKEN. Capsula apophysata, terminalis, setae ab caule ipso formatae. Calyptra parti inferiori capsulae adhaerens. Caules ramosi. Peristoma nudum. — De zaaddoos met een aanzetzel, eindelings, de vruchtsteelen door de stengen zelve daargesteld. Het huikje vastblijvende onder aan de zaaddoos. — De stengen takkig. De binnenmond naakt.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Caule ramoso, ramis crassis, foliis ovatis obtusis imbricatis. — Met eene getakte steng, de takken dik, de bladeren stomp eirond overeenliggend. *a* De geheele plant. *b* De vrucht vergroot. *c* De bladeren vergroot.

Dit geslacht kenmerkt zich vooral ook op het eerste gezicht door dezelfde geelgroenachtige kleur en zodevormige groeiwijze.

GROEIPLAATS. Op moerassige veengronden, te Achtienhoven en bij de Bildt, bij Utrecht, bij Wijchen, bij Nijmegen, enz.

GEBRUIK. Men kent geen geneeskundig gebruik van deze planten; doch de Natuur gebruikt zoowel de sterken als de zwakken in derzelve groote inzigten van orde en overeenstemming, zoowel de eene als de andere streven naar het doel, dat zij zich voorstelt. Dit geslacht, eerst derzelve lange takken dooreenvlechtende in de moerassen, vormt aldaar eerst digte zoden, vervolgens vlottend land, dat elk jaar in dikte en oppervlakte toeneemt, en zich soms verscheidene uren wijd uitspreidt. Op dit tapijt, van eene aschgroenachtige kleur, komen eerst kleine planten voort, b. v. de *Oxyccus*; vervolgens kruipende struikgewassen; eindelijk hogere wilgenboomeu, wier wortels de diepte gaan zoeken, en alzoo aan den landbouw eenen nieuw verkregen grond verzekeren, die vroeger moerassig was. Door haar ook de vorming van den *Veengrond*, zoo bekend in ons Vaderland.

SPHAGNUM LATIFOLIUM. (HEDW.)

Breedbladig Veenmos.

Hoogduitsch. Breitblätterige Torfmoos.

Met vrucht als de vorige. ♀.

Natuurlijk Stelsel en Stelsel van LINNAEUS, als de voorgaande.

GESLACHTS-KENMERKEN. Zoo als hier boven.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Caule ramoso, foliis lato-ovatis cuspidatis imbricatis. — De steng takkig, met breed-eirond gepunte overeenliggende bladeren. *a* De geheele plant. *b* De vrucht. *c* Het aanzetzel der vrucht.

Deze soort is donkerder groen en grooter dan de voorgaande, en derzelve takken ook minder dik.

GROEIPLAATS. Bij de voorgaande.

GEBRUIK. Hetzelfde geldt hier als bij de vorige soort.

SPHAGNUM CYMBIFOLIUM. (BRID.)

SPHAGNUM PALUSTRE. var. α L. SPHAGNUM OBTUSIFOLIUM. (EHRH. MART.)

Sphaigne ou tourbette à feuilles obtuses.

Nom Allemand. Stumpfblättrige Torfmoos.

En fruit vers l'Automne. 2.

—
Système Naturel. Pl. Cryptog. Cl. III. Chlorophyta. Ordo II. Musci. Formatio II. Sporangio-
brya. Fam. XXVIII. Bryoidea. REICH.

Système de LINNÆUS. Pl. Cryptog. Cl. XXIV. Sect. II. Musci frondosi et Hepatici, A.
Musci frondosi, I. Veri.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. La capsule est terminale, placée sur une espèce de disque (apophysis) qui termine les pédoncules, les pédoncules sont formés par les tiges mêmes. La coiffe adhère à la partie inférieure de la capsule. Les tiges rameuses, le péristome est nu.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. La tige est rameuse, les rameaux renflés, les feuilles ovales obtuses imbriquées. *a* Toute la plante. *b* Le fruit grossi. *c* Les feuilles grossies.

Ce genre se distingue au premier abord particulièrement par sa couleur d'un vert jaunâtre et sa manière de vivre en touffes.

LIEU NATAL. Aux tourbières à Achttienhoven et près du Bildt proche d'Utrecht. Près de Wijchen, proche de Nimègue, etc.

USAGE. On ne connaît point d'usage médical particulier de cette plante, mais dans ses grandes vues d'ordre et d'harmonie, la nature emploie également et le fort et le faible; l'un et l'autre marchent de concert au but qu'elle se propose. Ce genre entrelaçant premièrement sur les marais ses longs rameaux, y forme d'abord des touffes, ensuite des prairies flottantes, qui, chaque année, augmentent d'épaisseur et de surface, et s'étendent même quelquefois à plusieurs lieues. Sur ce tapis d'un vert cendré viennent d'abord s'établir de jolies petites plantes, telles que l'*Oxycoccus*, ensuite des arbrisseaux rampants; enfin des saules d'une plus haute taille, dont les racines vont chercher le fond, et assurent ainsi à l'agriculture la conquête d'un terrain d'abord inondé. Par elle aussi la formation des tourbières tant connues dans notre Patrie.

SPHAGNUM LATIFOLIUM. (HEDW.)

Sphaigne ou tourbette à feuilles larges.

Nom Allemand. Breitblättrige Torfmoos.

En fruit comme la précédente.

—
Système Naturel et Système de LINNÆUS, comme la précédente.

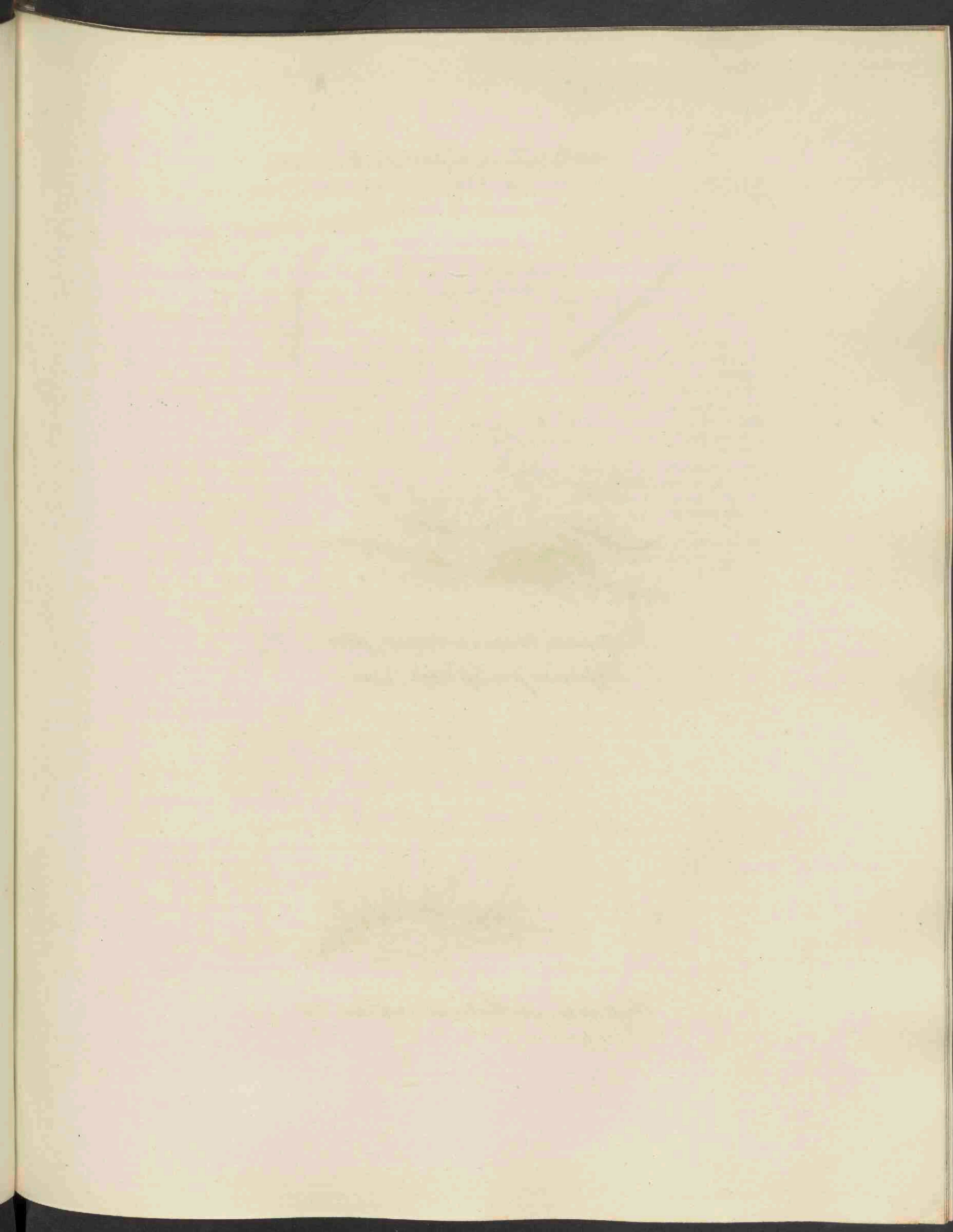
CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Comme ci-dessus.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. La tige est rameuse, les feuilles larges ovales pointues et imbriquées. Toute la plante, *a*. Le fruit, *b*. L'apophysis du fruit, *c*.

Cette sorte est plus grande et d'une couleur d'un vert plus foncé que la précédente, ses rameaux sont aussi moins renflés.

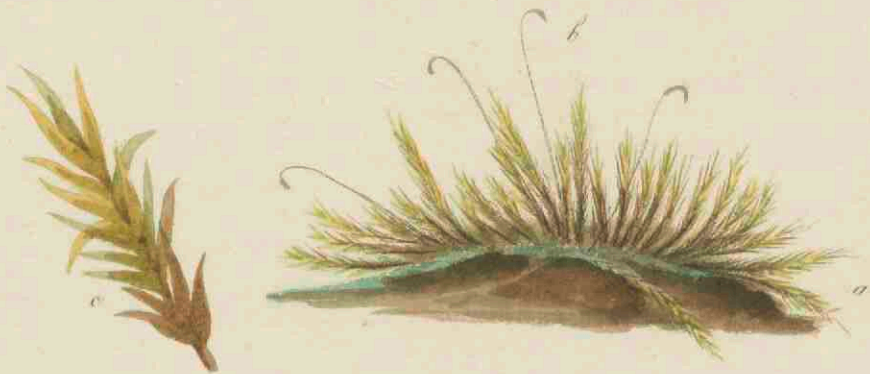
LIEU NATAL. Près de la précédente.

USAGE. Ce que j'ai dit de la sorte précédente concerne aussi celle-ci.

Hypnum tamariscinum. Hedw.
Hypnum proliferum. Linn.

Hypnum stellatum. Schreber. 250.

HYPNUM TAMARISCINUM. HEDW.

HYPNUM PROLIFERUM. LINN.

Dofbleek Dekmos.

Hoogduitsch. Tamarisken Astmoos.

Met vrucht in de lente. ♀.

Natuurlijk Stelsel. *Pl. Crypt.* Cl. III. *Chlorophyta.* Ordo II. *Musci.* Formatio II. *Sporangiobrya.*
Fam. 28. *Bryoidea.* REICH.

Stelsel van LINNEUS. *Pl. Crypt.* Cl. XXIV. Sect. II. A. *Musci frondosi* I. Veri.

GESLACHTS KENMERKEN. Capsula cernua, oblonga vel ovata. Peristoma duplex, *interius* laciniis 16 integris vel perforatis; *exterius* dentibus 16 acutis, apice liberis. Seta lateralis. — De zaaddoos knikkende, langwerpig of eirond. De binnenmond is dubbeld, de *binnenste* met 16 geheele of doorboorde slippen; de *buitenste* met 16 spitse, van boven vrije tanden. De vruchtsteel is zijdelingsch.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Caule ascendente tomentoso pinnato, foliis imbricatis, *caulinis* cordato acuminatis, *rameis* ovatis acutis, serrulatis. Capsula cernua. Operculo rostrato. — De steng opgaande viltig en gevind, de bladeren overéénliggende. die *der steng* hartvormig en gespitst, die *der takken* eirond spits, fijn gezaagd. De zaaddoos hellende. De deksel gesnaveld. *a.* De geheel zodevormende plant. *b.* De vrucht. *c.* De bladeren der takjes vergroot. *d.* De stengbladeren vergroot met de viltige steng.

Deze schoone plant die geheele zoden op den grond vormt, is van eene geel-groenachtige kleur, ik heb dezelve nimmer met vrucht hier in ons land gevonden, doch wel in Duitschland. De zaaddoos is, zoo als bij alle tot dit geslacht behoorende, aan de ééne zijde langer dan aan de andere. Volgens BRIDEL is de *Hypnum delicatulum* van WILDEROW, slechts eene verscheidenheid van deze soort.

GROEIPLAATS. In den Salkerwaard. DE GORTER. Bij Harderwijk. VAN GEUNS. Bij Nijmegen. DE BELJER. Waar ik haar ook zelf gevonden heb, b. v. bij Ubbergen in het Oosterhoutsche bosch, als ook op den Dückenburg. In de provincien Groningen en Utrecht, vonden haar de Hoogl. VAN HALL en MIQUEL, in laatstgenoemde provincie vond ik haar, als ook de Hr. Med. Doct. VAN DER SANDE, LACOSTE en VAN DER TRAPPEN, op Ameliswaard bij de stad Utrecht.

GEBRUIK. Een bijzonder gebruik van dit geslacht kent men niet, als alleen dat het soms door de arme lieden gebruikt wordt tot vulling van bedden. Doch even als de bladeren der andere gewassen, scheiden zij het water en het koolstofzuur, behouden de waterstof en de koolstof, en wasemen de zuurstof wederom uit. Zij zijn zelfs nuttig voor de planten die zij bedekken, door het vormen van dikke kussens, die de wortelen en stammen der groote boomen in het Noorden voor de vorst beschutten; zoo verleenen zich wezens, tusschen welke de Natuur zulk een groot verschil heeft daargesteld, wederkerige hulp!

HYPNUM STELLATUM SCHREB.

HYPNUM POLYMORPHUM. HEDW.

Stervormend Dekmos.

Hoogduitsch. Sternförmig Astmoos.

Met vrucht in den Zomer. ♀.

Natuurlijk Stelsel en Stelsel van LINNEUS, als de vorige.

GESLACHTS KENMERKEN. Zoo als de voorgaande.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Caule erecto ramoso, foliis patenti-ovato-lanceolatis subulatis integerrimis. Capsula erecto-cernua, operculoconico. — Met eene takkige regtstandige steng, de bladeren gaafrandig openstaande ei-lancet-elsvormig. De zaaddoos regtstandig-hellende, het deksel kegelvormig. — *a.* De geheele plant. *b.* De vrucht. *c.* Een takje met de bladeren vergroot.

GROEIPLAATS. Bij Ootmarsum in Overijssel. MIQUEL. Ik zelf vond haar met vrucht, even als de reeds bij de vorige soort genoemde Hr. Doct. in de Veenen te Achttienhoven, bij Utrecht.

GEBRUIK. Men kan daar niets van zeggen, als hetgeen ik reeds bij de vorige soort heb aangemerkt.

HYPNUM TAMARISCINUM. HEDW.

HYPNUM PROLIFERUM. LINN.

Hypne d'un jaune terne.

Nom Allemand. Tamarisken Astmoos.

En fruit vers le printemps. 2.

Système Naturel. *Pl. Cryptog.* Cl. III. *Chlorophyta*, Ordo II. *Musci*, Formatio II. *Sporangiobrya*, Fam. 28. *Bryoidea*, REICH.

Système de LINNÆUS. *Pl. Crypt.* Cl. XXIV. Sect. II. A. *Musci frondosi*, I. *Veri*.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. La capsule inclinée, oblongue ou ovale. Le péristome double; l'intérieur avec 16 divisions intègres ou perforées; l'extérieur avec 16 dents aiguës libres à la partie supérieure. Le pédicelle latéral.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. La tige ascendante, cotonneuse, pinnée, avec les feuilles imbriquées, celles de la tige cordiformes acuminées, celles des rameaux ovales acuminées dentelées en scie. La capsule inclinée. L'opercule en forme d'un bec. *a* La plante en touffe. *b* Le fruit. *c* Les feuilles des rameaux grossies. *d* Les feuilles caulinaires grossies avec la tige cotonneuse.

Cette jolie plante, qui forme des gazons sur la terre, est d'une couleur d'un vert jaunâtre, je ne l'ai jamais trouvée en fruit dans notre Patrie, mais bien en Allemagne. La capsule est, comme chez tout ce genre, d'un côté plus long que de l'autre. Suivant BRIDEL, l'Hypnum delicatulum de WILLDENOW, ne serait qu'une variété de cette même espèce.

LIEU NATAL. Au *Salkerwaard*, DE GORTER. Proche de *Harderwijk*, VAN GEUNS. Proche de *Nimègue*, DE BEIJER. Ou je l'ai trouvé moi-même, p: ex. à *Ubergen*, au bois d'*Oosterhout*, ainsi qu'au *Dukenburg*. Dans les Provinces de Groningue et d'Utrecht elle est trouvée par les Prof. VAN HALL et MIQUEL. Dans la dernière je l'ai trouvé, ainsi que Mess. les Med. Doct. VAN DER SANDE LACOSTE et VAN DER TRAPPEN, à *Ameliswaard*, proche de la ville d'*Utrecht*.

USAGE. On ne connaît point d'usage particulier de ce genre, seulement que les pauvres s'en servent pour remplir les lits. Mais comme les feuilles des autres végétaux, elles décomposent l'eau et l'acide carbonique, conservent l'hydrogène et le carbone, et rejettent l'oxygène. Elles sont même utiles aux végétaux qu'elles recouvrent, en formant des coussins épais qui mettent à l'abri de la gelée les racines et les troncs des grands arbres du Nord: ainsi se prêtent un mutuel secours, des êtres, entre lesquels la Nature a mis tant de distance!

HYPNUM STELLATUM. SCHREB.

HYPNUM POLYMORPHUM. HEDW.

Hypne stellée.

Nom Allemand. Sternförmig Astmoos.

En fruit vers l'Été. 2.

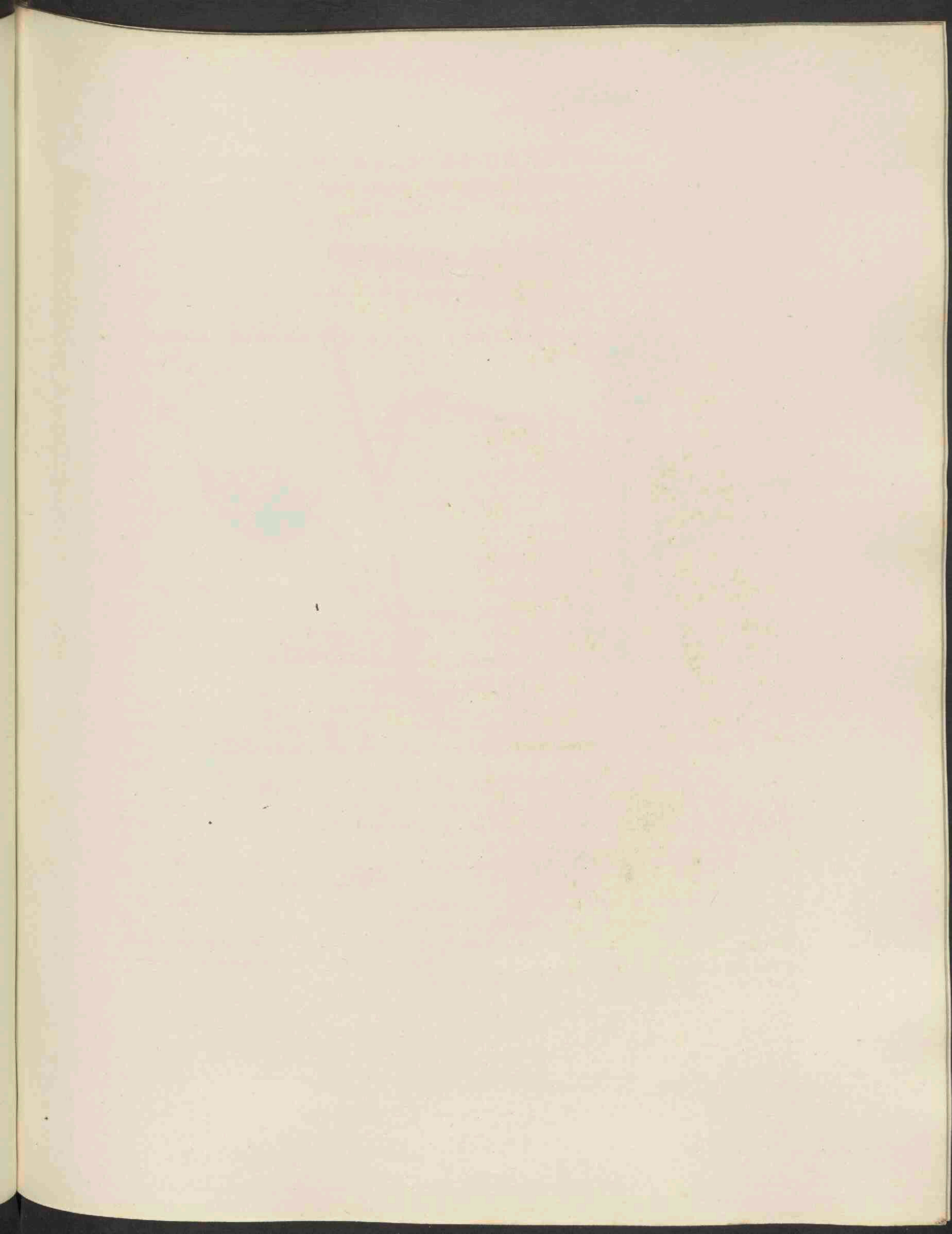
Système Naturel et Système de LINNÆUS, comme la précédente.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Comme ci-dessus.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. La tige érigée rameuse les feuilles étalées intègres subulées ovées-lancéolées. La capsule érigée s'inclinant; l'opercule conique. *a* Toute la plante. *b* Le fruit. *c* Un rameau avec les feuilles grossies.

LIEU NATAL. Proche d'*Ootmarsum* dans la province d'Overissel, MIQUEL. Moi-même je l'ai trouvé en fruit, ainsi que Mess. les Doct. déjà mentionnés ci-dessus aux tourbières d'*Achttienhoven*, proche d'*Utrecht*.

USAGE. On n'en peut rien dire, que ce que j'ai observé par rapport à la sorte précédente.

Phyteuma nigrum Schmidt. 851.

PHYTEUMA NIGRUM. SCHMIDT.

Violetkleurige Raponsje.

Hoogduitsch. Dunkelviolett färbige Rapunzel, Rapwurz, Waldrapunzel, Rüblein.

Bloeit Junij, Julij 2.

Natuurlijk Stelsel. *Synpetalae*, Ordo I. *Fissiflorae*, Formatio II. *Campanaceae*, Fam. 74.
Campanulaceae, REICH.

Stelsel van LINNAEUS. Cl. V, *Pentandria*. *Monogynia*.

GESLACHTS-KENMERKEN. *Inflorescentia* capitata, spicata. *Cor.* laciniis linearibus profunde quinque partita. *Stigma* bi-trifidum. *Capsula* bi-trilocularis. De bloeiwijze is kop áárvormig. De bloemkroon met lijnvormige slippen, diep vijf-deelig. De stempel twee-driedeelig. De zaaddoos twee-driehokkig.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Foliis cordatis serratis supremis linearibus, spica oblonga, corollis atropurpureis. — Met de wortelbladen hartvormig en gezaagd; de stengbladen lijnvormig, de aar langwerpig, de bloemkroonen donker-violetkleurig. *a.* De steng met de bloemen. *b.* De wortel met de wortelbladen. *c.* De zaaddoos vergroot. *d.* Een zaadkorrel vergroot.

Dezelfde opmerkingen reeds ten opzichte der bloemen van de Phyteuma spicatum gemaakt, zie Pl. 682 gelden ook ten opzichte van deze.

GROEIPLAATS. In het Beekbergerwoud bij *Apeldoorn*, J. WITTEWAHL. Zelf vond ik haar, alsook den Hr. T. H. A. J. ABELEVEN, langs den weg te *Beek* bij *Nymegen*. Later trof ik dezelve in groote menigte aan op de bergen bij de *Plasmolen* in het Hertogdom *Limburg*.

GEBRUIK. Hetzelfde als der *Phyteuma spicatum*.

PHYTEUMA NIGRUM. SCHMIDT.

Phyteume, Raïoncule noir.

Nom Allemand. Dunkelviolett-färbige Rapunzel, Rapwurzel, Waldrapunzel, Rüblein.

Fleurit Juin, Juillet 24.

Système naturel. *Sympetalae*, Ordo I. *Fissiflorae*, Formatio II. *Campanaceae*, Fam. 74.
Campanulaceae, REICH.

Système de LINNÆUS. Cl. V, *Pentandria*. *Monogynia*.

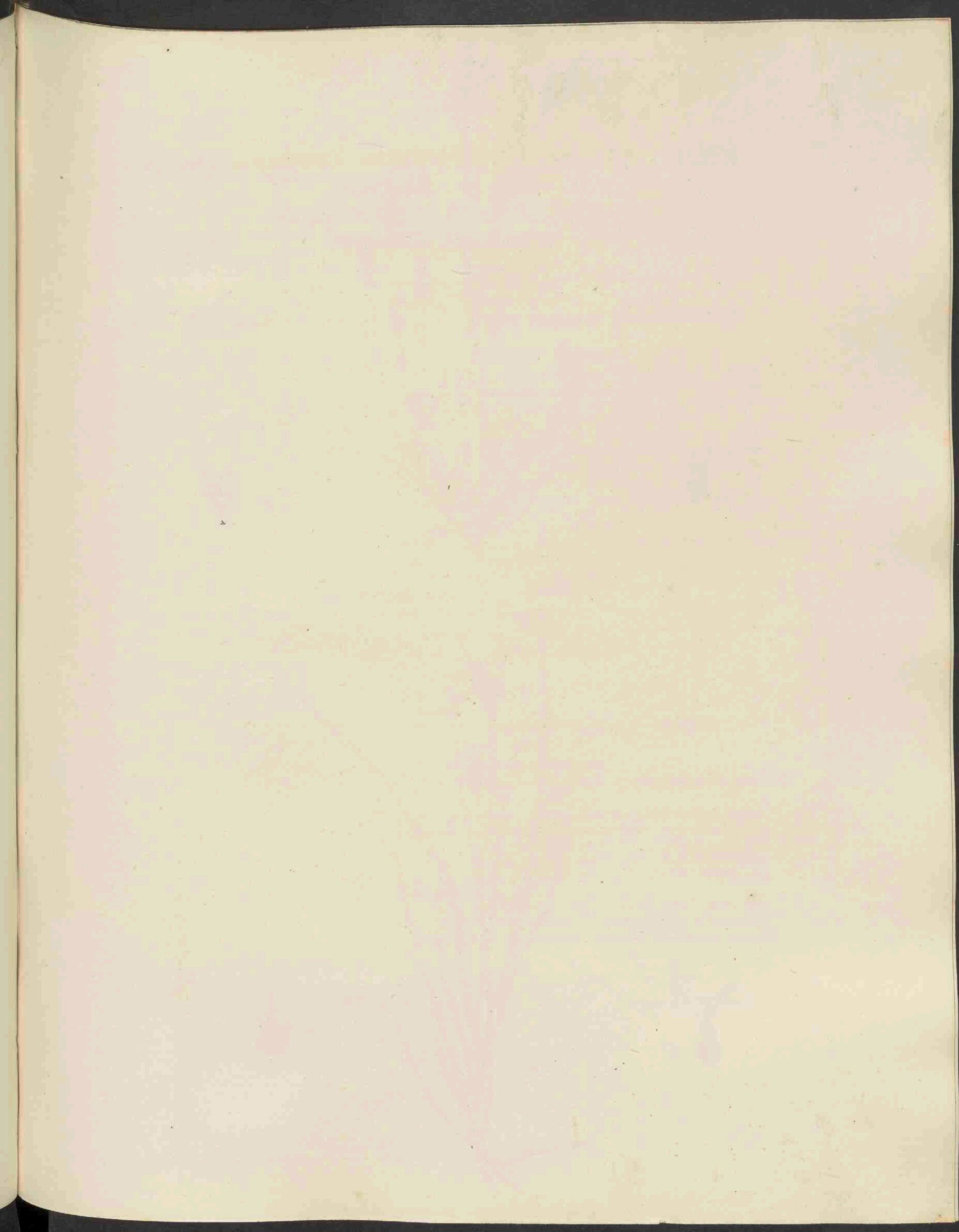
CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. L'inflorescence en forme de capitule ou d'épis. La Corolle profondément quinque-partite avec les lobes linéaires. Le stigmate bi-trifide. La capsule bi-triloculaire.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Les feuilles radicales dentées en scie, celles de la tige linéaires, l'épis oblong, les corolles d'une couleur de violet foncé. *a.* La tige avec les fleurs. *b.* La racine avec les feuilles radicales. *c.* La capsule grossie. *d.* Une graine de même.

Les mêmes observations déjà faites par rapport aux fleurs du Phyteuma Spicatum, voyez la Pl. 682, concernent aussi cette sorte çï.

LIEU NATAL. Au Bois de Beekbergen proche d'*Apeldoorn*. J. WITTEWAHL. Moi-même je l'ai trouvé, ainsi que Mr. T. H. A. J. ABELVEN le long du chemin à *Beek* proche de *Nimègue*. Plus tard je l'ai rencontré en grande quantité sur les Montagnes près du *Plasmolen* dans le Duché du *Limbourg*.

USAGE. Le même déjà mentionné du *Phyteuma Spicatum*.

Milium scabrum L.

Rhynchospora fusca 852.

MILIUM SCABRUM. MERLET DE LA BOULAYE. MILIUM
VERNALE. V. HALL.

MILIUM CONFERTUM. MILL.

Ruwachtig Gierstgras.

Hoogduitsch. Milisgras.

Bloeit April—Mei. ☉.

Natuurlijk Stelsel. *Acroblastae*. Ordo II. *Caulo-acroblastae*. Formatio I. *Glumaceae*. Fam 59.
Gramineae. REICH.

Stelsel van LINNAEUS. Cl. III. *Triandria*. *Digynia*.

GESLACHTS KENMERKEN. *Panicula* composita. *Bractea* gemina ventricosa, inf. sublongior. *Squamae* lanceolatae glabrae integrae. *Corolla* persistente. *Stigmata* aspergilliformia. — De pluim is zamengesteld. Het schudblaadje buikachtig dubbeld, de onderste een weinig langer. De honigschubben lancetvormig onbehaard en gaaf. De bloemkroon blijvende. De stempels kwastvormig.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Culmo vaginisque scabris, panicula conferta pauciflora, flosculo calyce brevior. — Met de halm en de schede ruw, de pluim of takken bijeengeplaatst schraalbloemig. De bloemkroon korter dan de kelk *a*. De geheele plant. *b*. De bloem vergroot. *c*. De kelk vergroot.

Deze grassoort, die, voor zoo ver mij bekend is, in Duitschland niet voorkomt, is door wijlen den Hr. F. L. SPLITGERBER van Amsterdam, op den Etna ook gevonden; zij verschillen zeer in grootte. Sommigen tot zelfs ter hoogte van eene voet, de Kasblaadjes zijn ruw en spits, overigens schijnt hare standplaats veel bij te dragen tot hare meerdere of mindere ruwheid

GROEIPLAATS. Op de Duinen bij Overveen in N. Holland, v. HALL. Zelf vond ik haar, als ook meer andere Botanici, op de Duinen bij Katwijk en Scheveningen.

GEBRUIK. Onbekend.

RHYNCHOSPORA FUSCA.

Bruine Grasbies.

Hoogduitsch. Braunes Knopfgras. Schnabelriet.

Bloeit Julij—Augustus. ♀.

Natuurlijk Stelsel. *Acroblastae*. Ordo II. *Caulo-acroblastae*. Formatio I. *Glumaceae*.
Fam. 40. *Cyperoideae*. REICH.

Stelsel van LINNAEUS. Cl. III. *Triandria* *Monogynia*.

GESLACHTS-KENMERKEN. Dezelfde reeds in deze Flora beschreven, ten opzichte der *Rhynchospora alba*. (Zie D. 8. Pl. 576).

SOORTELIJKE KENMERKEN. Culmo trigono, foliis canaliculato-carinatis, fasciculis terminalibus subgeminis involuero longe minoribus, spiculis subtrifloris; stigmatibus stylo longioribus. Spiculae ferrugineae, setae ternae. — De halm is driekantig, de bladeren gegroefd gekield, de bloembosjes zijn gepaard bijna eindelings veel korter dan het omwindsel, de aartjes bijna driebloemig, met de stempels langer dan het stijltje. De aartjes roestkleurig, de borstels drie in getal. *a*. De geheele plant. *b*. De geslachtsdeelen vergroot. — *c*. De vrucht vergroot.

GROEIPLAATS. Bij Hengelo en Venbrug in Overijssel, EHRHART. Bij Harderwijk, VAN GEUNS. Bij Staveren, RAINVILLE. Bij Blarikum, BERGSMAN. Ik zelf vond haar, gelijk meer andere Botanici, bij de Bildt en Achttienhoven in de Provincie Utrecht, in de Wijchensche Veenen in Gelderland, en bij Haren in Groningen.

GEBRUIK. Onbekend. Doch wordt door het vee niet gegeten.

MILIUM SCABRUM. MERLET DE LA BOULAYE. MILIUM
VERNALE. V. HALL.

MILIUM CONFERTUM. MILL.

Mil Scabreux.

Nom Allemand. Milisgras.

Fleurit Avril—Mai. ☉.

Système Naturel. *Acroblastae*. Ordo II. *Caulo-acroblastae*. Formatio I. *Glumaceae*. Fam. 59.
Gramineae. REICH.

Système de LINNAEUS. Cl. III. *Triandria Digynia*.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. La panicule est composée. Glume à deux bâles ventruës, l'inférieure un peu plus longue. Les écailles lancéolées glabres et intègres. La corolle persistente. Les stigmates plumeux.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Le chaume et les gaines sont scabreux, la panicule est compacte et pauciflore. La corolle est plus courte que le calice. *a.* Tout la plante. *b.* La fleur grossie. *c.* Le calice grossi. Cette graminée qui, autant qu'il m'en est connu, ne se trouve pas en Allemagne, est trouvée par feu Mr. F. L. SPLITGERBER, d'Amsterdam, aussi sur le Mont Etna; elles diffèrent beaucoup en grandeur, plusieurs même jusqu'à la hauteur d'un pied, les glumes sont scabres et pointues, pour le reste il paraît que leur situation ait une grande influence pour les rendre plus ou moins scabres.

LIEU NATAL. Sur les Dunes proche d'Overveen dans la Hollande Sept, VAN HALL. Moi-même je l'ai trouvé, ainsi que plusieurs autres Botanistes, sur les Dunes proche de Katwijk et de Scheveningue.

USAGE. Inconnu.

RHYNCHOSPORA FUSCA.

Rhynchospora brune.

Nom Allemand. Braunes Knopsgras. Schnabelriet.

Fleurit Juillet—Août. ♀.

Système Naturel. *Acroblastae*. Ordo II. *Caulo-acroblastae*. Formatio I. *Glumaceae* Fam. 40.
Cyperoideae REICH.

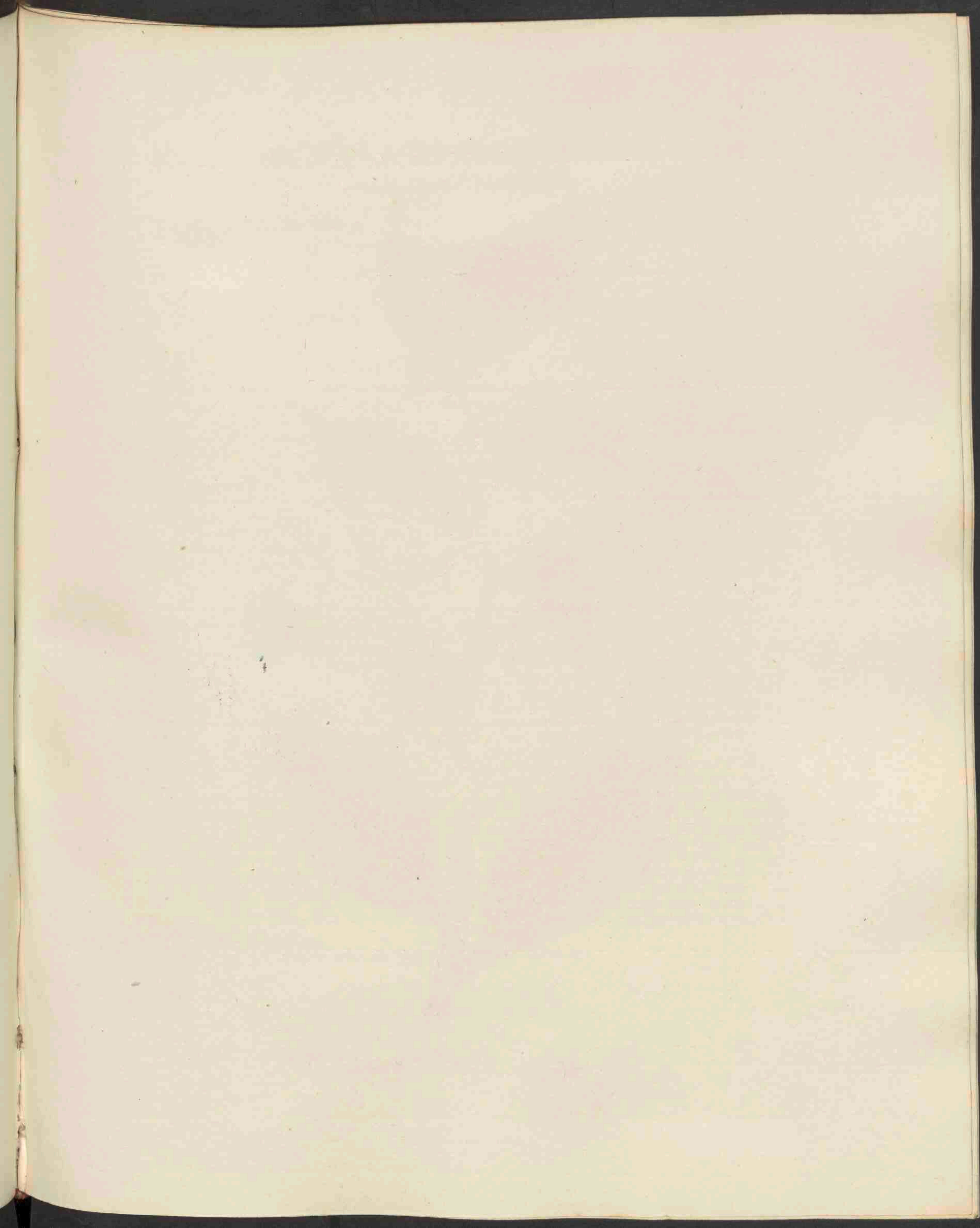
Système de LINNAEUS. Cl. III. *Triandria Monogynia*.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Les mêmes déjà décrite dans cette Flore par rapport au *Rhynchospora alba*. (Voyez: Vol. 8. Pl. 376.)

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. La tige est trigone, les feuilles canaliculées-carénées, les fleurs forment des faisceaux terminaux presque géminés beaucoup plus courts que l'involucre, les épillets presque triflores, avec les stigmates plus longs que le stile. Les épillets sont d'une couleur de rouille, les soies au nombre de trois. *a.* toute la plante. *b.* les organes sexuels grossis. *c.* le fruit grossi.

LIEU NATAL. Proche de Hengelo et Venbrug en Overijssel, EHRHART. Proche de Harderwijk, VAN GRUNS. Près de Staveren, RAINVILLE. Près de Blaricum, BERGSMA. Moi-même, ainsi que plusieurs autres Botanistes, je l'ai trouvé près du Bildt et d'Achtienhoven dans la province d'Utrecht; dans les tourbières de Wychen dans la Gueldre, et proche de Haren dans la Groningue.

USAGE. Inconnu. Mais ne sert pas d'aliment au bétail.

Atropa Belladonna L. 853.

ATROPA BELLADONNA. L.

Besdragend Doodkruid.

Hoogduitsch. Gemeines Tollkraut, Saubeere, Teufelsbeere, Tollkirsche.

Bloeit Junij—Augustus. 4.

Natuurlijk Stelsel. *Synpetalae*. Ordo II. *Lobiflorae*. Formatio II. *Limbatæ*. Fam. 80.
Solanaceae. REICH.

Stelsel van LINNÆUS. Cl. V. *Pentandria Monogynia*.

GESLACHTS KENMERKEN. *Cal.* 5-partitus. *Cor.* campanulata. *Bacca* globosa bilocularis. — De *Kelk* vijfdeelig. De *Bloemkroon* klokvormig. De *Bes* rond tweehokkig.

SOORTELIKE KENMERKEN. *Folii* geminis inaequalibus ellipticis acutis, caule dichotomo herbaceo, biquadripedalis *bacca* atro-nitens. — Met ongelijk gepaarde ovale gepunte bladeren, de steng kruidachtig, gegaffeld twee tot vier voeten hoog, de *Bes* zwartachtig-glinsterend.

De stengen komen uit eene dikke, lange, takkige en witachtige wortel voort; zij zijn rolrond, een weinig zachtharig en teér. De bladeren met eene vrij korte bladsteel zijn soms zes duimen lang en drie of vier breed; zij zijn groen, bedekt met een ligt dons, dans eens overhoeksch, dan wederom gepaard. De bloemen zijn gesteeld; de bloemkroonen zijn van eene sombere donkerroode- of violette kleur; op elke bloem volgt eene rondachtige *Bes*, zachtjes aan van het groen tot het zwart overgaande; zij is dik en glinsterend als eene korent, vol met een zoetachtig vocht en verdeeld in twee hokken. De *Kelk* bedekt dezelve voor een gedeelte. a. De steng met bloem en vrucht. b. De wortelbladen. c. Een meeldraad vergroot. d. Een vruchtbeginsel. e. De *Bes* doorgesneden. f. De zaden vergroot.

GROEIPLAATS. Te Oldampt in de provincie Groningen, s. J. BRUGMANS. Te Bergun in Vriesland, J. C. HOFFMAN. Bij Zwolle, M. DASSEN.

GEBRUIK. Men kan het niet genoeg aanraden, om de planten van dit geslacht te wantrouwen. De *Belladonna* is een sterk scherp verdoovend vergift. De Bessen derzelve hebben meermalen, door hunne gelijkens op Korenten of kleine zwarte Kerksen, kinderen verleid, die de slagtoffers zijn geworden van hunne onvoorzigtige snoeplust. Het vergift openbaart zich doorgaans door eene korte ijlhoofdigheid, gevolgd van een schaterend lagehen, waarna de kranken in eene wezentlijke zinneloosheid vervalt, vervolgens in eene woeste wezenloosheid, en eindelijk sterft. De geneesmiddelen tegen dit vergift gebruikt zijn: de plantaardige zuren en een braakmiddel. De lucht der *Belladonna* gedurende derzelve bloeitijd is genoeg om hoofdpijn en duizelingen te veroorzaken. Tegenwoordig maakt men weinig gebruik van de bessen en bladeren. Doctor RIMARUS, hoogleeraar in de geneeskunde te Hamburg, verhaalt VENTENAT, opgemerkt hebbende, dat het extract der *Atropa Belladonna*, vermengd met water en op het oog aangewend, eene ogenblikkelijke verlamdheid veroorzaakte, gedurende dewelke de oogappel zich buitengewoon verwijdde, heeft er zich met goed gevolg van bediend, om de oogten voor te bereiden tot de kunstbewerking van het ligten der star; de groote verwijding des oogappels laat alsdan aan den oogarts toe, om het eerste hoornvlies des oogs door te snijden en aldus tot het vlies van het cristallijnen vocht te geraken, zonder vrees van den ring van den oogappel te kwetsen. Uiterlijk aangewend, zijn de bladeren van deze plant pijnstillend en oplossend. De bessen geven door weeking eene schoone groene kleur, waar de schilders zich van bedienen. De naam *Belladonna* komt van een water, dat men uit de sappen dezer *Atropa* in Italië bereid, en waarvan zich de Italiaansche vrouwen bedienen, om zich het aangezicht mede te wrijven ter blankwording van de huid.

Atropa komt van *Atropos*, eene der drie schikgodinnen der Ouden.

ATROPA BELLADONNA. L.

L'atropos belladone, le bouton noir.

Nom Allemand. Gemeines Tollkraut, Saubeere, Teufelsbeere, Tollkirsche.

Fleurit Juin—Août. 4.

Système Naturel. *Synpetalae*. Ordo II. *Lobiflorae*. Formatio II. *Limbatae*. Fam 80.
Solanaceae. REICH.

Système de LINNÆUS. Cl. V. *Pentandria Monogynia*

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Calice à cinq divisions. Corolle campanulée. Baie ronde biloculaire.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Les feuilles inégalement géminées elliptiques pointues, la tige dichotome herbacée d'une hauteur de deux à quatre pieds, la baie noirâtre luisante.

Les tiges partent d'une racine épaisse, longue, rameuse et blanchâtre; elles sont cylindriques, un peu velues et tendres. Les feuilles sur un pétiole assez court, ont quelquefois six pouces de long sur trois ou quatre de large; elles sont vertes, couvertes d'un léger duvet, et tantôt alternes, tantôt géminées. Les fleurs sont pédonculées; leurs corolles sont d'un rouge ou violet sombre et triste; à chaque fleur succède une baie arrondie, passant peu à peu du vert au noir; elle est grosse et luisante comme un grain de raisin, pleine d'un suc doucedâtre et divisée en deux loges. Le calice la recouvre en partie. a. La tige avec la fleur et le fruit b. Les feuilles radicales. c. Une étamine grossie. d. L'ovaire. e. La baie coupée transversalement. f. Les semences grossies.

LIEU NATAL. Au *Oldampt*, dans la *Groningue*, s. J. BRUGMANS. A *Bergum* dans la *Frise*, J. C. HOFFMAN. Proche de *Zwolle*, M. DASSEN.

USAGE. On ne saurait trop recommander de se méfier des plantes de cette famille. La Belladonne est un narcotique puissant. Les baies de Belladonne par leur ressemblance avec des grains de raisin ou avec de petites cerises noires, ont plus d'une fois tenté des enfants qui ont été les victimes de leur imprudente gourmandise. Le poison se manifeste ordinairement par un court délire, suivi d'éclats de rire; après quoi le malade tombe dans une véritable folie, puis dans une stupidité grossière; enfin il meurt. Les remèdes employés contre ce narcotique, sont les acides végétaux et l'émétique. L'odeur de la Belladone au temps de sa floraison, suffit pour causer le mal de tête et des étourdissements. Aujourd'hui on fait peu d'usage des baies et des feuilles. Le docteur RIMARUS, professeur de médecine à Hambourg, dit VENTENAT, ayant observé que l'extrait de l'*Atropa belladonna*, dissous dans l'eau et appliqué sur l'œil produisait une paralysie momentanée pendant laquelle la pupille se dilatait extraordinairement, s'est servi avec avantage de ce procédé pour préparer les yeux à l'opération de la cataracte; la grande dilatation de la pupille permet alors à l'oculiste d'entamer la cornée et de parvenir jusqu'à la capsule du cristallin sans craindre de blesser l'iris. Les feuilles de cette plante appliquées extérieurement, sont calmantes et résolutes. Les baies donnent par la macération, une belle couleur verte dont se servent les peintres. Le nom de *Belladone* vient de ce que l'on prépare en Italie, avec les sucs de cette espèce d'atropos, une eau dont les Italiennes se frottent le visage pour blanchir leur peau.

Atropa vient d'Atropos, l'une des trois Parques chez les Anciens.

Hypnum Schreberi. Bridel.
Hypnum compressum. Schreber.

Hypnum abietinum. L.

Hypnum albicans. Mart. 254.

**HYPNUM SCHREBERI (BRIDEL). HYPNUM COMPRESSUM
(SCHREBER).**

Schrebers Dekmos.

Hoogduitsch. Schrebers Astmoos.

Met Vrucht. Maart—April. 4.

Natuurlijk Stelsel. Dit heb ik reeds genoegzaam, alsmede de rangschikking volgens LINNAEUS, opgeven, zie Pl. 830 der 168e Aflevering.

GESLACHTS KENMERKEN. Zooals van de boven aangehaalde reeds beschrevene soorten.
SOORTELIJKE KENMERKEN. Caule erecto, ramoso, ramis compressis, foliis imbricatis, ramis ovato-lanceolatis, caulinis ovatis obtusis, capsula cernua, operculo conico, seta laevi. — De steng is regtstandig en takkig, met de takken zamengedrukt, de bladeren overeenliggende, die der takken eilanceetvormig, die der steng stomp eirond, de zaaddoos hellende, het deksel kegelvormig, de vruchtsteel glad. *a*, de geheele plant. *b*, de stengbladeren vergroot. *c*, die der takken vergroot.

Op het eerste gezicht zoude men deze soort ligtelijk met de *Hypnum purum* en *Hypnum cuspidatum* verwarren. Van de eerste verschilt zij echter door de bruinachtige kleur der steng die ook slanker is; van de laatste door stompere en digter overeenliggende bladeren.

GROEIPLAATS. Zij komt veel op heidegronden vóór, zoowel in de provincie *Utrecht*, als *Gelderland* en *Groningen*, doch ik heb dezelve nimmer met vrucht gevonden.

HYPNUM ABIETINUM. — Dennevormig Dekmos.

Met Vrucht in den Herfst. 4.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Caule ascendente pinnato, foliis ovatis acuminatis imbricatis, capsulis cylindricis incurvis, seta laevi. — Met eene bijna regtstandige gevinde steng, de bladeren eirond gespitst overéénliggende, de zaaddoos rolronde gekromd, de vruchtsteel glad. *a*, de geheele plant. *b*, de bladeren vergroot.

De stengen en takken zijn draadvormig en rolronde. De geheele plant bijna olijfskleurig.

GROEIPLAATS. Bij *Haarlem*, DE GORTER. In *Gelderland* op de heiden, RAINVILLE. Zelf vond ik haar als ook den Heer V. D. SANDE LACOSTE, in de *Veenen* te *Achtthhoven*, in de Provincie *Utrecht*. Later trof ik haar aan bij *Weurt*, als ook in het *Oosterhoutsche bosch*, bij *Nijmegen*, doch zonder vrucht.

HYPNUM ALBICANS. — Witachtig Dekmos.

Met vrucht in het voorjaar. 4.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Caule ascendente subramoso, foliis imbricatis ovato-lanceolatis, acuminatis, capsulae cernuae operculo conico. — Met de steng opgaande bijna getakt, de bladeren overéénliggend eilanceetvormig, gespitst, de zaaddoos knikkende, het deksel kegelvormig. *a*, de geheele plant. *b*, De bladeren vergroot met de vrucht.

De bladeren zijn iets breeder en bleeker van kleur, dan die der *Hypnum lutescens*, de middenerf min of meer witachtig.

GROEIPLAATS. In *Zeeland*. D. R. VAN DEN BOSCH. Te *Helpen*, bij *Groningen*, MIQUEL. Zelf vond ik haar in groote menigte (met vrucht) langs den weg van *Utrecht* naar *Zuilen*.

**HYPNUM SCHREBERI (BREIDEL). HYPNUM COMPRESSUM
(SCHREBER).**

Hypnée Comprimé.

Non Allemand. Schreber's Astmoos.

En fruit. Mars—Avril. 2.

Système naturel et de LINNAEUS. Déjà décrits, voyez: Pl. 850 de la 168e Livraison.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Les mêmes des sortes déjà citées ci-dessus.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. La tige est érigée et rameuse, les rameaux comprimés, les feuilles imbriquées, celles des rameaux ovales-lanceolées, celles des tiges ovalés-obtuses, la capsule inclinée, l'opercule conique, la tige du fruit glabre. *a*, toute la plante. *b*, les feuilles caulinaires grossies. *c*, celles des rameaux grossies.

On la confondrait facilement au premier abord avec Hypnum purum et Hypnum cuspidatum.

Elle diffère néanmoins de la première par la tige qui est plus grêle et plus ou moins brune; de la dernière par ses feuilles qui sont plus embriquées et plus obtuses.

LIEU NATAL. On la trouve beaucoup dans les bruyères, tant dans la Province d'Utrecht, qu'en Groningue et dans la Gueldre, mais je ne l'ai jamais trouvé en fruit.

HYPNUM ABIETINUM.

En fruit vers l'Automne. 2.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. La tige est presque érigée et pinnée, les feuilles sont imbriquées ovales et acuminées, les capsules cylindriques et courbées, la tige du fruit glabre. *a*, toute la plante. *b*, les feuilles grossies.

Les tiges et les rameaux sont filiformes et cylindriques. Toute la plante d'une couleur presque d'olives.

LIEU NATAL. Près de *Haarlem*, DE GORTER. Dans les bruyères de la *Gueldre*, RAINVILLE. Moi-même je l'ai trouvé, ainsi que Mr. VAN DER SANDE LACOSTE, aux tourbières d'*Achttienhoven*, dans la province d'Utrecht. Plus tard je l'ai rencontré près de *Weurt*, ainsi qu'au bois d'*Oosterhout*, proche de Nimègue, mais sans fruit.

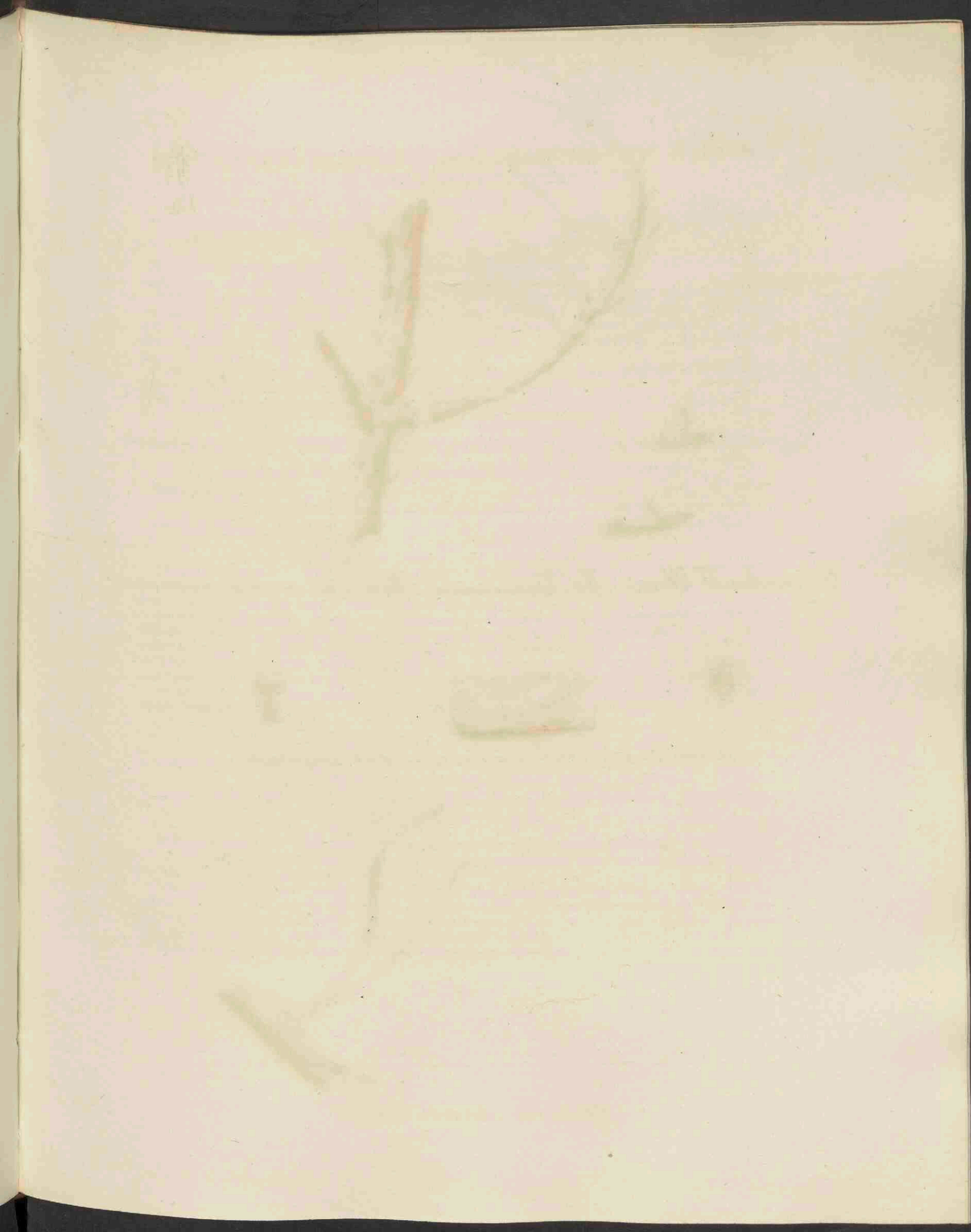
HYPNUM ALBICANS.

En fruit vers le printemps. 2.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. La tige est ascendante et presque rameuse. les feuilles sont imbriquées ovales-lanceolées et acuminées, les capsules inclinées l'opercule en forme de cône. *a*, toute la plante. *b*, les feuilles et le fruit grossis.

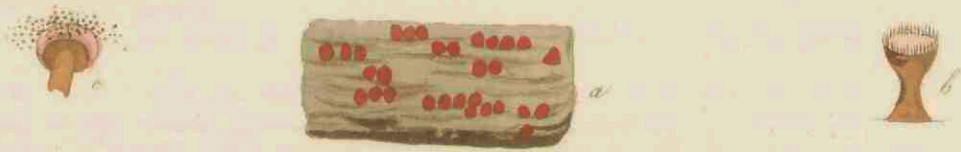
Les feuilles sont un peu plus larges et d'une couleur plus pâle que celles de Hypnum lutescens, la nervure plus ou moins blanche.

LIEU NATAL. Dans la *Zélande*, D. R. VAN DEN BOSCH. A *Helpen*, proche de Groningue, MIQUEL. Moi-même je l'ai trouvé en grand nombre (en fruit!) le long du chemin d'*Utrecht* à *Zuilen*.

Lycopodium W. Uredo. Sp. Peridermium Pini var. acicola. Nees & Esenb.

Fusarium Link. Tubercularia ciliata. Nees & Esenb.

Sphaeria chionoa. Fr. 255.

**LYCOPERDON W. UREDO SPR. PERIDERMIIUM PINI VAR.
ACICOLA NEES v. ESENB.**

Komt voor in het Najaar. ☉.

Natuurlijk Stelsel. *Pl. Crypt. Cl. I. Fungi Ordo II. Dermatomyceles Formatio I. Gasteromyceles*
Fam. VI. *Lycoperdacei* REICH.

Stelsel van LINNAEUS. *Cl. XXIV. Sect. V.*

GESLACHTS-KENMERKEN. Peridium sessile, apice irregulariter demum ruptum. — De omslag is ongesteeld, en breekt eindelijk aan de punt onregelmatig open.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Oblongum obtusum sessile et parasiticum, lateribus compressis; Recens roseum, siccum albido-flavescens est. — Zij is langwerpig stomp ongesteeld en eene woekerplant, met de zijden zamengedrukt. In hare jeugd is zij rozenkleurig, gedroogd wit-geelachtig. *a*, Een dennetakje met de planten er op in natuurlijke grootte. *b*, de plant vergroot. *c*, dezelve in doorsnede, en vergroot.

GROEIPLAATS. Ik vond dezelve op de takken en bladeren der *Pinus sylvestris* in het bosch te Doorn; als ook op dezelfde bij *Groesbeek* en *Malden*, bij Nijmegen.

Geen bijzonder gebruik kent men van deze nog van de twee volgende soorten van planten.

FUSARIUM (LINK). TUBERCULARIA GRANULATA ET CILIATA. NEES VON ESENB.
Korrelachtige en Gewenkbraauwde Tubercularia.

Hoogduitsch. Kopfkugel. Warzenpilz.

Komt voor in den Herfst. ☉.

Natuurlijk Stelsel. *Pl. Crypt. Cl. I. Fungi Ordo I. Gymnomyceles Formatio I. Blastomyceles*
Fam. 2. *Tubercularii* REICH.

Stelsel van LINNAEUS. *Cl. XXIV. Sect. V.*

GESLACHTS-KENMERKEN. (*Tubercularia granulata*.) Hemisphaerica, hymenium gelatinoso-glabrum. — De eerste soort is bolvormig, het overdek glad en geleachtig. (*Tubercularia ciliata*.) Applanata, discoidea. — De tweede soort is vlakachtig, schijfvormig.

SOORTELIJKE KENMERKEN. (*Tubercularia granulata*.) Stromate subsessili globoso rubente lutescente. Het zaadbed is bijna ongesteeld kogelvormig roodachtig okerkleurig. (*Tubercularia ciliata*.) Stromate substipitato ciliato albido, demum rubente. — Het zaadbed is bijna gesteeld gewenkbraauwd witachtig, eindelijk wordt het min of meer rood. *a*, Een stuk dood hout met de gedroogde *Tuberc. granulata* er op. *b*, eene vergrootte *Tubercul. ciliata*. *c*, eene vergrootte *Tubercul. granulata*.

GROEIPLAATS. Beide deze soorten vond ik op doode takken, vooral van *Alnus glutinosus* bij *Utrecht* en bij *Nijmegen*.

SPHAERIA CHIONEA. FR.

Hoogduitsch. Kugelschwamm.

Komt voor in den Herfst en Winter. ☉.

Natuurlijk Stelsel. *Pl. Crypt. Cl. I. Fungi Ordo II. Dermatomyceles Formatio I. Gasteromyceles*
Fam. 7. *Sphaeriacei* REICH.

Stelsel van LINNAEUS. *Cl. XXIV. Sect. V.*

GESLACHTS KENMERKEN. Perithaecia sphaerica libera vel vario stromati insidentia, ostiolo praedita. — De busjes (vruchten) zijn bolvormig, vrij of op verschillende wijze aan het zaadbed gehecht, van eene kleine opening voorzien.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Solitaria hemisphaerica alba villosa, mucrone obliquo, magnitudine seminis *Papaveris*. Zij staan eenzaam en zijn half bolrond, van eene witte couleur en vlokkig, met eene schuinsche punt, de grootte is als van een *Papaver* zaad. *a*, Een blad van *Pinus sylvestris* met de plant er op in natuurlijke grootte. *b*, dezelve vergroot.

GROEIPLAATS. Op de bladeren van *Pinus sylvestris* bij *Nijmegen*.

**LYCOPERDON W. UREDO SPR. PERIDERMIIUM PINI VAR.
ACICOLA NEES V. ESENB.**

Vient au printemps. ☉.

Système naturel. *Pl. Crypt.* Cl. I. *Fungi* Ordo II. *Dermatomyces* Formatio I. *Gasteromyces*
Fam. VI. *Lycoperdacei* REICH.

Système de LINNAEUS. Cl. XXIV. Sect. V.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Le *peridium* est sessile, se rompant à la fin irrégulièrement vers le bout.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Toute la plante est oblongue, sessile et parasite, les côtés sont comprimés. Dans sa jeunesse elle a une couleur de rose, séchée elle est d'un blanc-jaunâtre. *a*, Une branche de *Pinus* avec les plantes en grandeur naturelle. *b*, la plante grossie. *c*, la même grossie et coupée transversalement.

LIEU NATAL. Je l'ai trouvé sur des branches et des feuilles de *Pinus sylvestris* au bois à Doorn, ainsi que sur les mêmes près de *Groesbeek* et *Malden*, proche de Nimègue.

On ne connaît pas d'usage particulier de cette plante, ni des deux sortes suivantes.

**FUSARIUM (LINK.) TUBERCULARIA GRANULATA ET CILIATA. NEES VON ESENB.
*Tubercularia granulée et ciliée.***

Nom Allemand. Kopfkugel. Warzenpilz.

Vient en Automne. ☉.

Système Naturel. *Pl. Crypt.* Cl. I. *Fungi* Ordo I. *Gymnomyces* Formatio I. *Blastomyces*
Fam. 2. *Tubercularii* REICH.

Système de LINNAEUS. Cl. XXIV. Sect. V.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. La première sorte est hémisphérique, l'hyménium est plus ou moins gélatineux et glabre. — La seconde sorte est aplatié en forme de disque.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. (*Tubercularia granulata*). Le *stroma* (réceptacle) est presque sessile globuleux d'une couleur de rouge-jaunâtre. (*Tubercularia ciliata*). Le *Stroma* (réceptacle) est plus ou moins porté par un support, il est cilié et d'une couleur blanchâtre, à la fin il devient plus ou moins rouge. *a*, un morceau de bois mort avec la *Tuberculaire granulée* séchée. *b*, Une *Tuberculaire ciliée* grossie. *c*, Une *Tuberculaire granulée* grossie.

LIEU NATAL. Je les ai trouvés toutes deux, sur des branches mortes, surtout d'*Alnus glutinosus*, dans les environs d'*Utrecht* et de *Nimègue*.

SPHAERIA CHIONEA. FR.

Nom Allemand. Kugelschwamm.

Vient en Automne et en hiver. ☉.

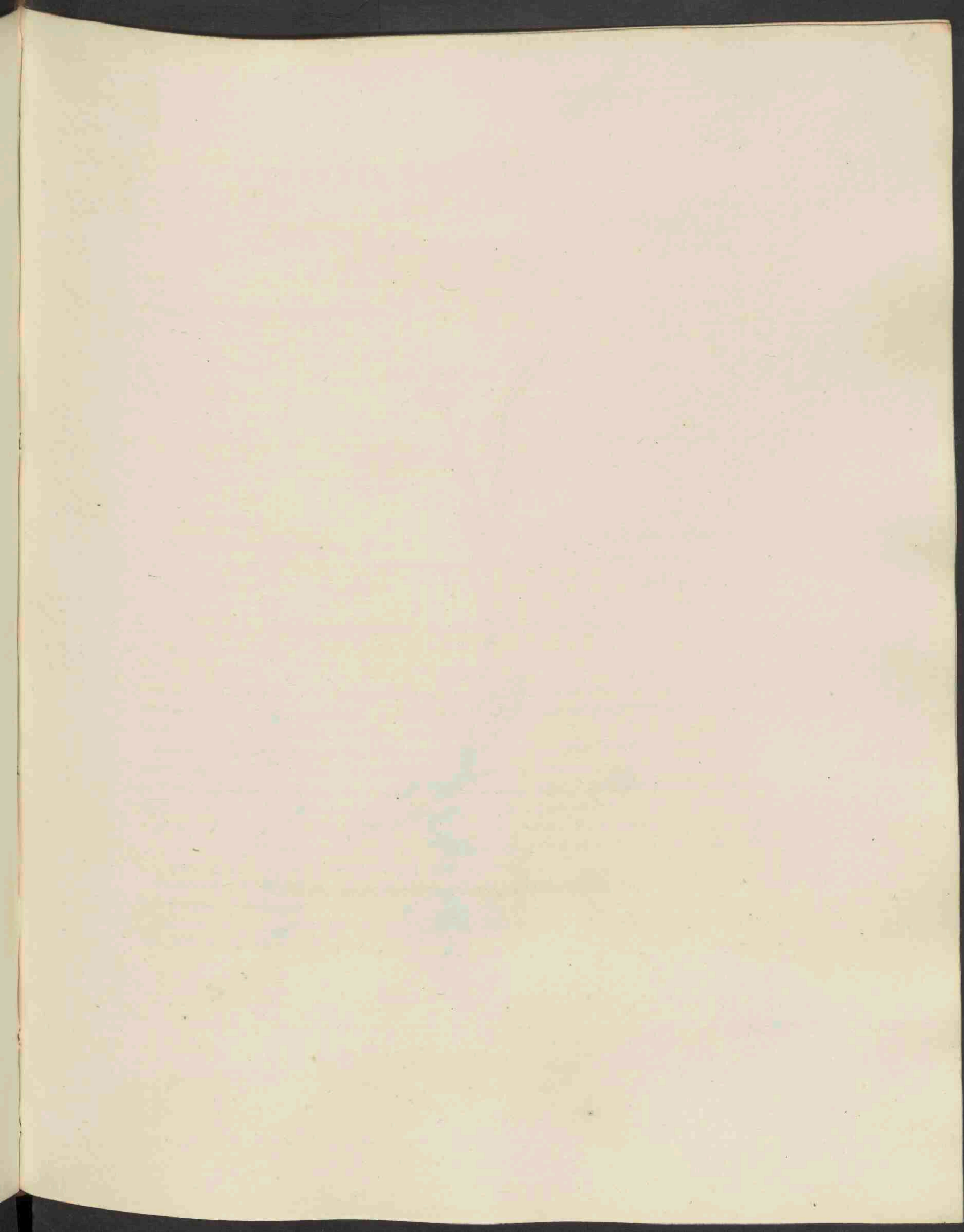
Système Naturel. *Pl. Crypt.* Cl. I. *Fungi* Ordo II. *Dermatomyces* Formatio I. *Gasteromyces*
Fam. 7. *Sphaeriacei* REICH.

Système de LINNAEUS. Cl. XXIV. Sect. V.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Les fruits sont sphériques, libres ou attachés de manières différentes au réceptacle, et munis d'une petite ouverture.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Elles sont solitaires hémisphériques, d'une couleur blanche et velues, avec une petite pointe oblique, la grandeur de toute la plante est comme celle d'une semence de *Papaver*. *a*, une feuille de *Pinus sylvestris* avec la plante en grandeur naturelle. *b*, la plante grossie.

LIEU NATAL. Sur les feuilles de *Pinus sylvestris* aux environs de *Nimègue*.

Myosotis sylvatica Ehrh. 856.

MYOSOTIS SYLVATICA. EHRH.

Bosch-Muizenoor.

Hoogduitsch. Wald-Vergizmeinnicht.

Bloeit Junij, Julij. 2.

Natuurlijk Stelsel. *Synpetalae*, Ordo II. *Lobiflorae*. Formatio. I. *Tubiferae*. Fam. 76,
Asperifoliaceae. REICH.

Stelsel van LINNAEUS. Cl. V. *Pentandria*. *Monogynia*

GESLACHTS KENMERKEN. Cal. campanulatus subaequaliter 5-dentalus aut 5-fidus. Cor. hypocrateriformis 3 fida. Nuculae laevissimae. — De Kelk klokvormig, bijna gelijkelijk vijfstandig of vijfdeelig. De Bloemkroon trompetvormig 5-deelig. De Pitjes zeer glad.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Corollae lobis rotundatis, calycibus 5-partitis patulis, folia radicalia spatulata, saepe longe petiolata. Pilis longis hirsutis. — De Bloemkroonen met rondachtige lobben, de Kelken openstaande 5-deelig, de Wortelbladen spatelvormig, dikwijls lang gesteeld. Met lange, stekelige haren. a. De Plant met bloemen en bladeren. b. Eene Kelk vergroot. c. De Vrucht vergroot.

De Kelk is onregelmatig 5-deelig; met opwaarts gaande tanden. De Bloemkroon met korte buis, op eens in eene vlakke boord verbreed. De opening der buis is door klieren gesloten. De Bloemen zijn kleiner dan bij de Myosotis Scorpioides.

GROEIPLAATS. Bij *Nijmegen*, DE BELJER. Zelf vond ik haar, als ook den Hr. T. H. A. J. ABBELEVEN, te *Ubbergen* bij *Nijmegen*.

GEBRUIK. Geen bijzonder gebruik is er van deze plant bekend, doch de Bijen zoeken haar druk op. Het vee raakt haar niet aan.

MYOSOTIS SYLVATICA. EHRH.

Mijosote des bois.

Nom Allemand. Wald-Vergizmeinnicht.

Fleurit Juin, Juillet. 24.

Système Naturel. *Synpetalae.* Ordo II. *Lobiflorae.* Formatio. I. *Tubiflorae.* Fam. 76.
Asperifoliaceae. REICH.

Système de LINNAEUS. Cl. V. *Pentandria.* *Monogynia.*

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Le calice est campanulé presque également 5-denté ou 5-fide. La corolle est hypocratériforme 5-fide. Les nucelles sont tres lisse.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Les corolles avec des lobes presque ronds, les calices 5-partites et ouverts les feuilles radicales spatulées, quelque-fois munies d'un long pétiole. Avec des poils longs et hirsutes. *a.* La plante avec les fleurs et les feuilles. *b.* Le calice grossi. *c.* Le fruit grossi.

Le calice est irrégulièrement 5-fide, avec les dents ascendantes. Corolle à tube court, subitement dilatée en un limbe plane. L'entrée du tube est fermée par des glandes. Les fleurs sont plus petites que celles du Mijosotis Scorpioides.

LIEU NATAL. Proche de *Nimègue*, DE BEIJER. Moi-même je l'ai trouvé, ainsi que Mr. T. H. A. J. ABELEVEN, à *Ubbergen* près de *Nimègue*.

USAGE. On ne connaît point d'usage particulier de cette plante, mais les abeilles la recherchent. les bestiaux ne la touchent point.

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page]

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page]

Gnaphalium montanum. W. 257.

GNAPHALIUM MONTANUM. WILD. FILAGO. L.

Berg-Roerkruid.

Hoogduitsch. Berg-Filzkraut. Ruhrkraut.

Bloeit Julij, Augustus. ☉.

Natuurlijk Stelsel. *Synpetalae*. Ordo I. *Fissiflorae*. Formatio II. *Campanaceae*. Fam. 72.
Compositae. REICH.

Stelsel van LINNAEUS. Cl. XVIII. *Syngenesia*. Ordo 2. *Superflua*.

GESLACHTS KENMERKEN. Involucrum imbricatum, squamis obtusis margine scariosis. Receptaculum nudum, Flosc. tubulosi. Pappus pilosus. — Het omwindsel overeenliggend, met stompe aan den rand verdroogde schubben. De vruchtbodem is naakt. De bloempjes zijn pijpachtig. Het zaadpluis is harig.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Caule erecto herbaceo paniculato, foliis lineari-lanceolatis lanatis obtusis. Floribus confertis subspicatis. — Met eene kruidachtige regtstandige pluimvormende steng, de bladeren lijn-lancetvormig, wollig en stomp. De bloemen dicht bijeen geplaatst, bijna aarvormend.
a. De geheele plant. *b.* De bloemen. *c.* De vrucht.

De bloemen zijn klein, dan eens eindelingsch dan wederom in de oksels geplaatst. De bladeren aangedrukt, grijsachtig en viltig. De geheele plant omtrent eene voet hoog. LAMARCK en meer andere Botanici meenden het geslacht Filago met dat van Gnaphalium tot één en hetzelfde te moeten brengen.

GROEIPLAATS. Op dorre heuvelachtige plaatsen, b. v. bij *Woudenberg, Zeist, Arnhem, Nijmegen, Assen*, enz. enz.

GEBRUIK. Men zegt dat de bladeren van dit geslacht zamentrekkend zijn.

GNAPHALIUM MONTANUM. WILD. FILAGO. L.

Gnaphale des Montagnes.

Nom Allemand. Berg-Filzkraut, Ruhrkraut.

Fleurit Juillet, Août. ☉.

Système Naturel. *Synpetalae*. Ordo I. *Fissiflorae*. Formatio II. *Campanaceae*. Fam. 72.
Compositae. REICH,

Système de LINNAEUS. Cl. XVIII. *Syngenesia*. Ordo 2. *Superflua*.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. L'involucre est imbriqué, avec des écailles obtuses desséchées au bord. Le réceptacle est nu. Les fleurons sont tubuleux. Les aigrettes poilues.

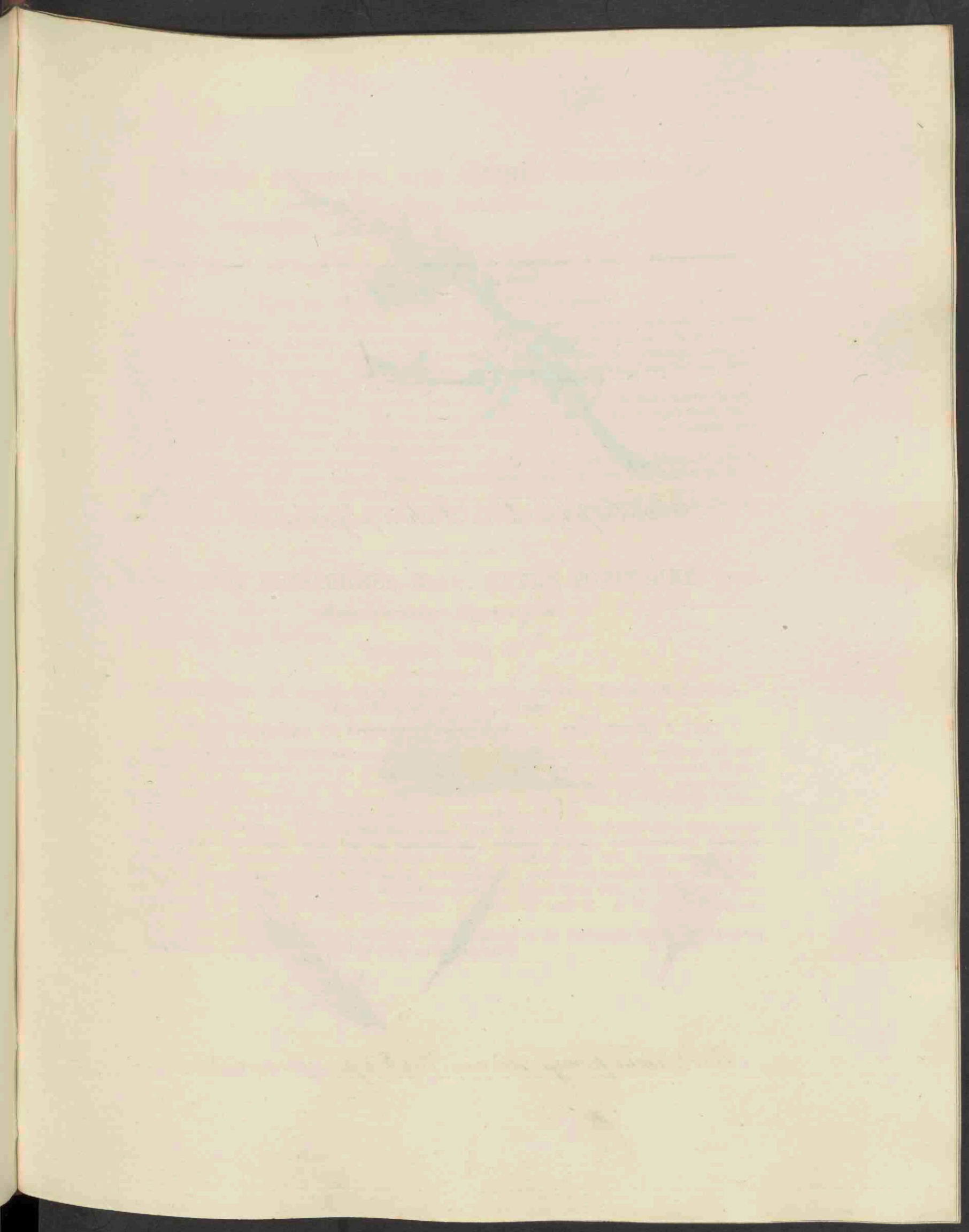
CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Avec une tige érigée herbacée et paniculée, les feuilles linéaire-lancéolées obtuses laineuses. Les fleurs presque en épis et très compactes. *a.* Toute la plante. *b.* Les fleurs. *c.* Le fruit.

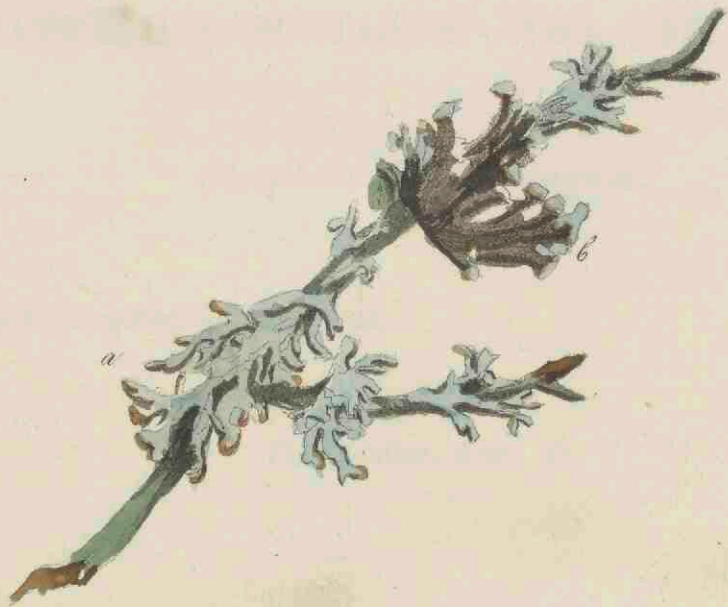
Les fleurs sont petites, tantôt terminales tantôt axillaires. Les feuilles sont serrées contre la tige, d'une couleur grisâtre; et cotonneuses. Toute la plante est de la hauteur d'environ un pied.

LAMARCK et plusieurs autres botanistes ont cru devoir confondre le genre *Filago* avec celui des *Gnaphales*.

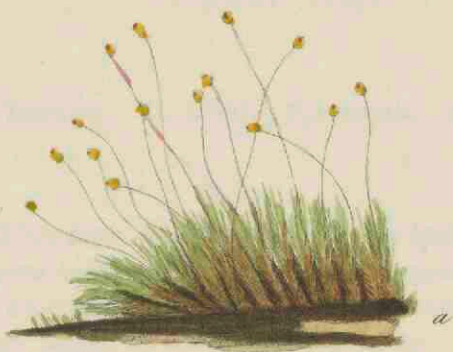
LIEU NATAL. Dans des lieux collineux et arides, p. ex. Près de Woudenberg, Zeist, Arnhem, Nimègue, Assen, etc. etc.

USAGE. On dit que les feuilles de ce genre sont astringentes.

Parmelia physodes Ach. *Lichen physodes* Linn.

Bartramia penniformis Hedw. *Bryum penniforme* Linn. 258.

PARMELIA PHYSODES. ACH. LICHEN PHYSODES. LINN.

Blaasachtig Schildmos.

Hoogduitsch. Schüsselflechte.

Natuurlijk Stelsel. *Pl. Crypt. Cl. II. Lichenes. Ordo II. Ascopsorae. Form. II. Hymenopsorae. Fam. 19. Parmeliaceae. REICH.*

Stelsel van LINNAEUS. *Pl. Crypt. Sect. III. A. Angiospori.*

GESLACHTS-KENMERKEN. Thallus foliaceus, aut crustaceus, margine squamuloso-effiguratus, e centro horizontaliter expansus. Apothecia scutelliformia, disco thalli horizontaliter adnata. Discus primo conniventi clausus. — Het loof is bladachtig, of korstachtig, uitgewerkt met schubachtige rand, uit het midden horizontaal uitgebreid. De schildjes zijn schijfvormig, met de schijf aan het loof horizontaal vastgegroeid. In den beginne is de schijf toegebogen gesloten.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Thallo glaucescente subtus nigro-fusco, laciniis liniaribus-pinnatifidis scutellis rubris margine integerrimo. — Met van boven graauwachtig, van onderen zwart-bruin loof, met lijnvormig vindeelige slippen, de schildjes zijn rood met geheel effen rand. — *a.* Vertoont ons de plant aan de bovenzijde. *b.* Dezelve van onderen.

De slippen zijn van onderen opgeblazen, en worden eindelijk bijna rolrond, de kleur der geheele plant is als van lood, van onderen zwart en zonder vezels; voor zoo ver mij bekend is, is zij bij ons nog niet met vrucht gevonden.

GROEIPLAATS. Zij komt veel voor zoowel op doode takken, als op den grond en op keijen, op zandgronden door het geheele land.

BARTRAMIA POMIFORMIS. HEDW. BRYUM POMIFORME. LINN.

Appelvormige Bartramia.

Hoogduitsch. Apfel Bartramie.

Met Vrucht. Junij. 4.

Natuurlijk Stelsel. *Pl. Cryptog. Cl. III. Chlorophyta. Ordo II. Musci. Formatio II. Sporangio-brya. Fam. 28. Bryoidea. REICH.*

Stelsel van LINNAEUS. *Pl. Cryptog. Cl. XXIV. Sectie II. A. Musci Frondosi I. Veri.*

GESLACHTS KENMERKEN. Caules plerumque simplices. Capsula terminalis, exserta, oblonga vel subglobosa. Peristoma duplex; exterius dentibus 16 cuneiformibus, interius membrana carinata 16-partita, laciniis bifidis. — De stengen meestal onverdeeld. De zaaddoos eindelingsch, uitspringend, langwerpig of bijna kogelrond. De binnenmond dubbeld; de buitenste met 16 wigvormige tanden, de binnenste met een 16-deelig gekield vlies, met tweespletige slippen.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Caule erecto subramoso, foliis lineari-subulatis denticulatis, apice serrulatis, siccitate tortilibus, nervo apicem subattingente, capsulae erectae, subsphaericae, operculo planiusculo. — Met eene opgerigte bijna getakte steng, de bladeren zijn lijn-, bijna elsvormig getand, aan den top gezaagd, door uitdrooging inééngedraaid, de bladnerf bereikt bijna den top van het blad, de zaaddoozen zijn opgerigt, bijna kogelrond, het deksel bijna vlak. *a.* De geheele plant zodevormend groeiende. *b.* Eene steng vergroot. *c.* Een blad vergroot. *d.* De zaaddoos vergroot. *e.* Het deksel vergroot.

Dit geslacht is opgedragen aan J. BARTRAM, Plantenkundige in de Vereenigde Staten van Amerika.

GROEIPLAATS. Algemeen op vochtige zand- en heidegronden.

PARMELIA PHYSODES. Ach. LICHEN PHYSODES. LINN.

Lichen enflé.

Nom Allemand. Schüsselflechte.

Système Naturel. *Pl. Crypt.* Cl. II. *Lichenes.* Ordo II. *Ascopsorae.* Form. II. *Hymenopsorae.*
Fam. 19. *Parmeliaceae.* REICH.

Système de LINNAEUS. *Pl. Crypt.* Sect. III. A. *Angiospori.*

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Le thallus est foliacé, ou crustacé, crénelé, avec la marge squammeuse, s'étendant du centre horizontalement. Les apothèques sont scutelliformes, adhérents avec le disque horizontalement au thallus. Le disque est premièrement fermé en courbant.

CARACTÈRES SPECIFIQUES. Le thallus est en dessus d'une couleur glauque, en dessous d'un noir-brunâtre, avec des lanières pinnatifides, les scutelles sont rouges avec la marge tout-à-fait intègre.

a. nous montre toute la plante à la partie supérieure. *b.* La même en dessous.

Les lanières sont en dessous enflées, et deviennent à la fin presque cylindriques, la couleur de toute la plante est d'un gris de plomb, en dessous noire et sans racines fibreuses; on ne l'a pas encore trouvé chez nous en fruit, d'ailleurs autant qu'il m'en est connu.

LIEU NATAL. On la trouve partout dans tout le pays, tant sur des branches mortes, que sur la terre et sur des cailloux, dans des terrains sablonneux.

BARTRAMIA POMIFORMIS. HEDW. BRYUM POMIFORME. LINN.

Bartramie pomiforme.

Nom Allemand. Apfel Bartramie.

En Fruit. Juin. ♀.

Système Naturel. *Pl. Cryptog.* Cl. III. *Chlorophyta.* Ordo II. *Musci.* Formatio II. *Sporangiobrya.*
Fam. 28. *Bryoidea.* REICH.

Système de LINNAEUS. *Pl. Cryptog.* Cl. XXIV. Sectio II. A. *Musci frondosi.* I. *Veri.*

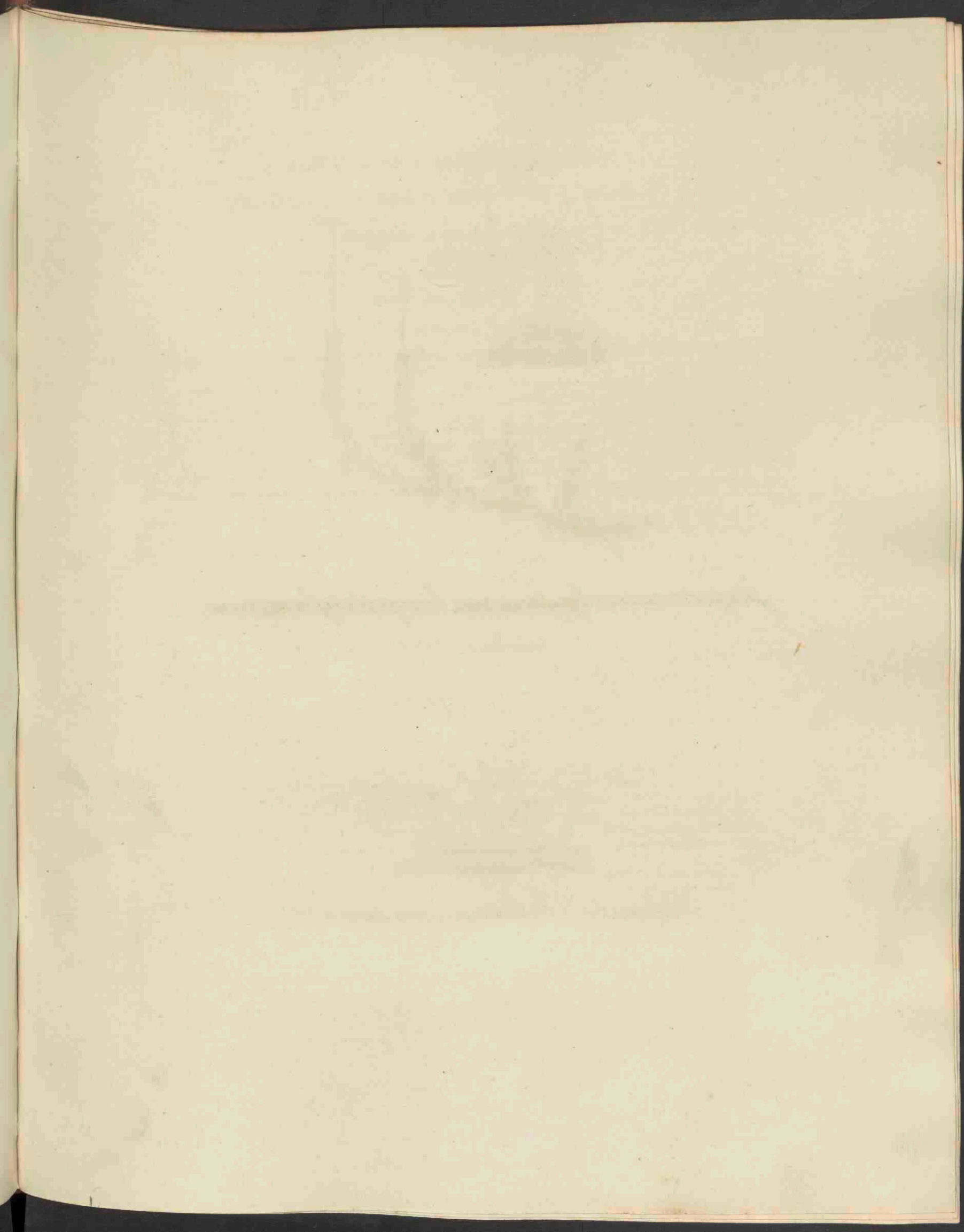
CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Les tiges le plus souvent simples. La capsule terminale, exserte, oblongue ou presque globuleuse. Le péristome double; l'extérieur avec 16 dents cuneiformes, l'intérieur avec une membrane carinée 16-partite, et les lanières bifides.

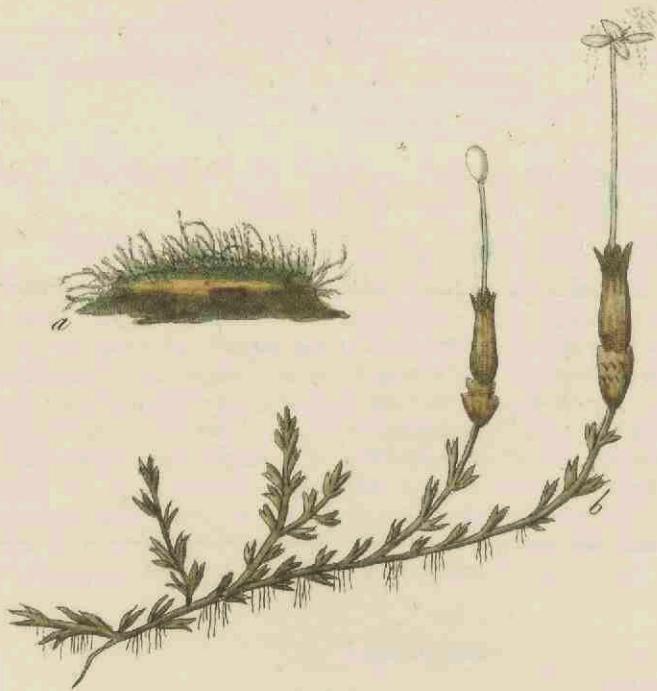
CARACTÈRES SPECIFIQUES. La tige est érigée presque rameuse, avec les feuilles linéaires-subulées denticulées, serrulées vers la pointe, sèches elles sont tortiliées, avec la nervure atteignant presque le sommet de la feuille, les capsules sont érigées, presque sphériques, l'opercule est presque plane.

a. Toute la plante croissant en touffe. *b.* Une tige grossie. *c.* Une feuille grossie. *d.* La capsule grossie. *e.* L'opercule grossi.

Ce genre est dédié à J. BARTRAM, botaniste des Etats Unis d'Amérique.

LIEU NATAL. Partout dans les Bruyères et sur les terrains humides et sablonneux.

Jungermannia bysfacea ROTH. *bicuspidata* B. WARLENBERG.

Lichen LINN. *Cladonia coccinea* HOFFM. 859.

JUNGERMANNIA BYSSACEA. (ROTH).

JUNGERMANNIA BICUSPIDATA. β . (WAHLENBERG).

Haarfijne Jungermannia.

Hoogduitsch. Haarfeine Jungermannie.

Met Vrucht. Mei. 2.

Natuurlijk Stelsel, Stelsel van LINNAEUS en Geslachtskenmerken van dit geslacht heb ik reeds opgegeven in de 166^e aflevering, Pl. 859 dezer Flora.

SOORTELIJKE KENMERKEN. *Planta minutissima. Sarculis filiformibus repentibus apice fructiferis, foliis remotis, subquadratis bifidis semiverticalibus, perichaetialibus adpressis subrotundis 3-4 fidis; capsula terminali, calycibus ovatis plicatis, ore dentato.* — Het is eene zeer kleine plant. Met draadvormige stengen die kruipende en aan de uiteinden vruchtdragende zijn, de bladeren verwijderd, bijna vierhoekig-regtstandig en tweespletig; de kelkbladen aangedrukt rondachtig en 3-4 splettig; de zaaddoos eindelingsch, met eironde geplooiden kelken, met getande opening. *a.* De plantjes in natuurlijke grootte. *b.* Eene plant sterk vergroot met hare vruchten.

De stengen zijn rolrond, aan den top verdikt. De blaadjes gelijk het geheele plantje zeer klein, en van eene donkere olijf-, bijkans zwarte couleur.

GROEIPLAATS. Te Haren bij Groningen. v. HALL. In Drenthe en Overijssel. MIQUEL. Bij Haren. MIQUEL en DASSEN. Bij Velp en Hilversum. v. D. SANDE LACOSTE. Zelf vond ik haar in het Vossegat, bij Utrecht, alsmede te Hatert en Ubbergen, bij Nijmegen.

LICHEN CORNUCOPIOIDES. LIM. CLADONIA COCCINEA. HOFFM.

Scharlaken Bekermos.

Hoogduitsch. Scharlachmoos.

Met Vrucht in den Zomer. 2.

Natuurlijk Stelsel, Stelsel van LINNAEUS en Geslachts Kenmerken van dit geslacht, heb ik reeds beschreven ten opzichte der *Cladonia Rangiferina* in de 166^e Aflevering dezer Flora.

SOORTELIJKE KENMERKEN. *Thallo squamuloso, podetiis elongato-turbinatis omnibus scyphyferis, scyphis cyathiformibus irregulariter dentatis, apotheciis dilatatis coccineis.* — Het loof is schubachtig, met uitgerekte-tolvormige allen bekerdragende steelen, de bekere onregelmatig getand, de schildjes verwijderd scharlakenrood. — De teekening vertoont ons eenige dezer zodevormige plantjes met derzelve rijpe vruchten.

Deze schoone plantjes op oude rieten daken, op den grond en oude boomstammen groeiende, hebben de steelen naar den voet toe versmald, eerst glad, later bepoederd en van eene bleek zee-groene kleur. Van deze, nog van de beide volgende soorten, kent men een bijzonder gebruik.

GROEIPLAATS. Algemeen op hooge heuvelachtige gronden, zoowel op de heiden als in de Duinen door het geheele land.

JUNGERMANNIA BYSSACEA. (ROTH).

JUNGERMANNIA BICUSPIDATA. β . (WAHLENBERG).

Jungermanne double-pointe.

Nom Allemand. Haarfeine Jungermannie.

En fruit. Mai. 2.

J'ai déjà indiqué le Système Naturel et celui de LINNÆUS, ainsi que les Caractères Génériques de ce genre dans la 166e livraison, Pl. 859 de cette Flore.

CARACTÈRES SPECIFIQUES. C'est une très petite plante. Avec les tiges filiformes rampantes et fructifères aux bouts, les feuilles sont éloignées l'une de l'autre. Bifides et presque tétragones et érigées; les périchétiales serrées presque rondes et 5—4 fides; la capsule est terminale, avec les calices ovales et plissés, l'ouverture est dentée. *a.* Les petites plantes en grandeur naturelle. *b.* Une plante très grossie avec les fruits.

Les tiges sont arrondies, épaissies aux bouts. Les petites feuilles sont comme toute la plante très petites et d'une couleur d'olive presque noire.

LIEU NATAL. A *Haren* proche de *Groningue*. v. HALL. Dans la *Drenthe* et en *Overissel*. MIQUEL. Près de *Haren*. MIQUEL et DASSEN. Proche de *Velp* et de *Hilversum*. v. D. SANDE LACOSTE. Moi-même je l'ai trouvé au *Vossegat*, proche d'*Utrecht*, ainsi qu'à *Hatert* et *Ubbergen*, près de *Nimègue*.

LICHEN CORNUCOPIOIDES. LINN. CLADONIA COCCINEA. HOFFM.

Lichen d'écarlate.

Nom Allemand. Scharlachmoos.

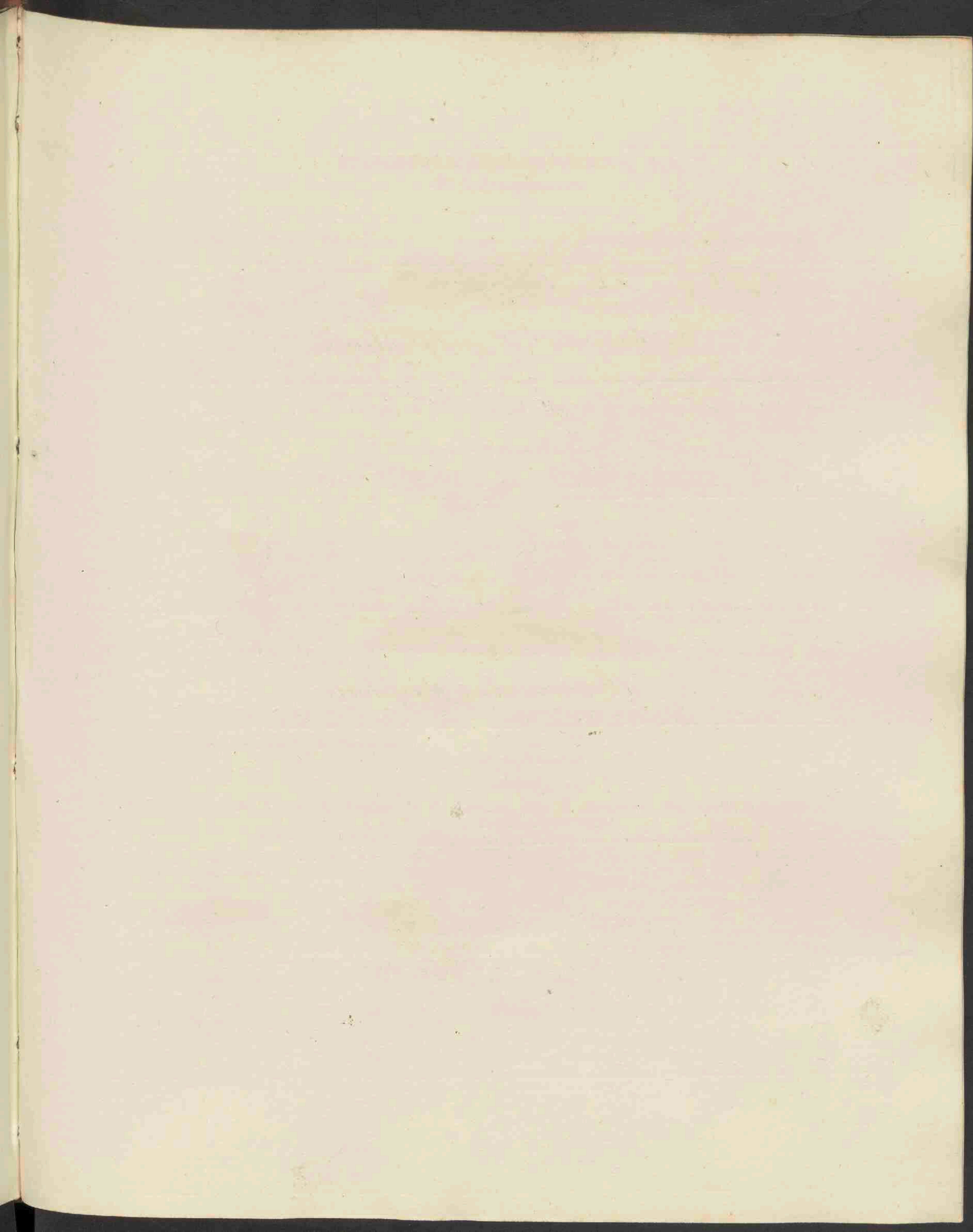
En fruit pendant l'été. 2.

J'ai déjà décrit le Système Naturel et celui de LINNÆUS, ainsi que les Caractères Génériques de ce genre, par rapport au *Cladonia rangiferina* dans la 166e livraison de cette Flore.

CARACTÈRES SPECIFIQUES. Le thallus est écailleux, avec des tiges plus ou moins longues en forme de toupies portant toutes des apothèques, les apothèques en forme de gobelet dentées irrégulièrement, les scutelles dilatées et d'une couleur d'écarlate. — La planche nous montre quelques de ces petites plantes formant des touffes avec leurs fruits en maturité.

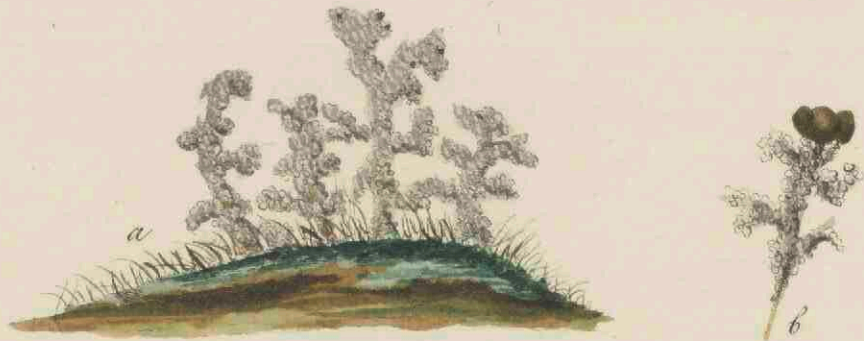
Ces jolies petites plantes qu'on trouve sur des vieux toits de roseaux, sur la terre et sur des vieux troncs d'arbres, ont les tiges retrécies à la partie inférieure, premièrement lisses, plus tard poudrées et d'une couleur de vert de mer pâle. On ne connaît point d'usage particulier de cette plante ni des deux sortes suivantes.

LIEUX NATAL. Partout dans les lieux secs et montagneux, tant dans les bruyères que sur les *Dunes*.

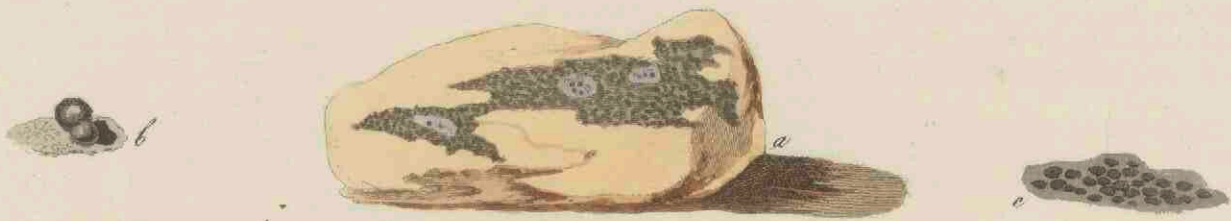

Stereocaulon condyloideum.

Stereocaulon paschale.

Lecidea petraea. 260.

STEREOCAULON CONDYLLOIDEUM. ACH.

En Fruit pendant l'été.

Système Naturel. *Pl. Cryptog.* Cl. II. *Lichenes.* Ordo II. *Ascopsorae.* Form. II. *Hymenopsorae.*
Fam. 20. *Cladoniaceae.* REICH.

Système de LINNAEUS. *Pl. Cryptog.* Cl. XXIV. Sectio III. *Lichenes* A. *Angiospori.*

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Les apothèques sont séparés, premièrement en forme de toupie et marginés, ensuite en forme de tête et sans bords. Le thallus est érigé granuleux, et muni d'une tige, les tiges sont solides et buissonneuses.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Le thallus croît en touffes denses, avec des rameaux courts granuleux et difformes, les apothèques sont dilatés, planes et noirs. *a.* Quelques plantes croissant en touffes. *b.* Une plante grossie. *c.* La même avec le fruit grossi.

Ce sont des très petites plantes formant une croûte sur la terre et d'une couleur de plomb, on n'en connaît aucun usage, ni de la sorte suivante.

LIEU NATAL. Dans les bruyères de la Province d'*Utrecht.* Je l'ai trouvé (en fruit) à *Hatert* proche de *Nimegue.*

STEREOCAULON PASSCHALE. ACH. LICHEN PASCHALIS. LINN.

En fruit pendant l'été.

Système Naturel. Celui de LINNAEUS et Caractères Génériques, les mêmes de la sorte précédente.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Avec des Apothèques terminaux, dilatés et planes, les tiges sont très rameuses avec des petites écailles granuleuses et glomérulées. *a.* Quelques petites plantes en grandeur naturelle. *b.* Une plante avec le fruit.

Les apothèques sont noirs comme dans la sorte précédente, la couleur de toute la plante est grisâtre; elles croissent aussi en touffes, mais sont bien plus grandes et distinctement très rameuses même à l'oeil nu.

LIEU NATAL. Beaucoup aux bords des bruyères; je l'ai trouvé en fruit au bois de *Zeist*, ainsi qu'à *Hatert* proche de *Nimegue.*

LECIDEA PETRAEA, ACH. VERRUCARIA PETRAEA. HOFFM.

Nom Allemand. Scheibenflechte.

En fruit vers l'automne.

Système Naturel. *Pl. Cryptog.* Cl. II. *Lichenes.* Ordo II. *Ascopsorae.* Formatio I. *Gasteropsorae.*
Fam. 17. *Endocarpicae.* REICH.

Système de LINNAEUS. *Pl. Cryptog.* Cl. XXIV. Sect. III. *Lichenes.* *Angiospori.*

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Les apothèques en forme de disque ou hémisphériques. Le disque est quelquefois corné et posé sur un *stratum* (partie intérieure du *thallus*) carboné. Le thallus est presque crustacé, horizontal, et provenant de l'hypothallus. Les apothèques sont très noirs.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. La croûte (le thallus) est blanche presque pulvérulente, orbiculaire et presque crevassée, avec les apothèques adnés concentriques presque marginés et noirs. *a.* Un caillou avec les petites plantes en grandeur naturelle. *b.* Leurs fruits très grossis. *c.* Les fruits avec le thallus grossis.

La couleur du thallus (la croûte) est d'un blanc grisâtre, les apothèques sont premièrement adnés dans la croûte et marginés, ensuite gonflés presque sphériques, à la fin le bord disparaît presque tout-à-fait.

LIEU NATAL. Sur des cailloux près de *Lochem* et *Zutphen.* J. WITTEWAAL. Sur de pierres à *Helpen* proche de *Groningue.* v. HALL. Moi-même je l'ai trouvé sur des cailloux dans les bruyères proche du *Bildt*, *Zeist* et *Doorn*, dans la Province d'*Utrecht*, ainsi qu'à *Hatert*, *Beek* et *Groesbeek* proche de *Nimegue.*

On peut remarquer en général par rapport aux lichens: qu'ils constituent une portion notable de la flore des pays septentrionaux. Que les mêmes espèces se retrouvent à de grandes distances; et que c'est la première végétation qui se fixe sur les rochers arides. La Nature ne connaît pas de vide dans la Création!

STEREOCAULON CONDYLOIDEUM. Ach.

Korstvormend Korrelloof.

Met vrucht in den Zomer.

Natuurlijk Stelsel. *Pl. Crypt. Cl. II. Lichenes. Ordo II. Ascopsorae. Formatio II. Hymenopsorae. Fam. 20. Cladoniaceae. REICH.*

Stelsel van LINNEUS. *Pl. Crypt. Cl. XXIV. Sect. III. Lichenes. A. Angiospori.*

GESLACHTS KENMERKEN. Apothecia discreta, primo turbinata marginata, deinde capitata immarginata. Thallus verticalis caulescens, podetiis solidis fruticulosus, granulosis. — De schildjes zijn gescheiden, in het eerst tolvormig en gerand, vervolgens kopvormig en ongerand. Het loof is regtstandig, stengvormend en korrelachtig, met vaste struikachtige steelen.

SOORTELIJKE KENMERKEN Thallo dense caespitose, ramis brevibus granulatis difformibus, apotheciis dilatatis, planis nigrisque. — Het loof is dicht zodevormend, met korte korrelige vormelooze takjes, de schildjes zijn verbreed, vlak en zwart. — *a.* Eenige plantjes zodevormend groeiende. *b.* Een plantje vergroot. *c.* Dezelfde met de vrucht vergroot.

Het zijn zeer kleine loodkleurige plantjes eene korst op den grond vormende, waaromtrent men even min als van de volgende soort eenig gebruik kent.

GROEIPLAATS. Op de heide in de provincie Utrecht. Met vrucht vond ik haar te Hatert bij Nijmegen.

STEREOCAULON PASSCHALE. Ach. LICHEN PASSCHALIS. LINN.

Heesterachtig Korrelloof.

Met vrucht in den Zomer.

Natuurlijk Stelsel. Stelsel van LINNAEUS en GESLACHTS KENMERKEN, als van de vorige soort.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Apotheciis terminalibus dilatatis planis, podetiis ramosissimis squamulis granulosis conglomeratis. — Met de schildjes eidelingsch, verbreed en vlak, de steelen zeer getakt met korrelachtige opéengehoopte schubjes. *a.* Eenige plantjes in natuurlijke grootte. *b.* Dezelfde met de vrucht. *Even als bij de vorige soort zijn ook bij deze de schildjes zwart, de kleur is ook der geheele plant grijsachtig, ook deze groeijen zodevormend, doch zijn oneindig grooter en voor het bloote oog duidelijk zeer getakt.*

GROEIPLAATS. Veel aan de kanten der heiden; met vrucht vond ik haar in het Zeister bosch, als ook te Hatert bij Nijmegen.

LECIDEA PETRAEA. Ach. VERRUCARIA PETRAEA. HOFFM.

Steen Schijfmos.

Hoogduitsch. Scheibenflechte.

Met vrucht in den Herfst.

Natuurlijk Stelsel. *Pl. Crypt. Cl. II. Lichenes. Ordo II. Ascopsorae. Formatio I. Gasteropsorae. Fam. 17. Endocarpicae. REICH.*

Stelsel van LINNAEUS. *Pl. Crypt. Cl. XXIV. Sect. III. Lichenes. A. Angiospori.*

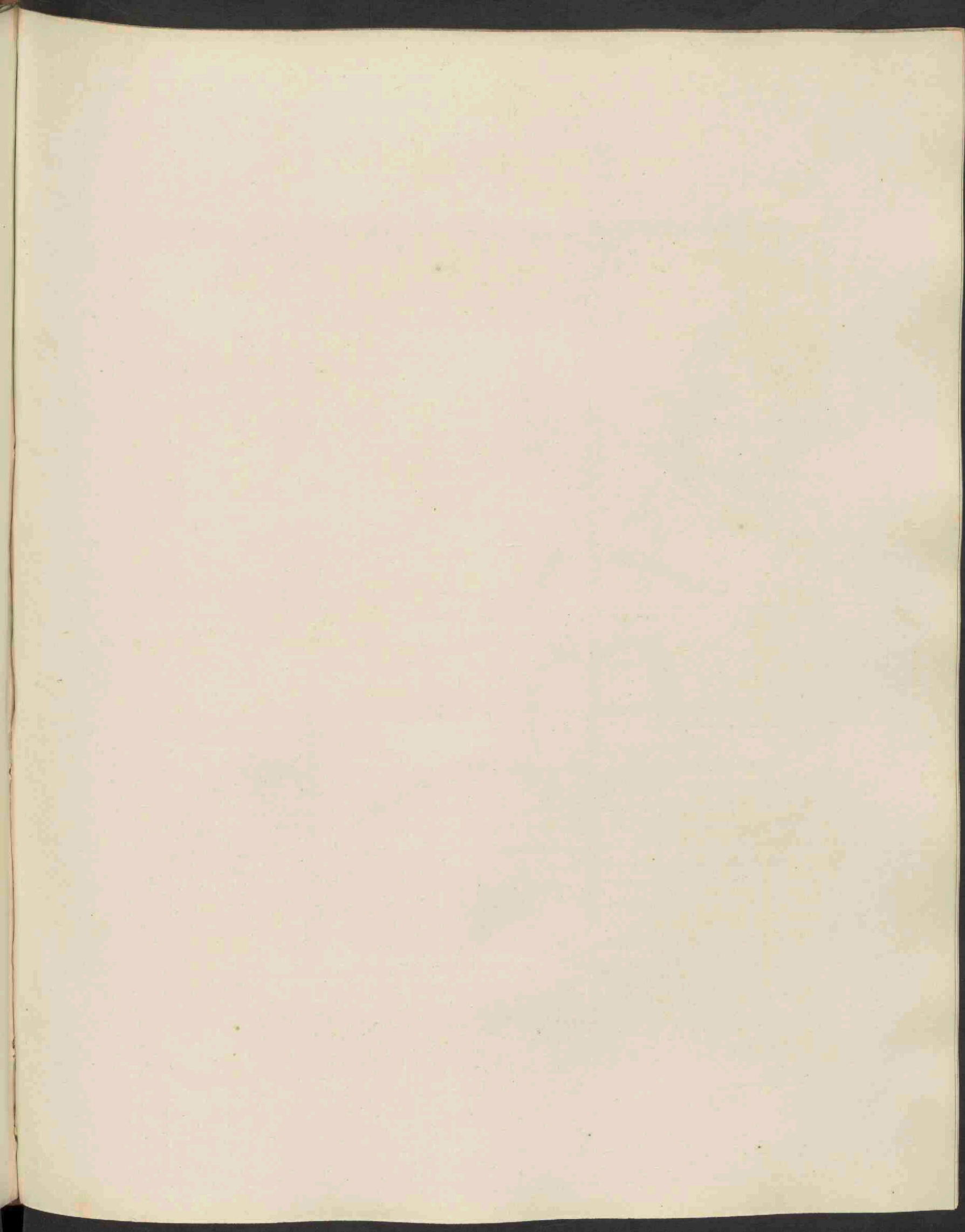
GESLACHTS KENMERKEN. Apothecia disciformia aut hemisphaerica. Discus saepius corneus et strato carbonaceo impositus. Thallus suberustaceus, horizontalis, ex hypothallo oriundus. Apothecia aterrime. — De schildjes schijfvormig of half bolrond. De schijf dikwijls hoornachtig en op eene koolachtige onderlaag geplaatst. Het loof is bijna korstachtig, horizontaal, en uit het onderloof voortkomende. De schildjes zijn zeer zwart.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Crusta alba subpulverulenta orbiculari subrimosa, apotheciis adnatis concentricis submarginatis atris. De korst is wit, bijna poederachtig, cirkelrond, en bijna spletig met aangegroeide schildjes die in het midden geplaatst, zwart en bijna gerand zijn. *a.* Eene keij met de plantjes in natuurlijke grootte. *b.* De vruchten derzelve sterk vergroot. *c.* De vruchten met het loof vergroot.

De kleur van het loof (de korst) is wit grijsachtig, de schildjes zijn in het begin in den korst ingewassen en gerand, vervolgens opgezwollen, bijna bolrond, terwijl de rand dan ook zoo goed als verdwijnt.

GROEIPLAATS. Op keijen bij Lochem en Zutphen. J. WITTEWAAL. Op steenen te Helpen bij Groningen. v. HALL. Zelf vond ik haar op keijen in de heide bij de Bildt, Zeist en Doorn, in de Provincie Utrecht, als ook te Hatert, Beek en Groesbeek, bij Nijmegen.

Men kan over het algemeen omtrent de Korstmossen aanmerken: dat zij een belangrijk gedeelte daarstellen in de Flora der Noordsche landen. Dat dezelfde soorten op groote afstanden gevonden worden, en dat het de eerste plantengroei uitmaakt der dorre Rotsen. De Natuur kent geen ledig in de Schepping!

Veronica maritima L. 861.

VERONICA MARITIMA. HOFFM. VERONICA LONGIFOLIA. SCHRADER.

Langbladige Eerenprijs.

Hoogduitsch. Langblättriger Ehrenpreis.

Bloeit Julij. 2.

Natuurlijk Stelsel. *Synpetalae.* Ordo II. *Lobiflorae.* Formatio II. *Limbatae.* Fam. 79. *Personatae.* REICH.

Stelsel van LINNAEUS. Cl. II. *Diandria.* *Monogynia.*

GESLACHTS KENMERKEN. Calyx 4—5 partitus. Corolla rotata, quadripartita, partitione infima Angustiore. Capsula compressa, bilocularis. — De kelk is 4—5 deelig. De bloemkroom radvormig, vierdeelig, met de onderste slip smaller. De zaaddoos is zamengedrukt, en tweehokkig.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Folia e basi cordata lanceolato-acuminata; spicis terminalibus cauleque pubescenti. Foliis oppositis, duplicato serratis, ternis quaternisque. — De bladeren zijn van den voet af hart-lancetvormig-gepunt; met eindelingsche aren en zachtjarige steng. De bladeren zijn tegenovergesteld, drie of viervoudig, en dubbeld gezaagd. *a*, de bloemsteng. *b*, eene bloem. *c*, de vrucht. *d*. Het onderste gedeelte der steng met de bladeren.

Derzelver steng is van ééne tot anderhalve voet hoog, op het eerste oog gelijkt zij veel op de Veronica spicata, doch derzelver bloemen even als de bladeren zijn lichter van kleur, en de geheele plant kleiner. Het is overigens eene zeer moeilijk te onderscheiden plant, die meermalen met de Veronica maritima LINN. verward is.

GORIPLAATS. Te *Heemse* in Overijssel, DE GORTER. Bij *Zwol*, M. DASSEN. Bij 's *Hertogenbosch* en in de oimstreken van *Nijmegen*, DE BELIER. Bij *Harderwijk* en 's *Hertogenbosch*, RAINVILLE. Bij *Zutphen*, J. WTEWAAL. Bij *Breugel* in N. Brabant, F. DOZIJ.

GEBRUIK. Over het algemeen is dit geslacht eenigzins bitter en zamentrekkend.

VERONICA MARITIMA. HOFFM. VERONICA LONGIFOLIA. SCHRADER.

Véronique à feuilles longues.

Non Allemand. Langblättriger Ehrenpreis.

Fleurit. Juillet. Ψ .

Système Naturel. *Synpetalae.* Ordo II. *Lobiflorae.* Formatio II. *Limbatae.* Fam. 79. *Personatae.* REICH.

Système de LINNAEUS. Cl. II. *Diandria.* *Monogynia.*

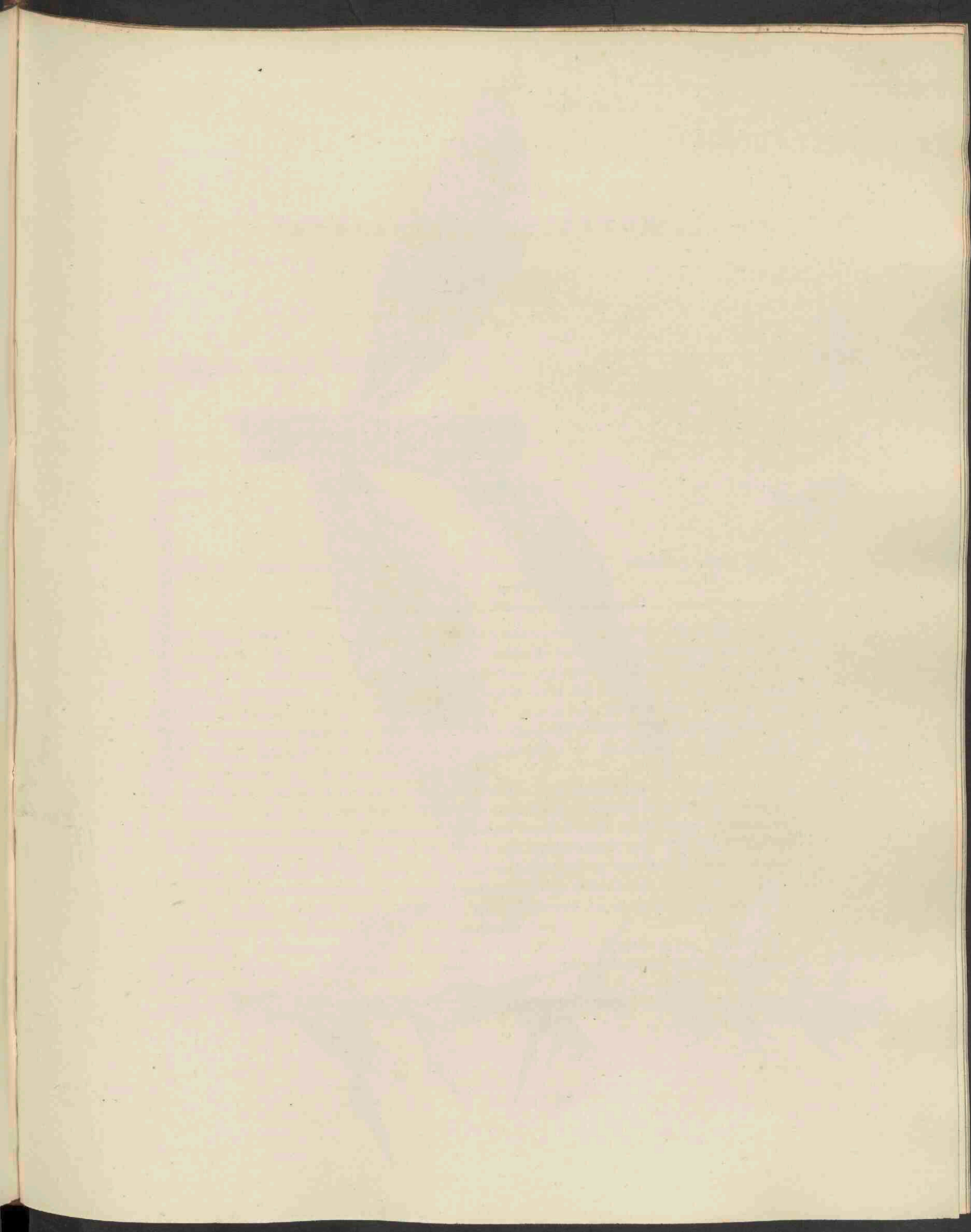
CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Le calice à quatre ou cinq divisions. La corolle en roue, à quatre divisions, l'inférieure plus petite. La capsule comprimée, biloculaire.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Les feuilles sont à la base cordiformes lancéolées-acuminées; avec les épis terminales et la tige pubescente. Les feuilles sont opposées, deux fois dentées en scie, ternées ou quaternées. *a.* La tige florale. *b.* Une fleur. *c.* Le fruit. *d.* La partie inférieure de la tige avec les feuilles.

Sa tige est haute d'un pied à un pied et demi, au premier abord elle ressemble beaucoup au Veronica spicata, mais ses fleurs et ses feuilles sont d'une couleur plus pâle, et toute la plante est plus petite. C'est pour le reste une plante très difficile à discerner, qu'on a plusieurs fois confondue avec la Veronica maritima LINN.

LIEU NATAL. A *Heemse* dans l'Overissel, DE GORTER. Près de *Zwol*, M. DASSEN, Proche de *Bois le Duc* et aux environs de *Nimègue*, DE BEIJER. Près de *Harderwick* et *Bois le Duc*, RAINVILLE. Proche de *Zutphen*, J. WITTEWAAL. Près de *Breugel* dans le Brabant septentr. F. DOZIJ.

USAGE. Ce genre est en général un peu amer et astringent.

Verbascum cuspidatum L. 862.

VERBASCUM CUSPIDATUM.

Puntbladige Toorts.

Hoogduitsch. Wollkraut. Königskerze.

Bloeit Julij. ♂.

Natuurlijk Stelsel. *Sympetalae*, Ordo II. *Lobiflorae*. Formatio. II. *Limbatae*. Fam. 79.

Personatae. REICH.

Stelsel van LINNAEUS. Cl. V. *Pentandria*. *Monogynia*.

GESLACHTS KENMERKEN. Calyx 5-partitus. Corolla rotata 5-partita, lobis inaequalibus. Stam. 5 inaequalia. Caps. bilocularis, polysperma, globosa. — De kelk is vijfdeelig. De bloemkroon radvormig vijfdeelig, met ongelijke lobben. Vijf ongelijke meeldraden. De zaaddoos is tweekleppig, veelzadig en kogelrond.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Racemi fasciculis remotiusculis, foliis inferioribus crenulatis tomentosis, superioribus cuspidatis. Antheris duabus oblongis. De bloemen staan van elkander verwijderd, de onderste bladeren zijn gekarteld en wollig, de bovenste sijnpuntig. Twee der helmknopjes zijn langwerpig. *a.* De bloemsteel met de bloemen en de schutblaadjes. *b.* De vrucht. *c.* Dezelve overdwars doorgesneden. *d.* De steng met de bladeren.

Deze soort gelijkt over het algemeen veel op de *Verbascum Thapsus*; doch zij is kleiner. De helmknopjes zijn hellende en aan den voet vlokkelig, de helmknopjes eenhokkelig, de stempel is eenvoudig.

Men kent een twintigtal *Verbascum*'s, de meeste oorspronkelijk van Europa. DESFONTAINES heeft er twee in Afrika gevonden, op de kusten der Middellandsche zee. Het schijnt dat dit geslacht niet in Amerika voorkomt, noch in het zuidelijke gedeelte van Azië of Afrika. De bloemen elk van een schutblaadje voorzien, zijn eindelingsch en aarvormend, de geheele plant is wollig, hetgeen, volgens sommige schrijvers, aan dit geslacht den naam heeft doen geven van *barbascum*, waar *verbascum* slechts eene verbastering van is.

GROEIPLAATS. Te Malden bij Nijmegen. DE BEIJER. Te Brummen bij Zutphen. v. HALL. Bij Heumen. v. D. SANDE, LACOSTE en J. E. v. D. TRAPPEN. Zelf vond ik haar ook bij Heumen, als ook te St. Anna en Hatert, bij Nijmegen.

GEBRUIK. Hetzelfde reeds in deze Flora vermeld, zie Deel 5, ten opzichte der *Verbascum thapsus*.

VERBASCUM CUSPIDATUM.

Bouillon, Verbasque à feuilles pointues.

Nom Allemand. Wollkraut. Königskerze.

Fleurit Juillet. ♂.

Système Naturel. *Synpetalae*. Ordo II. *Lobiflorae*. Formatio II. *Limbatae*. Fam. 79.
Personatae. REICH.

Système de LINNÆUS. Cl. V. *Pentandria*. *Monogynia*.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. La calice à cinq divisions. La corolle est en roue à cinq lobes inégaux. Cinq étamines inégales. La capsule est biloculaire, polysperme, globuleuse.

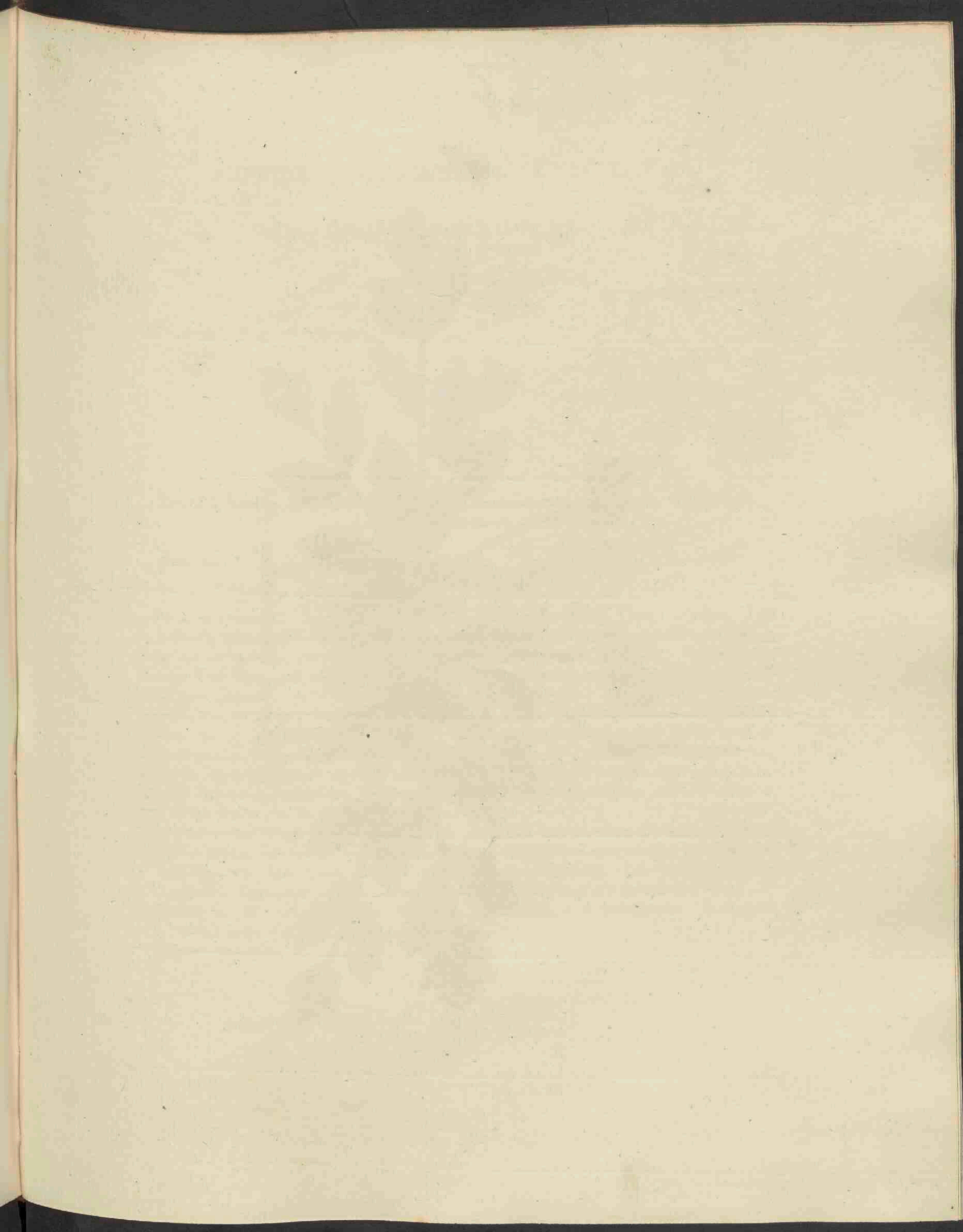
CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Les fleurs de l'épi sont éloignées, les feuilles inférieures crénelées et cotonneuses, les supérieures pointues. Deux des anthères sont oblongs. *a*, La tige florale avec les fleurs et les bractées. *b*. Le fruit. *c*. Le même coupé transversalement. *d*. La tige avec les feuilles.

Cette sorte ressemble en général beaucoup au Verbascum thapsus, mais elle est plus petite. Les filets sont inclinés et barbus à leur base, les anthères uniloculaires, le stigmate est simple.

On connaît une vingtaine de Verbasques, la plupart originaires d'Europe. DESFONTAINES en a trouvé deux en Afrique, sur les côtes de la Méditerranée. Il ne paraît pas que ce genre habite l'Amérique, ni la partie méridionale de l'Asie et de l'Afrique. Les fleurs chacune accompagnée d'une bractée, sont terminales et disposées en épi, toute la plante est cotonneuse, ce qui, selon quelques auteurs, a fait donner au genre, le nom de barbascum, dont verbascum n'est qu'une altération.

LIEU NATAL. A *Malden* près de *Nimègue*. DE BEIJER. A *Brummen* proche de *Zutphen*. v. HALL. Proche de *Heumen*. v. D. SANDE LACOSTE et J. E. v. D. TRAPPEN. Moimême je l'ai aussi trouvé proche de *Heumen*, ainsi qu'à *St. Anna* et *Hatert*, près de *Nimègue*.

USAGE. Le même déjà cité dans cette Flore, voyez tom. 5, par rapport au *Verbascum thapsus*.

Erodium moschatum. 863.

ERODIUM MOSCHATUM. AIT. L'HÉRIT. WILD.

GERANIUM MOSCHATUM. L.

Muskusruikende Reigersbek.

Hoogduitsch. Muskus Reicherschnabel.

Bloeit van Junij—September. ☉.

Natuurlijk Stelsel. *Thalamanthae.* — Ordo II. *Schizocarpicae.* Formatio II. *Geraniiflorae.*
Fam. 115. *Geraniaceae.* REICH.

Stelsel van LINNAEUS. Cl. XVI. *Monadelphia.* *Pentandria.*

GESLACHTS KENMERKEN. Pedunculi multiflori. Calyx. 5-partitus Corolla 5-petala regularis. Arilli 5, 1-spermi. aristati, ad basin receptaculi rostrati, aristis spiralibus introrsum barbatis. — De bloemstelen zijn veelbloemig. De kelk is vijfdeelig. De bloemkroon 5-bladig regelmatig. Vijf éénzadige, genaalde zaadrokken, aan den voet van den vruchtbodem gesnaveld, met de naalden van binnen spiraalsgewijze gebaard.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Pedunculis multifloris, foliis pinnatis, pinnis subpetiolatis, oblongis incindentatis; petalis aequalibus, calyce longioribus. Caule procumbente. Pedunculi axillare longi. — Met veelbloemige bloemsteel. De bladeren zijn gevind, met bijna gesteelde vinblaadjes, die langwerpig en ingesneden getand zijn; de bloembladen zijn gelijk, langer dan de kelk. De steng nederliggende. De bloemsteel zijn lang en in de oksels geplaatst. a. De geheele plant met de bloemen. b. Eene onrijpe vrucht. c. De rijpe vruchten.

De geheele plant is min of meer zachtharig, zij gelijkt veel op de *Erodium Cicutarium*, doch derzelver bladen zijn minder ingesneden en gelijken veel naar de wortelbladeren van *Pimpinella Saxifraga*. De bloembladen zijn rond, de bloemen zelve rozekleurig. Deze *Erodium* verspreidt gedurende droog weder, eene aangename geur van Muskus, doch niet wanneer het regent.

GROEIPLAATS. Bij 's Hage en Zwol. DE GORTER. Bij Utrecht, W. P. VAN DEN ENDE. In Zeeland, D. R. VAN DEN BOSCH (vid. *Prodomus Florae Batavae*).

GEBRUIK. Onbekend.

ERODIUM MOSCHATUM. AIT. L'HÉRIT. WILD.

GERANIUM MOSCHATUM. L.

Erodium mosqué.

Nom Allemand. Muskus Reiherschnabel.

Fleurit depuis Juin—Septembre. ☉.

Systeme Naturel. *Thalamanthas.* Ordo II. *Schizocarpicae.* Formatio II. *Geraniiflorae.*
Fam. 113. *Geraniaceae.* REICH.

Systeme de LINNAEUS. Cl. XVI. *Monadelphia. Pentandria.*

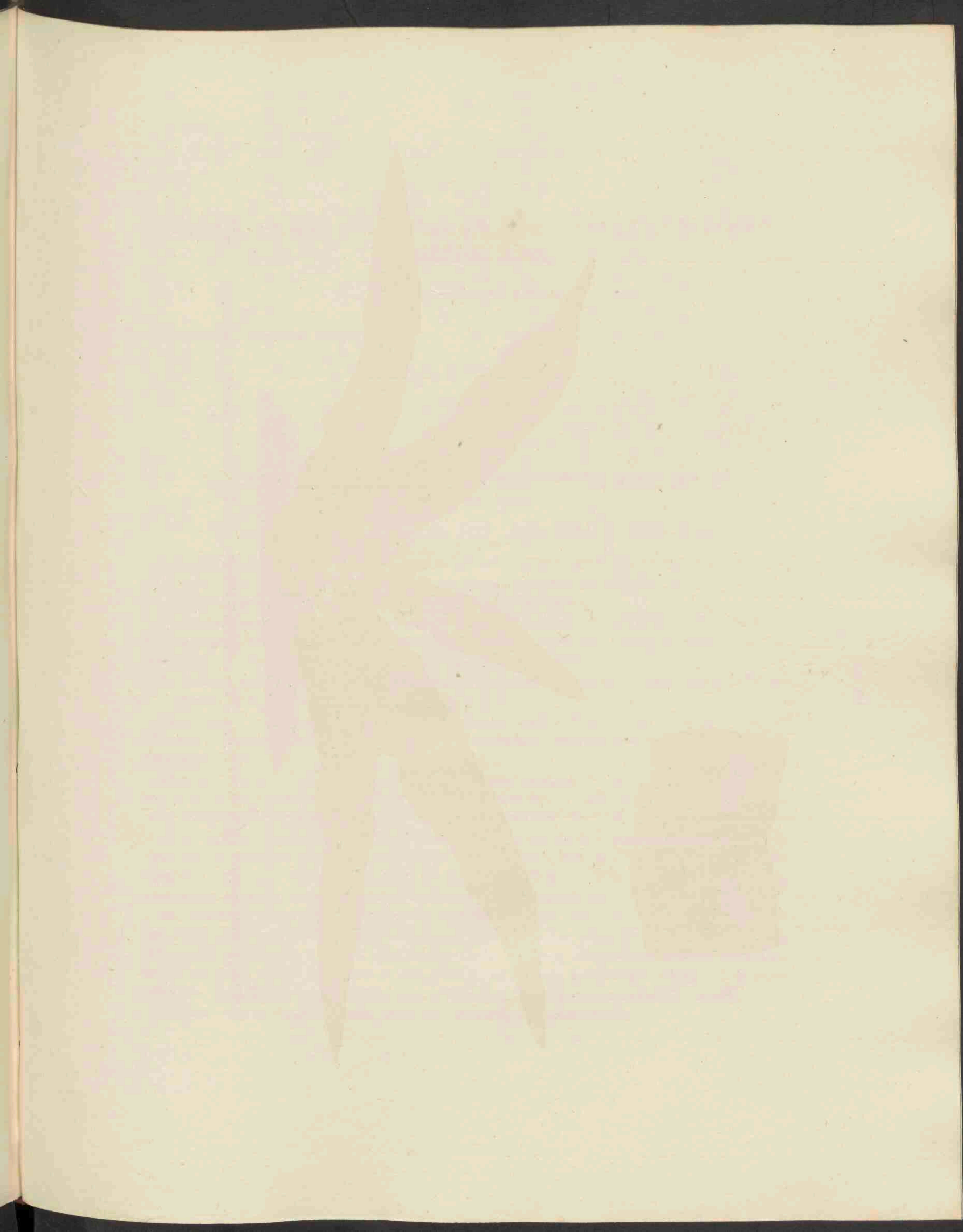
CARACTERES GENERIQUES. Les pédoncules sont multiflores. Le calice est 5-partite. Le corolle régulière à cinq pétales. Cinq arilles, monospermes, aristées, en forme de bec à la base du receptacle; les arêtes roulées en spirale, barbues intérieurement.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Avec des pédoncules multiflores, les feuilles pennées, avec les pinnules presque pétiolées, oblongues et incisées-dentées; les pétales d'une grandeur égale, plus longues que le calice. La tige couchée. Les pédoncules axillaires et longs. *a.* Toute la plante avec les fleurs. *b.* Un fruit qui n'est pas encore mur. *c.* Les fruits en maturité.

Toute la plante est plus ou moins pubescente, elle ressemble beaucoup au Erodium Cicutarium, mais ses feuilles sont moins incisées et ressemblent beaucoup aux feuilles radicales de Pimpinella Saxifraga. Les pétales sont arrondis, les fleurs d'une couleur de rose. Cet Erodium répand, pendant le beau temps, une odeur agréable de musc, mais nullement pendant les pluies.

LIEU NATAL. Près de la *Haye* et de *Zwol.* DE GORTER. Proche d'*Utrecht.* W. P. VAN DEN ENDE. Dans la *Zélande.* D. R. VAN DEN BOSCH. (vid. *Prodomus Florae Batavae*).

USAGE. Inconnu.

Scolopendrium officinarum Dec. *Asplenium Scolopendrium* Linn. 864.

SCOLOPENDRIUM OFFICINARUM. DEC. ASPLENIUM SCOLO-
PENDRIUM. LINN.

Gewone Hertstong.

Hoogduitsch. Gemeiner Zungenfaru.

Met vrucht in den Zomer. 4.

Natuurlijk Stelsel. *Pl. Crypt. Cl. III. Chlorophyta. Ordo III. Filices. Fam. 50.*
Polypodiaceae. REICH.

Stelsel van LINNAEUS. *Pl. Crypt. Cl. XXIV. Sect. I. Ord. 9. Filices verae.*

GESLACHTS-KENMERKEN. Sori lineares obliqui geminati. Indusia membranacea opposita super soro dehiscentia. Spr. — De vruchthoepjes zijn lijnvormig, schuinsch en gepaard. De dekvliezen zijn vliesachtig tegenovergesteld, en boven het vruchthoepje openbarstend.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Frondibus simplicibus cordato-lingulatis integerrimis. — Met eenvoudig hart-tongvormig effenrandig loof. — *a.* De geheele plant met een blad waarop de vruchten aan de onderzijde. *b.* Een gedeelte van het blad met de vruchten vergroot.

De bladeren dezer soort zijn min of meer golvend, de vruchthoepjes op de achterzijde derzelve geplaatst, de steelen eenigzins stoppelig.

GROEIPLAATS. In eene oude put te *Doesburg*. Aan oude muren te *Utrecht* en *Zwol*, DE GORTER. In eene put te *Zutphen*, DE GORTER. Te *Berkenrode* bij *Haarlem*, MOLKENBOER en DOZIJ. In eene put te *Oosterwijk*, HOFFMAN.

Eene zaak die men niet kan loochenen is de wedervoortbrenging der varens door de stofjes (zaadjes) in de zaaddoosjes bevat. Dit was reeds aan Tournefort bekend. Zie hier wat men er van leest in de Mémoires de l'Académie, Tom. X: »Tournefort eene stoel dezer plant (*Scolopendrium officinarum*) in eene diepe put, een weinig boven het water, hebbende doen planten, zag het volgende jaar aan de overzijde van den omtrek der put onderscheidene jonge planten voortkomen, die allen begonnen met een blad dat meer rond was als der *Hertstong* die hij had laten planten, maar die vervolgens vergezeld gingen van andere bladeren, die geheel gelijk waren aan die der moederplant»

Het eerste blad gelijkt niet naar de volgende, noch door de vorm, noch door de ontwikkeling; zij gaat het plantje vooruit, bereidt de noodige sappen tot derzelve ontwikkeling, en sterft op het oogenblik dat zij niet meer noodig is. Welk plantkundige zoude hier geen *zaadlob* in erkennen, te niet gaande zoodra de plant sterker geworden, in den grond en in de lucht het noodige verkrijgt tot derzelve behoud? Deze *zaadlob* is zijdelingsch; eene gelijkenis te meer op de *éenzaadlobbige planten*.

GEBRUIK. Zij is zamentrekkende, goed voor de borst, en wondheelende.

SCOLOPENDRIUM OFFICINARUM. DEC. ASPLENIUM SCOLO-
PENDRIUM. LINN.

Langue de cerf.

Nom Allemand. Gemeiner Zungenfarn.

En fruit vers l'été. 4.

Système Naturel. Pl. Crypt. Cl. III. Chlorophyta. Ordo III. Filices. Fam. 50.
Polypodiaceae, REICH.

Système de LINNÆUS. Pl. Crypt. Cl. XXIV. Sect. 1. Ord. 9. Filices verae.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Les groupes de capsules sont linéaires obliques géminés. Les téguments (indusia) sont membraneux opposés, dehiscents au sommet du groupe de capsules.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Les feuilles sont simples, intègres, en forme de langues-cordées. — a. Toute la plante avec une feuille fructifère à sa partie inférieure. b. Une partie de la feuille grossie avec les fruits.

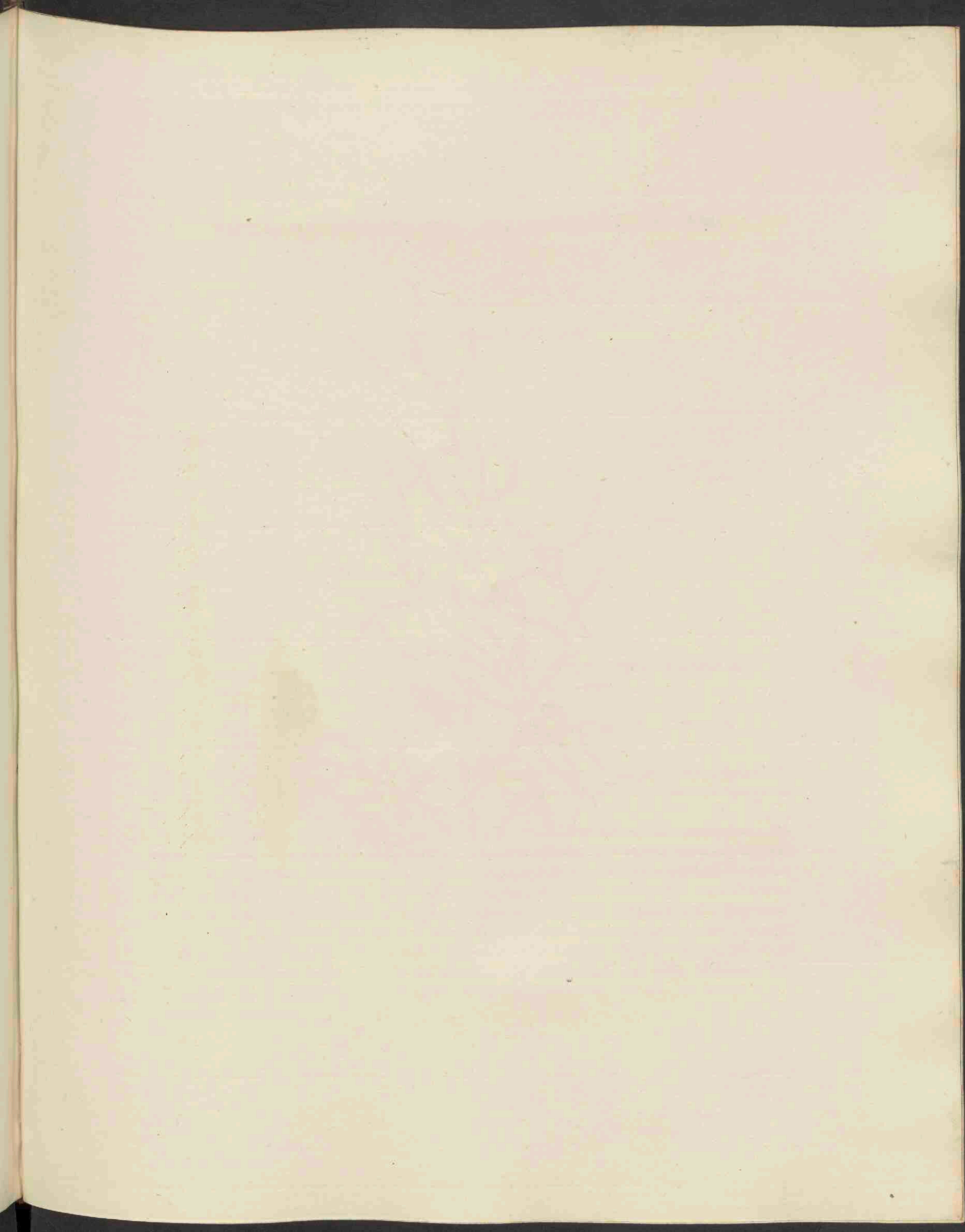
Les feuilles de cette sorte sont plus ou moins ondulées, les groupes de capsules posés à leurs parties inférieures. les pédoncules sont plus ou moins paliacés.

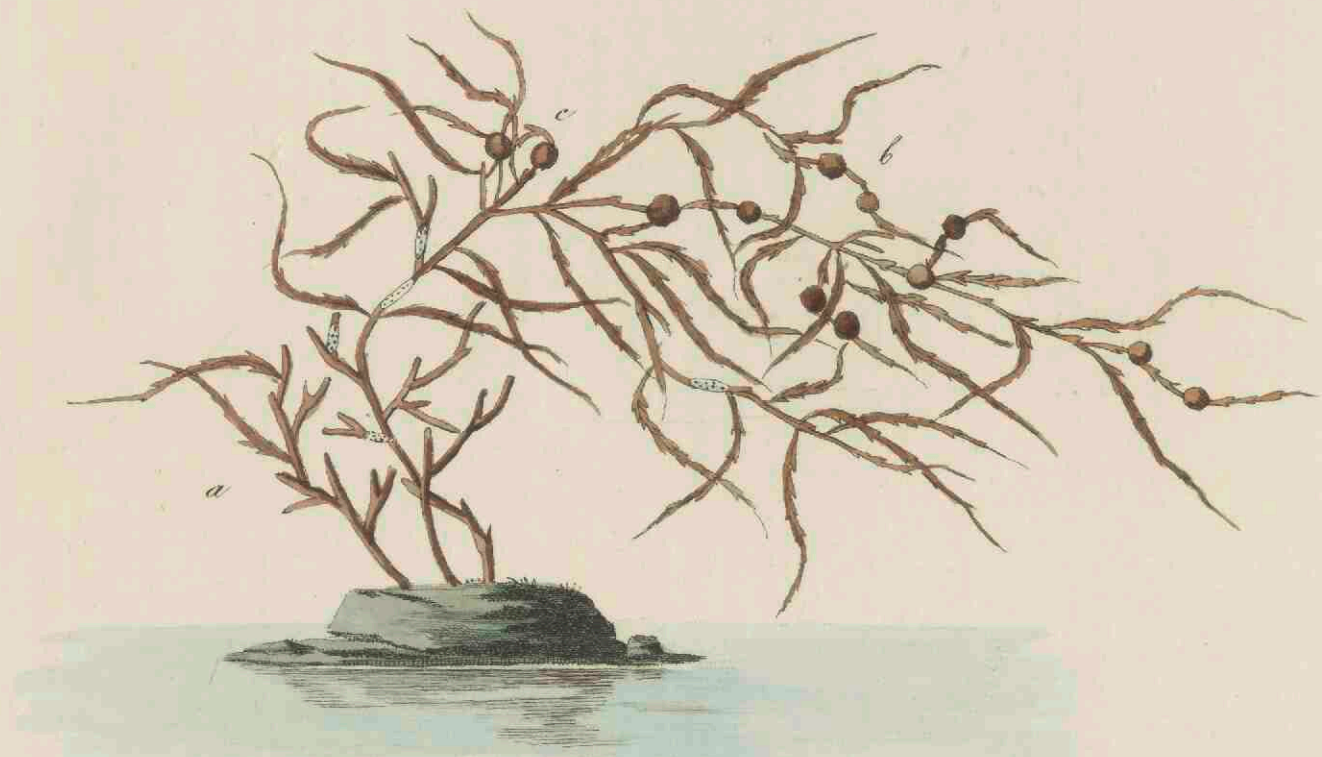
LIEU NATAL. Dans un vieux puits à Doesburg. Sur des vieux murs à Utrecht et Zwol, DE GORTER. Dans un puits à Zutphen, DE GORTER. A Berkenrode proche de Haarlem, MOLKENBOER et DOZIJ. Dans un puits à Oosterwijk, HOFFMAN.

Un fait qu'on ne saurait révoquer en doute, c'est la reproduction des fougères par les poussières contenues dans les boîtes. Ce fait était déjà connu de Tournefort. Voici ce qu'on lit dans les Mémoires de l'Académie, Tome X: «M. Tournefort ayant fait planter un pied de cette plante (Scolopendrium officinarum) dans un puits profond, un peu au-dessus de l'eau, l'année d'après il vit naître sur la partie opposée de la circonférence de ce puits, plusieurs jeunes plantes, qui commencent toutes par une feuille plus ronde que celle de la langue de Cerf qu'il avait fait planter, mais qui furent par la suite du temps accompagnées d'autres feuilles tout-à-fait semblables à celles de la plante mère.»

La première feuille ne ressemble à celles qui suivent, ni par la forme, ni par le développement; elle devance la plantule, prépare les sucs nécessaires à son développement, et périt du moment qu'elle cesse d'être utile. A ces caractères, quel botaniste ne reconnaîtrait un cotylédon, périssant dès que le végétal, plus vigoureux, puise dans la terre et dans l'air les principes nécessaires à sa conservation? Ce cotylédon est latéral; c'est un rapport de plus avec les monocotylédones.

USAGE. Elle est astringente, bonne pour la poitrine, et vulnéraire.

Sargassum Columbi MIO. vulgare AG. 865.

SARGASSUM COLUMBI. MRO. SARGASSUM VULGARE. Ach.

Sargassum van Columbus.

Hoogduitsch. Gemeine Sargassum. 2.

Natuurlijk Stelsel. *Pl. Crypt.* Cl. III. *Chlorophyta.* Ordo I. *Algae.* Formatio II.
Ascophyceae. Fam. XXIV. *Fucoideae.* REICH.

Stelsel van LINNÆUS. *Pl. Crypt.* Cl. XXIV. Sectio IV. *Algae.* I. *Phycoideae.*

GESLACHTS KENMERKEN. Frons foliata, foliis petiolatis, vesiculis plerumque axillaribus. Receptacula tuberculata, loculosa. — Het loof is bladvormig, met gesteelde bladeren, de blazen zijn meestal in de oksels geplaatst. De vrucht dragers zijn knobbelig en vlokkig.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Caule dichotomo ramosissimo, foliis lanceolatis serratis, compressis. Vesiculis sphaericis, receptaculis cylindraceis. — Met eene gegaffelde zeer getakte steng, de bladeren zijn lancetvormig, gezaagd en zamengedrukt. De blaasjes zijn kogelrond, de vrucht dragers rolrond.

a. De geheele plant. b. en c. Derzelver vruchten.

De geheele plant is van eene roodachtige bruine couleur en op verschillende plaatsen met polyphenhuzen bedekt, zij is waarschijnlijk niet inlandsch, maar door de zee op onze kusten geworpen.

MEERBURGH heeft haar gevonden tusschen Scheveningen en Katwijk. VRIJDAG ZIJNEN op het strand bij Scheveningen. Volgens WALROTH (*Compendium Flor. Germ. tom. II.*) wordt dezelve ook aangetroffen op de kusten van het Noordelijk Duitschland.

GEBRUIK. Onbekend.

SARGASSUM COLUMBI. MRO. SARGASSUM VULGARE. ACH.

Sargassum Vulgaire.

Nom Allemand. Gemeine Sargassum. 2.

Système Naturel. *Pl. Crypt.* Cl. III. *Chlorophyta.* Ordo I. *Algae.* Formatio II.
Ascophyceae. Fam. XXIV. *Fucoideae.* REICH.

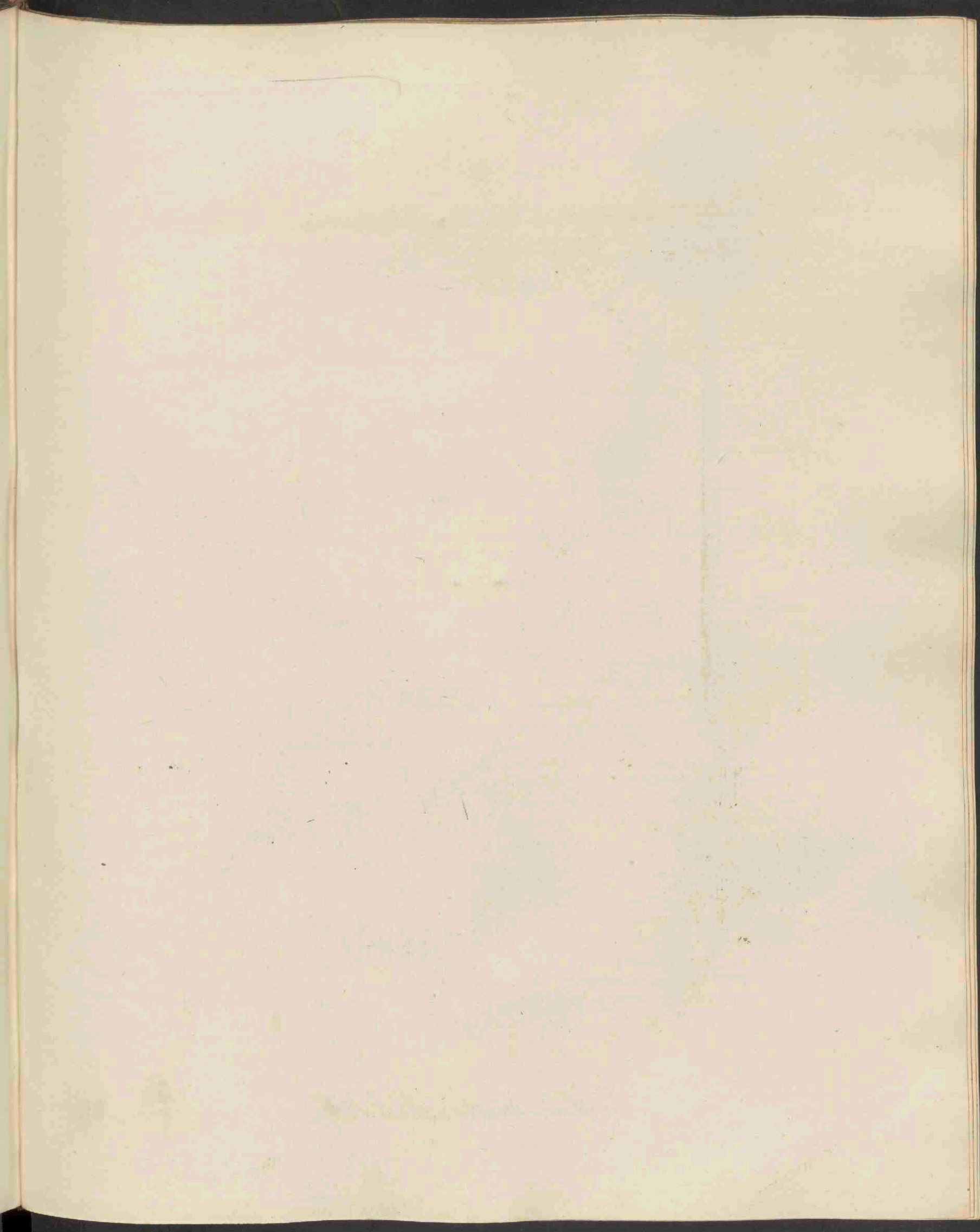
Système de LINNÆUS. *Pl. Crypt.* Cl. XXIV. Sectio IV. *Algae.* I. *Phycoideae.*

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. La fronde est foliacée, les feuilles sont pétiolées, les vésicules pour la plus-part axillaires. Les réceptacles sont tuberculés et cloisonnés.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. La tige est très rameuse et dichotome, les feuilles sont lancéolées, dentées en scie et comprimées. Les vésicules sont sphériques, les réceptacles cylindriques. *a.* Toute la plante. *b* et *c.* Ses fruits.

Toute la plante est d'une couleur de rouge-brun et couverte de polypieds en plusieurs endroits, elle n'est probablement pas indigène, mais rejetée par la mer sur nos rivages. MEERBURGH l'a trouvée entre Schéveningue et Katwijk. VRIJDAG ZIJNEN proche de Schéveningue sur le rivage. Suivant WALROTH (Compendium Fl. Germ. tom. II.) on la rencontre aussi sur les rivages de l'Allemagne Septentrionale.

USAGE. Inconnu.

Carduus marianus L. 866.

CARDUUS MARIANUS L. SILYBUM. VAILL. GAERTNER.

Gevlekte Distel.

Hoogduitsch. Gemeine Mariendistel.

Bloeit Augustus. ☉.

Natuurlijk Stelsel. *Synpetalae*. Ordo I. *Fissiflorae*. Formatio II. *Campanaceae*. Fam. 72.
Compositae. REICH.

Stelsel van LINNAEUS. Cl. XVIII. *Syngenesia*. *Aequalis*.

GESLACHTS KENMERKEN. Anthodium imbricatum, squamis basi foliaceis. Receptaculum paliaceum. Pappus caducus pilosus. — Het omwindsel is overéénliggend, met aan de voet bladachtige schubben. De vruchtbodem is stoppelachtig. Het zaadpluis afvallend harig.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Foliis amplexicaulibus hastato pinnatifidis spinosis albo venosis; Anthodiis glabris, squamis foliaceis margine aculeatis. — Met stengomvattende piekvormig-vindeelige gedoornde wit geäderde bladeren: de omwindsels zijn glad, met bladachtige schubben en stekelige rand. *a.* De bloemsteng. *b.* Een bloempje vergroot. *c.* Het zaad. *d.* Een wortelblad.

De steng heeft de lengte van achttien duimen tot drie voet, derselver bladeren zijn groot, bogtig, gegolfd, geschakeerd met zilverwitte randen op de oppervlakte. De bloemsteelen zijn lang, éénbloemig, de kelken gerond; de schubben lang, bijna bladachtig aan den voet de één tegen den ander aangedrukt, op de midden smal, eindigende in lange gootvormige punten en omgeven van doornachtige tanden. De zaden zijn glad, zwart, glinsterende, gekroond met eene witte kraakbeenachtige ring. Het zaadpluis is ongesteeld; het laat zich los. De bladeren zijn soms ongevlekt, en de bloemen wit.

GROEIPLAATS. In de tuinen en langs de wegen. DE GORTER. Bij *Nijmegen*. DE BELJER. Ook ik vond haar aldaar. Bij 's *Gravenhage*. VRIJDAG ZIJNEN. Bij *Leiden*. DOZIJ. Bij *Loeuwarden* en *Francker*. FRIS.

GEBRUIK. De geheele plant is bekend als zweet-koortsdrijvend en een openend middel. De bladeren zijn aanbevolen als afkooksel, de zaden als koeldrank, uitgeperst tegen de pleuris, maar men maakt er als geneesmiddel geen gebruik meer van. De bladeren evenwel bevatten een voornaam zout overeenkomstig de Crémetart, die MARGRAAFF er uit verkregen heeft. Daar zijn landen waar men de bladeren er van eet vóór de ontkieming der bloemen: men kan er ook de wortels van eten.

CARDUUS MARIANUS L. SILYBUM VAILL. GAERTNER.

Chardon marie.

Nom Allemand. Gemeine Mariendistel.

Fleurit. Août. ☉.

Systeme Naturel. *Synpetalae*. Ordo I. *Fissiflorae*. Formatio II. *Campanaceae*, Fam. 72.
Compositae. REICH.

Systeme de LINNAEUS, Cl. XVIII. *Syngenesia*. *Aequalis*.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. L'involucre est imbriqué, avec des écailles foliacées à leurs bases. Le réceptacle est paliacé. Le pappus (aigrettes) est caduc et en forme de poils.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Les feuilles sont embrassantes hastées-pinnatifides, épineuses avec les veines blanches. Les involucre sont glabres, avec des écailles foliacées épineuses sur leurs bords. *a.* La tige avec les fleurs. *b.* Un fleuron grossi. *c.* Un fruit. *d.* Une feuille radicale.

Sa tige a de dix-huit pouces à trois pieds, ses feuilles sont grandes, sinuées, ondulées, variées de torches argentées à leur superficie. Les pédoncules sont longs, uniflores; les calices arrondis; les écailles longues, presque foliacées serrées les unes contre les autres à leur base, étroites à leur milieu, terminées en longues pointes creusées en gouttière et bordées de dents épineuses. Les graines sont lisses, noires, brillantes, couronnées d'un anneau blanc et cartilagineux. L'aigrette est sessile; elle se détache. Les feuilles sont quelquefois sans taches, et les fleurs blanches.

LIEU NATAL. Dans les jardins et le long des chemins. DE GORTER. Proche de *Nimegue*. DE BENJER. Ou je l'ai aussi trouvé. Dans les environs de la *Haye*. VRIJDAG ZIJNEN. Près de *Leide*. DOZIJ. Proche *Leeuwarden* et *Franeker*. FRIS.

USAGE. Toute cette plante passe pour sudorifique, fébrifuge, apéritive. Les feuilles ont été recommandées en décoction, les graines en émulsion, contre la pleurésie; mais on n'en fait plus d'usage comme remède. Cependant, les feuilles contiennent un sel essentiel analogue à la crème de tartre, que MARGRAAFF en a retiré. Y sont des pays où on mange les feuilles avant la pousse des fleurs: on peut aussi manger les racines.

Inula helenium L. 867.

INULA HELENIUM.

Bittere Alant.

Hoogduitsch. Der wahre Alant. Brust-Alant. Helenkraut.

Bloeit. Julij, Augustus. 4.

Natuurlijk Stelsel. *Synpetalae.* Ordo I. *Fissiflorae.* Formatio II. *Campanaceae.* Fam. 72.
Compositae. REICH.

Stelsel van LINNAEUS. Cl. XVIII. *Syngenesia.* *Superflua.*

GESLACHTS KENMERKEN. Anthodium imbricatum. Receptaculum nudum. Flosc. marg. radiati concolores. Antherae basi bisetosae. Pappus pilosus simplex. — Het omwindsel is overéénliggend. De vruchtbodem naakt. De randbloempjes gestraald, gelijkkleurig. De helmknopjes met twee borstel-tjes aan den voet. Het zaadpluis is harig en eenvoudig.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Foliis amplexicaulibus, ovatis, rugosis, dentatis, subtus tomentosis; radicalia petiolata maxima. Anthodii squamis ovatis. Flores magni terminales. — Met stengomvattende, eironde, gerimpelde, en getande bladeren, die van onderen viltig zijn; de wortelbladen zeer groot en gesteeld. De schubben van het omwindsel zijn eirond. De bloemen groot en eidelingsch. *a.* De bloemsteng. *b.* De bloem van boven gezien. *c.* Een wortelblad. *d.* Een tweeslagtig pijpbloempje der schijf vergroot. *e.* Een vrouwelijk bloempje vergroot. *f.* De vrucht.

De wortelbladen zijn lancetvormig, eene voet en meer lang. De bloemen zijn goudkleurig. De wortel is groot, dik, vleezig en getakt, bruin van buiten, wit van binnen. De buitenste schubben van het omwindsel zijn grooter dan de overige. De wortel is van eene scherpe smaak en van eene aangename geur wanneer zij gedroogd is.

GROEIPLAATS. Inlandsch volgens LINNAEUS en BOERHAAVE. In de omstreken van *Almelo.* v. GEUNS.

GEBRUIK. De wortel van deze plant is spieren en vezels versterkend, het is een giftdrijvend geneesmiddel, maagversterkend, wurmverdrijvend, de maandstonden verwekkend, zuiverend en oplossend. Men gebruikt dezelve met goed gevolg om de maag te versterken, verzwakt door slijmachtige vochten, de buikpijnen te stillen, en de aandoeningen der baarmoeder te herstellen. Over het algemeen is zij nuttig in bedorvene ligchaamsgesteldheid en huidziektens.

INULA HELENIUM.

Inule Hélénie. Emule campagne. Gilib.

Nom Allemand. Der wahre Alant. Brust-Alant. Helenkraut.

Fleurit. Juillet, Août. 2.

Système Naturel. *Synpetalae.* Ordo I. *Fissiflorae.* Formatio II. *Campanaceae.* Fam. 72.
Compositae. REICH.

Système de LINNAEUS. Cl. XVIII. *Syngenesia Superflua.*

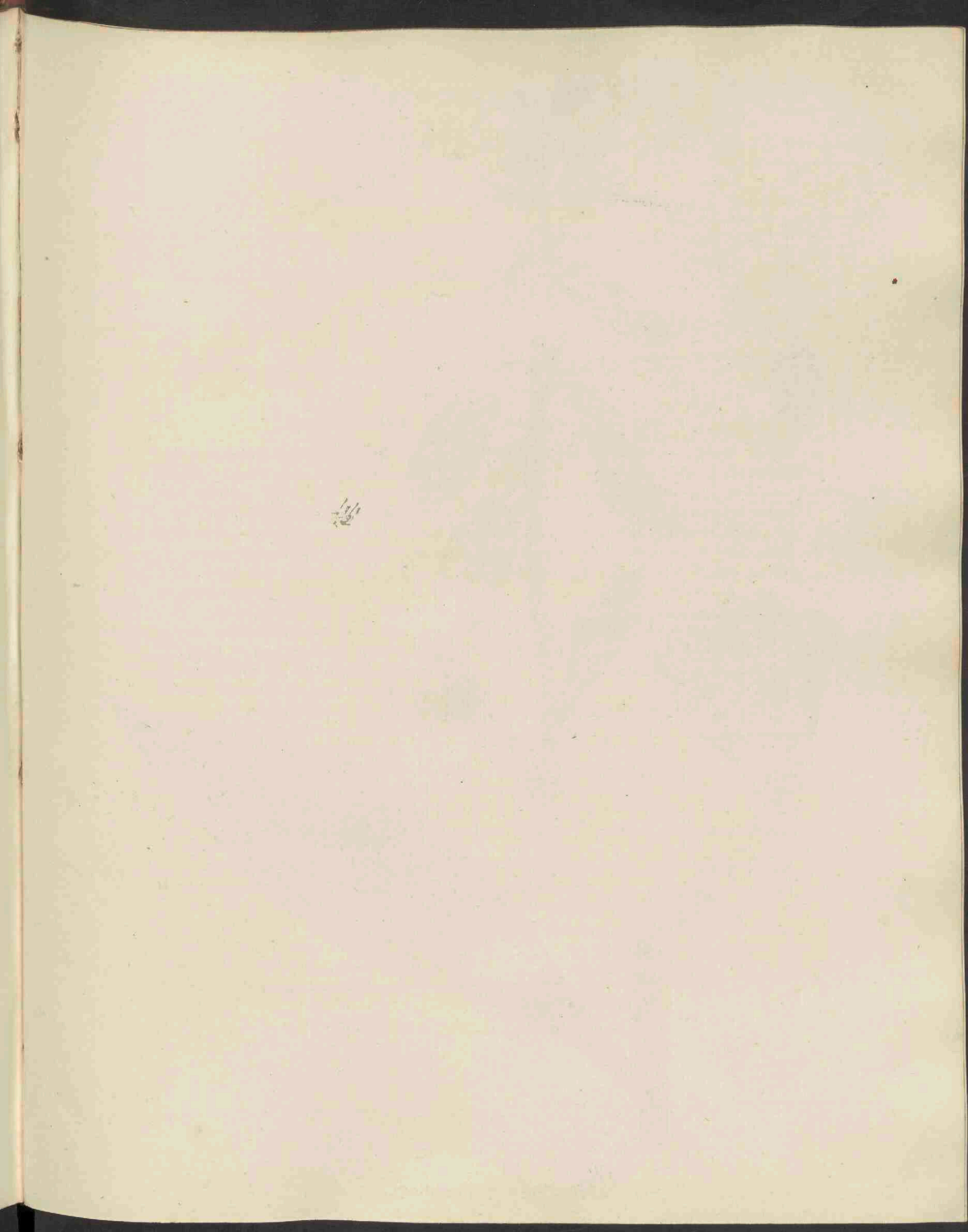
CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. L'involucre est imbriqué. Le réceptacle est nu. Les fleurons du bord sont radiés et d'une même couleur. Les anthères sont munies à leur base de deux soies. Aigrettes poilues simples.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Les feuilles sont embrassantes, ovales, ridées, denteleés, blanchâtres en dessous; les feuilles radicales sont pétiolées et fort amples. Les écailles de l'involucre sont ovales. Les fleurs grandes et terminales. *a.* La tige florale. *b.* La fleur vue en dessus. *c.* Une feuille radicale. *d.* Un fleuron hermaphrodite du disque grossi. *e.* Un des demis fleurons femelles grossi. *f.* Le fruit.

Les feuilles radicales sont lancéolées, longues d'un pied et davantage. Les fleurs sont d'un jaune d'or. La Racine est grosse, épaisse, charnue et branchue, brune en dehors, blanche en dedans. Les écailles extérieures du calice sont plus grandes que les autres. La racine est d'une saveur âcre, et d'une odeur agréable, lorsqu'elle est sèche.

LIEU NATAL. Indigène selon LINNAEUS et BOERHAVE. Dans les environs d'*Almelo.* v. GEUNS.

USAGE. La racine de cette plante est tonique, alexitere, stomachique, vermifuge, émménagogue, détersue et résolutive. On l'emploie avec succès pour fortifier l'estomac affaibli par des humeurs pituiteuses, calmer les coliques, et remédier aux affections hystériques. En général, elle est utile dans la cachexie et les maladies de la peau.

Digitalis purpurea L. 868

DIGITALIS PURPUREA.

Gewoon Fingerhoedskruid.

Hoogduitsch. Rothe Fingerhut. Waldschelle.

Bloeit Julij. ♂.

Natuurlijk Stelsel. *Synpetalae*, Ordo II. *Lobiflorae*, Formatio II. *Limbatae*, Fam. 79.
Personatae, REICH.

Stelsel van LINNÆUS. Cl. XIV. *Didynamia*. *Angiospermia*.

GESLACHTS-KENMERKEN. Calyx 5-partitus. Corolla ventricosa aut campanulata sub-5-loba. Stigma simplex. Capsula ovata bilocularis. — De kelk is vijfdeelig. De bloemkroon buik- of klokvormig, bijna vijflobbig. De stempel is eenvoudig. De zaaddoos eirond, tweehokkig.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Segmentis calycinis ovatis acutis; corollis obtusis, labio superiore integro. Foliis ovatis rugosis lanceolatis. — De kelkklippen zijn spits, eirond; de bloemkroonen stomp, met de bovenlip onverdeeld. De bladeren zijn eirond, gerimpeld, lancetvormig. *a.* De bloemsteng. *b.* De bloem van binnen. *c.* De zaaddoos. *d.* Het zaad in natuurlijke grootte. *e.* Een gedeelte der steng met een blad.

De kelkklippen zijn ongelijk. De bloemkroon is verdeeld in vier korte lobben, die ongelijk zijn.

De zaaddoos is puntig langwerpig. De geheele plant is wollig. De bloemen zijn eenigzins gesteld en van een klein schutblaadje voorzien. De steng ter hoogte van twee of drie voeten, regtstandig, dik en meestal onverdeeld, is voorzien van groote, zachte en van onderen witachtige bladeren, die aan den rand fijn getand zijn en in de bladsteel uitloopen. Zij verschaft een zeer schoon gezigt in den zomer, wanneer derzelver roode bloemen geopend zijn. Het binnenste der bloemkroon is gevlekt. De zaden zijn bijna vierkantig.

GROEIPLAATS. In de omstreken van Arnhem. Bij Zutphen, en bij Bergum in Vriesland, DE GORTER. Bij Nijmegen, DE BEIJER. Bij Doorn, DUBOIS. Bij Rheede en Driebergen, v. HALL. Zelf vond ik haar op Biljoen bij Arnhem, te Beek bij Nijmegen, alsook op Oostbosch bij Voorschoten, waar ik dezelve heb zien groeijen gedurende een tijdsverloop van meer dan vijftien jaren.

De verscheidenheid β , met witte bloemen, is door den Heer v. D. KOLK te Wolvega in Vriesland gevonden.

GEBRUIK. Het is een hevig vergif, wanneer men met het gebruik onbekend is. Het gewoon Fingerhoedskruid is bitter, buikzuiverend en braking-verwekkend. Het is een werkzaam geneesmiddel, dat men innerlijk niet dan met de meeste behoedzaamheid gebruiken moet. Bij Klierziekten schenkt zij goede uitkomsten. HUFFLAND prijst zeer hare krachtige werking in zulk eene ziekte, in zijn gedenkschrift over dezelve. De bloemen getrokken op melk, zijn als wormverdrijvend aanbevolen. CULLEN, volgens Doct. WHITERING, spreekt met lof van hare kracht als waterafdrijvend. Het is ook een goed middel tegen hartkloppingen.

DIGITALIS PURPUREA.

Digitale pourprée.

Nom Allemand. Rothe Fingerhut. Waldschelle.

Fleurit Juillet. ♂.

Système Naturel. *Synpetalae*, Ordo II. *Lobiflorae*, Formatio II. *Limbatae*, Fam. 79.
Personatae, REICH.

Système de LINNÆUS. Cl. XIV. *Didynamia Angiospermia*.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Calice à cinq divisions. La corolle est ventrue ou en cloche presque à cinq lobes. Le stigmate est simple. La capsule ovale, biloculaire.

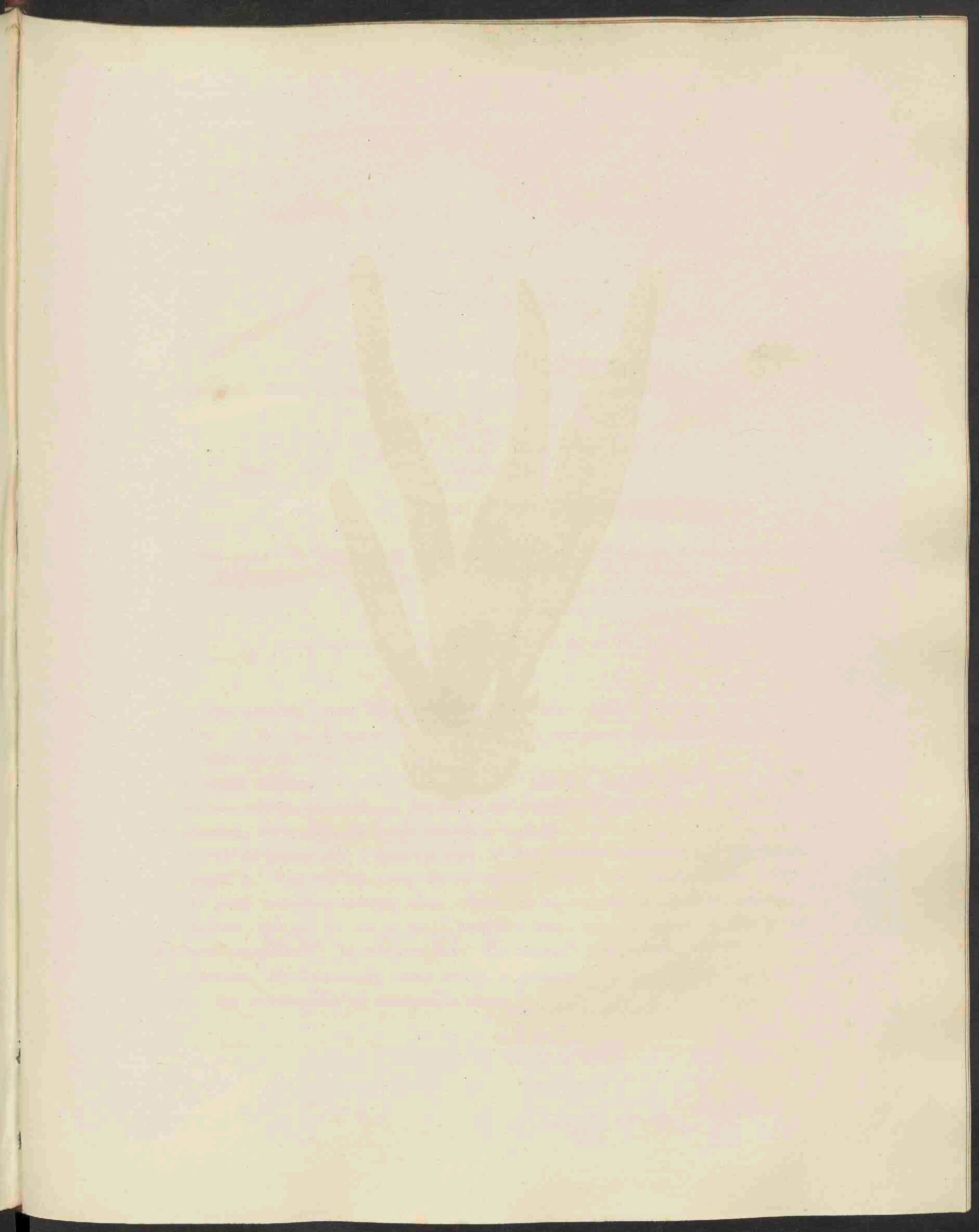
CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Les divisions du calice sont ovales aiguës; les lobes de la corolle sont arrondis, le lob supérieur est entier. Les feuilles sont ovales ridées et lancéolées. *a.* La tige florale. *b.* La fleur en dedans. *c.* La capsule. *d.* Les semences en grandeur naturelle. *e.* Une partie de la tige avec une feuille.

Les divisions du calice sont inégales. La corolle est coupée en quatre lobes courts, inégaux. La capsule est allongée en pointe. Toute la plante est velue. Les fleurs sont un peu pédonculées et accompagnées d'une petite bractée. Sa tige, haute de deux à trois pieds, droite, épaisse et ordinairement simple, est garnie de grandes feuilles molles et blanchâtres en dessous, finement dentées à leur bord et rétrécies en pétiole. Elle offre un très bel aspect en Été, lorsque ses belles fleurs rouges sont épanouies; l'intérieur de la corolle est tacheté. Les graines sont presque carrées.

LIEU NATAL. Aux environs d'Arnhem. Proche de Zutphen, et près de Bergum dans la Frise, DE GORTER. Proche de Nimègue, DE BEIJER. Près de Doorn, DUBOIS. Proche de Rheede et Driebergen, v. HALL. Moi-même je l'ai rencontré aux environs d'Arnhem à Biljoen, à Beek près de Nimègue, ainsi qu'à Oostbosch, proche de Voorschoten, ou je l'ai vu croître pendant une espace de plus que quinze années.

La var. β avec des fleurs blanches, est trouvée à Wolvega dans la Frise, par Mr. v. D. KOLK.

USAGE. C'est un poison violent, si on ignore la manière de l'employer. La Digitale pourprée est amère, purgative, émétique. C'est un remède actif qu'on ne doit administrer intérieurement qu'avec beaucoup de prudence. Elle produit de bons effets dans les maladies scrofuleuses, HUFFLAND, dans son Mémoire sur les scrofules, loue son efficacité dans cette maladie. Les fleurs infusées dans du lait sont recommandées comme vermifuges. CULLEN, d'après le Dr. WHITERING, parle avec éloge de sa vertu diurétique. C'est aussi un bon remède contre les palpitations du coeur.

Solenia Linza. Ag. Ulva Linza. Roth. L. 069.

SOLENIA LINZA. AG. ULVA LINZA. ROTH.

Platte Darmbuis.

Hoogduitsch. Platten Solenie.

Natuurlijk Stelsel. *Pl. Crypt.* Cl. III. *Chlorophyta*, Ordo I. *Algae*, Formatio I. *Gongylophycae*,
Fam. 22. *Conserveae*, REICH.

Stelsel van LINNAEUS. *Pl. Crypt.* Cl. XXIV. Sectio IV. *Algae*.

GESLACHTS-KENMERKEN. Frons tubulosa membranacea, viridis, simplex aut ramosa. Sporidia minutissima. — Het loof is buisvormig en vliesachtig, van eene groene kleur, éénvoudig of getakt. De sporidiën zijn zeer klein.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Frondibus planis lanceolatis, aggregatis, aut plus minusve ensiformibus, integerrimis, utrinque attenuatis. — Het loof is plat lancetvormig, bijeenstaande, of min of meer zwaardvormig; het is gaafrandig en aan weerszijden versmald.

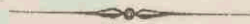
De kleur der geheele plant is geelachtig groen, zij heeft een klein wortelschild en wisselt zeer in grootte af. Noch van deze, noch van de volgende soort is eenig bijzonder gebruik bekend. In groote hoeveelheid aanwezig zijnde, vermeerdert zij merkelyk door hare uitwaseming de zuurstof, even als dit met de Solenia intestinalis plaats heeft, en belet de uitwaseming van kwade dampen.

GROEIPLAATS. Bij *Scheveningen*, VRIJDAG ZIJNEN. In *Zeeland*, D. R. VAN DEN BOSCH. In het *IJ*, MIQUEL. Aan de zeestranden van *Friesland*, DE GORTER.

SOLENIA LINZA. AG. ULVA LINZA. ROTH.

Ulve aplati.

Nom Allemand. Platten Solenie.

Système Naturel. *Pl. Crypt.* Cl. III. *Chlorophyta.* Ordo I. *Algae,* Formatio I. *Gongylophycae,*
Fam. 22. *Conserveae,* REICH.

Système de LINNÆUS. *Pl. Crypt.* Cl. XXIV. Sectio IV. *Algae.*

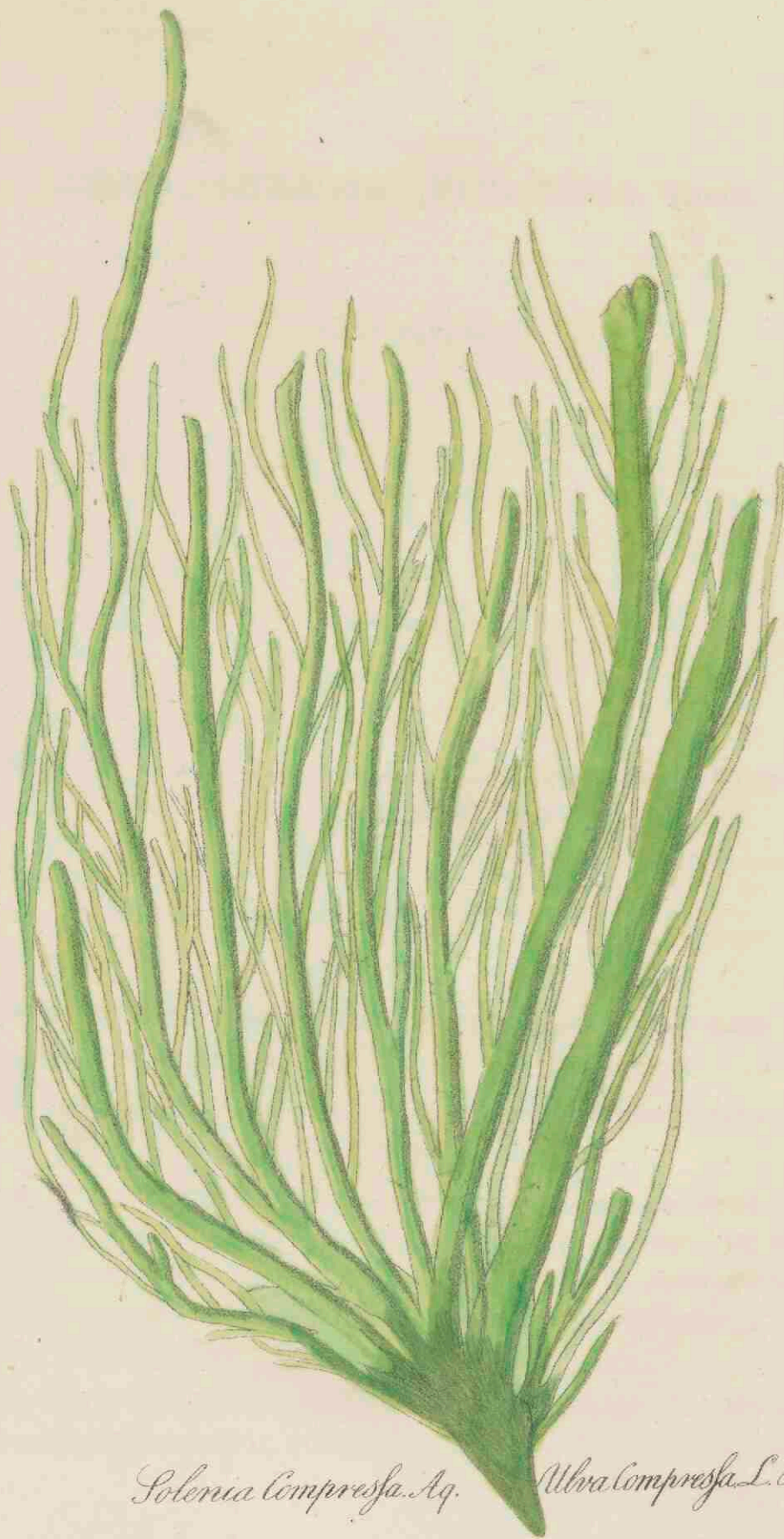
CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. La fronde est tubuleuse et membraneuse, d'une couleur verte, simple ou rameuse. Les spores sont très petits.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. La fronde est plane lancéolée agrégée, ou plus ou moins en forme d'un glaive, elle est intègre, et amincie à ses deux extrémités.

La couleur de toute la plante est d'un vert jaunâtre, elle a un petit scutum (sorte de petit tronc où les frondes se trouvent réunies), et varie très en grandeur. On ne connaît pas d'usage particulier de cette sorte, ni de la suivante. Réunies en grande quantité, elles augmentent par leur évaporation l'oxigène, tout comme le Solenia intestinalis, et empêchent l'évaporation des gaz nuisibles.

LIEU NATAL. Proche de *Schéveningue,* VRIJDAG ZIJNEN. Dans la *Zélande,* D. R. VAN DEN BOSCH. Dans l'*IJ,* MIQUEL. Aux rivages de la *Frise,* DE GORTER.

Solenia compressa Aq. *Ulva compressa* L. 870.

SOLENIA COMPRESSA. Ag.

ULVA COMPRESSA L.

Zamengedrukte Darmbuis.

Hoogduitsch. Blattstengeliche Solenie.

Natuurlijk Stelsel, Stelsel van LINNÆUS en GESLACHTS-KENMERKEN, even als van de vorige soort.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Fronde tereti-compressa ramosa, tubulosa, polymorpha, ramis sparsis simplicibus, basi attenuatis. — Het loof is rolrond-zamengedrukt takkig, buis- en veelvormig, met eenvoudige verspreide takjes, die aan den voet versmald zijn.

Zij heeft dezelfde kleur als de vorige soort, doch is getakt en zeer wisselvormig; sommige groeijen in zoden op schelpen en andere voorwerpen, andere drijven op de oppervlakte van het water. Van daar dat sommige Botanici van deze onderscheidene soorten gemaakt hebben.

GROEIPLAATS. Zij komt vrij algemeen voor, zoo in zoet als in zout water. Ik vond haar op het strand der Zuiderzee, tusschen *Huizen* en *Muiderberg*, alsook in eene sloot bij *Amsterdam*.

SOLENIA COMPRESSA. A G.

ULVA COMPRESSA. L.

Ulve Comprimé.

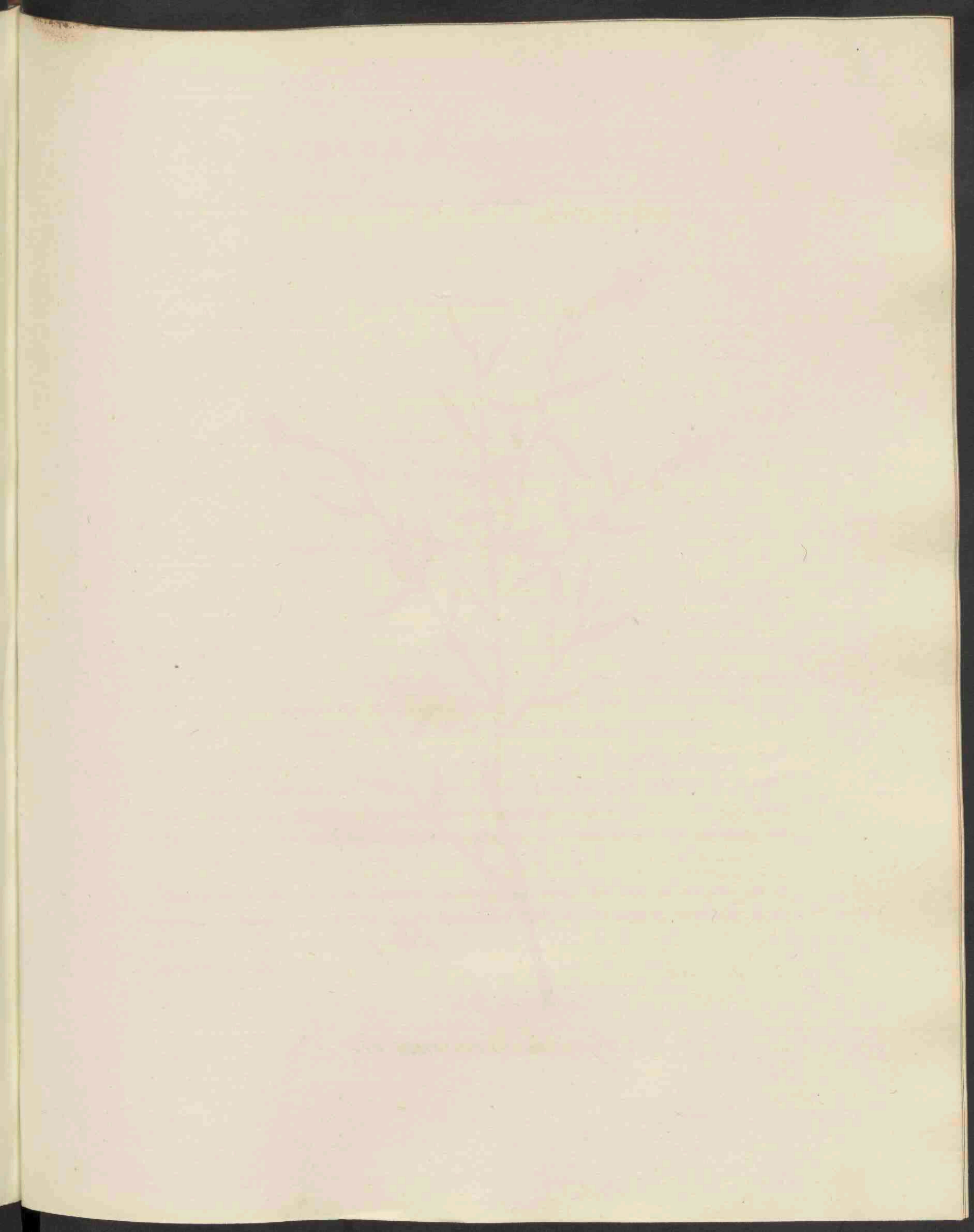
Nom Allemand. Blattstengeliche Solenie.

Système Naturel, celui de LINNÆUS, et les CARACTÈRES GÉNÉRIQUES, les mêmes de la sorte précédente.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. La fronde est arrondie, comprimée, rameuse, tubuleuse, polimorphe, avec les rameaux épars et simples, amincis à leurs bases.

Elle a la même couleur que la sorte précédente, mais elle est rameuse et très polimorphe. quelquefois on les trouve en touffes sur des coquilles ou d'autres corps, ou nageants sur la surface de l'eau. Pour cette raison plusieurs Botanistes ont divisé cette sorte en plusieurs autres.

LIEU NATAL. On les trouve assez généralement tant dans l'eau douce que sur les rivages de la mer. Je l'ai trouvé sur le rivage du *Zuiderzee*, entre *Huizen* et *Muiderberg*, ainsi que dans un fossé proche d'*Amsterdam*.

Lycium barbarum. 271.

LYCIUM BARBARUM.

Vreemde Lycium.

Hoogduitsch. Fremde Bocksborn.

Bloeit Junij—Augustus. 4.

Natuurlijk stelsel. *Synpetalae*, Ordo II. *Lobiflorae* Formatio II. *Limbatae*, Fam. 80 *Solanaceae*. REICH.

Stelsel van LINNAEUS, Cl. V. *Pentandria Monogynia*.

GESLACHTS-KENMERKEN. Calix campanulatus brevis bifidus. Corolla hypocrateriformis, limbo 5 fido Bacca subrotunda, bilocularis polysperma. — De kelk is tweespletig, kort en klokvormig. De bloemkroon is trompetswijze, met vijfspletige boord. De bes is rondachtig, tweehokkig en veelzadig.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Filamenta basi villosa. Corolla margine villosa. Foliis petiolatis glabris oblongis. — De helmdraden zijn vlokkig aan den voet. De bloemkroon met vlokkige rand. De bladeren zijn langwerpig glad en gesteeld. *a.* Eene tak met de bloemen, *b.* de vrucht.

Het is een schoon heestergewas, ter hoogte van vier of vijf voeten. De takken zijn kantig, logtig, min of meer knikkende en ongedoord. De bes is langwerpig en menickleurig, de bloemen violet of licht paarsch. Men kweekt dezelve vooral om er de tuinen en boscheadjes mede te versieren. Zeer gemakkelijk vermenigvuldigen zij zich, door middel van scheuring van den wortel.

GROEIPLAATS. In de duinen te *Overveen* bij Haarlem, v. HALL. Zelf vond ik haar, als ook de heeren v. D. TRAPPEN en MARCHAND, bij de *Meern* bij Utrecht. Bij *Domburg* op Walcheren. E. A. FORSTEN. Bij *Ubbergen* bij *Nijmegen*, T. H. A. J. ABELEVEN.

GEBRUIK. Onbekend.

LYCIUM BARBARUM.

Licet à feuilles étroites. Lam.

Nom Allemand. Fremde Bocksborn.

Fleurit Juin—Août. 4.

Système Naturel. *Synpetalae*, Ordo II. *Lobiflorae*, Formatio II. *Limbatae*, Fam. 80. *Solanaceae*. REICH.

Système de LINNAEUS. Cl. V. *Pentandria Monogynia*.

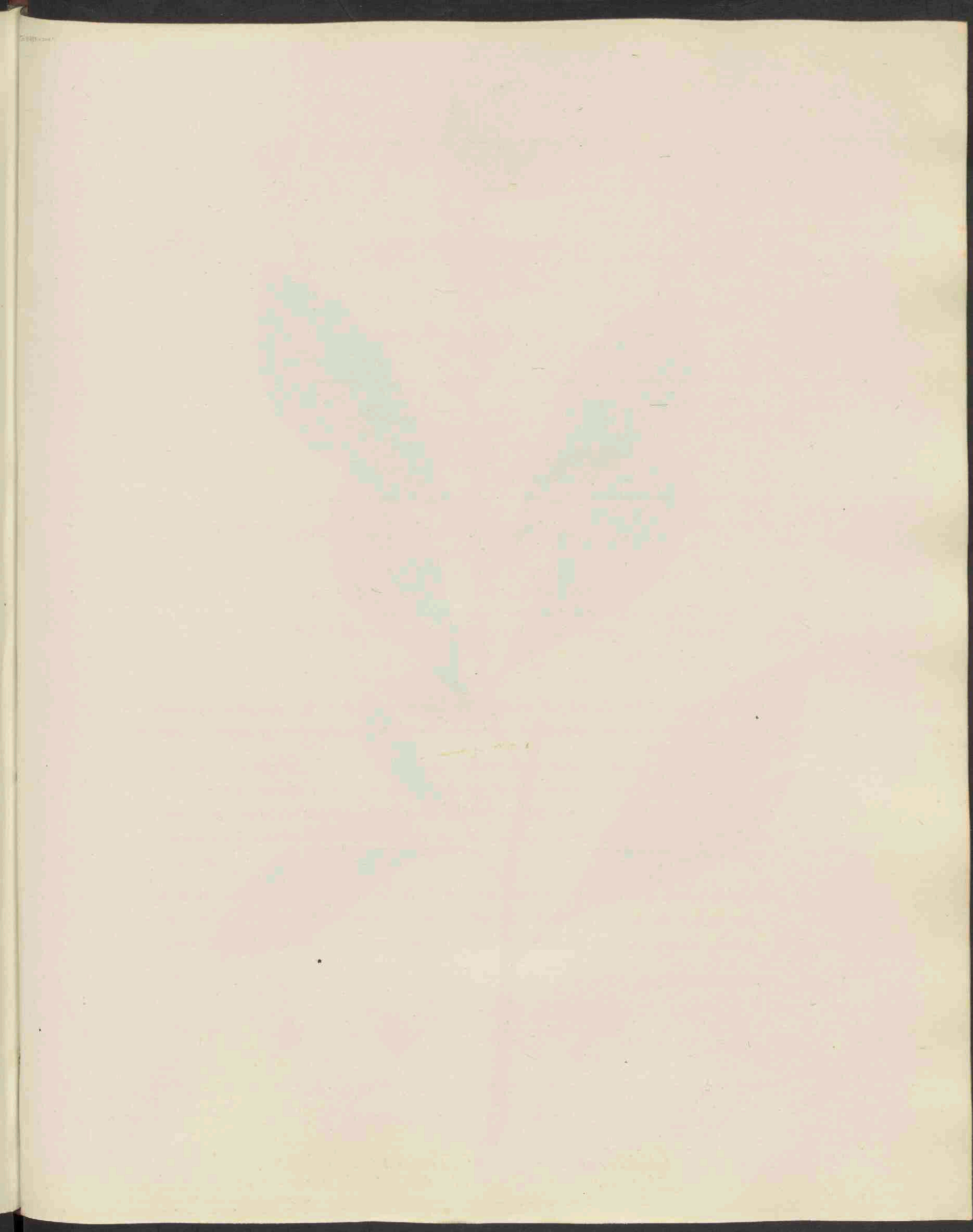
CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Le calice est court, campanulé et bifide. La corolle est hypocratéri-forme, le limbe à cinq lobes. La baie est arrondie, biloculaire et polysperme.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Les filets des étamines sont velus à leur base. Le limbe de la corolle est velu. Les feuilles sont petiolées glabres et oblongues. *a.* Un rameau avec les fleurs. *b.* Le fruit.

C'est un joli arbrisseau de la hauteur de quatre à cinq pieds. Les rameaux sont angulaires, flexibles, plus ou moins pendants et sans épines. La baie est oblongue et d'une couleur d'orange, les fleurs sont violettes. On les cultive pour orner les jardins et les bouquets. Elles se multiplient très facilement par le moyen de déchirer ses racines.

LIEU NATAL. Dans les dunes à *Overveen* près de Haarlem. v. HALL. Moi même je l'ai trouvé ainsi que Mess. v. D. TRAPPEN et MARCHAND proche de *Meern*, près d'Utrecht. Près de *Domburg* à l'île de Walcheren. E. A. FORSTEN. Près d'*Ubbergen* proche de Nimègue. T. H. A. J. ABELEVEN.

USAGE. Inconnu.

Clethra alnifolia. 872.

CLETHRA ALNIFOLIA.

Elsenbladige Clethra.

Bloeit Julij—Augustus. 2.

Natuurlijk Stelsel. *Synpetalae*, Ordo III. *Rotiflorae*, Formatis I. *Crateriflorae*, Fam. 83.
Ericaceae, REICH.

Stelsel van LINNAEUS Cl. X. *Decandria Monogynia.*

GESLACHTS KENMERKEN. Calyx 5-fidus. Petala 5. Stigmata 3. Capsula 3-ocularis. (Spreng). —
De kelk is vijfspletig. Vijf bloembladen. Drie stempels. De zaaddoos is drie-hokkig.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Foliis obovatis acutis glabris basi cuneatis, apice serratis, racemis spicatis simplicibus bracteatis cano-tomentosis. — De bladen zijn omgekeerd eirond, gepunt, glad, aan den voet wigvormig, aan den top gezaagd, de bloemtrossen zijn eenvoudig aarvormend grijswit-viltig, voorzien van schutblaadjes. *a.* Eene tak met de bloemen. *b.* De kelk. *c.* De geslachtsdeelen. *d.* De vrucht.

De jonge takjes zijn zacht behaard. De bladen van onderen op den midden eenigzins behaard.

De bloemen hebben eene witachtige kleur, en eene geur bijna als die van de Syringa vulgaris.

Deze Heester, afkomstig uit Noord-Amerika, heeft zich denkelijk aan ons klimaat gewend.

GROEIPLAATS. In het *Twickelerbosch* bij Delden in Overijssel, J. DE LIEFDE en F. D. VRIJDAG ZIJNEN.

CLETHRA ALNIFOLIA.

Clethra à feuilles d'Aune.

Fleurit Juillet—Août. 2.

Système Naturel. *Synpetalae*, Ordo III. *Rotiflorae*, Formatio I. *Crateriflorae*, Fam. 83.
Eriaceae, REICH.

Système de LINNÆUS. Cl. X *Decandria Monogynia*.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Le calice est 5-fide. Les pétales de la corolle au nombre de cinq. Trois stigmates. La capsule est 3-loculaire.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Les feuilles sont obovées, glabres, et pointues, cunéiformes à leur base, dentées en scie au sommet, les grappes simples disposées en épi, chargées de bractées, et cotonneuses. *a.* Un rameau avec les fleurs. *b.* Le calice. *c.* Les organes sexuels. *d.* Le fruit.

Les jeunes rameaux sont pubescens. Les feuilles à la nervure moyenne du côté inférieur plus ou moins poilues. Les fleurs sont d'une couleur blanchâtre, et d'une odeur presque égale au Syringa vulgaris. Cet arbrisseau, originaire de l'Amérique Septentrionale, s'est probablement acclimaté chez nous.

LIEU NATAL. Dans la forêt, dite het *Twicketerbosch*, près de Delden dans l'Overissel, J. DE LIEFDE et F. D. VRIJDAG ZIJNEN.

Adiantum species

Aspidium thelypteris. sw. 873.

ASPIDIUM THELYPTERIS (POLYPODIUM. LINN.)

Veen-moeras Varen?

Hoogduitsch. Sumpf-Schildfarn.

In vrucht Augustus. 2.

Natuurlijk Stelsel. *Pl. Crypt.* Cl. III. *Chlorophyta.* Ordo III. *Filices.* Formatio I. *Tryptopterides.*
Fam. XXX. *Polypodiaceae.* REICH.

Stelsel van LINNAEUS. Cl. XXIV. *Cryptogamia.* Sect. I. *Filices.*

GESLACHTS-KENMERKEN. Sori subrotundi sparsi. Indusia solitaria orbiculata seu reniformia, medio vel latere affixa. — De vruchthoepjes zijn bijna rond en verspreid. De dekvliesjes alleenstaande, cirkel- of niervormig, in het midden of aan den rand vastgehecht.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Foliis lineari-lanceolatis pinnatifidis glabris, laciniis oblongis obtusis integerrimis, fertilibus margine revolutis, soris marginalibus demum confluentibus, rachi glabriuscula. (Spr.) Met lijn-lancetvormige vindeelige onbehaarde bladen, de vinnen langwerpig stomp en gaaf-randig, de vruchtdragende met omgekrulde rand, de vruchthoepjes aan den rand geplaatst, eindelijk zamenvloeiende, de steel naakt. *a.* Eene onvruchtbare tak. *b.* Eene tak met vruchten. *c.* Een blad met vruchten vergroot.

GROEIPLAATS. De Hr. v. D. SANDE LACOSTE vond haar in de veenen te *Achttienhoven*, bij Utrecht. Op dezelfde plaats vonden de HH. v. D. TRAPPEN, KRAAMWINKEL en ik dezelve terug.

GEBRUIK. Van deze noch van de vorige plant is eenig bijzonder gebruik bekend.

ASPIDIUM THELYPTERIS (POLYPODIUM LINN.)

Acrostique des marais.

Nom Allemand. Sumpf-Schildfarn.

En fruit Août. 2.

Système Naturel. Pl. *Crypt.* Cl. III. *Chlorophyta*. Ordo III. *Filices*, Formatio I. *Thryopterides*,
Fam. XXX. *Polypodiaceae*. REICH.

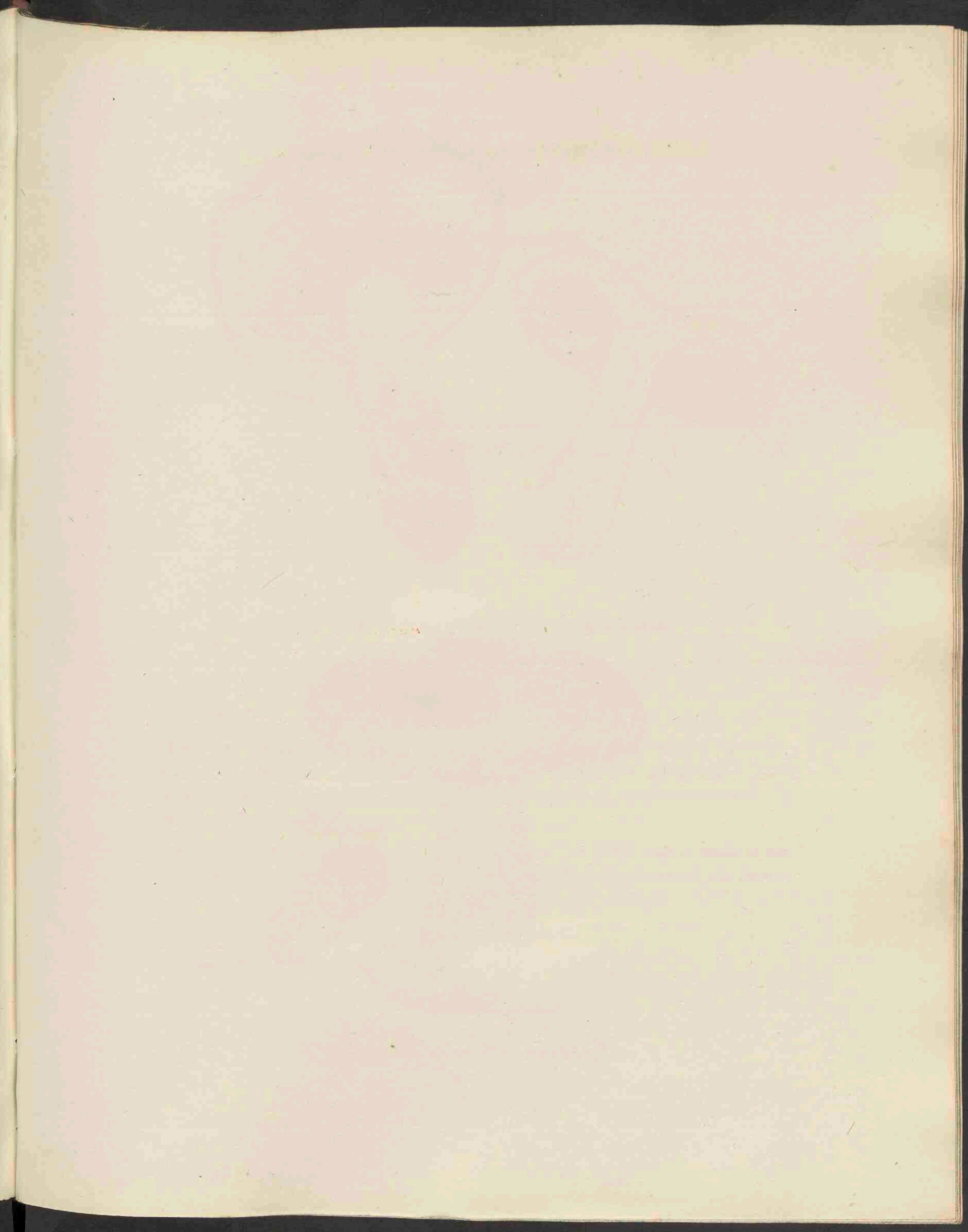
Système de LINNAEUS. Cl. XXIV. *Cryptogamia*. Sect. I *Filices*.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Les sori (amas de sporanges) sont presque ronds et épars. Les téguments (indusia) sont solitaires, orbiculaires ou réniformes, fixées au milieu ou au bord.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Les feuilles sont linéaires lancéolées pinnatifides et glabres, les découpures sont oblongues obtuses et intègres, les fertiles roulées au bord, les sori sont placés au bord se confluent à la fin, la tige est glabre. *a.* Une tige stérile. *b.* La même avec des fruits. *c.* Une feuille grossie avec des fruits.

LIEU NATAL. M^s. V. D. SANDE LA COSTE la trouva aux tourbières d'*Achtienhoven*, près d'Utrecht.
M^{ss}. V. D. TRAPPEN et KRAAMWINKEL, ainsi que moi-même nous l'avons retrouvé à la même place.

USAGE. On ne connaît pas d'usage particulier de cette plante ni de la précédente.

Agaricus lactifluus. 874.

AGARICUS LACTIFLUUS (SCHÄEFF.).

Melkachtige? Paddestoel.

Hoogduitsch. Braedling, Blätterschwamm.

Groeit in den Herfst.

Natuurlijk Stelsel en Stelsel van LINNAEUS, zooals de voorgaande.

GESLACHTS-KENMERKEN. Zooals hiervoren.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Fungus bicolor, esculentus, plerumque solitarius, carnosus, lacteus, annulo carens. — Het is eene tweekleurige paddestoel, die eetbaar en meestal alléénstaande is, zij is vleezig, melkachtig en zonder ring. — *a.* De ontwikkelde plant. *b.* De plant in doorsnede. *c.* Dezelfde aan de onderzijde.

De hoed is rood-bruinachtig, de steel lichtrood van kleur. De geheele plant is vleezig en met een melkachtig sap vervuld, dat zich bij het drukken derzelve in de gedaante van kogeltjes voordoet, zoo als men in c zien kan; de plaatjes zijn geelachtig van kleur.

GROEIPLAATS. Ik vond dezelve in het *Zeisterbosch*, bij Utrecht.

GEBRUIK. Behoort onder de eetbare soorten, volgens SCHÄFFER.

AGARICUS LACTIFLUUS (SCHÄEFF).

Agaric Laiteux.

Nom Allemand. Braedling Blatterschwamm.

Vient en Automne.

Système Naturel et Système de LINNAEUS. Comme ci-dessus.

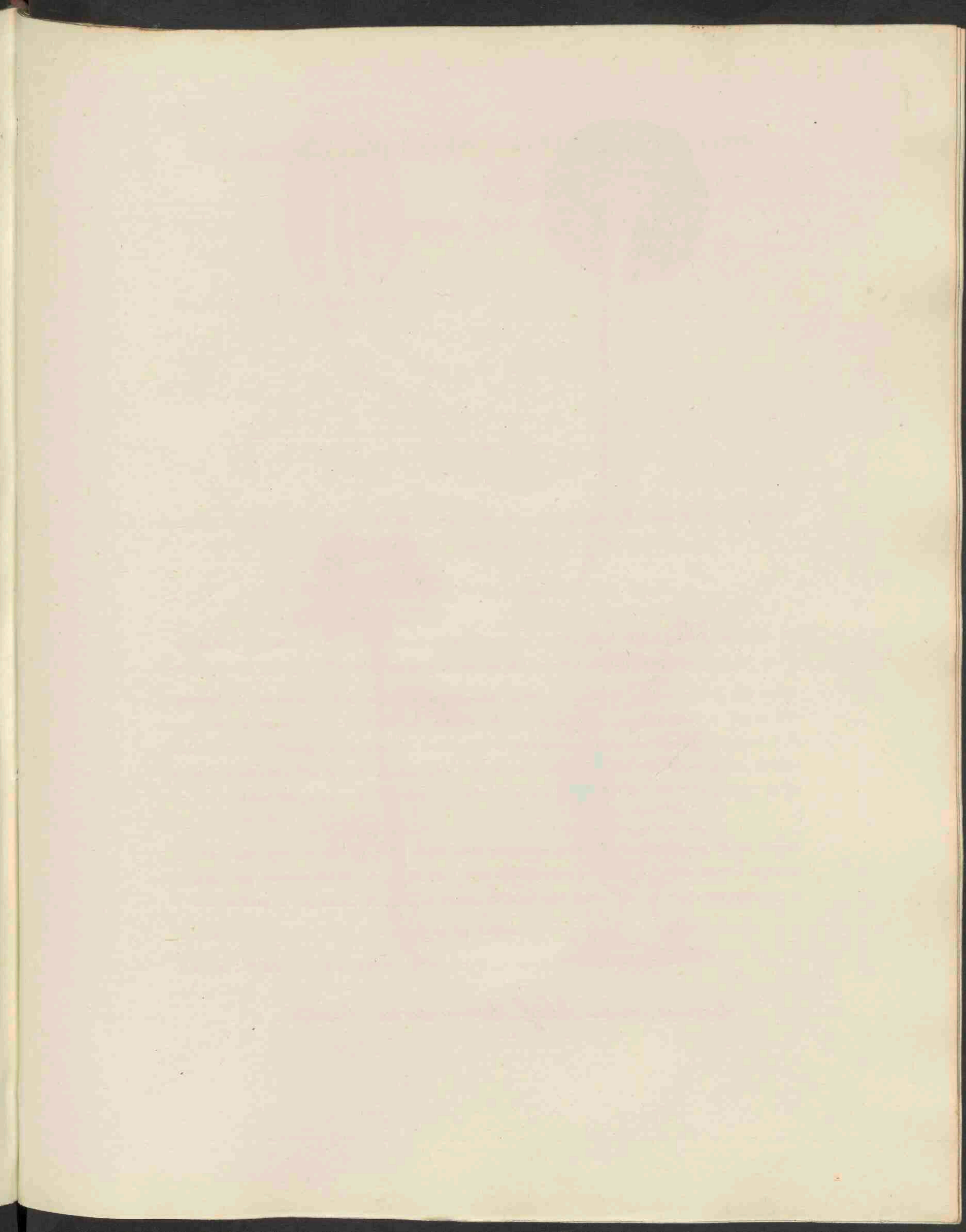
CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Comme ci-dessus.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. C'est un champignon de deux couleurs, comestible, le plus souvent solitaire, charnu, laiteux, et sans anneau. *a.* Nous montre toute la plante développée. *b.* La même coupée en deux. *c.* La plante vue du côté inférieur.

Le chapeau est d'une couleur rouge-brunâtre, la tige ou pédicule d'un rouge moins foncé. Toute la plante est charnue et remplie d'un suc laiteux, qui se montre en forme de globules quand on la pince, comme on peut voir en c. Les lamelles sont d'une couleur jaunâtre.

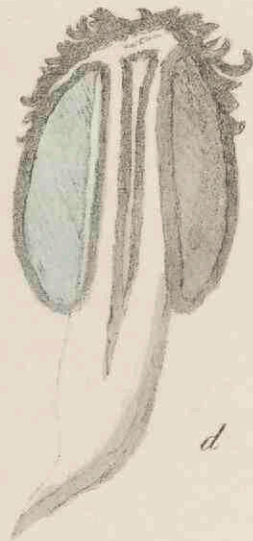
LIEU NATAL. Je l'ai trouvé au bois de *Zeist*, près d'Utrecht.

USAGE. Elle est comestible, selon SCHÄFFER.

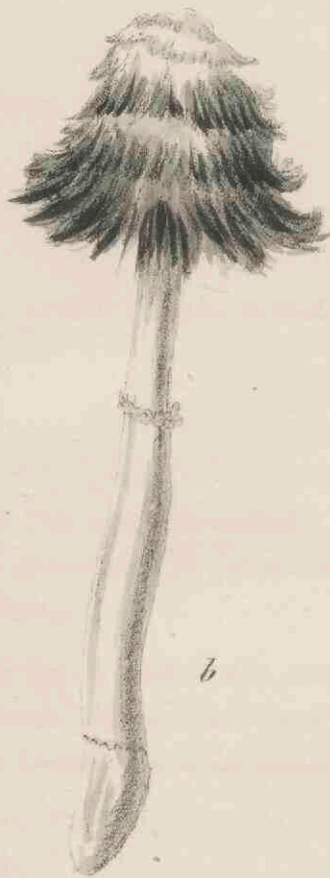

c

d

b

a

Agaricus ovatus Schöff. *Atramentarius* Linn. 875.

AGARICUS OVATUS (SCHÄFF.) ATRAMENTARIUS (LINN.)

Eivormige Paddestoel?

Hoogduitsch. Eißormige Blätterschwamm.

Groeit in den Herfst.

Natuurlijk stelsel. *Pl. Crypt. Cl. I. Fungi. Ordo II. Dermatomyces. Formatio II. Hymenomyces*
Tam. X. *Himenini.* REICH.

Stelsel van LINNAEUS. Cl. XXIV *Cryptogamia.* Sectio V. *Mycetes.*

GESLACHTS-KENMERKEN. Hymenium lamellosum. Lamellus unicoloribus, stipite plerumque nudo. Het overdek is met plaatjes. Met éénkleurige plaatjes, en een meestal ongeringd struikje.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Fungus villososquamosus, solitarius, praeter radicem petioli non carnosus, pileo ab initio ovato, post conico. Annulo plerumque persistente colore albo. — Het is eene vlokkig-geschubte zwam, alleenstaande, buiten het ondereinde der steel niet vleezig, de hoed is in het begin eivormig, daarna kegelvormig. Met eene meestal blijvende ring. De kleur is wit. *a.* Eene nog niet ontwikkelde plant. *b.* Dezelfde ontwikkeld. *c.* De plant aan de onderzijde gezien. *d.* De plant in doorsnede.

In het begin vertoont zich de plant onder eene eivormige gedaante, witachtig van kleur; vervolgens zich ontwikkelende, krijgt de hoed eene klokvormige gedaante en wordt donker grijsachtig; de ring is blijvende, de plaatjes zwart, de steel van boven min of meer rozenkleurig.

GROEIPLAATS. Ik vond haar in eene weide bij *Leiden.*

GEBRUIK. Behoort, naar ik geloof, tot de vergiftige soorten van dit geslacht.

AGARICUS OVATUS (SCHÄFF.) ATRAMENTARIUS (LINN.)

Agaric en forme d'œuf?

Nom Allemand. Einförmige Blätterschwamm.

Vient en Automne.

Système Naturel *Pl. Crypt.* Cl. I. *Fungi.* Ordo II. *Dermatomyces.* Formatio II. *Hymenomyces.*
Fam. X. *Hymenini.* REICH.

Système de LINNÆUS, Cl. XXIV. *Cryptogamia*, Sectio V. *Mycetes.*

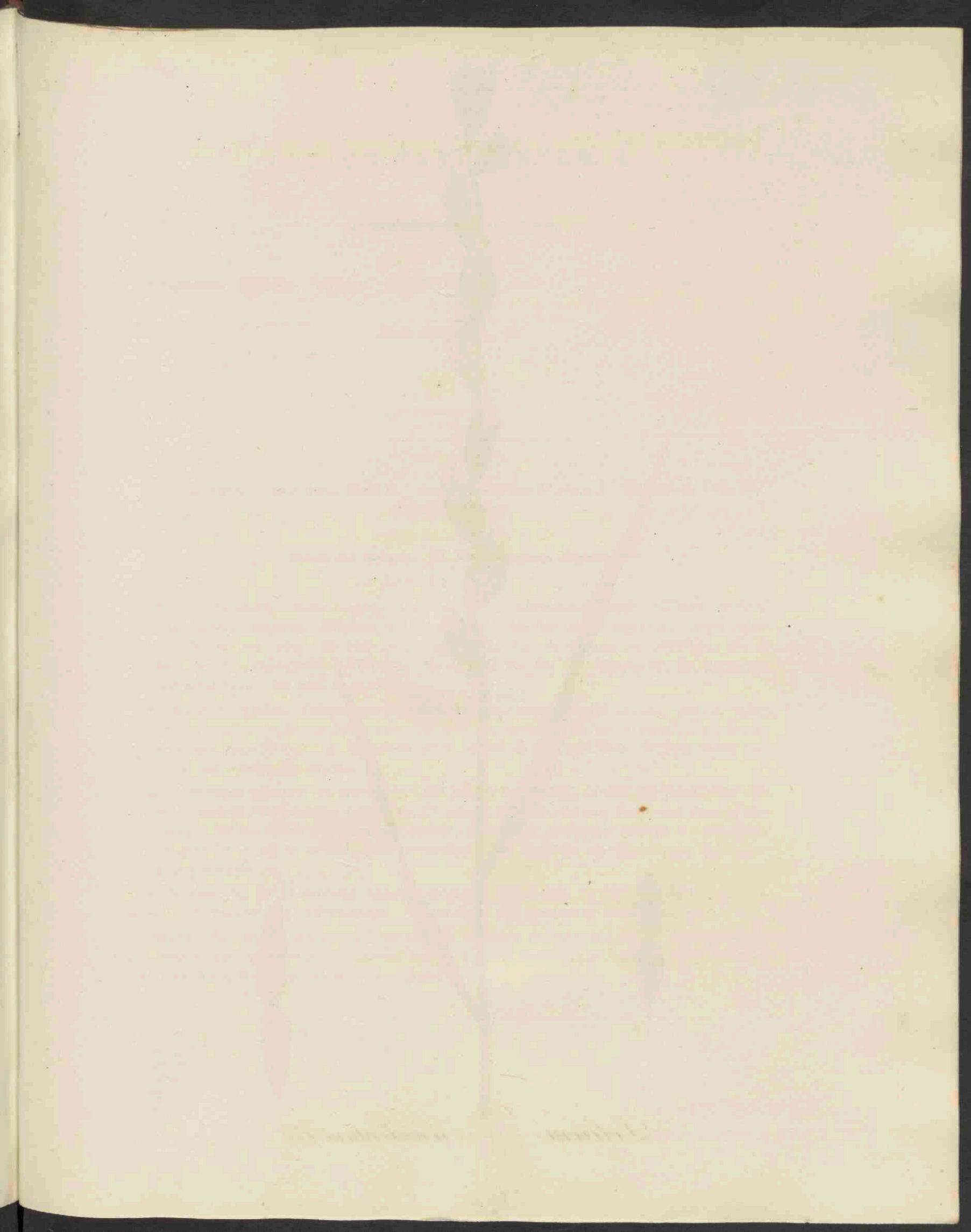
CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. L'hymenium est lamelleux. Avec les lamelles d'une même couleur, et un pédicule le plus souvent sans anneau.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. C'est un champignon velu-écailleux, solitaire pas charnu excepté la partie inférieure de la tige, le chapeau est au commencement ovale, ensuite conique. L'anneau est le plus souvent persistant. La couleur est blanche. *a.* Une plante pas encore développée. *b.* La même développée. *c.* La plante vue du côté inférieur. *d.* La plante coupée en deux.

Toute la plante se montre au commencement en forme d'un œuf d'une couleur blanchâtre, ensuite en se développant le chapeau reçoit une forme campanulée et une couleur de gris-noirâtre, l'anneau est persistant. Les lamelles sont noires. La tige est au côté supérieur d'une couleur plus ou moins de rose.

LIEU NATAL. Je l'ai trouvé dans une prairie proche de *Leiden.*

USAGE. Suivant mon opinion elle appartient aux sortes vénéneuses de ce genre.

Lolium temulentum. 876.

LOLIUM TEMULENTUM. L.

Bedwelvend Raygras.

Hoogduitsch. Tollhafer. Tollkorn. Jähriger Lolch.

Bloeit Junij, Julij. ☉.

Natuurlijk Stelsel. *Acroblastae*, Ordo II. *Caulo-acroblastae*, Formatio I. *Glumaceae*, Fam. 39.
Gramineae, REICH.

Stelsel van LINNAEUS. Cl. III. *Triandria Digynia*.

GESLACHTS KENMERKEN. Spica simplex. Locustae sessiles, inferioribus calix uniglumis, superiori biglumis, glumis oppositis. Stigmata a basi plumosa. Spiculae rachi adpressae. Semen sulcatum. — De aar eenvoudig. De bloempakjes ongesteeld, aan de onderste een kafblaadje, aan de bovenste twee tegenovergestelde kafblaadjes. De stempels van den voet afgevederd. De aartjes aan de steel aangedrukt. Het zaad is gesleufd.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Culmo superne scabro. Radice annua. Spica aristata, locustis calijce minoribus. — De halm is van boven ruw. De wortel is éénjarig. De aar is genaald, met bloempakjes kleiner dan de kelk. *a.* De geheele plant, vooral de steel verkleind. *b.* Eene bloem vergroot. *c.* Een bloempakje vergroot.

De bloempakjes zijn vier- tot zesbloemig. Het zaad is bruinachtig, en kan drie jaren onder den grond deszelfs kiemvermogen behouden. De geheele plant bereikt eene hoogte van twee tot vier voeten. Op de akkers waar het zich bevindt, is het beste middel om hetzelfde te vernietigen, er geen koorn op te zaaijen, maar er aardappelen op te pooten, na dezelve eerst diep omgeploegd te hebben.

GROEIPLAATS. In de koorlanden tusschen de haver en het vlas, bij *Nijmegen*. DE GORTER. DE BEIJER. V. D. TRAPPEN. Bij 's *Gravenhage*. VRIJDAG ZIJNE. Bij *Arnhem* en *Rheede*. V. HALL.

GEBRUIK. Het is een hevig vergif zoo voor de menschen als voor de beesten. Als tegengift is het gebruik van melk nuttig, na alvorens een braakmiddel toegediend te hebben. In *Duitschland* prijst men als zoodanig het gebruik van zuurkool aan.

LOLIUM TEMULENTUM. L.

L'Ivroie.

Nom Allemand. Tollhafer. Tollkorn. Jähriger Lolch.

Fleurit Juin, Juillet. ☉.

—
Système Naturel. *Acroblastae*, Ordo II. *Caulo-acroblastae*, Formatio I. *Glumaceae*, Fam. 89.
Gramineae, REICH.

Système de LINNAEUS. Cl. III. *Triandria Digynia*.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. L'épi est simple. Les épillets sont sessiles, aux inférieures une glumelle, à la supérieure deux glumelles opposées. Les stigmates sont dès la base plumeux. Les épillets pressés contre l'axe central. Le fruit est sillonné.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Le chaume est à sa partie supérieure rude au toucher. La racine est annuelle. L'épi se termine par une arête prolongée en pointe, avec des épillets plus courts que le calice. *a.* Toute la plante raccourcie, surtout la tige. *b.* Une fleur grossie. *c.* Un épillet grossi.

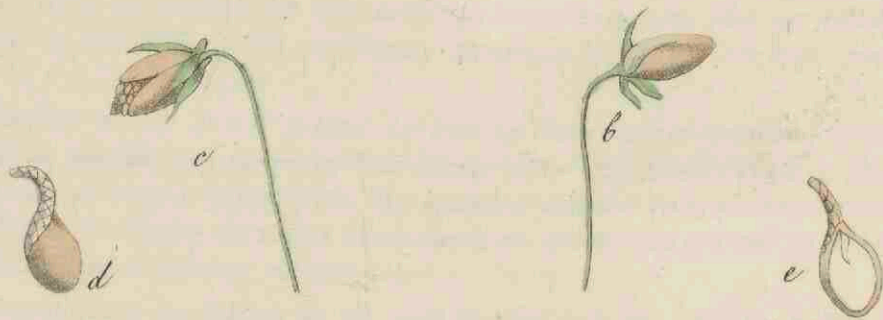
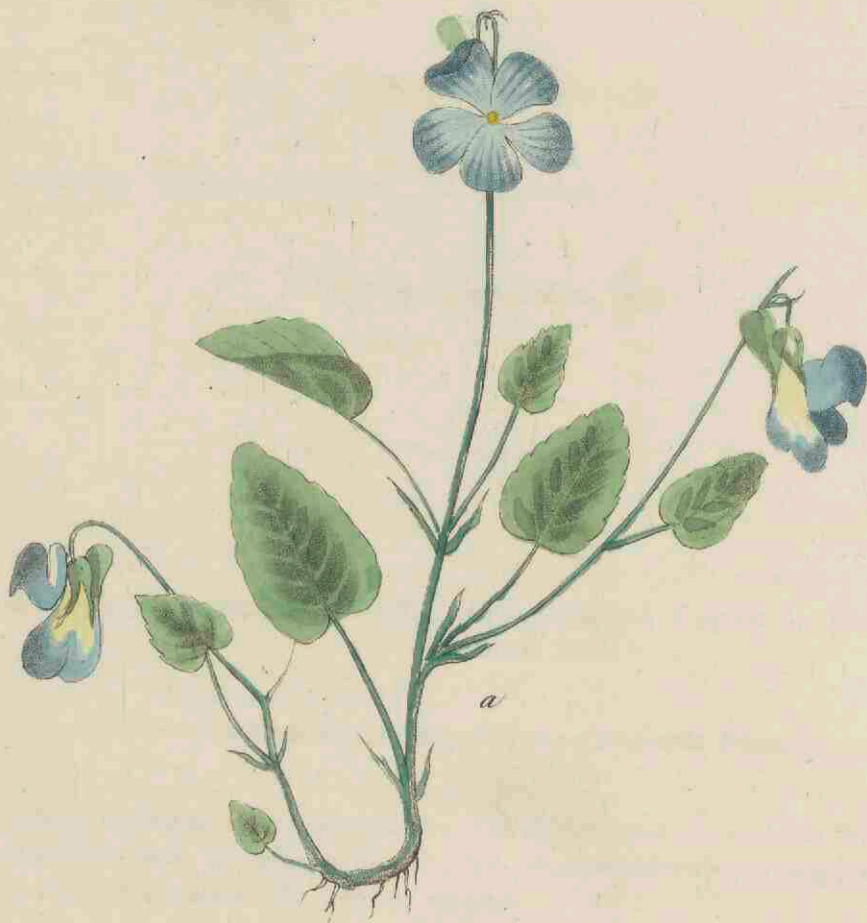
Les épillets ont de 4 à 6 fleurs. Le fruit est d'une couleur brunâtre, et conserve sa force de germer pendant une espace de trois années même sous terre. Toute la plante parvient à une hauteur de deux à quatre pieds. La meilleure manière de la détruire est de ne pas semer du blé sur les champs où elle se trouve, mais d'y planter des pommes de terre, après l'avoir labouré à une profondeur considérable.

LIEU NATAL. Dans des champs de blé entre l'Avoine et le Lin, proche de *Nimègue*. DE GORTER. DE BELIER. V. D. TRAPPEN. Aux environs de la *Haye*. VRIJDAG ZIJNE. Aux environs d'*Arnhem* et de *Rheede*. V. HALL.

USAGE. C'est un poison violent tant pour l'homme que pour les animaux. L'usage du lait après un émétique est utile comme antidote. En *Allemagne* on recommande comme antidote l'usage de choucroûte.

[Faint, illegible text, possibly a title or description of the specimen.]

Viola canina. 877.

VIOLA CANINA. L. SYLVESTRIS. LAMARCK.

Honds-Viooltje.

Hoogduitsch. HundeVeilchen.

Bloeit April—Junij. 4.

Natuurlijk Stelsel. *Thalamanthae*, Ordo I. *Thylachocarpicae*, Formatio II. *Cistiflorae*, Fam. 108.
Violaceae, REICH.

Stelsel van LINNAEUS. Cl. V. *Pentandria Monogynia*.

GESLACHTS KENMERKEN. Calix 5-sepalus basi appendiculatus. Corolla 5-petala inaequalia, pet. infimo calcarato. Capsula tri-valvis, *v*-locularis, polysperma. — De kelk is vijfbladig aan den voet met een aanhangsel. De bloemkroon heeft vijf ongelijke bloembladen met het onderste blad gespoord. De zaaddoos is drie-kleppig, één-hokkig, en veelzadig.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Caule adscendente, foliis oblongo-cordatis obtusis, stipulis lanceolato acuminatis dentatis, calycis laciniis lanceslatis acuti. Pedunculi foliis longiores. Flores coerulei. — Met eene opgaande steng, de bladen zijn langwerpig-hartvormig stomp, de steunblaadjes zijn lancetvormig gepunt en getand, de kelkklippen lancetvormig spits. De bloemstelen langer dan de bladen. De bloemen blaauw. *a.* De geheele plant. *b.* De vrucht. *c.* Dezelve geopend. *d.* Het zaad vergroot. *e.* Hetzelve doorgesneden.

Het is eene zeer wisselvallige plant, dan eens met getande, dan eens met effenrandige steunblaadjes. De kelkklippen zijn spits; de meelknopjes buisvormig vereenigd; vliesachtig aan den top; de zaden tatrijk vastgehecht aan het midden der kleppen.

GROEIPLAATS. Op zandige gronden, vooral op de Heidevelden.

GEBRUIK. Reeds TOURNEFORT, en naderhand NIEMELER, merkte in deze soort braakwekkende eigenschappen op.

*De naam Viola stamt van het Grieksche *ἴον* af, dat viooltje beteekent. De Romeinen hebben er, volgens hunne gewoonte, eene V bijgevoegd. Wat de Grieksche naam zelve betreft, deze komt van de nymph Io. De oude dichters veronderstelden, dat het Viooltje voor den dag gekomen was na hare gedaanterewisseling, om haar tot voedsel te verstreken.*

VIOLA CANINA. L. SYLVESTRIS. LAMARCK.

Violette de chien.

Nom Allemand. Hunde-Veilchen.

Fleurit Avril—Juin. 2.

Systeme Naturel. *Thalamanthae*, Ordo I. *Thylachocarpicae*, Formatio II. *Cistiflorae*, Fam. 108.
Violaceae, REICH.

Systeme de LINNAEUS. Cl. V. *Pentandria Monogynia*.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Le calice a cinq divisions, prolongées au-delà de leur base. La corolle a cinq pétales inégaux l'inférieur épéromé à sa base. Capsule à trois valves, *v*-loculaire, polysperme.

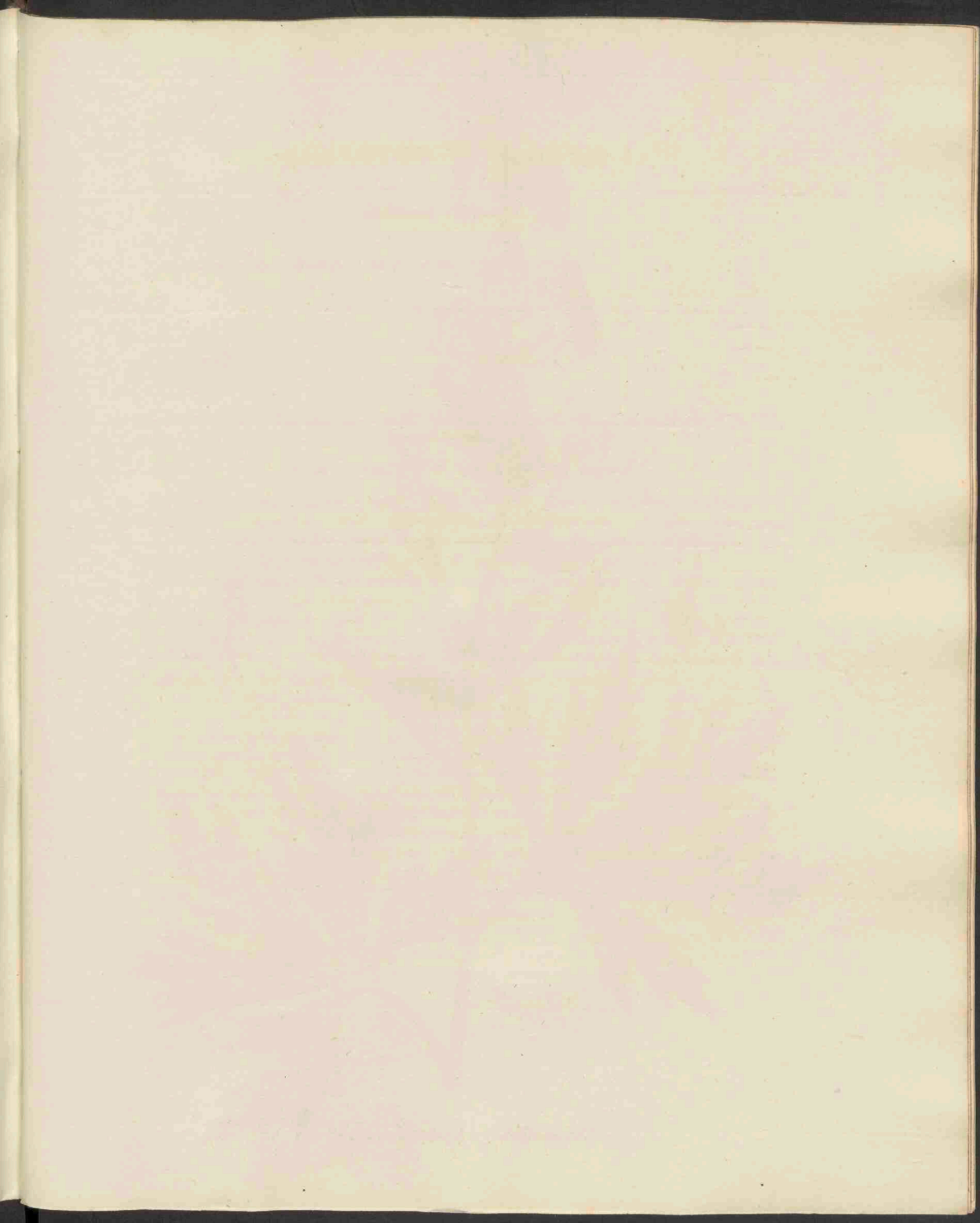
CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. La tige est ascendante, les feuilles sont oblongues-cordiforme et obtuses, les stipules sont lancéolées-acuminées dentées, les lanières du calice lancéolées aiguës. Les pedoncles sont plus longues que les feuilles. Les fleurs d'une couleur bleue. *a.* Toute la plante. *b.* Le fruit. *c.* Le même ouvert. *d.* Une semence grossie. *e.* La même coupée transversalement.

C'est une plante qui varie beaucoup, tantôt on la trouve avec des stipules dentées, tantôt elles ne le sont pas. Les divisions du calice sont aiguës, les anthères réunies en tube, membraneuses à leur sommet, les graines nombreuses attachées sur le milieu des valves.

LIEU NATAL. Dans des terrains sablonneux, surtout dans les Brujères.

USAGE. Déjà TOURNEFORT a observé, et plus tard NIEMEIJER, que cette espèce a une propriété d'émétique.

Le nom Viola derive du grec ἰov, qui signifie violette. Les Latins ont ajouté un V, selon leur coutume. Quant au nom grec lui-même, il vient de la nymphe Io. Les poètes anciens ont suppose qu'après sa métamorphose, la Violette parut pour lui servir de pâture.

Aconitum Napellus. 278.

ACONITUM NAPELLUS. L.

Gewone Monnikskap.

Hoogduitsch. Blauer Eisenhut. Kappenblume. Teufelsblume.

Bloeit Junij--Julij. 4.

Natuurlijk Stelsel. *Thalamanthae*, Ordo II. *Schizocarpicae*, Formatio I. *Ranunculiflorae*, Fam. 111.
Ranunculaceae, REICH.

Stelsel van LINNAEUS. Cl. XIII. *Polyandria Trigynia*.

GESLACHTS-KENMERKEN. Calyx corollinus 5-sepalus sepalo superiori cucullato. Corollae petala bina cucullata unguiculata, cucullo calcarato. Carpid. 3-5 dehiscentia. — De kelk (als het ware eene bloemkroon) is vijfdeelig met het bovenste deel kapvormig. Twee bladen der bloemkroon zijn kapvormig en genageld, met de kap gespoord. De vrucht in 3-5 deelen opengaande.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Racemo stricto. Foliorum laciniis linearibus nitidis. Calcare capitato, labello emarginato, galea hemisphaerica hiante, filamentis pilosis. — Met eene regte tros (bloemtros). De insnijdingen of slippen der bladen zijn lijnvormig en glinsterend. De spoor is gekopt, met eene uitgerande baard. De helm is half rond en open, de helmstijltjes behaard. *a.* Eene bloejende steng met de bladen. *b.* De meeldraden met één bovenste bloemblad. *c.* Drie vruchtbeginsels.

Alle de soorten van dit geslacht hebben de bladen vinger- of palmvormig; bij allen zijn de bloemen eindelingsch, blaauw, paarsch of geel. De Aconitum napellus bereikt eene hoogte van twee of drie voeten, en is over hare geheele oppervlakte onbehaard. De bladen zijn gesteeld, en donker groen van kleur; zij zijn verdeeld in vijf vinger-lijn-lancetrormige deelen, wederom in insnijdingen verdeeld. De bloemen zijn zwartachtig violetkleurig. De zaden zijn hoekig.

GROEIPLAATS. Groeit in het wild op de bergen, doch heeft zich ook waarschijnlijk aan onze luchtgesteldheid gewend. De Hr. MULDER en STEKHOVEN vonden haar in de omstreken van *Leiden*.

GEBRUIK. Dit geslacht is over het algemeen tegen de jicht en tegen het Rhumatiek. De *Aconitum Napellus* is als de meest vergiftige soort beschouwd. Men verzekert dat deze plant tot die soorten behoort die door de Ouden gebruikt werd om hunne pijlen mede te vergiftigen, wanneer zij ten oorlog togen. Innerlijk heeft den Hr. STORCK een aftreksel dezer plant gebruikt in zeer hardnekkige ziekten. Onder de beesten eten het de paarden zonder nadeelige gevolgen. De geheele plant en vooral de wortel heeft eene scherpe smaak en eene venijnige reuk. De wortel schijnt op het eerst zoet, doch ontwikkeld welhaast eene scherpeheid die de geheele mond brand en de punt der tong verdoofd. Hierop volgt eene soort van beving en een gevoel van koude dat langzamerhand verdwijnt. Het beste tegengif tegen dit vergif is een Braakmiddel.

ACONITUM NAPELLUS. L.

L'Aconit napel.

Nom Allemand. Blauer Eisenhut. Kappenblume. Teufelsblume.

Fleurit Juin—Juillet. 24.

Systeme Naturel. *Thalamanthae*, Ordo II. *Schizocarpicae*, Formatio I. *Ranunculiflorae*, Fam. 111.
Ranunculaceae, REICH.

Systeme de LINNAEUS. Cl. XIII. *Polyandria Trigynia*.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Le calice (au premier abord la corolle) a cinq folioles, dont la supérieure a l'apparence d'un casque. Deux pétales de la corolle sont aussi en forme de casque et onguiculés, le casque est épéronné. La capsule s'ouvre en 3-5 parties.

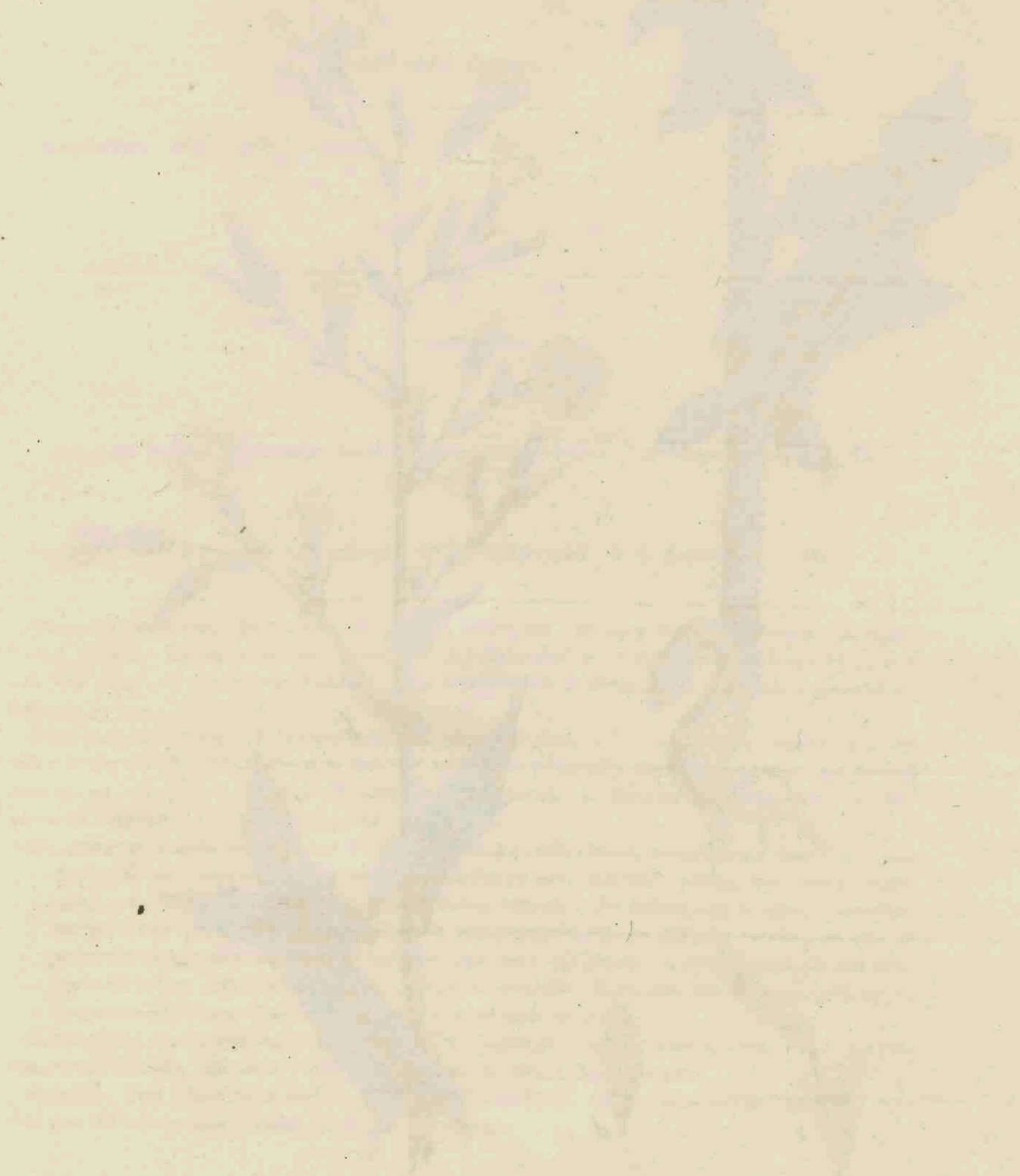
CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. La grappe (tige florale) est droite. Les lanières des feuilles sont linéaires et luisantes. L'épéron est en forme de tête, avec le labellum émarginé. Le casque est hémisphérique et ouvert, les filets sont poilus. *a.* Une tige florale avec les feuilles. *b.* Les étamines avec une pétale. *c.* Trois ovaires.

Toutes les sortes de ce genre ont les feuilles digitées ou palmées; dans toutes les fleurs sont terminales, bleues, violettes ou jaunes. La hauteur de l'Aconit napel est de deux ou trois pieds. Toute sa surface est dépourvue de poil. Les feuilles sont pétiolées et d'un vert foncé, partagées en cinq digitations linéaires-lancéolées, divisées à leur tour en découpures. Les fleurs sont d'un violet noirâtre. Les semences sont anguleuses.

LIEU NATAL. Croit spontanément sur les montagnes, mais s'est probablement aussi acclimaté chez nous. Mess. MULDER et STEKHOVEN la trouvèrent aux environs de *Leide*.

USAGE. Ce genre est en général antigoutteux et antirhumatismal. *L'Aconit napel* est regardé comme l'espèce la plus vénéneuse. On prétend que cette plante est du nombre de celles dont les anciens se servaient pour empoisonner leurs flèches, lorsqu'ils allaient à la guerre. Mr. STORCK a employé intérieurement l'extrait de cette plante dans plusieurs maladies très rebelles. Parmi les animaux, les chevaux la mangent impunément. Toute la plante, et surtout la racine a une saveur âcre, et une odeur virulente. La racine, d'abord semble douce, mais elle développe bientôt une âcreté qui brûle toute la bouche et stupéfie la pointe de la langue. A cet effet succède une épece de tremblement et une sensation de froid qui se dissipe peu à peu. L'émétique est le meilleur antidote pour ce poison.

ESSEX COUNTY MASS.

Juniperus communis L.

1850

Lactuca scariola. 879.

LACTUCA SCARIOLA.

Wilde Latuw.

Hoogduitsch. Wilder Salat. Sausalat.

Bloeit Augustus. ☉.

Natuurlijk Stelsel. *Synpetalae*, Ordo I. *Fissiflorae*, Formatio II. *Campanaceae*, Fam. 72.
Compositae, REICH.

Stelsel van LINNAEUS. Cl. XVIII. *Syngenesia*. O. I. *Aequalis*.

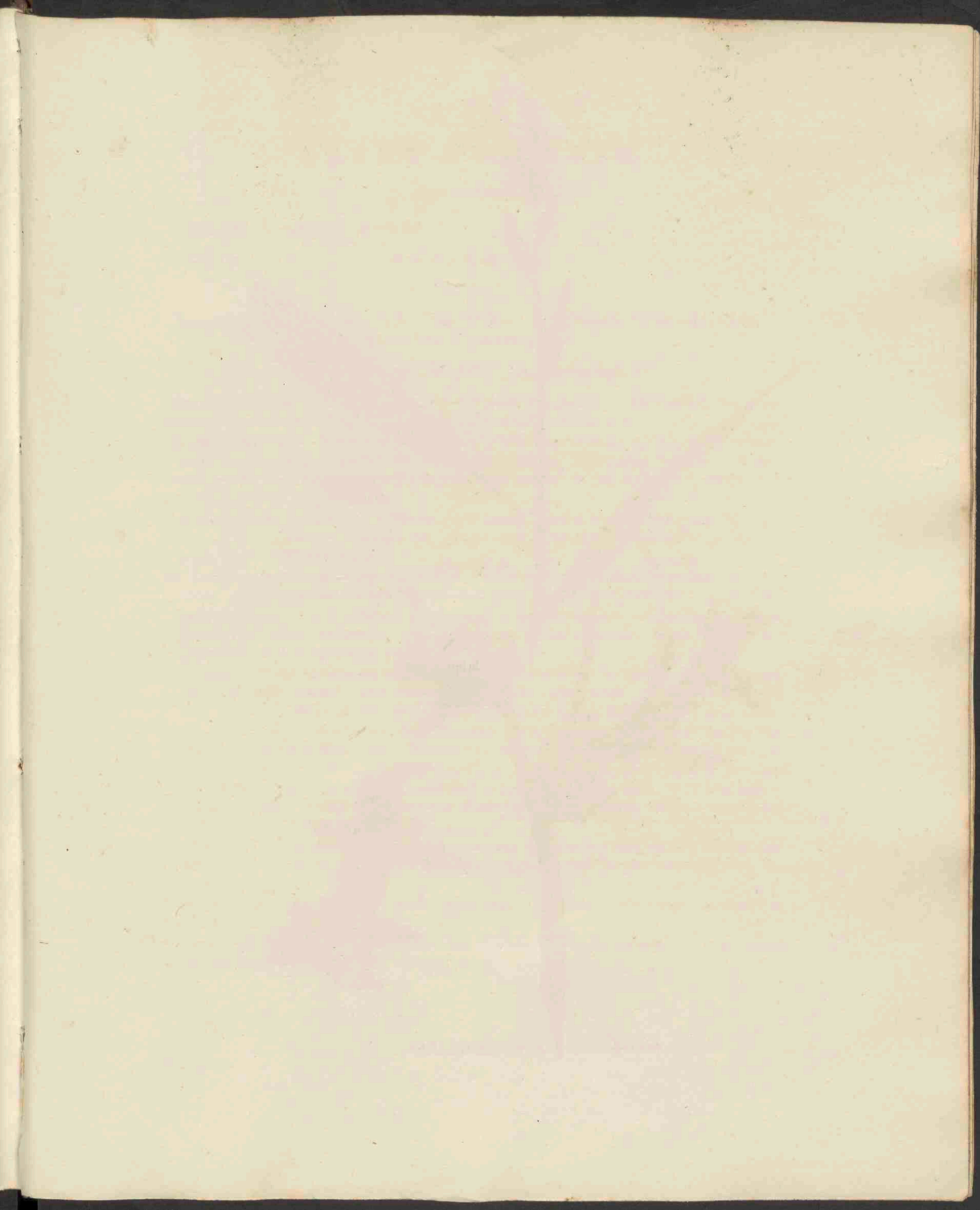
GESLACHTS-KENMERKEN. Involucrum imbricatum oblongum, squamis margine scariosis. Receptaculum nudum. Pappus stipitatus pilosus. -- Het omwindsel is overéénliggend en langwerpig, met aan den rand als verdroogde schubben. De vruchtbodem is naakt. Het zaadpluis is gesteeld en harig.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Foliis basi sagittatis, runcinato-pinnatifidis, verticalibus, carina aculeatis apice acutis -- Met de bladen aan den voet pijlvormig schaafswijs-vindeelig, opgericht, op de kiel stekelig, en aan den top spits. *a.* De steng met den wortel. *b.* Dezelfde met de bloemen. *c.* Een bloempje vergroot. *d.* Een zaad vergroot.

De steng is drie en meer voeten hoog, van eene witachtige kleur, voorzien van bladen, en aan de benedenzijde met stekels gewapend; zij eindigt in eene uitgerekte pluim, met kleine bloempjes, van eene bleek gele kleur en een weinig kleverig. De bladen zijn uitgerekt, stengomvattend, half gevleugeld, groen, gezoomd met onregelmatige en stekelige tanden, en aan de onderzijde langs den middennerf voorzien van eene rij stekels. LINNAEUS geeft als een kenmerkend teeken van deze plant op, dat zij de onderste bladen aan den voet gedraaid heeft, ten einde de scherpe zijde loodlijnig aan den horizont te stellen.

GROEIPLAATS. Op *Muiderberg*. DE GORTER. Te *Sleewijk*. V. D. SANDE LACOSTE. In de omstreken van *Maastricht*. LE JEUNE. Zelf vond ik haar bij *Weurt*, bij *Nijmegen*.

GEBRUIK. Deze plant bevat een zeer bitter, verdoovend sap, en van eene walgächte reuk; verdikt kan dit sap in vele gevallen de *Opium* vervangen.

Uredo

graminis

Uredo senecionis 880.

URED O GRAMINIS.

Gras-Uredo.

Hoogduitsch. Blattpilze....? Brandpilze.

Komt voor in den Herfst.

Natuurlijk Stelsel. *Pl. Crypt. Cl. I. Fungi, Ordo I. Gymnomyces, Formatio I. Blastomyces, Fam. I. Uredinei, REICH.*

Stelsel van LINNAEUS. *Cl. XXIV. Cryptogamia, Sect. V.*

GESLACHTS-KENMERKEN. Sporidia globosa vel subseptata erumpentia. — De Sporidiën (de wedervoortbrengende deelen der plant) barsten kogelvormig of half gesloten open.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Sporidiis ovalibus croceis in acervos subrotundos epidermide congestis. — Met ovale oranje-geelachtige sporidiën als bijna ronde vlekken op de opperhuid vereenigd. *a.* Eene grashalm met een blad waarop de planten in natuurlijke grootte. *b.* Een blad met de planten vergroot. *c.* Eene plant vergroot.

Omtrent de Uredo Senecionis, Kruiskruid Uredo, geldt hetzelfde als hierboven gezegd is. In a zien wij een gedeelte der steng van eene Senecio, met de planten, in natuurlijke grootte. In b een blad met dezelve vergroot.

De sporidiën ontstaan op de oppervlakte of in het binnenste van sommige verschillend geplaatste cellen. Soms gelijken zij naar kleine zaden, maar verschillen voornamelijk van deze, door dat men nimmer in hun binnenste iets gevonden heeft, dat naar een embryo geleek. De randen der sporidiën, wanneer zij geopend zijn, zijn bij de Uredo effen, bij de Aecidium (een geslacht dat veel op dit gelijkt) getand.

De soorten van Woekerzwammen, zoo als deze, zijn zoo overvloedig in Europa, dat elke zichtbaar-bloeiende plant gemiddeld eene Woekerplant van dit geslacht heeft. Soms komt dezelfde soort op onderscheidene soorten van hetzelfde geslacht of van eene zelve familie, maar er zijn ook soorten, die onderscheidene Woekerzwammen hebben, hetzij te gelijk en op dezelfde deelen, hetzij op verschillende deelen en opvolgende tijden; b. v. op levende of doode bladen, op het levende of doode hout, enz. In de zuidelijke, weinig vochtige landen, schijnt het aantal dezer kleine Woekerplanten minder aanzienlijk te zijn dan in het noorden; doch men heeft er minder op geteld. Welligt zijn er zoo vele Woekerplanten als bestaande soorten. Bij ons ontwikkelen zij zich vooral in regenachtige jaren.

De Uredineën zijn beschouwd als zaadkastjes, die vele sporidiën bezitten, en niet met een algemeen omhulsel omkleed zijn. Van daar de naam Gymnomyces (naakte zwammen), hen door den heer LINK gegeven.

GROEIPLAATS. Men vindt deze twee soorten bijna overal, de eerste op de Grassen, de tweede op t geslacht *Senecio*.

GEbruik. Alle gebruik van planten daar zich *Woekerzwammen* op bevinden, is gevaarlijk zoo voor de gezondheid van den mensch, als voor die der beesten.

URED O GRAMINIS.

Uredo de Graminées

Nom Allemand. Blattpilze...? Brandpilze.

Vient en Automne.

—
Système Naturel. *Pl. Crypt.* Cl. I. *Fungi*, Ordo I. *Gymnomyces*, Formatio I. *Blastomyces*, Fam. I. *Uredinei*, REICH.

Système de LINNÆUS. Cl. XXIV. *Cryptogamia*, Sect. V.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Les spores (organes reproducteurs de la plante) se fendent à demi ouverts ou en forme de globules.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Les spores sont ovales d'une couleur d'orange jaunâtre rassemblés sur l'épiderme en forme de taches presque rondes. *a.* Le chaume d'une graminée avec une feuille sur laquelle des plantes en grandeur naturelle. *b.* Une feuille avec les plantes grossies. *c.* Une plante grossie.

Le même ce que j'ai dit ci-dessus vaut aussi par rapport au Uredo Senecionis, Uredo de Séneccon. Dans a nous voyons une partie de la tige de Séneccon avec les plantes en grandeur naturelle. b. Nous montre une feuille avec les mêmes grossies.

Les spores naissent à la surface ou dans l'intérieur de certaines cellules placées diversement. Ils ressemblent souvent à de petites graines, mais ils en diffèrent essentiellement par cette circonstance, que l'on n'a jamais aperçu dans leur intérieur quelque chose qui ressemble à un embryon. Les bords des spores quand ils sont ouverts sont chez les Uredo's intégrés, chez les Acidium's (genre ressemblent beaucoup à celui-ci) dentés.

Les espèces de champignons parasites, comme celles-ci, abondent tellement en Europe, que chaque espèce de plante phanérogame a, en moyenne, un parasite de ce genre. Quelquefois la même espèce vient sur plusieurs espèces d'un même genre ou d'une même famille, mais aussi il y a des espèces qui portent des parasites différents, soit sur les mêmes organes et simultanément, soit sur des organes différents et à des époques successives, par exemple, sur les feuilles vivantes ou mortes, sur le bois vivant ou mort, etc. Dans les pays méridionaux, peu humides, le nombre de ces petits parasites paraît moins considérable que dans le nord, mais on y a fait moins d'attention. Peut-être y a-t-il autant de parasites que d'espèces existantes. Chez nous elles se développent surtout dans les années pluvieuses.

Les Urédinées sont considérées comme des sporanges, qui contiennent beaucoup de spores, et qui ne sont point entourés par une enveloppe commune. De là vient le nom de Gymnomyces (champignons nus) que Mr. LINK leur a donné.

LIEU NATAL. Ces deux sortes se trouvent presque partout, la première sur les Graminées, la seconde sur le genre des Séneccons.

USAGE. Tout usage de plantes avec des Champignons parasites est dangereux, tant pour la santé de l'homme que pour celle des bestiaux.

